

آزمون شماره (۱۶)

جمعه

۱۴۰۴/۱۱/۱۷

دفترچه
شماره ۱آزمون‌های سراسر
کاج

گزینه درسد را انتخاب کنید.

سال تحصیلی ۱۴۰۵-۱۴۰۴

دوازدهم انسانی

دوره دوم متوسطه

نام و نام خانوادگی:	شماره داوطلبی:
تعداد سؤالاتی که باید پاسخ دهید: ۹۰	مدت پاسخگویی: ۱۰۰ دقیقه

عناوین مواد امتحانی آزمون گروه آزمایشی علوم انسانی، تعداد سؤالات و مدت پاسخگویی

ردیف	مواد امتحانی		وضعیت پاسخگویی	تعداد سؤال		مدت پاسخگویی
				از	تا	
۱	ریاضیات	ریاضی و آمار ۳	اجباری	۱۵	۱	۳۵ دقیقه
		ریاضی و آمار ۱	زوج کتاب	۱۰	۱۶	
		ریاضی و آمار ۲		۱۰	۲۶	
۲	فنون ادبی و علوم	علوم و فنون ادبی ۳	اجباری	۱۵	۳۶	۲۵ دقیقه
		علوم و فنون ادبی ۱	زوج کتاب	۱۰	۵۱	
		علوم و فنون ادبی ۲		۱۰	۶۱	
۳	جامعه‌شناسی	جامعه‌شناسی ۳	اجباری	۱۰	۷۱	۳۰ دقیقه
		جامعه‌شناسی ۱		۱۰	۸۱	
		جامعه‌شناسی ۲		۱۰	۹۱	
۴	روان‌شناسی		اجباری	۱۰	۱۰۱	۱۰ دقیقه

۱۰- مقدار جمله هجدهم دنباله با رابطه بازگشتی $a_{n+1} = \frac{1}{4}(a_n + \frac{5}{a_n})$ با جمله اول $a_1 = \frac{5}{4}$ تقریبی برای کدام گزینه است؟

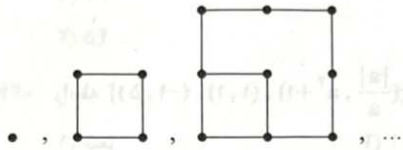
$\sqrt{6}$ (۴)

$\sqrt{5}$ (۳)

$\sqrt{3}$ (۲)

$\sqrt{2}$ (۱)

۱۱- اگر فاصله بین هر دو نقطه در الگوی زیر ۱ سانتی متر باشد، مساحت شکل تشکیل شده در مرحله ۱۹ام الگوی زیر چند سانتی متر مربع است؟

۳۶۱ (۱)

۳۲۴ (۲)

۴۸۱ (۳)

۵۰۴ (۴)

۱۲- مطابق گزارش جدید محیط زیست، به دلیل بهبود روش های تصفیه، کارخانه ها ورودی آلودگی به یک دریاچه را کاهش داده اند. مقدار آلودگی

فعلی در دریاچه $a_1 = 300$ تن است. به صورت طبیعی هر سال ۲۰ درصد آلودگی کاهش می یابد. پس از هر سال، به علت ورود باقی مانده

صنعتی، مقدار ثابتی برابر با ۲۰ تن به دریاچه اضافه می شود. پس از تشکیل میزان آلودگی به کمک رابطه بازگشتی، میزان آلودگی در سال

سوم کدام است؟

۲۲۸ (۴)

۲۴۲ (۳)

۲۶۰ (۲)

۲۸۰ (۱)

۱۳- ضابطه تابعی دنباله $\frac{2}{3}, \frac{8}{5}, \frac{18}{7}, \dots$ کدام است؟

$a_n = \frac{(-1)^n \times n^2}{n+1}$ (۴)

$a_n = \frac{(-1)^{n+1} \times n^2}{n+1}$ (۳)

$a_n = \frac{(-1)^n \times 2n^2}{2n+1}$ (۲)

$a_n = \frac{(-1)^{n+1} \times 2n^2}{2n+1}$ (۱)

۱۴- مجموع ۱۳۷ جمله اول دنباله $a_n = [\frac{1}{n}]$ کدام است؟ ([نماد جزء صحیح است.)

۳۲ (۴)

۲۷ (۳)

۲۱ (۲)

۱۷ (۱)

۱۵- حاصل ضرب ۱۰۰ جمله اول دنباله $a_1 = \pi$ و $a_{n+1} = \frac{1}{a_n}$ کدام است؟

$-\pi$ (۴)

π (۳)

-1 (۲)

۱ (۱)

توجه: داوطلب گرامی، لطفاً از بین سؤالات زوج درس ۱ (ریاضی و آمار (۱)، شماره ۱۶ تا ۲۵) و زوج درس ۲ (ریاضی و آمار (۲)، شماره ۲۶ تا ۳۵)، فقط یک سری را به انتخاب خود پاسخ دهید.

زوج درس ۱

ریاضی و آمار (۱) (سؤالات ۱۶ تا ۲۵)

۱۶- α ریشه معادله $3x^2 - 2x - 7 = 0$ می باشد. حاصل $6\alpha^2 - 4\alpha + 3$ کدام است؟

۱۹ (۴)

۱۷ (۳)

۱۵ (۲)

۱۳ (۱)

۱۷- ضابطه تابع خطی f به صورت $f(x) = ax + b$ می باشد. اگر $f(2x-5) = 4x-7$ باشد، مقدار $a+b$ کدام است؟

-۳ (۴)

-۱ (۳)

۷ (۲)

۵ (۱)

۱۸- مجموع دو برابر عددی با ۵ برابر با ربع مجموع آن عدد با ۶ است. مجموع معکوس آن عدد با خودش کدام است؟

$-\frac{1}{6}$ (۴)

$-\frac{2}{3}$ (۳)

-1 (۲)

$-\frac{1}{4}$ (۱)

یکی از جواب های معادله $ax^2 + ax + a = bx^2 - ax - b$ کدام است؟

$\frac{a+b}{b-a}$ (۴)

$\frac{a-b}{a+b}$ (۳)

$\frac{a}{b}$ (۲)

۱ (۱)

معادله $3x^2 - 2x - 2 + \frac{1}{3x^2 - 2x} = 0$ چند ریشه حقیقی دارد؟

۳ (۴)

۲ (۳)

۱ (۲)

صفر (۱)

رأس سهمی $y = x^2 + 4x - a + 3$ روی نیمساز ربع اول و سوم می باشد، مجموع طول نقاط تلاقی آن با خط $y = x + 6$ کدام است؟

۵ (۴)

-۵ (۳)

۳ (۲)

-۳ (۱)

۲۲- اگر $f(x) = 2x^2 - 5x + 2$ باشد، حاصل ضرب ریشه‌های $f(\frac{3x-5}{2-x}) = 0$ برابر کدام است؟

$$\frac{108}{35} \quad (۴)$$

$$\frac{123}{28} \quad (۳)$$

$$\frac{112}{21} \quad (۲)$$

$$\frac{115}{24} \quad (۱)$$

۲۳- جدول زیر مربوط به تابع $y = f(x)$ می‌باشد. به ازای کدام مقدار k ، $f(k) = 128$ است؟

x	۴	۷	۱۰
$f(x)$	۵	۱۴	۲۳

$$۴۴ \quad (۲)$$

$$۴۲ \quad (۱)$$

$$۴۷ \quad (۴)$$

$$۴۵ \quad (۳)$$

۲۴- رابطه $\{(\frac{|a|}{a}, a^2+1), (1, 1), (-1, 5)\}$ یک تابع است، چند مقدار برای a می‌توان یافت؟

$$۳ \quad (۴)$$

$$۲ \quad (۳)$$

$$۱ \quad (۲)$$

$$\text{صفر} \quad (۱)$$

۲۵- در معادله $4x^2 - 12x + m + 4 = 0$ ، تفاضل دو ریشه برابر صفر است. یک جواب این معادله کدام است؟

$$\frac{5}{6} \quad (۴)$$

$$\frac{6}{5} \quad (۳)$$

$$\frac{3}{4} \quad (۲)$$

$$\frac{3}{2} \quad (۱)$$

زوج درس ۲

ریاضی و آمار (۲) (سؤالات ۲۶ تا ۳۵)

۲۶- نقیض گزاره $q \Rightarrow (r \vee \sim p)$ هم‌ارز کدام گزاره است؟

$$\sim q \wedge (\sim r \vee p) \quad (۴)$$

$$q \wedge (\sim r \vee p) \quad (۳)$$

$$\sim q \wedge (\sim r \wedge p) \quad (۲)$$

$$q \wedge (\sim r \wedge p) \quad (۱)$$

۲۷- اگر p درست، q نادرست و r دلخواه باشد، ارزش کدام گزینه همواره درست است؟

$$q \vee (\sim p \wedge r) \quad (۴)$$

$$(\sim r) \wedge (p \wedge \sim q) \quad (۳)$$

$$r \vee (\sim p \vee q) \quad (۲)$$

$$\sim q \wedge (p \vee \sim r) \quad (۱)$$

۲۸- نقیض گزاره $(p \Rightarrow q) \Rightarrow p$ کدام یک از گزینه‌های زیر است؟

$$\sim p \quad (۴)$$

$$\sim q \quad (۳)$$

$$p \quad (۲)$$

$$q \quad (۱)$$

۲۹- کدام یک از گزاره‌های زیر همواره درست است؟

$$(\sim p \wedge q) \wedge (p \Rightarrow q) \quad (۴)$$

$$(q \wedge \sim q) \Rightarrow p \quad (۳)$$

$$(p \wedge q) \wedge (p \vee q) \quad (۲)$$

$$(p \vee q) \Rightarrow \sim p \quad (۱)$$

۳۰- گزاره « $x^4 + y^4$ بر $x + y$ بخش پذیر است و $\sqrt{21}$ عدد گنگ نیست» با کدام گزاره زیر هم‌ارز است؟

$$[(\sim 2 \in \mathbb{Z}) \wedge (W \subseteq \mathbb{Z})] \Rightarrow \text{عدد یک، عددی اول نیست.} \quad (۱)$$

$$\sqrt{5} \text{ عددی گنگ است و } -3 < -2 \quad (۲)$$

$$\text{اگر یک چهارضلعی مربع باشد، آن‌گاه مستطیل نیز هست.} \quad (۳)$$

$$\text{یک چهارضلعی مستطیل است اگر و تنها اگر ضلع‌های مقابل مساوی باشند.} \quad (۴)$$

۳۱- اگر p درست، q نادرست و r گزاره‌ای دلخواه باشد، ارزش کدام گزاره زیر با بقیه متفاوت است؟

$$\sim (p \vee \sim q) \wedge r \quad (۴)$$

$$(\sim p \wedge q) \wedge r \quad (۳)$$

$$(\sim q \vee r) \wedge p \quad (۲)$$

$$(\sim p \vee r) \wedge q \quad (۱)$$

۳۲- اگر ارزش گزاره $(p \vee q) \Rightarrow r$ به انتفای مقدم درست باشد، گزاره $\sim p \Leftrightarrow (q \wedge r)$ با کدام گزینه هم‌ارز است؟

$$T \quad (۴)$$

$$\sim q \Leftrightarrow r \quad (۳)$$

$$F \quad (۲)$$

$$r \Rightarrow p \quad (۱)$$

۳۳- در ترکیب n گزاره با هم، x تعداد حالت‌های درست ترکیب عطفی گزاره‌ها و y تعداد حالات درست ترکیب فصلی گزاره‌ها است.

$$\text{اگر } y - x = 62 \text{ باشد، مقدار } n \text{ کدام است؟}$$

$$۷ \quad (۴)$$

$$۶ \quad (۳)$$

$$۵ \quad (۲)$$

$$۴ \quad (۱)$$

۳۴- در جدول زیر به جای علامت سؤال کدام گزاره می‌تواند قرار بگیرد؟

$$p \vee q \quad (۱)$$

$$\sim p \vee q \quad (۲)$$

$$(p \vee q) \wedge \sim p \quad (۳)$$

$$\sim p \wedge (\sim p \vee q) \quad (۴)$$

p	q	?
د	ن	ن
د	د	ن
ن	ن	ن
ن	د	د

۳۵- در گزاره مرکب زیر در جای خالی کدام گزاره قرار گیرد تا کل گزاره نادرست شود؟

$$\dots \Rightarrow \{(2, 3), (3, 4), (2, 4)\} \text{ تابع است}$$

$$(۱) \quad x^2 + 1 = 0 \text{ ریشه حقیقی دارد.}$$

$$(۲) \quad \text{دو زاویه مکمل، متقابل به رأس می‌باشند.}$$

$$(۳) \quad \text{در مثلث متساوی‌الساقین، ارتفاع و میانه بر هم منطبق‌اند.}$$

$$(۴) \quad \sqrt[3]{-27} = -3$$

علوم و فنون ادبی

۳۶- کدام توضیح درباره سراینده شعر زیر نادرست است؟

«سلامت را نمی خواهند پاسخ گفت

سرها در گریبان است

کسی سر بر نیارد کرد پاسخ گفتن و دیدار یاران را

نگه جز پیش پا را دید نتواند

که ره تاریک و لغزان است»

(۱) شعر وی شعری اجتماعی است.

(۲) زبان شعر او در بیشتر مجموعه‌های شعرش نمادین است.

(۳) ترکیب‌های زیبا و خوش‌آهنگ و برخی از کاربردهای نحوی سبک عراقی از ویژگی‌های شعر اوست.

(۴) از موفق‌ترین رهروان شعر نیمایی است و «آخر شاهنامه» یکی از آثار اوست.

۳۷- کدام ویژگی‌ها به ترتیب، مربوط به «دوره سوم - چهارم شعر معاصر» است؟

(۱) آغاز شعر نو تغزلی - مسیر عمده شعر هم‌چنان اجتماعی و حماسی است.

(۲) رواج سمبولیسم اجتماعی - دوره کمال جریان‌های ادبی دوره‌های پیشین

(۳) شاعران بهتر و هنری‌تر به جوهر شعر دست یافتند - تشکیل اولین کنگره نویسندگان و شاعران ایران

(۴) انتشار اشعار نیما و دیگر نوگرایان در برخی نشریات مانند روزگار نو و سخن - مضمون اشعار نقد اجتماعی است.

۳۸- هر یک از عبارات‌های زیر، به ترتیب، معرف کدام شخصیت ادبی است؟

الف) از واژگان روزمره، عامیانه و نو بهره برد و از نوآوری و به کار گرفتن ترکیب‌های تازه نه‌راسید.

ب) بیان روایی و داستانی، حماسی بودن زبان، کهن‌گرایی از ویژگی‌های شعر اوست.

ج) او به همراه انعکاس اوضاع نامطلوب سیاسی - اجتماعی، به مضامین اخلاقی و پند و اندرز نیز روی می‌آورد.

د) در غزل طبعی لطیف و احساسی رقیق داشت و از غزل‌سرایان نامی ایران به ویژه حافظ تأثیر پذیرفته است.

(۱) علی اسفندیاری - مهدی اخوان ثالث - پروین اعتصامی - محمدحسین بهجت تبریزی

(۲) نیما یوشیج - مهدی اخوان ثالث - فریدون مشیری - شهریار

(۳) شهریار - سیاوش کسری - فریدون مشیری - پروین اعتصامی

(۴) مهدی اخوان ثالث - مهدی حمیدی شیرازی - پروین اعتصامی - شهریار

۳۹- در متن زیر با توجه به زندگی‌نامه «پروین اعتصامی» چند خطا وجود دارد؟

«در غزل به سبک ناصرخسرو و روانی و لطافت سعدی شعر می‌سرود. اوج سخن او در قصیده‌های اوست که در آنها به شیوه انوری و سنایی توجه

دارد. شکل تصرف پروین در مضامین و کیفیت ارائه آنها سخن او را متمایز می‌کند. او به همراه انعکاس اوضاع نامطلوب سیاسی - اجتماعی، به

مضامین عاشقانه نیز روی می‌آورد.»

(۱) یک (۲) دو (۳) سه (۴) چهار

۴۰- کدام گزینه از نظر «تاریخ ادبیات و سبک‌شناسی» نادرست است؟

(۱) تقی رفعت، بانو شمس کسمایی، ابوالقاسم لاهوتی، جعفر خامنه‌ای و در نهایت نیما یوشیج را از پیشگامان شعر نو خوانده‌اند.

(۲) «ققنوس» به عنوان بیانیه شعر نو نیما یوشیج است و جریان نوگرایی او با سرایش «افسانه» در سال ۱۳۱۶ تثبیت شد.

(۳) دوره اول شعر معاصر فارسی دوره درخشش نیما و جدال بر سر شعر کهنه و نو است.

(۴) منظور از ادبیات معاصر آثار ادبی هستند که پس از مشروطیت پدید آمده‌اند و در آن نوآوری، اندیشه‌های باستان‌گرا و گاهی گرایش به ترجمه

مورد توجه قرار می‌گیرد.

۴۱- کدام گزینه با توجه به نثر معاصر درست است؟

(۱) نثر داستانی معاصر با مجموعه داستان کوتاه «یکی بود یکی نبود» از سید محمدعلی جمالزاده در سال ۱۳۰۱ آغاز شد.

(۲) نخستین رمان تاریخی این دوره را مرتضی مشفق کاظمی منتشر کرد.

(۳) اولین رمان اجتماعی این دوره را در سال ۱۳۰۱ با نام «تهران مخوف» محمدباقر میرزا خسروی منتشر کرد.

(۴) اولین نمایشنامه معاصر نیز با عنوان «جعفر خان از فرنگ برگشته» به قلم زین‌العابدین مراغه‌ای در ۱۳۰۱ نوشته شد.

۴۲- کدام گزینه از نظر «تاریخ ادبیات و سبک‌شناسی دوره معاصر» درست است؟

(۱) داستان‌نویسی نوین با افرادی مانند صادق هدایت نویسنده «سگ ولگرد»، بزرگ علوی نویسنده «چشم‌هایش» و علی محمد افغانی نویسنده «تنگسیر» گسترش یافت.

(۲) پس از نویسندگان نسل اول، به تدریج نسل جدیدی وارد ادبیات داستانی می‌شوند که سبک آنان تلفیقی است. جلال آل احمد با «مدیر مدرسه» و سیمین دانشور با «شوهر آهوخانم» از این گروه‌اند.

(۳) از ویژگی‌های نثر دوره مقاومت روی آوردن به داستان کوتاه، ترجمه آثار داستانی آمریکای لاتین و همدردی با ستم‌کشیدگان دنیا و کثرت نویسندگان، آشکار است.

(۴) آشنایی با تحقیقات و تتبعات اروپاییان موجب تغییر روش داستان‌نویسی و تحقیق در مسایل ادبی شد.

۴۳- انتساب چند اثر به پدیدآورنده آن درست ذکر شده است؟

(بره گمشده راعی: امین فقیری) - (دهکده پرمال: هوشنگ گلشیری) - (همسایه‌ها: احمد محمود) - (سیاحت‌نامه ابراهیم بیگ:

زین‌العابدین مراغه‌ای) - (چرند و پرند: علی‌اکبر دهخدا) - (سه تار: سید محمدعلی جمالزاده) - (تنفس صبح: سید علی موسوی گرمارودی)

(۱) دو (۲) سه (۳) چهار (۴) پنج

۴۴- با توجه به اینکه «استمرار ادبیات معاصر را در عصر انقلاب در سه شاخه مجزا از یک‌دیگر می‌توان بررسی کرد» کدام نویسندگان به ترتیب،

مربوط به شاخه نخست، شاخه دوم و شاخه سوم هستند؟

(۱) سید حسن حسینی - قیصر امین‌پور - هوشنگ ابتهاج

(۲) نصرالله مردانی - حسین منزوی - علی محمد افغانی

(۳) سلمان هراتی - محمود دولت‌آبادی - حسین منزوی

(۴) حمید سبزواری - حسین منزوی - سلمان هراتی

۴۵- کدام توضیحات به ترتیب، مربوط به «محمدعلی جمالزاده - جلال آل احمد - سیمین دانشور» است؟

(الف) سال‌ها به تدریس هنر و ادبیات در دانشگاه تهران مشغول بود. اولین تجربه داستانی او «آتش خاموش» بود.

(ب) مجموعه مقاله‌های «ارزیابی شتابزده» از نوشته‌های اوست.

(ج) در داستان بیشتر از اینکه به محتوا توجه داشته باشد، به سبک نویسنده‌گی و کاربرد کلمات عامیانه و متداول در نثر توجه دارد.

(د) اولین داستانش در مجله سخن چاپ شد.

(ه) از پیش‌تازان ادبیات مذهبی قبل از انقلاب است و پس از انقلاب به آرمان‌ها و اهداف مذهبی و انقلابی وفادار مانده است.

(۱) «ه» - «ب» - «الف» (۲) «د» - «ج» - «ب» (۳) «ج» - «د» - «ه» (۴) «ج» - «ب» - «الف»

۴۶- انتساب چند اثر به پدیدآورنده آن نادرست است؟

(راه‌آب‌نامه: محمدعلی جمالزاده) - (سنت و نوآوری در شعر معاصر: نصرالله مردانی) - (خواب ارغوانی: علی موسوی گرمارودی) - (در کوچه

آفتاب: علی مؤذنی) - (آیین‌های ناگهان: قیصر امین‌پور) - (از آسمان سبز: قیصر امین‌پور) - (ملاقات در شب آفتابی: علی مؤذنی)

(۱) یک (۲) دو (۳) سه (۴) چهار

۴۷- از دیدگاه «تاریخ ادبیات» کدام مورد، نادرست است؟

(۱) برخلاف شعر، در داستان‌نویسی دهه شصت، جایگاه نسل جوان کم‌رنگ‌تر است.

(۲) «ضیافت» از فیلم‌نامه‌ها و «جای پای خون» و «کشتی پهلو گرفته» حاصل تجربه‌های داستانی سید مهدی شجاعی در زمینه مذهبی هستند.

(۳) «اگه بابا بمیره» و «مهاجر کوچک» از آثار محمدرضا سرشار در حوزه قصه‌های کودک و نوجوان است.

(۴) از میان نویسندگان داستانی نسل انقلاب می‌توان رضا امیرخانی، حبیب احمدزاده و مصطفی مستور را نام برد.

۴۸- کدام عبارت در خصوص شعر یا نثر معاصر کاملاً درست است؟

(۱) کتاب «دو کبوتر، دو پنجره، یک پرواز» در قالب داستان و اثر سید مهدی شجاعی است.

(۲) بیت «یاس بوی مهربانی می‌دهد // عطر دوران جوانی می‌دهد» سروده رضا رهگذر و دارای ویژگی‌های ادبی شعر انقلاب اسلامی است.

(۳) اغلب نویسندگان موفق دهه شصت پیش‌کسوتانی چون محمود دولت‌آبادی با رمان «مدار صفر درجه» هستند.

(۴) از دیگر نویسندگان دهه شصت می‌توان از هوشنگ گلشیری با داستان «آینه‌های دردار» و اسماعیل فصیح با رمان «زمین سوخته» نام برد.

۴۹- همه توضیحات مقابل کدام اثر درست هستند؟

- (۱) مهاجر کوچک: در حوزه کودک و نوجوان - اثر قیصر امین پور
- (۲) کشتی پهلوگرفته: فیلمنامه - اثر سید مهدی شجاعی
- (۳) خسی در میقات: مقاله - اثر جلال آل احمد
- (۴) بی بال پریدن: نثر - اثر قیصر امین پور

۵۰- با وقوع جنگ تحمیلی عراق علیه ایران، موضوعاتی در شعر معاصر رواج یافت که در همه ابیات زیر دیده می شود: به جز.....

- (۱) شب رفت و سرود خنجر آهنگین است
- (۲) به بال سرخت که بسته بود آن نشان پرواز آسمان را
- (۳) رفتید ولی به یاد ما می مانید
- (۴) تو ای زیباترین تصویر سجده در دل سنگر
- از خون شهید فجر ما رنگین است
- بگو که از خط و خون یاران چگونه آن شب گذشته بودی
- در خاطر سرخ لاله ها می مانید
- برایم جفیه و تسبیح و آتش را مصور کن

توجه: داوطلب گرامی، لطفاً از بین سؤالات زوج درس ۱ (علوم و فنون ادبی ۱، شماره ۵۱ تا ۶۰) و زوج درس ۲ (علوم و فنون ادبی ۲، شماره ۶۱ تا ۷۰)، فقط یک سری را به انتخاب خود پاسخ دهید.

زوج درس ۱

علوم و فنون ادبی ۱ (سؤالات ۵۱ تا ۶۰)

۵۱- کدام گزینه با توجه به «تاریخ زبان فارسی» ایراد دارد؟

- (۱) آثار بر جای مانده از فارسی باستان، فرمان ها و نامه های شاهان هخامنشی است که به خط میخی نوشته شده است.
- (۲) زبان پارتی در دوره اشکانیان و در شمال و شمال شرق ایران و زبان پهلوی در دوره ساسانی رایج بود.
- (۳) آثار زبان پهلوی که به تألیف درآمده اند، بیشتر آثار دینی زرتشتی هستند حتی رساله های کوچکی مانند «یادگار زریران» هم در زمره آثار دینی به شمار می روند.
- (۴) «درخت آسوریک» و «یادگار زریران» منظومه هایی هستند که اصل پارتی دارند.

۵۲- کدام گزینه مربوط به «قرن چهارم و نیمه اول قرن پنجم» نیست؟

- (۱) بسیاری از دانشمندان که در بخارا می زیستند آثار ارزنده ای به پارسی و عربی در قلمرو فرهنگ اسلامی پدید آوردند.
- (۲) غزنویان برای ماندگاری حکومت نوپای خود ناگزیر شدند زبان پارسی را رواج دهند. عنصری، فرخی و منوچهری از شاعران دربار آنان بودند.
- (۳) امرای سامانی در ماوراءالنهر و خراسان بزرگ ترکیب تازه ای از هویت فرهنگی یعنی باز یافتن اندیشه های ایرانی در چارچوب فرهنگ اسلامی را ترویج می کنند.
- (۴) بسیاری از اصطلاحات علمی، ادبی، دینی و سیاسی جدید از راه ترجمه متون عربی وارد فارسی دری شد و دانشمندان ایرانی آثار خود را به زبان فارسی دری می نوشتند.

۵۳- با توجه به «ویژگی های شعر فارسی در قرن چهارم و نیمه اول قرن پنجم» کدام گزینه ایراد دارد؟

- (۱) شعر حکمی و اندرزی به وجود آمد و به پختگی رسید و کسایی مروزی در این موضوع قصیده تمام و کمال سرود.
- (۲) رایج ترین انواع شعر در این دوره «حماسی»، «مدحی» و «غنائی» است.
- (۳) شعر مدحی یا مدیحه سرایی به پیروی از شعر عربی معمول گشت.
- (۴) شعر غنائی با دو شاعر مشهور، رودکی و شهید بلخی قوت و استحکام یافت.

۵۴- کدام گزینه با توجه به نثر فارسی نادرست است؟

- (۱) نثر دوره سامانی ساده و روان است و بیشتر به موضوع های حماسی، ملی و تاریخی توجه دارد.
- (۲) «شاهنامه ابومنصوری» به دست عده ای از دانشوران خراسان نوشته شد. موضوع آن تاریخ گذشته ایران است.
- (۳) عبارت «امیر سید ابوالمظفر ابوصالح منصور، علمای ماوراءالنهر را گرد کرد و از ایشان فتوای کرد که روا باشد ما این کتاب را به زبان پارسی گردانیم، گفتند روا باشد» برگرفته از کتاب ترجمه تفسیر طبری است.
- (۴) عبارت «و این ضحاک را اژدها به وی، از آن گفتندی که بر کتف او دو پاره گوشت بود بزرگ بر رسته دراز و ...» برگرفته از کتاب شاهنامه ابومنصوری است.

۵۵- کدام گزینه با توجه به «تاریخ ادبیات» درست است؟

- (۱) ادبیات فارسی دری به مفهوم واقعی خود تقریباً هم زمان با دولت سامانی پدید آمد.
- (۲) زبان فارسی با کنار گذاشتن برخی از صدهای زبان عربی، الفبای آن را پذیرفت.
- (۳) منطقه رواج فارسی دری، نخست در مرکز و منطقه فارس بود.
- (۴) پس از سقوط دولت ساسانی و در سه قرن نخست هجری ایرانیان فعالیت های علمی و ادبی خود را ادامه دادند و فقط به زبان عربی آثاری پدید آوردند.

۵۶- کدام بیت از نظر «واج آرای مصوّت کوتاه» آراستگی بیشتری دارد؟

- (۱) سیم ناله‌لان نجویی زان که نپسندد خرد
- (۲) شعر و سحر و شرع و حکمت آمدت اندر خبر
- (۳) نظم گوهر بار عقل افزای جان افزای تو
- (۴) تا که باشد عارف اندر سال و ماه و روز و شب

۵۷- کدام گزینه فاقد «واژه آرای» است؟

- (۱) نیست جز از نیستی، سیرت آزادگان
- (۲) چون چنگ به چنگ بر نهادی
- (۳) عشق ما تحقیق بود و شرب ما تسلیم بود
- (۴) از رخ و زلفین او شطرنج بازی کرده‌ام

۵۸- در کدام بیت (و) از نظر نوع واج با «گرو» برابر است؟

- (۱) پدید آمد این گنبد تیزرو
- (۲) یکی پاک دستور پیشش به پای
- (۳) سخن گوی دهقان چه گوید نخست
- (۴) شبی چون شبه روی شسته به قیر

۵۹- تعداد «هجای کوتاه» در کدام گزینه با بیت زیر برابر است؟

- «تارنج تحمّل نکنی گنج نبینی
- (۱) جنگ از طرف دوست دل آزار نباشد
 - (۲) آن بار که گردون نکشد یار سبک‌روح
 - (۳) گر دست به شمشیر بری عشق همان است
 - (۴) مرغان قفس را المی باشد و شوقی

۶۰- با توجه به بیت زیر کدام گزینه درست است؟

«الا یا أيها الساقی ادر کاساً و ناولها»

- (۱) تعداد «هجای کوتاه» در دو مصراع برابر است.
- (۲) بیت دارای «واج آرای صامت‌ها» است.

(۳) نشانه‌های هجایی بیت صورت سؤال با «نه مه بود و نه انگشت و نه ابروی که تایید // مه من که به ابروی کج انگشت‌نما بود» برابر است.

(۴) در بیت صورت سؤال با «چون ندادت عشق از اول چشم یعقوبی چه سود // گر ببینی صدره از یوسف به حسن افزون تری» کاملاً هم‌مفهوم است.

زوج درس ۲

علوم و فنون ادبی ۲ (سؤالات ۶۱ تا ۷۰)

۶۱- کدام گزینه در مورد «نثر سبک عراقی» درست است؟

- (۱) حاشیه‌نویسی‌های متعددی به نثر پیچیده بر تاریخ‌های قدیم انجام گرفت.
- (۲) مدعیان عرفان به درسی کردن عرفان و شرح اصطلاحات و پیچیده جلوه دادن مفاهیم پرداختند.
- (۳) در اندیشه ادیبان این دوره صنایع ادبی جایی نداشت و در کتاب‌های نثر مصنوع و متکلف به ظاهر سازی و تصنع پرداختند.
- (۴) از ویژگی‌های دیگر نثر این دوره قوت و استحکام در ساخت دستوری جملات نثر است.

۶۲- همه ابیات دارای «ویژگی‌های فکری سبک عراقی» است؛ به جز.....

- (۱) گفتم که مرا توشه ده از دو لب نوشین
- (۲) ای که گفتی دیده از دیدار بُت‌رویان بدوز
- (۳) همچنان داغ جدایی جگرم می‌سوزد
- (۴) عقل اگر داند که دل در بند زلفش چون خوش است

۶۳- همه گزینه‌ها به ترتیب، «ویژگی‌های زبانی - ویژگی‌های فکری» در شعر سبک عراقی است؛ به جز.....

- (۱) به کارگیری حرف نشانه «مر» در کنار مفعول جمله کم شده - پرهیز از زهد ریایی
- (۲) درهم آمیختگی مختصات نو و کهن - بی اعتباری دنیا
- (۳) کاربرد لغات عربی کم شده - مقام معشوق متعالی می‌گردد
- (۴) چهارچوب زبان همان چهارچوب فارسی قدیم است - اعتقاد به قضا

۶۴- در همه ابیات «ویژگی‌های ادبی یا زبانی سبک عراقی» وجود دارد؛ به جز.....

- (۱) مدعی گوید که سلمان او تو را دم می‌دهد
- (۲) تو ز شادی خند خند و نیستی آگاه از آن
- (۳) چون بود سبزه پژمرده به باران مشتاق؟
- (۴) در هوای عارضت عنبر همی ساید نسیم

۶۵- تعداد آرایه‌های مقابل ابیات همگی درست است؛ به جز.....

- (۱) در کوی عشق راست نیایی چو تیر و زه / تا پشت چون کمان نکنی روی همچو توز: (تشبیه فشرده - ۴ تشبیه گسترده)
- (۲) پیراهن صبر ما اندر غم هجرانت / چون چاک قبا کردن تا کی بود ای دلبر: (۲ اضافه تشبیهی - ۱ تشبیه گسترده)
- (۳) سر به سان سایه زان بر خاک دارم پیش تو / کز رخ و زلف آفتاب و سایه داری ای پسر: (۱ تشبیه گسترده - ۲ تشبیه فشرده)
- (۴) به بالا و کمرگاه به زلفین و به مژگان / زهی تیر و زهی تار و زهی قیر و زهی قار: (۴ تشبیه فشرده)

۶۶- در کدام بیت بیشترین «تشبیه اسنادی» وجود دارد؟

- (۱) آتش عشقت ببرده عالمی را آبروی
- (۲) قیروان عشوه بگذارند غواصان دهر
- (۳) از عشق تو قارون منم غرقه در آب و خون منم
- (۴) زلف تو دام است و خالت دانه و ما ناگهان

۶۷- همه ابیات دارای «وزن همسان» هستند؛ به جز.....

- (۱) نشود صیقل آیینۀ این بزم چرا
- (۲) پیش از اجل بمرد و بدان زندگی رسید
- (۳) در زمان آزاد گردد سرو از بالای خویش
- (۴) سنگ در بر می‌دود گیتی چو آب

۶۸- وزن کدام بیت متفاوت است؟

- (۱) ای خم چرخ از خم ابروی تو
- (۲) حقه گردون چرا پُر لؤلؤ است
- (۳) یا برو از حلقه مردان دین
- (۴) پاک بری تا دو جهان دریاخت

۶۹- با توجه به ابیات زیر، کدام گزینه نادرست است؟

- «مر مرا بی من در آن دریای ژرف انداخته
مرده بودم غرقه گشتم، ای عجب زنده شدم
- بر مثال رادمردی گش لباسش خلعت است
گوهری آمد به دستم گش دو گیتی قیمت است»
- (۱) ابیات دارای ویژگی‌های زبانی - فکری شعر سبک عراقی است.

(۲) ابیات با «از لعل تو گر یابم انگشتی زنهار // صد ملک سلیمانم در زیر نگین باشد» قرابت معنایی دارد.

(۳) ابیات دارای «وزن همسان» و «تشبیه گسترده» است.

(۴) وزن شعر با «روزگار است این که گه عزت دهد گه خوار دارد // چرخ بازیگر از این بازیچه‌ها بسیار دارد» کاملاً برابر است.

۷۰- بیت زیر با کدام گزینه هم‌مفهوم است؟

- «مراکز جام عشقت مست گشتم
(۱) من چراغم وصل و هجرت آتش و نار من است
- حاکمی گر زنده داری ور بمیرانی مرا
(۲) ای نبرده وصل تو روزی به مهمانی مرا
- هیچ افتد کز فراق خویش برهانی مرا
(۳) به وصل خویشم دی وعده کرده‌ای و امروز
- چنین غزل ز رهی بس بود تقاضا را
(۴) مجروح هجرت ای جان مرهم ز وصل خواهد
- این است وجه درمان آن درد بی دوا را

جامعه‌شناسی

۷۱- به ترتیب کدام گزینه در رابطه با «قلمرو سیاست در جامعه امروز»، «اشتراک رویکردهای جامعه‌شناسی تبیینی و تفسیری» و «افتراق قدرت

اقتناعی با قدرت تنبیهی و تشویقی» درست است؟

- (۱) محدوده حکومت و دولت - ظرفیت مطالعه و شناخت ارزش‌های سیاسی را در قلمرو حقیقی ندارند - با تغییر نگرش و اعتقاد فرد تابع قدرت، اعمال می‌شود و آنچه فرد، درست و حق و هنجار می‌پندارد، موجب تبعیت او از اراده و خواست دیگران می‌شود.
- (۲) کل جامعه - عدم ظرفیت مطالعه ارزش‌های سیاسی در قلمرو حقیقی - با منابع قدرت شخصیت و مالکیت قرابت بیشتری دارد و در مواردی از طریق درست و شایسته و در مواردی از مسیر نادرست و ناشایست شکل می‌گیرد.
- (۳) همه اجزای جامعه - براساس دوری و نزدیکی به علوم طبیعی شکل گرفته‌اند - سابقه تاریخی آن، شهرت هراسناکی برای قدرت پدید آورده است و بر بسیاری از اعمال قدرت‌ها سرپوش می‌گذارد و آن را پنهان می‌کند.
- (۴) تمامی جامعه - عدم ظرفیت مطالعه ارزش‌های سیاسی در قلمرو حقیقی - پیروی‌کننده در مواردی، متوجه تبعیت و پیروی خود نمی‌شود و برای پیروی خود، محاسبه سود و زیان نمی‌کند.

۷۲- درباره پیامدهای، نتایج ناخوشایند توسعه شگرف قدرت، ثروت و دانش، گزینه نادرست و درست کدام است؟

- (۱) دانش، راهنمای انسان به سوی سعادت است و اختلافات بر سر قدرت و ثروت، به قضاوت دانش سپرده می‌شود و کاملاً مثبت و خیر و خوب ارزش‌گذاری می‌شود - تصویر جهان مدرن از قدرت، ثروت و دانش و این تجربه و سبک زندگی به زمینه و زمانه خود محدود نماند و تا به امروز به تمام نقاط دنیا تسری یافت و این موقعیت پایان راه بشر و اندیشه و تجربه او بوده است.
- (۲) در اندیشه و عمل جهان مدرن نه تنها دانش بلکه قدرت و ثروت نیز مورد شک و تردید جدی قرار گرفتند و انسان صرفاً به لذت و منفعت مادی قدرت و ثروت بسنده نکرد و به معنا و ارزش ذاتی آن‌ها اندیشید - ثروت، دیگر نه یک امر خاکستری و خنثی بلکه ریشه بسیاری از ظلم‌ها و شرارت‌ها قلمداد شد و مالکیت، دزدی خوانده شد.
- (۳) بی‌عدالتی، فقر، نابرابری، سرکوب، جنگ و تخریب طبیعت به تدریج آشکار شدند و جنبش‌های اجتماعی و واکنش‌های شدیدی نیز ایجاد شد - دانش دیگر نه تنها راهنمای ما به سوی سعادت نبود بلکه به همراه قدرت و ثروت، رو به تاریکی و ظلمت می‌نهاد.
- (۴) ثروت، قدرت و دانش از ارزش‌های واسطه‌ای و پیش‌نیازهای دستیابی به سعادت و کمال حقیقی هستند که هر سه آن‌ها خوب و خیر قلمداد می‌شوند - در جهان مدرن، برخی مدعی می‌شدند که ارزیابی‌های اخلاقی و نگاه‌های واسطه‌ای به قدرت و ثروت باعث توسعه و پیشرفت آن‌ها شده است و زمینه آسایش و آرامش دنیوی بشر فراهم شد.

۷۳- به ترتیب هر عبارت به کدام مفهوم یا موضوع اشاره دارد؟

- بزرگ‌ترین و مؤثرترین سازمان‌ها هستند.

- با توانایی ترغیب یا ایجاد باور، نزدیکی بیشتری دارد.

- شورش علیه انقراض

- بیشتر با قدرت تشویقی قرابت دارد.

- در این نظام، فقط می‌توان از مقبولیت قدرت حرف زد و نمی‌توان از مشروعیت حقیقی سخن گفت.

(۱) جوامع - منبع شخصیت - کنش سیاسی بیرون از نهاد حکومت و دولت - مالکیت - نظام سیاسی لیبرال دموکراسی

(۲) شرکت‌های بزرگ - منبع شخصیت - کنش سیاسی بیرون از نهاد حکومت و دولت - سازمان - نظام سیاسی لیبرال دموکراسی

(۳) جوامع - منبع سازمان - کنش سیاسی درون نهاد حکومت و دولت - مالکیت - نظام سیاسی که با فرهنگ سکولار غرب سازگاری دارد.

(۴) جوامع - منبع مالکیت - نوعی کنش اجتماعی - شخصیت - نظام سیاسی لیبرال دموکراسی

۷۴- کدام گزینه با عبارت زیر مرتبط نیست؟

«ماکس وبر، شهر را زیستگاهی که دارای قلعه و برج و بارو، بازار و دادگاه مستقل است، تعریف می‌کند. اگر پژوهشگری از منظر وبر به مطالعه جوامع غیراروپایی بپردازد، به اشتباه نتیجه‌گیری خواهد کرد که شهر فقط در اروپا وجود داشته است.»

(۱) جوامع و فرهنگ‌ها همانند طبیعت نیستند و ما نمی‌توانیم نتایجی را که از مطالعه و بررسی یک جامعه به دست آورده‌ایم، به همه جوامع دیگر تعمیم بدهیم، باید سایر جوامع و فرهنگ‌ها را نیز مطالعه و بررسی کنیم.

(۲) وقتی علوم اجتماعی برای مطالعه هر فرهنگ، مجبور باشد که آن فرهنگ را فقط از منظر مردمی که آن را پذیرفته‌اند، ببیند و بررسی کند، نه تنها امکان داوری فرهنگ‌ها را به دست می‌آورد بلکه برای تشخیص درست از غلط یا خوب از بد، به ملاک و معیاری نیز دست می‌یابند.

(۳) تعدد و تنوع فرهنگ‌ها و جوامع معاصر و قدیمی، علوم اجتماعی را درگیر مطالعات پایان‌ناپذیر و تمام‌نشده می‌سازد و اگر فرهنگ‌ها از منظر غرب یا شرق مطالعه شود، معانی آن‌ها به درستی دریافت نخواهد شد زیرا جوامع و فرهنگ‌ها همانند طبیعت نیستند.

(۴) نتایجی که از مطالعه جوامع غربی به دست می‌آید را نمی‌توان به جوامع دیگر که با جهان غرب تفاوت دارند، تعمیم و تسری داد، ناگزیر باید سایر جوامع و فرهنگ‌ها را نیز مطالعه و بررسی کرد و به معانی فرهنگی آن‌ها توجه کرد.

۷۵- به ترتیب کدام گزینه با جدول زیر مرتبط است؟

جامعه‌شناسی تبیینی	(الف)	(ب)	سازمان
(د)	تنها با آگاهی، اراده و عمل مردم در زندگی اجتماعی، اجرا و محقق می‌شود.	خارج از ذهن مردم و مستقل از ادراک آن‌ها، جوهری محسوس و واقعی دارند.	(ج)

- عدالت

- اعمال قدرت اقناعی، نیازمند وجود آن است.

- سیاست و قدرت

- ظرفیت مطالعه ارزش‌های سیاسی معانی و تدابیر سیاسی و

قوانین را ندارد.

(۴) ب - الف - د - ج

(۳) الف - ج - ب - د

(۲) الف - ج - د - ب

(۱) الف - د - ب - ج

۷۶- به ترتیب کدام گزینه، موارد زیر را نشان می‌دهد؟

- افتراق جامعه‌شناسی تبیینی با جامعه‌شناسی تفسیری

- اشتراک قلمرو آرمانی با واقعی

- افتراق انتخابات با قرعه‌کشی

- افتراق جامعه‌شناسی انتقادی با جامعه‌شناسی تفسیری

- اشتراک رویکردهای جامعه‌شناسی انتقادی و جامعه‌شناسی تفسیری و جامعه‌شناسی تبیینی

(۱) معنازدایی و ارزش‌زدایی از سیاست و قدرت - قوام و دوام ارزش‌ها در دو قلمرو واقعی و آرمانی، محصول آگاهی، خواست و عمل مردم است - مشارکت سیاسی - ظرفیت شناخت ارزش سیاسی قدرت در قلمرو واقعی - مطالعه ارزش‌های اجتماعی در سه قلمرو حقیقی و آرمانی و واقعی

(۲) ظرفیت مطالعه ارزش سیاسی قدرت در قلمرو واقعی - پدیده‌های اجتماعی - بسط سطح آگاهی سیاسی - عدم وجود شناخت فضیلت‌ها و رذیلت‌های سیاسی در قلمرو حقیقی - ظرفیت مطالعه معانی و تدابیر سیاسی و قوانین را در قلمرو آرمانی دارند.

(۳) فروکاستن سیاست و قدرت به پدیده‌های مادی و فاقد معنا - مرز آن‌ها براساس عمل مردم تغییر می‌کند - افزایش آگاهی - عدم ظرفیت شناخت معانی و تدابیر سیاسی و قوانین - ظرفیت مطالعه ارزش‌های سیاسی فضیلت‌ها و رذیلت‌های سیاسی در قلمرو حقیقی را ندارند.

(۴) ظرفیت مطالعه ارزش سیاسی قدرت در قلمرو واقعی - قوام و دوام ارزش‌ها، محصول آگاهی، خواست و عمل مردم است - گسترش سطح آگاهی سیاسی - ظرفیت شناخت ارزش سیاسی قدرت در قلمرو واقعی - عدم توان مطالعه و شناخت فضیلت‌ها و رذیلت‌های سیاسی در قلمرو حقیقی

۷۷- به ترتیب پاسخ سؤالات زیر کدام است؟

- چرا جامعه‌شناسان انتقادی معتقدند که رویکردهای تبیینی و تفسیری محافظه‌کارند؟
- در دیدگاه جامعه‌شناسان انتقادی، مرگ سیاست و بن‌بست زندگی انسان، پیامد چیست؟
- چرا در نظام سیاسی لیبرال دموکراسی، نمی‌توان از مشروعیت حقیقی سخن گفت؟
- چگونه می‌توان معنای قدرت را شرعی، اخلاقی و قانونی دریافت؟
- چرا امور سیاسی، پدیده‌هایی خنثی نیستند؟

- (۱) ملاک و معیاری برای داوری علمی دربارهٔ همهٔ لایه‌های قدرت، سیاست و ارزش‌های سیاسی به دست نمی‌دهند - دست شستن از یافتن راهی برای داوری علمی دربارهٔ ارزش‌های اجتماعی به ویژه در عرصهٔ سیاست و قدرت - هیچ حقیقت و فضیلتی را که مستقل از خواست مردم باشد، به رسمیت نمی‌شناسد - بررسی قدرت با رویکردی عالمانه و نقادانه - همواره مورد تأیید یا رد، انتخاب یا طرد، ستایش یا نکوهش انسان‌ها هستند.
- (۲) انسان‌ها را در برابر وضعیت موجود منفعل و مجبور می‌سازند - به حاشیه راندن داوری علمی دربارهٔ ارزش‌های سیاسی - مردم، خودشان سرنوشت سیاسی خود را تعیین می‌کنند - با رویکردی عالمانه و منتقدانه به قدرت بنگریم - همواره مورد تأیید، رد یا انتخاب، طرد یا ستایش، نکوهش انسان‌ها هستند.
- (۳) هیچ راهکاری برای بهتر ساختن وضعیت موجود ندارند - عبور از داوری علمی و عقلانی دربارهٔ ارزش‌های اجتماعی و سیاسی - فقط می‌توان از مقبولیت قدرت حرف زد - مواجههٔ زاهدانه با قدرت - امور سیاسی همواره از انسان‌ها، اطاعت، وفاداری و تصمیم می‌خواهند.
- (۴) ملاک و معیاری برای داوری علمی دربارهٔ همهٔ لایه‌های قدرت، سیاست و ارزش‌های سیاسی به دست نمی‌دهند - یافتن راهی برای داوری علمی دربارهٔ ارزش‌های اجتماعی به ویژه در عرصهٔ سیاست و قدرت - هیچ حقیقت و فضیلتی که مستقل از خواست و تمایل مردم باشد، به رسمیت نمی‌شناسد - عالمانه و منتقدانه به قدرت بنگریم - زندگی اجتماعی انسان‌ها به ویژه در عرصهٔ سیاسی، عرصهٔ انتخاب دمامد ارزش‌هاست.

۷۸- به ترتیب علت، معنای، پیامد، علت هر عبارت کدام است؟

- سیاست بیشتر با آرمان پیروزی، موفقیت و تسلط ارزیابی می‌گردد.
- هر واحدی از جامعه و هر کنشی از افراد و گروه‌های اجتماعی که مستقیماً در تنظیم اهداف جامعه، مشارکت و یا با قدرت سروکار دارد.
- در طول تاریخ از اثرگذاری شخصیت و از سهم مالکیت فرو کاسته شده است.
- عدم توان رویکرد تفسیری در مطالعهٔ سیاست و قدرت در قلمرو واقعی
- (۱) برخی همهٔ سیاست را قدرت می‌دانند و برخی بخش عمده‌ای از سیاست را قدرت می‌پندارند - رفع اختلافات اجتماعی - شخصیت و سازمان به پشت‌گرمی مالکیت مؤثر واقع می‌شوند - تمرکز بر ذهنیت‌ها
- (۲) قدرت صرف نظر از این‌که وسیلهٔ تحقق اهداف و غایات اخلاقی باشد، مستقلاً دارای اهمیت شده است - امر سیاسی - در شرکت‌های بزرگ، از سهم مالکیت و نقش سهامداران کاسته شده است و بر نقش مدیران و مشاوران افزوده شده است - تمرکز بر ذهنیت‌ها
- (۳) قدرت به مسئلهٔ اصلی سیاست و جوهر آن تبدیل شده است - تدبیر و تنظیم امور - مالکیت و شخصیت به پشت‌گرمی سازمان مؤثر واقع می‌شوند - فرو کاستن سیاست و قدرت به پدیده‌های مادی
- (۴) سیاست با غایت و هدف سعادت و فضیلت داوری می‌شود - سیاست - در شرکت‌های بزرگ، از سهم مالکیت و نقش سهامداران کاسته شده است و بر نقش مدیران و مشاوران افزوده شده است - تمرکز بر ذهنیت‌ها

به ترتیب کدام گزینه جدول زیر را کامل می‌کند و علت فاقد معنا شدن ارزش‌های واسطه‌ای چیست؟

عوامل قدرت	ابزار اعمال قدرت	ارزش‌های اجتماعی
شخصیت	(ه)	قدرت
(ب)	تشویقی	(الف)
سازمان	(د)	(ج)

- (۱) ثروت - اراده و قاطعیت - علم - ایجاد باور - تنبیهی - ارزش غایی انکار می‌شود.
- (۲) ثروت - مالکیت - دانش - ترغیبی - اراده - ارزش‌های غایی مورد شک و تردید جدی قرار گرفتند.
- (۳) دانش - مالکیت - ثروت - اقناعی - تنبیهی - ارزش غایی انکار می‌شود.
- (۴) ثروت - مالکیت - دانش - اقناعی - تنبیهی - ارزش غایی انکار می‌شود.

۸۰- کدام یک از عبارات زیر نادرست است؟ (به ترتیب)

- (الف) وقتی انسان‌ها جمعی زندگی می‌کنند، تفاوت‌ها می‌تواند باعث اختلاف‌ها و تضادهایی در میان آن‌ها شود و هر چه در گذر زمان، جوامع پیچیده‌تر می‌شوند، سیاست نیز ضروری‌تر و البته پیچیده‌تر می‌شود.
- (ب) سازمان هم پیوند میان افراد و گروه‌های انسانی و هم پیوند میان نقش‌ها، واحدها و ساختارهای اجتماعی را دربر می‌گیرد که به ترتیب انسجام اجتماعی و یکپارچگی نظام را ایجاد می‌کند.
- (ج) در عمل داوری عقلانی و علمی میان ارزش‌های سیاسی و به تبع آن داوری درباره پدیده‌های سیاسی و قدرت غیرممکن است و قدرت نامشروع، غیراخلاقی و غیرقانونی می‌تواند یک فساد و شر اجتماعی باشد.
- (د) سیاست دو وجه اصلی یا دو بُعد دارد؛ یک بُعد آن، تدبیر و تنظیم امور است که امروزه به قانون کاهش یافته و بُعد دیگر آن، ضمانت اجرای قانون است که نیازمند قدرت می‌باشد.
- (ه) در نظام سیاسی لیبرال دموکراسی، آزادی مهم‌ترین ارزش اجتماعی است و ثبات و رفاه و سلطه بر طبیعت، از دیگر ارزش‌های مهم آن به شمار می‌روند و با هر نوع فرهنگ و جهان اجتماعی سازگاری دارد.

(۱) الف - ج (۲) ج - د (۳) ج - ه (۴) ج - ب

جامعه‌شناسی (۱)

۸۱- در کدام گزینه، فرآیند تحول هویت فرهنگی جهان اجتماعی به درستی نشان داده شده است؟

- (۱) عدم توان ساماندهی کنش‌های اجتماعی براساس فرهنگ جامعه ← تزلزل فرهنگی ← آرمان‌ها و ارزش‌ها و عقاید، ثبات و استقرار خود را در زندگی مردم از دست می‌دهد ← ناسازگاری از لایه‌های عمیق، به لایه‌های سطحی می‌رسد ← بحران هویت ← جهان اجتماعی، توان حفظ و دفاع از عقاید و ارزش‌های اجتماعی خود را ندارد ← دگرگونی هویت فرهنگی ← تحولات فرهنگی
- (۲) تداوم تعارض فرهنگی ← تزلزل فرهنگی ← جهان اجتماعی، توان حفظ و دفاع از عقاید و ارزش‌های اجتماعی خود را ندارد ← بحران هویت فرهنگی ← راه برای دگرگونی هویت فرهنگی باز می‌شود ← تغییرات اجتماعی از محدوده تغییرات درون جهان اجتماعی فراتر می‌رود ← تحولات هویت فرهنگی
- (۳) عدم توان ساماندهی کنش‌های اجتماعی براساس فرهنگ جهان اجتماعی ← تعارض فرهنگی ← عقاید و ارزش‌های جهان اجتماعی مورد تردید قرار می‌گیرد ← تزلزل فرهنگی ← ناسازگاری‌ها اغلب از سطح رفتارها و هنجارها آغاز می‌شود و به سطوح عمیق‌تر می‌رسد ← بحران هویت فرهنگی ← از دست رفتن ثبات و استقرار لایه‌های بنیادین جهان اجتماعی ← دگرگونی هویت فرهنگی ← تحولات فرهنگی
- (۴) تداوم تعارض فرهنگی ← تزلزل فرهنگی ← جهان اجتماعی توان ساماندهی کنش‌های اجتماعی را براساس فرهنگ خود ندارد ← بحران هویت ← ناسازگاری‌ها اغلب از سطح رفتارها و هنجارها آغاز می‌شود و به سطوح عمیق‌تر می‌رسد ← راه برای دگرگونی هویت فرهنگی باز می‌شود ← تغییرات اجتماعی از محدوده تغییرات درون جهان اجتماعی فراتر می‌رود ← تحولات هویتی فرهنگ

۸۲- به ترتیب هر عبارت نشانگر کدام مفهوم است؟

- مالکیت ثروت همراه با شغل، از پایه‌های اساسی هویت‌یابی هستند و شغل اهمیت فزاینده‌ای پیدا کرده است.
- کنش‌هایی که برخلاف عقاید، ارزش‌ها و هنجارهای جامعه هستند.
- بیشتر در جوامعی وجود دارد که موقعیت اجتماعی افراد براساس ویژگی‌های انتسابی تعیین می‌شود.
- به معنای انتقال آن از نسلی به نسل دیگر است به گونه‌ای که علی‌رغم گذر زمان و پذیرش تغییرات، ویژگی‌های اساسی آن، پایدار می‌ماند و دوام می‌آورد.

(۱) جامعه سرمایه‌داری - کژروی - انسداد اجتماعی - بازتولید هویت اجتماعی

(۲) جامعه سکولار - ناپهنجاری - فرهنگ فایده‌گرایی - جامعه‌پذیری

(۳) جامعه سرمایه‌داری - ناپهنجاری - جدانژادی - کنترل اجتماعی

(۴) جامعه سرمایه‌داری - کژروی - تحرک اجتماعی صعودی - بازتولید هویت اجتماعی

۸۳- به ترتیب، کدام گزینه با جدول زیر مرتبط است؟

- پوچ‌انگاری

- کاستی‌ها و بن‌بست‌های موجود در هویت فرهنگی جهان اجتماعی

- تغییرات عمیق و کلان

- هویت اجتماعی افراد

(ب)	علل درونی تحولات فرهنگی	تحول اجتماعی	(د)
محصول عضویت گروهی	(ج)	(الف)	انکار معنا برای زندگی انسان یا ناتوان دانستن انسان در یافتن معنای زندگی

(۱) د - ج - الف - ب (۲) ج - ب - الف - د (۳) د - ج - ب - الف (۴) الف - د - ب - ج

۸۴- کدام گزینه در ارتباط با ویژگی‌های «طبقه سوم» نادرست است؟

- (۱) همان طبقه متوسط بود که جهت کسب اعتبار برای خودش، به ارزیابی گروه‌های دیگر براساس مفید بودن یا نبودن آن‌ها پرداخت و با ارزیابی اشراف با معیار فایده‌مندی، آن‌ها را بی اعتبار ساخت.
- (۲) گروهی از رعیت‌ها بودند که هویت منفی و پست داشتند و از نظر قانونی و اجتماعی، از هیچ اعتباری برخوردار نبودند ولی به علت فوایدی که داشتند، تحمل می‌شدند.
- (۳) همه انسان‌ها را صرفاً براساس مفید بودن و یا نبودن ارزیابی می‌کردند و جوامعی شکل گرفتند که در آن‌ها، وضعیت اقتصادی افراد، موقعیت اجتماعی آن‌ها را معین می‌کرد و سایر ویژگی‌های هویتی به آن‌ها وابسته می‌شد.
- (۴) طبقه‌ای که خود را تولیدکننده و مفید و اشراف را مصرف‌کننده و سربار جامعه معرفی می‌کرد و عموم مردم، این معیار را پذیرفتند و فرهنگ فایده‌گرایی پیدا شد.

۸۵- به ترتیب، هر عبارت به کدام مفهوم یا موضوع اشاره دارد؟

- گاهی پیامد نوآوری‌ها و فعالیت‌های اعضای جهان اجتماعی است و گاهی نتیجه تأثیرپذیری از جهان‌های اجتماعی دیگر است.
- جهت کسب اعتبار برای خودش، به ارزیابی گروه‌های دیگر براساس مفید بودن یا نبودن آن‌ها پرداخت و اشراف را مصرف‌کننده و سربار جامعه معرفی کرد.

- صرفاً تابع مشاغل انسان‌ها نیست بلکه به عوامل دیگری مانند علم، ایمان، تقوا، هنر و احترام نیز بستگی دارد.

- هویت‌هایی که ابعاد متعالی و الهی انسان را نفی کنند، به رسمیت شناخته نمی‌شوند.

(۱) تعارض فرهنگی - طبقه سوم - موقعیت اجتماعی - جهان دینی و معنوی

(۲) تغییرات هویتی - طبقه سوم - رده‌بندی مشاغل - جهان معنوی

(۳) تعارض فرهنگی - نه رعیت و نه ارباب - تحرک اجتماعی - جهان سکولار

(۴) تعارض فرهنگی - نه رعیت و نه ارباب - موقعیت اجتماعی - جهان سکولار

۸۶- به ترتیب، هر عبارت، علت، پیامد، علت کدام گزینه است؟

- کاستی و خلأ معنوی

- کهولت و مرگ جهان اجتماعی

- از دست رفتن اهمیت و اعتبار عقاید و ارزش‌ها نزد اعضای جهان اجتماعی

- (۱) از دست رفتن نشاط زندگی و روبه‌رو شدن افراد جامعه با انواع آسیب‌های اجتماعی - فرهنگ دنیاگرای - استقلال هویت فرهنگی جهان اجتماعی از هویت اجتماعی افراد

- (۲) تشویق دانشمندان و متفکران اجتماعی برای عبور از مرزهای هویت فرهنگی - بن‌بست و کاستی‌های درونی جهان اجتماعی - مقاومت در برابر انواع هویت‌های اجتماعی که با عقاید و ارزش‌های جهان اجتماعی ناسازگارند

(۳) عدم توان جهان اجتماعی برای پاسخگویی به نیازهای طبیعی و جسمانی و فطری - فرهنگ دنیاگرای - شکل‌گیری چالش‌های هویت فرهنگی

- (۴) بازاندیشی دانشمندان و متفکران اجتماعی درباره بنیان‌های عقیدتی جهان اجتماعی - مواجه شدن جهان اجتماعی با کاستی‌ها و بن‌بست‌های درونی - شکل‌گیری چالش‌های هویت فرهنگی

۸- به ترتیب هر عبارت، پیامد، علت، پیامد کدام گزینه است؟

- جهان‌های مختلف، برخی تغییرات هویتی و تحرک‌های اجتماعی را تشویق و برخی دیگر را منع می‌کنند.

- فرهنگ‌هایی که ظرفیت منطقی و عقلانی بیشتری دارند و با فطرت آدمیان سازگارترند.

- تهدید دوام و بقای جهان اجتماعی

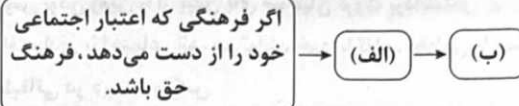
- (۱) تناسب با لایه‌های بنیادین - آثار و نتایج عمیق‌تر - آسیب‌های بیشتر جهان اجتماعی - عدم وجود روش‌های مناسب برای کنترل اجتماعی - بازتولیدش یا مشکل مواجه می‌شود - دوام و بقای آن تهدید می‌شود.

- (۲) تناسب با لایه‌های بنیادین - پاداش بیشتر - آسیب‌های بیشتر - روش‌های مناسبی برای کنترل اجتماعی ندارد - دوام و بقای آن مورد تهدید قرار می‌گیرد.

- (۳) متناسب با عقاید و ارزش‌ها - قدرت اقناعی بیشتر - جهان اجتماعی، روش‌های مناسبی برای کنترل اجتماعی نداشته باشد - آسیب‌های بیشتر - بازتولیدش یا مشکل مواجه می‌شود - دوام و بقای جهان اجتماعی تهدید می‌شود.

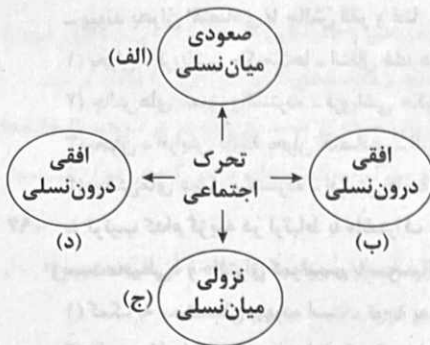
- (۴) متناسب با عقاید و ارزش‌ها - قدرت اقناعی بیشتر - بازتولید جهان اجتماعی با مشکل مواجه می‌شود - روش‌های مناسبی برای کنترل اجتماعی ندارد - دوام و بقای آن مورد تهدید قرار می‌گیرد - آسیب‌های بیشتری می‌بیند.

۸۸- به ترتیب، کدام گزینه نمودار زیر را کامل می‌کند و در ارتباط با هویت فرهنگی جهان اجتماعی نادرست است؟

- (۱) جهت تغییرات به سوی فرهنگ باطل باشد - تحول فرهنگی منفی است - هویت فرهنگی جهان اجتماعی، پدیده‌ای گسترده‌تر از هویت اجتماعی افراد است و فرصت شکل‌گیری هر نوع هویت اجتماعی خانوادگی و شغلی را پدید می‌آورد.
- (۲) تزلزل فرهنگی - تعارض هویت - هویت فرهنگی جهان اجتماعی براساس عقاید و ارزش‌های اجتماعی آن شکل می‌گیرد و هنگامی محقق می‌شود که در میان مردم، عقاید و ارزش‌های مشترکی پدید آید.
- (۳) تعارض فرهنگی - بحران هویت - هویت فرهنگی جهان اجتماعی از هویت اجتماعی افراد مستقل است.
- (۴) جهت تغییرات به سوی فرهنگ باطل باشد - تحول فرهنگی منفی است - هویت فرهنگی تا زمانی که عقاید و ارزش‌های مربوط به آن، مورد پذیرش اعضای جهان اجتماعی باشد و مهم باشد، دوام می‌آورد.

۸۹- کدام گزینه با نمودار زیر مرتبط است؟

- فرزند کارمند وزارت فرهنگ و ارتباطات که وکیل دادگستری می‌شود.
- مسئول روابط عمومی سازمان جهاد سازندگی، مسئولیت روابط عمومی بنیاد مسکن را پذیرفت.
- دو فرزند مدیر کل سازمان پژوهش، کارمند سازمان انرژی اتمی هستند.
- پزشک متخصص جراح داخلی بیمارستان امام حسین (ع)، به جراحی داخلی بیمارستان حضرت زینب (س) انتقال یافت.

(۲) الف - ج - د - ب

(۱) د - ب - ج - الف

(۴) الف - د - ج - ب

(۳) ج - د - الف - ب

۹۰- به ترتیب، هر عبارت نشانه کدام مفهوم یا موضوع است؟

- مرتاض (سادو) در زبان سانسکریت به معنی انسان مقدس است، آن‌ها به شدت بر ریاضت و سختی خود تمرکز دارند.
- تحول «جامعه جاهلی به جامعه نبوی» و تحول «جامعه نبوی به جامعه اموی»
- تأخیر در ازدواج و افزایش طلاق
- ابداعات و نوآوری‌های مثبت و منفی افراد

- (۱) کاستی و خلأ معنوی - تحولات هویتی «مثبت» و «منفی» - بحران هویت - علل درونی تحولات فرهنگی
- (۲) کاستی‌ها و بن‌بست‌های درونی - تحول «مثبت» و تحول «منفی» هویتی - تزلزل فرهنگی - علل درونی تحولات فرهنگی
- (۳) فرهنگ دنیاگرایز - تحول فرهنگی «مثبت» و تحول فرهنگی «منفی» - تعارض فرهنگی - علل درونی تحولات فرهنگی
- (۴) چشم‌پوشی از این جهان - تحول (هویتی) «مثبت» و تحول هویتی «منفی» - تعارض فرهنگی - علل بیرونی تحولات فرهنگی

جامعه‌شناسی (۲)

۹۱- به ترتیب موارد زیر را کدام گزینه به درستی نشان می‌دهد؟

- اشتراک بحران اقتصادی و چالش فقر و غنا

- مشکل سرنوشت‌ساز قرن بیستم

- اختلافات سیاسی منطقه‌ای و فرمانطقه‌ای، پیامد آن است.

- علت فروپاشی حکومت‌ها

- (۱) مستمر و همیشگی - آسیب‌های مربوط به فقر و غنا - بحران زیست‌محیطی - عدم کنترل فقر و غنا
- (۲) هویت اقتصادی - بحران اقتصادی - بحران کنترل بحران زیست‌محیطی
- (۳) اقتصادی و مقطعی - بحران زیست‌محیطی - بحران زیست‌محیطی - عدم کنترل بحران اقتصادی
- (۴) هویت اقتصادی - بحران زیست‌محیطی - بحران زیست‌محیطی - عدم کنترل بحران اقتصادی

۹۲- هر عبارت به ترتیب نشانگر کدام مفهوم است؟

- موانع پیشین مانند غیرقابل فروش بودن زمین را از پیش پای صاحبان ثروت برداشت.
- برخی از آن‌ها در عین حال که اقتصادی یا اجتماعی اند، می‌توانند خرد یا کلان، مقطعی یا مستمر باشند.
- علت شکل‌گیری طبقه و نظام طبقاتی در دیدگاه مارکس
- چالش آن‌ها از نوع چالش‌های بین فرهنگ‌های مختلف نبود.

(۱) اقتصاد لیبرال - چالش‌های جدید - سوسیالیسم - فقر و غنا

(۲) لیبرالیسم اولیه - چالش‌های جدید غرب - سرمایه‌داری - بلوک شرق و غرب

(۳) لیبرالیسم قرن هفدهم و هجدهم - چالش‌های بنیادین غرب - سرمایه‌داری - لیبرالیسم و سوسیالیسم

(۴) لیبرالیسم اولیه - فرهنگ جدید غرب - سوسیالیسم - بلوک شرق و غرب

۹۳- هر عبارت به ترتیب موضوع یا معنا یا مفهوم، علت، پیامد کدام گزینه است؟

- هنگامی ایجاد می‌شود که برخی تغییرات درونی و بیرونی، تعادل کل نظام را بر هم بزند.

- عدم کنترل بحران اقتصادی

- پیوند بحران اقتصادی با چالش فقر و غنا

(۱) بحران - فروپاشی حکومت‌ها - انتقال فشارهای ناشی از بحران اقتصادی به اقشار ضعیف

(۲) چالش‌های عمیق و گسترده - فروپاشی حکومت‌ها - انتقال فشارهای ناشی از چالش فقر و غنا به اقشار ضعیف

(۳) بحران - افزایش دامنه بحران اقتصادی - افزایش دامنه بحران اقتصادی

(۴) چالش‌های عمیق و گسترده - افزایش دامنه بحران اقتصادی - افزایش دامنه چالش فقر و غنا

۹۴- به ترتیب کدام گزینه در ارتباط با «اشتراک مالتوس و ریکاردو»، «اصطلاح استعمارگر و استعمارزده»، «اشتراک بحران اقتصادی و بحران زیست‌محیطی» و «افتراق کمونیسم با سوسیالیسم» درست است؟

(۱) کمک به مستمندان بیهوده است - توجه به ابعاد فرهنگی نزاع بین کشورهای غنی و فقیر - خرد و مستمند - اعتقاد به مالکیت خصوصی

(۲) نظریه‌پردازان لیبرال - توجه به ابعاد فرهنگی نزاع بین کشورهای غنی و فقیر - چالش‌هایی با ابعاد گسترده‌تر و عمیق‌تر - به مالکیت خصوصی قائل نیست.

(۳) نظریه‌پردازان لیبرال - توجه به خودباختگی فرهنگی کشورهای فقیر - سهم یکسان کشورها در ایجاد بحران زیست‌محیطی - رویکرد جامعه‌گرا

(۴) آزادی فعالیت صاحبان سرمایه - مشکل کشورهای فقیر، فقط ضعف اقتصادی آن‌ها نیست - چالش‌هایی با ابعاد گسترده‌تر و عمیق‌تر - عبور از اقتصاد سرمایه‌داری

۹۵- به ترتیب کدام گزینه، علت عبارت‌های زیر را به درستی نشان می‌دهد؟

- چالش‌های بنیادین جدید

- پیشرفت جامعه از نگاه نظریه‌پردازان لیبرال

- پیدایش مشکلات بعدی در دیدگاه ریکاردو

- حل چالش‌های جامعه سرمایه‌داری از دیدگاه مارکس

(۱) مسیری که فرهنگ جدید غرب برای حل چالش‌های گذشته پیمود - آزادی فعالیت صاحبان سرمایه - افزایش رفاه کارگران و تولید نسل آن‌ها - انقلاب

(۲) عقاید و ارزش‌های جهان غرب - عدم مداخله دولت در اقتصاد - افزایش دستمزد کارگران و عدم مداخله دولت - مالکیت خصوصی

(۳) جهان غرب برای حل کردن چالش‌های پیشین، نیازهای دنیوی و معنوی آدمیان را برطرف نکرد - بهره‌کشی از کارگران - افزایش تولید نسل کارگران و دخالت دولت در اقتصاد - انقلاب

(۴) عقاید و ارزش‌های جهان غرب - آزادی فعالیت صاحبان سرمایه - انسانی که در دنیای از قبل تملک‌شده به دنیا می‌آید و نتواند قدرت خود را از والدینش دریافت کند - انقلاب

۹۶- هر عبارت به ترتیب به کدام قسمت جدول مرتبط است؟

- دولتمردان انگلیسی از هر اقدامی برای مقابله

با قحطی ایرلند خودداری کردند.

- فقر و غنا

- اشتراک بلوک شرق و غرب

- تقابل شمال و جنوب

فرهنگ سکولار غرب	(ب)	(الف)	حاکمیت لیبرالیسم اقتصادی
	چالشی همیشگی در سرمایه‌داری غربی	در صورتی که فعال شود، بسیاری از چالش‌های درونی کشورهای غربی، دیگر بار فعال خواهند شد.	(د)

(۴) د - ب - ج - الف

(۳) د - ب - الف - ج

(۲) ب - د - الف - ج

(۱) د - ج - ب - الف

۹۷- هر عبارت به ترتیب علت، معنا یا مفهوم، پیامد کدام گزینه است؟

- با رشد علوم تجربی و صنعت، ثروت از طریق غلبه بر طبیعت به دست می‌آید.

- آخرین مرحله درگیری‌ها در جهان معاصر که بازیگران اصلی، فرهنگ‌های بزرگ هستند.

- فعال شدن دیگر بار بسیاری از چالش‌های درونی کشورهای غربی

(۱) رخت برپستن جنگ بعد از انقلاب صنعتی - جنگ گرم - تقابل شمال و جنوب

(۲) عارضی و تحمیلی بودن جنگ در جامعه غربی - جنگ تمدن‌ها - تقابل جهانی

(۳) جنگ در جامعه جدید غرب امری ذاتی و درونی است - جنگ سرد - تقابل شمال و جنوب

(۴) رخت برپستن جنگ بعد از انقلاب صنعتی - جنگ تمدن‌ها - تقابل شمال و جنوب

۹۸- به ترتیب کدام گزینه در ارتباط با «ویژگی‌های بحران اقتصادی» و «نظریه جنگ تمدن‌ها»، نادرست و درست است؟

(۱) سرمایه‌داران با استفاده از ابزارهایی که دارند، فشارهای ناشی از بحران‌های اقتصادی را به طور مستمر به اقشار ضعیف و غنی انتقال می‌دهند -

دولت، ملت‌ها، بازیگران اصلی صحنه روابط بین‌المللی نیستند و رقابت‌ها و درگیری‌ها بین فرهنگ‌ها و تمدن‌های بزرگ به وقوع خواهد پیوست.

(۲) در ابتدا تمامی جامعه را دربر می‌گرفت ولی با شکل‌گیری اقتصاد جهانی و کاهش اهمیت مرزهای سیاسی و جغرافیایی، به سرعت آثار و پیامدهای خود را

در سطح کشورهای غربی آشکار ساخت - نظریه‌ای بود که عملیات نظامی قدرت‌های غیرغربی در مقابله با مقاومت‌های کشورهای غربی را توجیه می‌کرد.

(۳) آسیبی است که قدرت خرید مصرف‌کنندگان به شدت کاهش می‌یابد و تولیدکنندگان، بازار فروش خود را از دست می‌دهند، در نتیجه کارخانه‌ها

تعطیل و کارگران بیکار می‌شوند و نظام اقتصادی را دچار اختلال می‌کند - جنگ را از تمدن‌های بزرگ به کشورهای غربی که در دوران استعمار

جوامع غیرغربی را تحت سلطه خود قرار داده بودند، منتقل کرده است.

(۴) در صورتی که کنترل نشود، می‌تواند به فروپاشی حکومت‌ها منجر شود و اغلب با چالش فقر و غنا پیوند می‌خورد و بر دامنه آن افزوده می‌شود - از

آخرین مرحله درگیری‌ها بین فرهنگ‌ها یاد می‌کند و جهان را به حوزه‌های تمدنی متفاوت تقسیم کرد.

۹۹- به ترتیب عبارت‌های زیر به دیدگاه کدام متفکران، کدام اصطلاح سیاسی مشابه برای تقابل شمال و جنوب و کدام نوع پدیده، اشاره دارد؟

- جنگ را از میان بلوک شرق و غرب به فرهنگ‌ها و تمدن‌هایی منتقل کرده است که در دوران استعمار، تحت سلطه جهان غرب قرار گرفته بودند.

- جنگ در فرهنگ و جامعه جدید غربی، امری ذاتی نیست بلکه امری عارضی و تحمیلی است.

- قاره آفریقا از منابع و معادن ارزشمندی مانند طلا، آهن، مس، نقره و ... برخوردار است اما در نتیجه استعمار، فقیرترین قاره مسکونی دنیاست.

- جنگ

(۱) هانتینگتون - راسل - استعمارگر و استعمارزده - پدیده اجتماعی

(۲) کنت - هانتینگتون - جهان اول و دوم و سوم - پدیده طبیعی

(۳) هانتینگتون - کنت - مرکز و پیرامون - پدیده اجتماعی

(۴) کنت - هانتینگتون - مرکز و پیرامون - پدیده اجتماعی

۱۰۰- به ترتیب، کدام گزینه به سؤال‌های زیر به درستی پاسخ می‌دهد؟

- از تقابل کدام کشورها به تقابل شمال و جنوب یاد می‌شود؟

- اصطلاح مرکز و پیرامون را چه کسانی به کار می‌برند؟

- علت رونق یافتن اقتصاد کشورهای صنعتی در دوران جنگ سرد چه بود؟

(۱) کشورهای سرمایه‌داری بلوک غرب و کشورهای کانون بلوک شرق - معتقدند کشورهای پیرامونی به سبب عملکرد کشورهای مرکزی، ضعیف و فقیر

شده‌اند - جنگ گرم در مناطق پیرامونی با مرکز

(۲) کشورهای فقیر و غنی - معتقدند که جوامع غربی، چالش‌های درونی خود را از طریق بهره‌کشی از کشورهای غیرغربی حل می‌کنند و با ثروت به

دست‌آمده از کشورهای پیرامونی، رفاه کارگران و اقشار ضعیف خود را تأمین می‌کنند - ادامه یافتن جنگ گرم بین مناطق پیرامون و مرکز

(۳) کشورهای سرمایه‌داری بلوک غرب و کشورهای کانون بلوک شرق - کسانی به کار می‌برند که معتقدند با سرمایه‌گذاری‌های مشترک و معاهدات

بین‌المللی، انتقال ثروت را از کشورهای پیرامون به کشورهای مرکز را آسان می‌کنند - جنگ گرم میان بلوک شرق و بلوک غرب

(۴) کشورهای فقیر و غنی - کسانی که معتقدند کشورهای پیرامونی به سبب عملکرد کشورهای مرکزی ضعیف و فقیر شده‌اند - ادامه یافتن جنگ گرم

بین مناطق پیرامونی

روان شناسی

۱۰۱- کدام گزینه به ترتیب درست (ص) یا نادرست (غ) بودن عبارت‌های زیر را به درستی نشان می‌دهد؟

- جدی بودن در جریان حل مسئله، به این ویژگی مسئله که یک فرآیند و جریان تحت کنترل است، اشاره دارد.
 - اگر روش درست حل مسئله را ندانیم، مسئله برایمان به عنوان یک تهدید باقی می‌ماند.
 - مسئله یعنی دستیابی فوری به یک هدف نامشخص به دلیل موانع مشخص با توجه به امکانات و توانمندی‌های محدود.
 - وقتی می‌خواهم رانندگی یاد بگیرم، اگر تعیین کنم آمادگی فعلی من چقدر است، بهتر می‌توانم موانع احتمالی را دریابم.
- (۱) غ - ص - غ - ص (۲) ص - ص - غ - ص (۳) ص - غ - غ - ص (۴) غ - ص - ص - غ

۱۰۲- تعریف دقیق هدف به ترتیب در هر یک از مسئله‌های زیر چگونه است؟

- علت کم‌انگیزی دانش‌آموزان برای درس خواندن در سال‌های اخیر چیست؟
- علت انقراض نسل غزال ایرانی چیست؟
- چرا افراد به اختلال شخصیت دچار می‌شوند؟
- نحوه امتیاز گرفتن در بازی تنیس روی میز چگونه است؟
- چرا اختلاف طبقاتی روز به روز بیشتر می‌شود؟

- (۱) دشوار - آسان - دشوار - آسان - دشوار
(۲) آسان - دشوار - آسان - دشوار - آسان
(۳) آسان - آسان - دشوار - آسان - آسان
(۴) دشوار - دشوار - آسان - دشوار - دشوار

۱۰۳- کدام گزینه پیرامون متن زیر درست است؟

«جواد از روش مهندسی معکوس برای حل مسئله ساخت توربین آبی جدید خود بهره می‌گیرد اما در نهایت موفق نمی‌شود و شکست می‌خورد.»

- (۱) روش حل مسئله او، زمان‌بر است - به کارگیری روش مهندسی معکوس یعنی مرحله سوم حل مسئله - پیامد شکست او می‌تواند تعارض باشد.
- (۲) روش حل مسئله او، نیاز به پردازش عمیق اطلاعات ندارد - به کارگیری روش مهندسی معکوس یعنی مرحله دوم حل مسئله - پیامد شکست او می‌تواند ناکامی باشد.
- (۳) روش حل مسئله او، با گذشت زمان اعتبارش متزلزل می‌شود - استفاده از روش مهندسی معکوس یعنی مرحله چهارم حل مسئله - پیامد شکست او می‌تواند فشار روانی باشد.
- (۴) روش حل مسئله او، از قواعد مشخصی تبعیت می‌کند - به کارگیری روش مهندسی معکوس یعنی مرحله اول حل مسئله - پیامد شکست او می‌تواند تعارض باشد.

۱۰۴- اگر ایرج بخواهد برای روز مادر، کادویی برای مادرش تهیه کند، کدام روش حل مسئله زیر مورد قبول همه است؟

- (۱) با خود می‌گوید اگر گل آمد، برایش لباس می‌خرم و اگر پوچ، وسایل بهداشتی و آرایشی.
- (۲) از تمام دوستانش می‌خواهد هر پیشنهادی دارند برای تهیه کادوی روز مادر، به او ارائه دهند.
- (۳) با توجه به این‌که پوست دستان مادرش خشک و ملتهب شده، برایش یک کرم مرطوب‌کننده عالی تهیه می‌کند.
- (۴) با خاله، دخترخاله و اقوام مادری‌اش مشورت می‌کند و از آن‌ها نظرخواهی می‌کند و مطابق میل آن‌ها برای مادرش عطر می‌خرد.

۱۰۵- به ترتیب هر یک از عبارت‌های زیر به کدام مرحله روش بارش مغزی مربوط می‌شوند؟

- نوشین می‌گوید به شیراز برویم، سارا می‌گوید شمال برویم، فائزه می‌گوید جنوب برای مسافرت تعطیلات بهتر است.
- احسان پای تخته می‌نویسد: مسئله ما، انتخاب موضوع برای تحقیق روان‌شناسی هفته آینده است.
- استاد دانشگاه تعیین می‌کند که موضوعات پایان‌نامه کارشناسی ارشد باید در حوزه تحقیقات همبستگی - توصیفی باشد.
- تقویم دیجیتال و ساعت به عنوان هدیه روز مرد به کارمندان یک شرکت اهدا می‌گردد.

- (۱) مرحله چهارم - مرحله سوم - مرحله اول - مرحله دوم
(۲) مرحله سوم - مرحله چهارم - مرحله دوم - مرحله اول
(۳) مرحله اول - مرحله دوم - مرحله چهارم - مرحله سوم
(۴) مرحله دوم - مرحله اول - مرحله سوم - مرحله چهارم

۱۰۶- کدام عبارت‌های زیر نادرست هستند؟

(الف) انتخاب بهترین نویسنده سال، یک تصمیم فردی است.

(ب) تصمیم‌گیری از نظر تعداد اولویت، یا مهم است یا معمولی.

(ج) عبارت «فقط این راه مرا به هدف می‌رساند»، اشاره به حل مسئله دارد.

(د) تصمیم‌گیری در مورد این‌که به کدام کشور مهاجرت کنیم، تصمیمی مهم و پیچیده است.

(ه) دغدغه تصمیم‌گیرندگان، انتخاب روش‌های موفق و کارآمد تصمیم‌گیری است.

(۱) ب - ج - د (۲) الف - ج - د - ه (۳) الف - ب - ه (۴) ب - ج - د - ه

۱۰۷- در یک دبیرستان پسرانه، محسن در زنگ تفریح با حمید بحث می‌کند و ناگهان مشتی محکم بر سینه او می‌کوبد که باعث صدمه دیدن حمید می‌شود. وقتی مدیر می‌آید تا در مورد محسن تصمیم بگیرد، رضا می‌گوید آقای مدیر، من به محسن خیلی علاقه دارم، لطفاً بگذارید برود. عرفان چون بیشتر دوستانش می‌گویند محسن باید از مدرسه اخراج شود، به مدیر می‌گوید آقا اخراجش کن. کدام گزینه پیرامون این افراد درست است؟

(۱) سبک تصمیم‌گیری رضا، عرفان و محسن به ترتیب احساسی، وابسته و تکانشی است.

(۲) سبک تصمیم‌گیری محسن، عرفان و رضا به ترتیب، احساسی، اجتنابی و وابسته است.

(۳) سبک تصمیم‌گیری عرفان، رضا و محسن به ترتیب منطقی، وابسته و تکانشی است.

(۴) سبک تصمیم‌گیری رضا، محسن و عرفان به ترتیب احساسی، احساسی و اجتنابی است.

۱۰۸- به ترتیب هر یک از عبارت‌های زیر به کدام مرحله تصمیم‌گیری مربوط می‌شود؟

- انتخاب همسر

- انتخاب گوشی تلفن همراه چینی

- ابراز خرسندی از خرید لوازم التحریر ایرانی

- انتخاب فرش از بین پنج انتخاب

- بررسی ویژگی‌های هر یخچال

- مطالعه دفترچه ضمانت‌نامه و راهنمایی استفاده از تلویزیون خریداری شده

(۱) پنجم - اول - ششم - سوم - دوم - هفتم (۲) اول - پنجم - هفتم - دوم - سوم - ششم

(۳) اول - اول - هفتم - سوم - دوم - هفتم (۴) پنجم - پنجم - ششم - دوم - سوم - ششم

۱۰۹- سمیرا، سمانه و مبینا سه دانش‌آموز دوازدهمی هستند که برای انتخاب رشته دانشگاهی دچار تردید شده‌اند. سمیرا بین دو رشته جذاب حقوق و مدیریت مردد است، مبینا به پزشکی علاقه دارد ولی می‌داند این رشته مشقت‌های فراوان دارد و سمانه اگر بخواهد کنکور شرکت کند، باید قید مراقبت از پدر بیمارش را بزند و اگر شرکت نکنند، یک سال عقب می‌ماند. کدام گزینه پیرامون این افراد درست است؟

(۱) تعارض سمیرا، سمانه و مبینا به ترتیب از نوع «گرایش - اجتناب»، «اجتناب - اجتناب» و «گرایش - اجتناب» است.

(۲) تعارض سمیرا، سمانه و مبینا به ترتیب از نوع «گرایش - اجتناب»، «گرایش - اجتناب» و «گرایش - گرایش» است.

(۳) تعارض سمیرا، سمانه و مبینا به ترتیب از نوع «گرایش - گرایش»، «گرایش - اجتناب» و «گرایش - اجتناب» است.

(۴) تعارض سمیرا و سمانه و مبینا به ترتیب از نوع «گرایش - اجتناب»، «اجتناب - اجتناب» و «اجتناب - اجتناب» است.

۱۱۰- کدام گزینه به ترتیب درست (ص) یا نادرست (غ) بودن عبارت‌های زیر را به درستی نشان می‌دهد؟

- الهام یک بار قهرمان مسابقات شنای مدارس تهران شده است و فکر می‌کند بدون تمرین مناسب در هر مسابقه‌ای، پیروز میدان است، بنابراین مانع تصمیم‌گیری او، اعتماد افراطی است.

- در سوگیری تأیید، فرد شواهد کافی برای اثبات دیدگاه خلاف دیدگاه خود ندارد و به همین دلیل دچار سوگیری می‌شود.

- به روش‌های متغیر و متنوع تصمیم‌گیری، سبک تصمیم‌گیری می‌گویند.

- حضرت علی (ع)، شرط حل مسئله را رسیدن به یقین می‌دانند.

(۱) غ - ص - ص - ص (۲) ص - غ - غ - غ (۳) ص - ص - غ - ص (۴) غ - غ - ص - غ

آزمون شماره (۱۶)

جمعه

۱۴۰۴/۱۱/۱۷

دفترچه
شماره ۲آزمون‌های سراسر
کاج

گزینه درسد را انتخاب کنید.

سال تحصیلی ۱۴۰۵-۱۴۰۴

دوازدهم انسانی

دوره دوم متوسطه

نام و نام خانوادگی:	شماره داوطلبی:
تعداد سؤالاتی که باید پاسخ دهید: ۱۰۰	مدت پاسخگویی: ۱۰۰ دقیقه

عناوین مواد امتحانی آزمون گروه آزمایشی علوم انسانی، تعداد سؤالات و مدت پاسخگویی

ردیف	مواد امتحانی	وضعیت پاسخگویی	تعداد سؤال		شماره سؤال		مدت پاسخگویی
			از	تا	از	تا	
۱	زبان عربی (اختصاصی)	اجباری	۲۰		۱۱۱	۱۳۰	۲۰ دقیقه
۲	تاریخ ۳	اجباری	۱۰		۱۳۱	۱۴۰	۲۰ دقیقه
	تاریخ ۱	زوج کتاب	۱۰		۱۴۱	۱۵۰	
	تاریخ ۲		۱۰		۱۵۱	۱۶۰	
۳	جغرافیا ۳	اجباری	۱۰		۱۶۱	۱۷۰	۲۰ دقیقه
	جغرافیای ایران	زوج کتاب	۱۰		۱۷۱	۱۸۰	
	جغرافیا ۲		۱۰		۱۸۱	۱۹۰	
۴	فلسفه ۲	اجباری	۱۰		۱۹۱	۲۰۰	۳۰ دقیقه
	منطق		۱۰		۲۰۱	۲۱۰	
	فلسفه ۱		۱۰		۲۱۱	۲۲۰	
۵	اقتصاد	اجباری	۱۰		۲۲۱	۲۳۰	۱۰ دقیقه

زبان عربی (اختصاصی)

■ عَيْنُ الْأَنْسَبِ فِي الْجَوَابِ لِلتَّرْجُمَةِ مِنْ أَوْ إِلَى الْعَرَبِيَّةِ أَوْ الْمَفْهُومِ (۱۱۹ - ۱۱۱):

۱۱۱- «وَمَا تَقْدَمُوا لِأَنْفُسِكُمْ مِنْ خَيْرٍ تَجِدُوهُ عِنْدَ اللَّهِ»

- (۱) «آنچه که از خیر برای خویشتن از پیش بفرستید، آن را نزد الله می‌یابید»
 - (۲) «هر چه را که خودتان از خوبی از پیش فرستادید، نزد خداوند می‌یابید»
 - (۳) «هر آنچه را که از خیر برای خودتان از پیش بفرستید، آن نزد خدا موجود است»
 - (۴) «آنچه را که برای خویش از پیش می‌فرستید، آن را به خوبی نزد الله می‌یابید»
- ۱۱۲- «أَعْجَبَ أَنْشُرَوَانَ كَلَامَ الْفَلَّاحِ وَأَمْرَ مَرَّةٍ ثَانِيَةَ أَنْ يُعْطَى أَلْفَ دِينَارٍ آخِرًا»:

- (۱) انوشیروان را سخن کشاورز خوش آمد و دستور داد که یک بار دیگر به او هزار دینار عطا شود
- (۲) سخن کشاورز انوشیروان را به شگفتی آورد و مجدداً امر کرد که هزار دینار دیگر به او عطا شود
- (۳) انوشیروان از حرف کشاورز خوشش آمد و دو بار دستور داد که هزار دینار دیگر به او عطا کنند
- (۴) انوشیروان از حرف کشاورز تعجب کرد و دوباره امر کرد که در آخر هزار دینار به او عطا گردد

۱۱۳- «قَدْ يَحْتَاجُ الْمَرْءُ إِلَى صَدِيقٍ صَبَّارٍ يَدْعُوهُ إِلَى السَّكِينَةِ عِنْدَ اتِّخَاذِ الْقَرَارَاتِ الْمَهْمَةِ لِكَيْلَا تَحُلَّ بِهِ النَّدَامَةُ فِي الْمُسْتَقْبَلِ»:

- (۱) انسان بعضی اوقات به یک دوست صبور احتیاج دارد تا او را هنگام اخذ تصمیمات بسیار مهم به بردباری دعوت کند برای این که بعداً دچار پشیمانی نشود
- (۲) انسان قطعاً به دوستی بسیار بردبار نیاز دارد که او را در تصمیمات مهم به آرامش فرا بخواند تا بعداً پشیمانی بر او فرود نیاید
- (۳) گاهی آدمی به یک دوست بسیار صبور احتیاج دارد که هنگام گرفتن تصمیمات مهم او را به آرامش فرا بخواند برای این که در آینده پشیمانی بر او فرود نیاید
- (۴) آدمی به یک دوست بسیار بردبارتر نیاز دارد که هنگام گرفتن تصمیم‌های مهم گاهی آرامش را به او ارزانی بخشد و در آینده پشیمان نشود

۱۱۴- «أَحَبُّ الْأَصْدِقَاءِ إِلَيَّ مَنْ يَنْصَحُنِي فِي عَيُوبِي وَيُهْدِيهَا إِلَيَّ وَيُؤْثِرُنِي عَلَى نَفْسِهِ»:

- (۱) محبوب‌ترین دوستانم کسی است که در عیبهایم من را نصیحت کند و من را نسبت به آن‌ها راهنمایی نماید و مرا به خویشتن برگزیند
- (۲) از دوستانم کسی نزد من محبوب‌تر است که در عیبهایم به من پند دهد و آن‌ها را به من هدیه نماید و خودش از من تأثیر بگیرد
- (۳) دوست دارم دوستانم را، کسی را که در عیبهایم من را نصیحت کند و من را نسبت به آن‌ها آگاه نماید و من را بر خودش ترجیح دهد
- (۴) دوست‌داشتنی‌ترین دوستانم کسی است که در عیوبم به من پند دهد و آن‌ها را به من هدیه دهد و مرا بر خویشتن برگزیند

۱۱۵- «رَحِمَ اللَّهُ شَخْصًا يُخَيِّرُ الْعَبْدَ بَيْنَ الْإِقَامَةِ مَعَهُ مَعَزًى أَوْ الْعُودَةِ إِلَى أَهْلِهِ رَاضِياً»:

- (۱) رحمت خداوند بر شخصی که بنده‌ای را میان ماندن همراهش با عزت یا رفتن به سوی خانواده‌اش با خشنودی به او اختیار می‌دهد
- (۲) خدا رحمت کند کسی را که بنده را مخیر می‌نماید میان عزتمندانه ماندن نزد او و یا بازگشتن به سوی خانواده‌ی خویش در حالی که راضی است
- (۳) خداوند رحم کند بر کسی که بنده‌ای را میان اقامت با خویش در حالی که عزیز است یا بازگشتن به سوی خانواده‌اش در حالی که مورد رضایت است، اختیار می‌دهد
- (۴) خداوند رحمت کند کسی را که بنده را مخیر می‌نماید میان ماندن همراهش عزتمندانه یا بازگشتن به سوی خانواده‌اش با خشنودی

۱۱۶- عَيْنُ الصَّحِيحِ:

- (۱) لَا عَجَبَ مِنْ أَنَّي أَنْزَعْتُ مِنْ سُلُوكِ ذَاكَ الرَّجُلِ! هِيَ عَجِيبٌ نِيسَتُ كَهْ مِنْ أَزْ رِفَاتِ أَنْ مَرْدٌ مُضْطَرَبٌ شَدَم!
- (۲) يَا بَنِي، اتَّخِذْهُ صَدِيقاً لِنَفْسِكَ فَإِنَّهُ غَضَبٌ عَلَيْكَ وَلَمْ يَقُلْ فِيكَ شَرّاً! أَيْ پَسْرَكَم، أَوْ رَا بَهْ عُنُونِ دُوسْتِ بَرَايِ خُودِ بَغِير، چَهْ أَوْ تُوْ عَصْبَانِي شَد و دِرْبَارَاتِ بَدِي نَمِي‌گوید!
- (۳) إِيَّاكَ وَتَجْرِبَ مَا جَزَّهَ الْآخَرُونَ وَحَذْرُوكَ عَنْ نَتَائِجِهِ! بِيْرَهِيْزِ از تَجْرِبِهْ كَرْدَنِ أَنْ‌چَهْ كِهْ دِيْگَرَانِ أَنْ رَا آزْمُودِه‌اند و از نَتَائِجِشْ بَهْ تُوْ هَشْدَارِ دَادِه‌اند!
- (۴) الْمُعْجَبُ بِنَفْسِهِ هُوَ الَّذِي يُصَغَّرُ خَذَهُ لِلنَّاسِ وَ يَمْشِي فِي الْأَرْضِ مَرَحاً! خُودشِيْفْتِهْ كَسِيْ اسْتِ كِهْ رُويْشْ رَا از مَرْدِ بَرْمِي‌گرداند و دَرِ زَمِينِ بَا نَازِ و خُودپَسَنْدِيْ قَدَمِ بَرْمِي‌دارد!

۱۱۷- عَيْنُ الْخَطَأِ:

- (۱) كَانَتْ أَخْتُ النَّبِيِّ (ص) مِنَ الرِّضَاعَةِ تَحْضَنُهُ صَغِيراً وَ تَلْعَبُهُ! خَوَاهِرْ شِيْرِيْ بِيَامِيْر (ص) دَرِ حَالِي‌كِهْ كُوجَكِ بُوْدِ أَوْ رَا دَرِ آغُوشِ مِي‌گِرِفْتِ و بَا اَوْ بَازِيْ مِي‌كَرد!
- (۲) يَجِبُ أَنْ يَكُونَ كُلُّ مَوَاطِنٍ مِنَ الْأَمْرِينِ بِالْاِقْتِصَادِ فِي اسْتِهْلَاكِ الْمَاءِ وَ الْكَهْرِبَاءِ! هَرِ هَم‌مِيْهِنِيْ بَايْدِ بَاشَدِ از دَسْتُورِ دِهَنْدِگَانِ بَهْ صَرْفَه‌جُويِيْ هَنْگَامِ زِيَادِه‌روِيْ دَرِ مَصْرَفِ آبِ وَ بَرَقِ!
- (۳) مَا أَسْرَعَ إِثْمَارُ شَجَرَةِ الْإِحْسَانِ، فَأَحْسِنُوا حَتَّى إِلَى مَنْ أَسَاءَ إِلَيْكُمْ! مِيُوْهْ دَادَنِ دِرْخْتِ نِيْكيِ چَهْ شَتَابِلَانِ اسْتِ، پَسِ نِيْكيِ كَنِيدِ حَتَّى بَهْ كَسِيْ كِهْ بَهْ شَمَا بَدِي‌كَرد!
- (۴) مَا مِنْ فِطْرٍ غَلِيظِ الْقَلْبِ إِلَّا وَ النَّاسُ يَنْفَضُّونَ مِنْ حَوْلِهِ! هِيَجِ تَنْدَخُويْ سَنْگَدَلِيْ نِيسْتِ مَگَرِ اَيْنِ‌كِهْ مَرْدِ از پِيْرَامُونِشْ مَتَفَرِّقِ مِي‌شُوند!

۱۱۸- «پدران و مادران دیدن فرزندانشان را در بهترین حال دوست می دارند»:

(۱) يُحِبُّ الآبَاءُ وَالْأُمَّهَاتُ رُؤْيَا أَوْلَادِهِمْ فِي أَحْسَنِ حَالٍ

(۲) يُحِبُّ الْوَالِدَانِ مَشَاهِدَةَ أَوْلَادِهِمْ فِي حُسْنِ حَالٍ

(۳) يُحِبُّ الآبَاءُ مَعَ الْأُمَّهَاتِ مَشَاهِدَةَ أَبْنَائِهِمْ فِي أَحْسَنِ حَالٍ

(۴) يُحِبُّ الْوَالِدَانِ رُؤْيَا أَبْنَائِهِمْ فِي حَالٍ أَحْسَنٍ

۱۱۹- عَيْنُ الْخَطَأِ (عن المفهوم):

(۱) صاحب البيت أذرى بالبيت: صلاح کار خویش خسروان دانند

(۲) ما عوقب الأحمق بمثل السكوت عنه: پس جواب او سکوت است و سکون / هست با ابله سخن گفتن جنون

(۳) رُبَّ سَكُوتٍ أبلغ من الكلام: زبان سرخ سبز می دهد بر باد

(۴) وهب الأمير ما لا يملك: از کیسه خلیفه می بخشد

■ إقرأ النص التالي بدقة ثم أجب عن الأسئلة التالية بما يناسب النص (۱۲۴ - ۱۲۰):

سبل المصانع ركبا تهيم في الفلوات / تو قدر آب چه دانی که در کنار فراتی

شیم به روی تو روزست و دیده ام به تو روشن / و این هجرت سواء عشیتي و غداتي

اگر چه دیر بماندم امید برنگرفتم / مضي الزمان و قلبي يقول إنك آت

فکم تمرر عیشتي و أنت حامل شهد / جواب تلخ بدیع است از آن دهان نباتی

نه پنج روزه عمرست عشق روی تو ما را / وجدت رائحة الود إن شممت زفاتي

۱۲۰- كيف يظهر الشاعر في أبياته الارتباط بين الفقد والامل؟ الشاعر:

(۱) يرفض فكرة الأمل تماماً و يُشجّع على قبول فقدان!

(۲) يُعبر عن الفقد بمعنى نهاية الأمل!

(۳) يُعبر عن الأمل كجسر للفقد!

(۴) يُظهر أن الفقد يزيد من أمل الإنسان للقاء رغم الصعوبات!

۱۲۱- عَيْنُ الصَّحِيحِ (حسب النص):

(۱) الفراق يصبح مانعاً بين الشاعر و محبوبه، بينما الانتظار يعكس الأمل في اللقاء!

(۲) الزمن لا أثر له على مشاعر الشاعر أو تطوّر القصة!

(۳) الشاعر يعتقد أنه لا يمكن أن يتواجد الأمل و اليأس معاً في آن واحد!

(۴) الشاعر يُشير إلى أن الحب يأتي بعد الموت!

۱۲۲- عَيْنُ مَا لَمْ يُذْكَرْ فِي النَّصِّ:

(۱) الإشارة إلى رحلة الإنسان الطويلة في الحياة و ما يواجهه من الصعوبات!

(۲) عدم الالتفات إلى الماضي و الإقبال على المستقبل!

(۳) معرفة قيمة النعم في الحياة و الاستفادة منها!

(۴) الحب طيب جميل ولكنه مملوء بالألم!

■ عَيْنُ الْخَطَأِ فِي الْإِعْرَابِ وَ التَّحْلِيلِ الصَّرْفِيِّ (۱۲۳ و ۱۲۴):

۱۲۳- «سَلْ - تهيم - الزمان - آت»:

(۱) تهيم: فعل مضارع - مجرّد ثلاثي - مبني للمعلوم - لازم / الجملة وصفية

(۲) آت: اسم - مذكر - اسم فاعل (من المجرّد الثلاثي) - نكرة / خبر «إن»

(۳) سَلْ: فعل أمر (أصله: إسأل) - للمفرد المذكر المخاطب - متعدّد / مع فاعله جملة فعلية

(۴) الزمان: اسم - مفرد مذكر - معرفة - مبني / فاعل و مرفوع

۱۲۴- «تمرر - أنت - حامل - الود»:

(۱) الود: اسم - مذكر - معرف / مضاف إليه و مجرور بالكسرة

(۲) حامل: اسم - مفرد - نكرة - اسم فاعل / خبر و مرفوع بالضمة

(۳) أنت: ضمير منفصل (لرفع فقط) - للمخاطب - مبني / مبتدأ و الجملة اسمية

(۴) تمرر: فعل مضارع - مزيد ثلاثي (بزيادة حرف واحد) - مبني للمعلوم - للغائب / مفعوله: عيش

■ عین المناسب فی الجواب عن الأسئلة التالية (۱۳۰ - ۱۲۵):

۱۲۵- عین الخطأ فی ضبط حركات الحروف:

(۱) إِنَّ الْمَلَمَّاتِ أَشْعَارُ فَارِسِيَّةٌ مَمْرُوجَةٌ بِالْعَرَبِيَّةِ!

(۲) دَغَ شَاتَمَكَ مُهَانًا تُشْخِطُ الشَّيْطَانَ!

(۳) عَلَيْنَا أَنْ نَكُونَ مُشْتَاقِينَ إِلَى الْأَعْمَالِ الصَّالِحَةِ وَصَابِرِينَ عَلَى الْمَشَاكِلِ!

(۴) هُوَ يُخَدِّثُ طَنِينًا بِسَبَبِ سُرْعَةِ حَرَكَةِ جَنَاحَيْهِ!

۱۲۶- عین الخطأ للفرغات (حسب استخدام اسم التفضيل):

(۱) خیر إخواني من إلَيَّ! (أَقْرَبُ)

(۳) جَادِلُهُم بِالطَّرِيقَةِ الَّتِي هِيَ! (أَحْسَنُ)

۱۲۷- عین ما فيه اسم التفضيل أقل:

(۱) أَقَلُّ شَيْءٍ أَنْتَظَرُهُ مِنْ أَدْكِي التَّلَامِيزِ هُوَ الدَّرَجَةُ الْعَالِيَةُ!

(۳) أَبِي أَهْدَى شَخْصٍ رَأَيْتُهُ وَأَحَبَّهُ أَكْثَرَ مِنْ كُلِّ شَخْصٍ!

۱۲۸- عین صيغة المبالغة يختلف محلّه الإعرابي:

(۱) أَطْلُبُوا رِزْقَكُمْ مِنَ اللَّهِ، الرِّزْقُ مِنْ صِفَاتِهِ!

(۳) صَدِيقِي فَهَامَةٌ فَأَسْتَشِيرُهُ فِي كُلِّ أُمُورِي!

۱۲۹- عین اسم المكان:

(۱) هُنَاكَ مَوَاقِعٌ فِي طَرِيقِي نَحُو الْحَصُولِ عَلَى هَدَفِي!

(۳) مَجَالِسُ السُّوءِ يُبْعِدُكَ عَنِ الْحَقِيقَةِ بِلَاشِكْ!

۱۳۰- عین الخطأ (عن الشرط):

(۱) إِنْ تَتَعَلَّمُوا الْقُرْآنَ تَنْتَفِعُوا بِهِ كَثِيرًا!

(۳) إِنْ تَصْبِرَانَ عَلَى مَرَارَةِ الْعَمَلِ تَذَوُقَانِ حَلَاوَةَ الْهَدَفِ!

تاریخ

۱۳۱- کدام عامل، انگلیسی‌ها را به این باور رساند که آن‌ها نمی‌توانند ایران را مانند هندوستان، ضمیمه‌ی خاک بریتانیا کنند؟

(۱) وقوع قیام‌های ضد استعماری هم‌چون قیام میرزا کوچک‌خان

(۲) نفرت مردم ایران از قاجارها و عدم همراهی آن‌ها با این سلسله

(۳) انتشار اندیشه‌های انقلابی کمونیستی در ایران

(۴) بی‌نتیجه ماندن قرارداد ۱۹۱۹

۱۳۲- رضا شاه پس از انتصاب به مقام نخست‌وزیری در راستای دستیابی به اهداف خود، ابتدا چه کرد؟

(۱) به گسترش و تقویت ارتش و پلیس پرداخت.

(۲) شورش شیخ خزعل و برخی شورش‌های پراکنده دیگر را سرکوب کرد.

(۳) پیشنهاد برقراری نظام جمهوری به جای حکومت سلطنتی را ارائه کرد.

(۴) با هدف مهار کردن نیروی رزمی عشایر، اقدام به اسکان اجباری آن‌ها نمود.

۱۳۳- ترتیب وقوع رخدادهای زیر در کدام گزینه به درستی آمده است؟

(الف) انتصاب رضاخان به مقام وزارت جنگ

(ب) استعفای سیدضیاء از منصب نخست‌وزیری

(ج) سفر رضا شاه به ترکیه و آشنایی با آتاتورک (رئیس‌جمهور این کشور)

(د) آخرین سفر احمد شاه به اروپا

(۲) —————> ب ج الف د

(۱) —————> ج الف د ب

(۴) —————> الف ج ب د

(۳) —————> ج الف د ب

۱۳۴- کدام عبارت(ها)، گزاره زیر را به نادرستی کامل نمی‌کند؟

«روشنفکران دوره رضا شاه»

(الف) معتقد بودند که در سایه امنیت و سرکوب‌هایی که رضا شاه به وجود آورده بود، می‌توان برنامه‌هایی را در جهت برخی تغییرات یا اصلاح امور در ایران پیاده کرد.

(ب) به دلیل مخالفت با برنامه‌های رضا شاه، تحت تعقیب قرار گرفتند و زندانی شده و به قتل رسیدند.

(ج) خواستار برقراری نظام جمهوری به جای حکومت سلطنتی بودند.

(د) گمان می‌کردند که راه ترقی و پیشرفت با نابودی دین و سنن اصیل ایرانی هموار می‌شود.

(۱) فقط ب (۲) الف - د (۳) الف - ج (۴) ب - ج

۱۳۵- از جمله تغییراتی که در دوره حکومت رضا شاه در شیوه اداره ایران به وجود آمد، بود، این تغییرات

(۱) افزایش تعداد وزارتخانه‌ها و بازسازی آن‌ها - منجر به افزایش توان مجلس در اداره امور کشور شد.

(۲) حذف ادارات دولتی و دادگستری - موجب افزایش قدرت و نفوذ شاه در اداره کشور شد.

(۳) ساماندهی ثبت احوال و اسناد - در نهایت منجر به نادیده گرفتن اصول مشروطه توسط رضا شاه شد.

(۴) ساماندهی نهادهای آموزشی - نتوانست زمینه توسعه کشور را فراهم آورد.

۱۳۶- انگلستان از احداث خط آهن سراسری در ایران، چه سودی می‌برد؟

(۱) با استفاده از آن، مانع نفوذ روس‌ها به هندوستان می‌شد.

(۲) کالاهای تجاری خود را به هندوستان صادر می‌کرد.

(۳) نفت دریای خزر را برای حمل به اروپا به خلیج فارس انتقال می‌داد.

(۴) برای مقابله با متفقین در جنگ جهانی دوم، از آن استفاده می‌کرد.

۱۳۷- در ماده‌های که در سال ۱۳۰۴ در مجلس شورای ملی طرح شد، چه وظایفی برای مجلس مؤسسان پیش‌بینی شده بود؟

(۱) تغییر چند ماده از قانون اساسی و خلع قاجار از سلطنت

(۲) خلع قاجار از سلطنت و برگزاری انتخابات

(۳) تعیین تکلیف قطعی سلطنت و خلع قاجار از سلطنت

(۴) تغییر چند ماده از قانون اساسی و تعیین تکلیف قطعی سلطنت

(۱) غ - غ - ص (۲) ص - ص - ص (۳) غ - ص - ص (۴) ص - ص - غ

۱۳۸- درستی (ص) یا نادرستی (غ) عبارت‌های زیر به ترتیب در کدام گزینه به درستی بیان شده است؟

(الف) آیت‌الله مدرس و دکتر مصدق، تنها نمایندگان مجلس بودند که با طرح خلع قاجار از سلطنت و واگذاری حکومت به رضاخان مخالفت کردند.

(ب) رضا شاه به نام تمدن و تجدد و مبارزه با کهنه‌پرستی، دخالت روحانیون در مسائل شرعی را اکیداً ممنوع اعلام کرد.

(ج) هر چه ارتش قوی‌تر شد، قدرت رضا شاه در سرکوب مخالفان حکومت افزایش یافت و زمینه برای اجرای تصمیمات دستگاه حاکم فراهم گشت.

(د) حدود ۹ سال در تبعید و زندان به سر برد و سرانجام در کاشمر به شهادت رسید.

(۱) غ - غ - ص (۲) ص - ص - ص (۳) غ - ص - ص (۴) ص - ص - غ

۱۳۹- چه تعداد از عبارت‌های زیر درباره «سیدحسن مدرس» صحیح است؟

(الف) یگانه دشمن سرسخت و جدی رضا شاه بود.

(ب) روحانی مبارز و خستگی‌ناپذیری بود که آرزوی نجات ایران از چنگال استعمار و استبداد را داشت.

(ج) همزمان با خلع قاجار از سلطنت، به عنوان نماینده در مجلس شورای ملی حضور داشت.

(د) حدود ۹ سال در تبعید و زندان به سر برد و سرانجام در کاشمر به شهادت رسید.

(۱) ۴ (۲) ۳ (۳) ۲ (۴) ۱

۱۴۰- رضا شاه تحت تأثیر چه عاملی، درهای کشور را به روی سرمایه‌های آلمانی گشود؟

(۱) کاهش مشکلات اقتصادی ناشی از جنگ جهانی اول در ایران

(۲) برخورداری از حمایت آلمانی‌ها در برابر نفوذ کمونیسم در ایران

(۳) تصمیم انگلیسی‌ها مبنی بر مساعدت به آلمانی‌ها برای کاهش مشکلات اقتصادی آن‌ها

(۴) لزوم برخورداری از حمایت آلمانی‌ها در برابر توسعه‌طلبی انگلستان و روسیه

توجه: داوطلب گرامی، لطفاً از بین سؤالات زوج درس ۱ (تاریخ (۱)، شماره ۱۴۱ تا ۱۵۰) و زوج درس ۲ (تاریخ (۲)، شماره ۱۵۱ تا ۱۶۰)، فقط یک سری را به انتخاب خود پاسخ دهید.

تاریخ (۱) (سؤالات ۱۴۱ تا ۱۵۰)

زوج درس ۱

۱۴۱- دوره پارینه‌سنگی، کدام بازه از زندگی انسان را دربر می‌گیرد و در ایران، کهن‌ترین آثار به دست آمده از این دوره در کجا کشف شده است؟

(۱) یک میلیون تا ۱۸ هزار سال پیش - تل‌ابلیس در استان کرمان

(۲) ۱۲ هزار تا ۶ هزار سال پیش - کشف‌رود در استان خراسان رضوی

(۳) یک میلیون تا ۱۸ هزار سال پیش - کشف‌رود در استان خراسان رضوی

(۴) ۱۲ هزار تا ۶ هزار سال پیش - تل‌ابلیس در استان کرمان

۱۴۲- قدیمی‌ترین لوح‌های گلی کشف‌شده به خط میخی متعلق به چه کسانی است و کدام مورد درباره آن‌ها نادرست است؟

(۱) بابلی‌ها - نخستین سند قانون‌گذاری جهان متعلق به آن‌هاست.

(۲) سومری‌ها - سراسر بین‌النهرین را به فرمان خود درآوردند و حکومت تشکیل دادند.

(۳) بابلی‌ها - در ساخت ابزار و جنگ‌افزارهای مفرغین، ماهر بودند.

(۴) سومری‌ها - در هزاره سوم قبل از میلاد به سرزمین ایلامی‌ها لشکرکشی می‌کردند.

۱۴۳- چه تعداد از عبارت‌های زیر درباره آشوری‌ها و حکومت آن‌ها صحیح است؟

(الف) از اقوام جنگجوی مرکز بین‌النهرین بودند.

(ب) پس از ضعف و زوال اموری‌ها، در بین‌النهرین به قدرت رسیدند.

(ج) با غارت سرزمین‌های همجوار بر قلمرو و ثروت خود افزودند.

(د) حدود ۲۷۰۰ سال پیش با یکی از تمدن‌های ایران باستان، تنش و درگیری داشتند.

(۱) ۳ (۲) ۴ (۳) ۲ (۴) ۱

۱۴۴- در کدام گزینه، مقایسه درستی میان تمدن‌های «مصر» (۱) و «بین‌النهرین» (۲) در دوره باستان انجام شده است؟

(الف) سابقه تمدنی مورد (۲) از (۱) بیشتر است.

(ب) هر دو مورد، در آغاز شامل چندین دولت - شهر بودند.

(ج) هر دو مورد، با تمدن دره سند داد و ستد داشتند.

(د) از مورد (۱) برخلاف (۲)، متون ادبی بر جای مانده است.

(۱) الف - د (۲) ب - ج (۳) الف - ب (۴) ج - د

۱۴۵- چه کسی به تفرقه و تجزیه سیاسی چین پایان داد و او برای رونق تجارت چه کرد؟

(۱) شی‌هوانگ‌تی از سلسله هان - شبکه گسترده‌ای از جاده‌ها ساخت.

(۲) ژنگ از سلسله هان - با تمدن‌های دیگر از جمله ایران، ارتباط سیاسی و اقتصادی برقرار کرد.

(۳) شی‌هوانگ‌تی از سلسله چه‌این - تشکیلات اداری و مالیاتی را نوسازی کرد.

(۴) ژنگ از سلسله چه‌این - مقیاس وزن‌ها و اندازه‌ها و عیار سکه‌ها را یکسان کرد.

۱۴۶- تمدن مینوسی چه زمانی و در کجا شکل گرفت؟

(۱) حدود ۲ هزار سال پیش از میلاد - جزیره کرت

(۲) پس از مهاجرت اقوام هند و اروپایی - شرق مدیترانه

(۳) قرن‌ها پیش از مهاجرت اقوام هند و اروپایی - جنوب یونان

(۴) پیش از پیدایش دولت، شهرها در یونان - شرق آسیای صغیر

۱۴۷- هر یک از عبارت‌های زیر به ترتیب به توصیف کدام یک از تمدن‌های باستانی یا ساکنان محوطه‌های باستانی اشاره دارد؟

(الف) یکی از ویژگی‌های برجسته این تمدن، شیوه متفاوت حکمرانی بود که توسط آن‌ها به وجود آمد.

(ب) در حدود ۶۰۰۰ سال پیش به مهارت ذوب و قالب‌گیری مس دست یافته بودند.

(ج) این تمدن بیش از هر چیز به خاطر بناهای باستانی مانند کاخ‌ها و نیز آثار هنری به ویژه مجسمه‌ها شهرت دارد.

(د) در میان تمدن‌های نخستین، این تمدن به سبب موقعیت ویژه جغرافیایی خود، کم‌تر تحت تأثیر و نفوذ خارجی بوده است.

(۱) روم - شهر سوخته در سیستان - روم - سند (۲) یونان - تپه زاغه در قزوین - روم - چین

(۳) یونان - تل‌ابلیس در کرمان - مصر - چین (۴) روم - تپه یحیی در کرمان - مصر - سند

۱۴۸- مورخان و مؤلفان کتاب درسی برای توصیف چه تعداد از موقعیت‌های زیر از لفظ‌هایی مانند «به احتمال زیاد» یا «احتمالاً» استفاده کرده‌اند؟

- (الف) آغاز کشت دانه توسط زنان در عصر نوسنگی
(ب) احداث شهرها توسط طوایف بیابانگرد میسنی تحت تأثیر مینوسی‌ها
(ج) ترویج پرستش خدای یگانه توسط حضرت موسی (ع) در دورهٔ امپراتوری جدید در مصر
(د) انطباق یکی از شهرهای ایلام باستان با خرم‌آباد کنونی

۴ (۱) ۳ (۲) ۲ (۳) ۱ (۴)

۱۴۹- درستی (ص) یا نادرستی (غ) عبارت‌های زیر دربارهٔ دین و اعتقادات مردم جهان باستان در کدام گزینه به درستی بیان شده است؟

- (الف) مردم بین‌النهرین هم‌چون یونانی‌های باستان هر شهر را با یک خدا مرتبط می‌دانستند.
(ب) سومری‌ها برخلاف ایلامی‌ها برای خدایان خود، معبد و پرستشگاه می‌ساختند.
(ج) آریایی‌های هند هم‌چون آریایی‌های یونان، خدایان گوناگونی را به عنوان یکی از مظاهر طبیعت می‌پرستیدند.
(د) آریایی‌های هند هم‌چون آریایی‌های یونان، خدایان گوناگونی را به عنوان یکی از مظاهر طبیعت می‌پرستیدند.

۱ (ص - ص - غ - غ) ۲ (ص - غ - غ - غ) ۳ (ص - غ - ص - ص) ۴ (غ - ص - ص - ص)

۱۵۰- در کدام نمودار زمان، تقدم و تأخر وقوع رویدادها به درستی نشان داده شده است؟

- (الف) تأسیس امپراتوری بزرگ سارگن در بین‌النهرین
(ب) برگزاری اولین دورهٔ بازی‌های المپیک در یونان
(ج) حملهٔ اسکندر مقدونی به هند
(د) تأسیس حکومت جمهوری رم

۱ (۱) ۲ (۲) ۳ (۳) ۴ (۴)

۱ (۱) ۲ (۲) ۳ (۳) ۴ (۴)

زوج درس ۲

تاریخ (۲) (سؤالات ۱۵۱ تا ۱۶۰)

۱۵۱- کدام گزینه، عبارت زیر را به نادرستی کامل نمی‌کند؟

«در پیمان عقبه..... که در سال..... بعثت، میان پیامبر (ص) و اهالی یثرب بسته شد،.....»

- (۱) اول - دوازدهم - شش نفر از مردم یثرب در جریان مراسم حج در مکه، اسلام را پذیرفتند.
(۲) اول - سیزدهم - ۷۳ مرد و دو زن از اهالی یثرب با پیامبر (ص) بیعت کردند.
(۳) دوم - دوازدهم - ۱۲ مرد یثربی در نزدیکی منا با پیامبر (ص) بیعت کردند.
(۴) دوم - سیزدهم - شمار قابل توجهی از اعضای قبایل مختلف ساکن در یثرب، حضور داشتند.

۱۵۲- با توجه به موضوعات و رویدادهای تاریخ اسلام و مسلمانان صدر اسلام، آیات قرآن برای پژوهش در چه تعداد از موضوعات زیر، به طور

خاص، یک منبع دست اول است؟

- (الف) رفتارهای منافقان مدینه
(ب) انعقاد صلح حدیبیه میان مسلمانان و مشرکان
(ج) منابع مالی حکومت اسلامی مدینه در دورهٔ پیامبر (ص)
(د) خلق و خوی رسول خدا (ص)

۴ (۱) ۳ (۲) ۲ (۳) ۱ (۴)

۱۵۳- سرزمین..... به عنوان..... در زمان خلافت..... فتح و ادارهٔ آن به..... واگذار شد.

- (۱) شام - یکی از مراکز مهم نیروی دریایی امپراتوری روم شرقی - عمر - عمرو عاص
(۲) مصر - یکی از مراکز مهم نیروی دریایی امپراتوری روم شرقی - خلیفهٔ دوم - معاویه بن ابی سفیان
(۳) شام - نقطهٔ اتصال زمینی و دریایی سه قارهٔ آسیا، اروپا و آفریقا - خلیفهٔ دوم - معاویه بن ابی سفیان
(۴) مصر - نقطهٔ اتصال زمینی و دریایی سه قارهٔ آسیا، اروپا و آفریقا - عمر - عمرو عاص

۱۵۴- کدام گزینه، عبارت زیر به نادرستی کامل نمی‌کند؟

«نخستین گروهی که برای تعیین جانشینی پیامبر (ص) در سقیفه بنی ساعده گرد آمدند، از گروه..... بودند. آن‌ها.....»

- (۱) مهاجرین - به اهل صفه مشهور شدند.
(۲) انصار - ساکنان بومی سرزمین یثرب بودند.
(۳) مهاجرین - به طور آشکار، از جانشینی علی (ع) حمایت می‌کردند.
(۴) انصار - سرانجام، یکی از انصار به نام ابوبکر قحافه را به جانشینی پیامبر (ص) برگزیدند.

۱۵۵- روند قدرت‌گیری بنی‌امیه در حکومت اسلامی در دوره خلافت چه کسی آغاز شد و کدام عبارت درباره این خلیفه صحیح است؟

(۱) عمر بن خطاب - در سال ۲۳ق، ابوبکر طی وصیت‌نامهٔ مکتوبی، او را به جانشینی خود معرفی کرد.

(۲) عثمان بن عفان - حکم بن ابی‌العاص را که پیامبر (ص) به طائف تبعید کرده بود، به مدینه بازگرداند.

(۳) خلیفه دوم - پیشینهٔ تأسیس دیوان در دوران اسلامی به زمان او بازمی‌گردد.

(۴) خلیفه سوم - در زمان او، اعراب مسلمان با پیروزی در جنگ نهاوند، سرنوشت حکومت ساسانی را قطعی کردند.

۱۵۶- چه تعداد از عبارت‌ها دربارهٔ ابومسلم خراسانی درست است؟

الف) در سال ۱۳۲ق وارد بغداد شد و ابوالعباس سفاح را به خلافت نشان داد.

ب) مروان بن محمد، آخرین خلیفهٔ اموی را به همراه بسیاری از اعضای خاندان او از میان برداشت.

ج) به عنوان فرماندهٔ سپاه سیاه‌جامگان، قدرت و نفوذ فراوانی داشت و به همین علت، توسط منصور عباسی به قتل رسید.

د) مرگ او منجر به بروز سلسله جنبش‌هایی شد که سلطهٔ خلفای عباسی را بر مناطق غربی ایران سست کرد.

(۱) ۲ (۲) ۴ (۳) ۱ (۴) ۳

۱۵۷- در کدام جنگ و در زمان پادشاهی چه کسی، سپاه ایران با شکست اعراب مسلمان، بیشتر متصرفات آنان را پس گرفت؟

(۱) قادسیه - خسرو پرویز (۲) جسر - یزدگرد سوم (۳) پل - خسرو پرویز (۴) جلولا - یزدگرد سوم

۱۵۸- یکی از عواملی که در توجه مسلمانان به علم کلام و گسترش آن، تأثیر ویژه‌ای داشت بود. این علم به خصوص در میان مورد توجه قرار گرفت.

(۱) سفارش قرآن و پیامبر (ص) به فراگیری این علم - شعوبیان

(۲) آشنایی مسلمانان با علوم و دستاوردهای تمدنی سرزمین‌های فتح‌شده - عباسیان

(۳) بروز اختلافات دینی در میان مسلمانان و شکل‌گیری فرقه‌ها و مذاهب مختلف اسلامی - فاطمیان مصر

(۴) لزوم دفاع از باورهای دینی اسلام در برابر عقاید غیراسلامی - امویان اندلس

۱۵۹- کدام مقایسه دربارهٔ دورهٔ حکومت امویان (۱) و عباسیان (۲) درست است؟

الف) استفاده از توان سیاسی و نظامی حکومت‌های نیمه‌مستقل برای مقابله با مخالفان خود

ب) قومیت‌گرایی و تشدید تعصبات قبیله‌ای

ج) مقابله و جنگ با علویان

د) عدم تسلط بر سراسر قلمرو مسلمانان

(۱) «الف» و «ج» از وجوه مشترک (۱) و (۲) و «ب» از ویژگی‌های (۲) است.

(۲) «الف» از ویژگی‌های (۱) و «ب»، «ج» و «د» از اشتراکات (۱) و (۲) است.

(۳) «الف» و «د» از وجوه پیوند (۱) و (۲) و «ب» و «ج» مختص (۲) است.

(۴) «ب» تنها مختص به (۱) بوده و «ج» از ویژگی‌های مشترک (۱) و (۲) است.

۱۶۰- با توجه به واقعیات و رخداد‌های تاریخی دورهٔ اسلامی، امکان وقوع کدام رویدادها وجود ندارد؟

الف) عمر بن خطاب، سکه‌های ساسانی را به عنوان عطایا میان مسلمانان تقسیم کرد.

ب) امام سجاد (ع) یکی از وکلای خود را به عنوان مرجع امور دینی مردم، به شهر بغداد فرستاد.

ج) سپاه فاطمیان به فرماندهی مستنصر با سپاه مأمون عباسی در منطقهٔ شام درگیر شد.

د) عمرو بن حمق به خونخواهی امام حسین (ع)، قیامی را علیه یزید بن معاویه صورت داد که سرکوب شد.

(۱) الف - د (۲) فقط ج (۳) الف - ب - ج (۴) ب - ج - د

جغرافیا

۱۶۱- در پنجاه سال اخیر، تقاضای حمل و نقل مسافر و بار در جهان، رشد چشمگیری داشته است. این تقاضا به ترتیب هم به صورت کیفی و هم

به صورت کمی، یعنی بوده است.

(۱) تقاضای افزایش مسیرها و وسایل حمل و نقل

(۲) کاهش زمان و هزینه‌ها و افزایش مسیرها

(۳) بهبود سرعت و افزایش رفاه و ایمنی

(۴) تقاضای افزایش وسایل حمل و نقل و مسیرها

۱۶۲- کدام عوامل سبب شده که «مدیریت حمل و نقل» یکی از موضوعات مهم در همه جوامع باشد؟

- (الف) تأثیر حمل و نقل بر فضای جغرافیایی
(ب) نقش حمل و نقل در فعالیت‌های اقتصادی و اجتماعی
(ج) رشد چشمگیر افزایش تقاضای حمل و نقل مسافر و بار در جهان
(د) ارتباط حمل و نقل با قدرت ملی یک کشور

(۱) الف - ج (۲) ب - د (۳) ب - ج (۴) الف - د

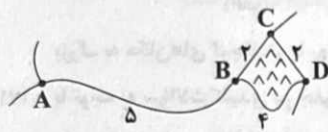
۱۶۳- با توجه به عامل «دسترسی در مدیریت و برنامه‌ریزی حمل و نقل» کدام عبارت‌ها، گزاره زیر را به نادرستی کامل نمی‌کند؟

- «برای رفتن از یک مکان به مکان دیگر، هر چه تعداد نقاطی که بر سر راه قرار می‌گیرند،»
(الف) بیشتر باشد، هزینه جابه‌جایی بیشتر است.
(ب) کم‌تر باشد، تقاضا برای حمل و نقل در آن بیشتر است.
(ج) کم‌تر باشد، قابلیت دسترسی آن مکان، مطلوب‌تر است.
(د) بیشتر باشد، تراکم رفت و آمد و تأخیر زمانی بیشتر است.

(۱) الف - د (۲) الف - ب (۳) ج - د (۴) ب - ج

* با توجه به شبکه مسیرهای دسترسی زیر به دو سؤال بعد پاسخ دهید.

۱۶۴- با توجه به شبکه داده‌شده، کدام گزینه درست است؟

- (۱) احداث مراکز خدماتی در مکان D نسبت به سایر شهرها، بازدهی بیشتری دارد.
(۲) مکان B علاوه بر برنامه‌ریزی حمل و نقل، در مطالعات مکان‌یابی نیز مورد توجه قرار می‌گیرد.
(۳) مکان A هم‌چون B، مطلوب‌ترین دسترسی را دارد.
(۴) مکان C برخلاف B، با کم‌ترین تعداد گره، کم‌ترین تراکم رفت و آمد را دارد.

۱۶۵- چنانچه طول مسیر مستقیم بین دو مکان A و D، ۶ کیلومتر باشد، کوتاه‌ترین مسیر ممکن برای ساختن راه بین این دو مکان، برابر مسیر مستقیمی است که آن دو مکان را به هم مربوط می‌سازد.

(۱) ۱/۵ (۲) ۳ (۳) ۲ (۴) ۱

۱۶۶- با توجه به عوامل مورد توجه در مدیریت و برنامه‌ریزی حمل و نقل، کدام گزینه با سایر گزینه‌ها ارتباط کم‌تری دارد؟

- (۱) در برخی کشورها، با توجه به زمستان‌های سخت و بارش برف، تجهیزات خاصی در پاکسازی جاده‌ها یا احداث فرودگاه‌ها به کار می‌رود.
(۲) نوع سواحل از نظر بریدگی یا مخاطرات محیطی بر احداث و مدیریت بندرگاه‌ها تأثیر می‌گذارد.
(۳) نواحی‌ای که رساندن خدمات آموزشی و بهداشتی به آن‌ها ضروری است، نسبت به نواحی‌ای که تقاضای حمل و نقل فصلی دارند، در اولویت قرار می‌گیرند.
(۴) با توجه به تأثیر ویژگی‌های طبیعی و هزینه‌های فناوری، اجرای طرح‌های حمل و نقل باید مطالعه و بررسی شود.

۱۶۷- برای حفظ ایمنی در حمل و نقل، فعالیت‌های مختلفی انجام می‌گیرد. کدام گزینه درباره نوع فعالیت‌های زیر صحیح است؟

(الف) کنترل مسافران با اشعه X در فرودگاه‌ها

(ب) استفاده از کمربند ایمنی یا جلیقه نجات در هواپیماها

(۱) «الف» هم‌چون «ب»: استفاده از تجهیزات ویژه در وسایل حمل و نقل

(۲) «الف» برخلاف «ب»: وضع قوانین و مقررات به منظور رعایت نکات ایمنی

(۳) «ب» هم‌چون «الف»: تقویت فرهنگ ایمنی

(۴) «ب» برخلاف «الف»: استفاده از تجهیزات ویژه در وسایل حمل و نقل

۱۶۸- مهم‌ترین راهکار برای بهبود حمل و نقل شهری کدام است؟

(۱) توسعه فضاهای شهری

(۲) اجرای طرح‌های کنترل ترافیک

(۳) گسترش حمل و نقل عمومی

(۴) کاهش هزینه‌های حمل و نقل

۱۶۹- چه تعداد از عبارت‌های زیر درباره «تراموا» صحیح است؟

(الف) ترافیک ندارد.

(ب) آلایندگی کم‌تری دارد.

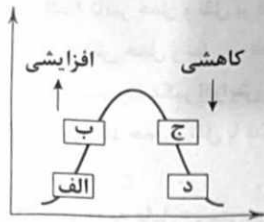
(ج) از جمله شیوه‌های حمل و نقل درون شهری ریلی به شمار می‌رود.

(د) استفاده از آن، سابقه بسیار طولانی دارد.

(ه) برای سفرهای تا ۵ کیلومتر مسافت در شهرها است.

(۱) ۵ (۲) ۴ (۳) ۲ (۴) ۳

۱۷۰- با توجه به نقش عوامل مختلف در مدیریت حمل و نقل و روابط بین آن‌ها در هر گزینه، کدام یک می‌تواند منطبق بر نمودار داده شده باشد؟

- (۱) الف: مدت زمان جابه‌جایی ب: هزینه حمل و نقل
(۲) ج: سرعت جابه‌جایی د: ظرفیت جابه‌جایی مسافر و بار
(۳) ج: میزان انحراف مسیر د: هزینه‌های مربوط به احداث مسیر
(۴) ب: میزان تقاضا برای حمل و نقل ج: تنوع وسایل حمل و نقل

توجه: داوطلب گرامی، لطفاً از بین سؤالات زوج درس ۱ (جغرافیای ایران، شماره ۱۷۱ تا ۱۸۰) و زوج درس ۲ (جغرافیا ۲)، شماره ۱۸۱ تا ۱۹۰، فقط یک سری را به انتخاب خود پاسخ دهید.

زوج درس ۱

جغرافیای ایران (سؤالات ۱۷۱ تا ۱۸۰)

* متن زیر را بخوانید و به سؤالات ۱۷۱ و ۱۷۲ پاسخ دهید.

«با توجه به مشکلات شهرهای بزرگ در سال‌های اخیر، از جمله آلودگی هوا، گرانی مسکن و آسیب‌های اجتماعی، حرکت جمعیت از شهرهای

(ب)

(الف)

بزرگ به مکان‌های کوچک‌تر یا روستاها آغاز شده است. این پدیده را شهرگریزی (مهاجرت معکوس) می‌گویند.»

۱۷۱- با توجه به سؤالات کلیدی در جغرافیا، عبارت «الف» در پاسخ به کدام سؤال کاربرد دارد؟

- (۱) چه کسانی؟ (۲) چطور؟ (۳) چه چیز؟ (۴) چرا؟

۱۷۲- کدام گزینه درباره عبارت «ب» صحیح است؟

- (۱) با رکن اساسی جغرافیا سر و کار دارد. (۲) بر ماهیت مسئله دلالت دارد.

- (۳) به بررسی سیر تکوین و تحول پدیده می‌پردازد. (۴) به روند زمانی موضوع می‌پردازد.

۱۷۳- در مقایسه خلیج فارس (۱) و دریای عمان (۲) و با توجه به عبارت‌های زیر، کدام گزینه درست است؟

(الف) وجود منابع نفت و گاز

(ب) دسترسی به بازارهای مصرف

(ج) تأمین ۹۰ درصد از خاویار جهان

(د) وجود سواحل با قابلیت‌های دفاعی مناسب

(۱) «الف» و «ج» مختص به مورد (۱) بوده و «ب» و «د» از وجوه اشتراک (۱) و (۲) است.

(۲) «الف» و «ب» از وجوه اشتراک (۱) و (۲) و «ج» درباره مورد (۲) نادرست است.

(۳) «د» درباره مورد (۲) درست و «ب» درباره مورد (۱) نادرست است.

(۴) «ب» و «ج» به ترتیب درباره مورد (۱) درست و نادرست و «د» درباره مورد (۲) درست است.

۱۷۴- در بررسی علت هر یک از موارد زیر، در کدام موارد، موقعیت مطلق ایران تأثیرگذار بوده است؟

(الف) دسترسی به خطوط دریایی

(ب) تنوع محصولات کشاورزی

(ج) افزایش میزان دما از شمال به جنوب

(د) توسعه شهرک‌های صنعتی در اطراف تهران

- (۱) الف - د (۲) ب - ج (۳) الف - ب (۴) ج - د

۱۷۵- هر یک از عبارت‌های زیر به کدام یک از مناطق کوهستانی کشور اشاره دارد؟

(الف) از رشته‌کوه‌های مهم آن می‌توان به هزار مسجد و آلاداغ اشاره کرد.

(ب) شیب عمومی این کوه‌ها به سمت خزر، بیش از منطقه آذربایجان است.

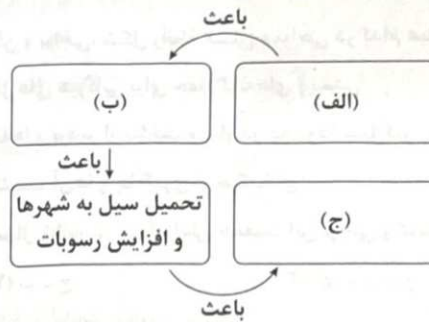
(ج) بخش اعظم این چین‌خوردگی وسیع، حاصل کوهزایی مواد رسوبی طی میلیون‌ها سال است.

(د) مراکز جمعیتی که در امتداد این کوهستان مستقر شده، یکی از کانون‌های عمده فعالیت‌های اقتصادی کشور به شمار می‌رود.

(۱) شمال خراسان - آذربایجان - زاگرس (۲) زاگرس - تالش - آذربایجان - البرز

(۳) شمال خراسان - تالش - البرز (۴) زاگرس - آذربایجان - البرز - زاگرس

۱۷۶- کدام گزینه، موارد «الف»، «ب» و «ج» در تصویر زیر را به ترتیب کامل می‌کند؟

- (۱) دستکاری‌های انسانی در بستر رودها - گسترش سیلاب‌دشت‌ها - بر هم خوردن تعادل جریان رودها
- (۲) گسترش شهرها در کنار رودها - بر هم خوردن تعادل جریان رودها - دستکاری‌های انسانی در بستر رودها
- (۳) دستکاری‌های انسانی در بستر رودها - بر هم خوردن تعادل جریان رودها - گسترش سیلاب‌دشت‌ها
- (۴) گسترش شهرها در کنار رودها - گسترش سیلاب‌دشت‌ها - تغییر در مجاری رودها

۱۷۷- با توجه به انواع نواحی آب و هوایی در ایران و ویژگی‌های اصلی آن‌ها، کدام مقایسه درباره نواحی ذکرشده درست است؟

- (الف) آب و هوای گرم و شرجی
(ب) آب و هوای کوهستانی
(ج) آب و هوای گرم و خشک

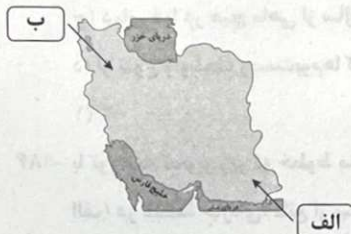
- (۱) «الف» هم‌چون «ب»: بارش کم و خشکی هوا
(۲) «الف» برخلاف «ب»: وسعت بیشتر جلگه‌ها
(۳) «ج» هم‌چون «ب»: اختلاف شدید دما
(۴) «ج» برخلاف «الف»: بارندگی کم

۱۷۸- کدام گزینه به ترتیب درست (ص) یا نادرست (غ) بودن عبارت‌های زیر را در ارتباط با «جلگه‌ها» به درستی نشان می‌دهد؟

- (الف) سرزمین‌های همواری هستند که برای انجام فعالیت‌های اقتصادی مناسب‌اند.
(ب) ساختمان زمین، مقاومت سنگ، عمق آب و تراکم آبرفت، از مهم‌ترین علل پیدایش آن‌هاست.
(ج) توفان‌ها و بادهای شدید، وسعت و مکان آن‌ها را تغییر می‌دهد.

- (۱) غ - ص - غ
(۲) ص - ص - غ
(۳) ص - ص - ص
(۴) غ - ص - ص

۱۷۹- با توجه به تصویر زیر و ویژگی‌های توده‌های هوایی که در طول سال وارد ایران می‌شوند، کدام گزینه درست است؟

- (۱) ورود «ب» برخلاف «الف» با بارندگی همراه است.
(۲) «الف» رطوبت اقیانوس اطلس و «ب» رطوبت دریای مدیترانه را به داخل ایران منتقل می‌کند.
(۳) اگرچه هر دو در دوره سرما به کشورمان نفوذ می‌کنند اما اثرات متفاوتی بر جای می‌گذارند.
(۴) ورود توده هوای «الف» برخلاف «ب» ممکن است مشکلاتی را ایجاد کند.

۱۸۰- کدام عبارت‌ها درباره «لوت» صحیح است؟

- (الف) یکی از خشک‌ترین بیابان‌های ایران و شامل نمکزارهای یفکرده‌ای است که تبخیر شدید، عامل اصلی شکل‌گیری آن است.
(ب) در نتیجه گسل‌خوردگی و فرونشست بخشی از پوسته زمین شکل گرفته و فرسایش بادی و آبی، ناهمواری‌های جدیدی در سطح آن تشکیل داده است.

(ج) بخش زیادی از آن، به دلیل قرارگیری در منطقه فشار زیاد جنب حاره‌ای، کم‌تر از ۳۰ میلی‌متر باران دارد.

(د) تبخیر و تعرق زیاد و اختلاف کم دما، از ویژگی‌های آن است.

- (۱) الف - ب
(۲) ج - د
(۳) الف - د
(۴) ب - ج

زوج درس ۲

جغرافیا (۲) (سوالات ۱۸۱ تا ۱۹۰)

۱۸۱- با توجه به اشکال مختلف رابطه انسان و نواحی، شکل رابطه انسان و نواحی در کدام عبارت‌ها از یک نوع است؟

- الف) اعمال ممنوعیت شکار در جنگل‌های هیرکانی برای حفظ گونه‌های زیستی
 ب) تعیین حریم توسعه برای رودخانه‌ها و پرهیز از ساخت و ساز در محدوده سیل‌گیر رودخانه‌ها
 ج) مالچ‌پاشی بر روی ماسه‌ها برای تثبیت آن‌ها و جلوگیری از حرکتشان
 د) کاشی پوشش گیاهی در نواحی شمال کشور در پی افزایش جمعیت این نواحی و گسترش ساخت و سازها
- ۱) الف - ب - د ۲) ب - ج ۳) الف - ب - ج ۴) الف - د

۱۸۲- چه تعداد از عبارت‌های داده‌شده از متن زیر قابل برداشت است؟

«جنگل‌های هیرکانی به مساحت ۵۵ هزار کیلومتر مربع در کناره جنوبی و جنوب غربی دریای خزر و در بخش‌هایی از پنج استان شمالی ایران و در دو کشور ایران و جمهوری آذربایجان واقع است. این جنگل‌ها در تنظیم وضعیت آب و هوا و مقابله با تغییرات اقلیمی، نقش بسیار مهمی دارد. جنگل‌های هیرکانی در ایران، مورد حفاظت نهادهایی چون حفاظت از منابع طبیعی و آب‌خیزداری، سازمان جنگل‌ها و مراتع، سازمان محیط زیست و سازمان میراث فرهنگی است. در این راستا، اقداماتی چون ایجاد پارک ملی گلستان صورت گرفته است. در حالی‌که این جنگل‌ها ۵۵ هزار کیلومتر گستره دارد که ۵۱ درصد آن تاکنون از بین رفته و تنها از ۱۰/۳ درصد آن حفاظت می‌شود.»

- الف) مرزهای سیاسی و اداری معمولاً بر مرزهای نواحی طبیعی منطبق نیستند.
 ب) تعیین مرزهای دقیق نواحی دشوار است.
 ج) نواحی تحت تأثیر تصمیم‌گیری‌های حکومت‌ها هستند.
 د) مرزهای نواحی قابل تغییرند.

- ۱) ۴ ۲) ۳ ۳) ۲ ۴) ۱

۱۸۳- چنانچه از مدار رأس‌الجدی به سمت عرض‌های جغرافیایی بالاتر حرکت کنیم، چه تعداد از پدیده‌های جغرافیایی زیر، قابل مشاهده است؟

- الف) زاویه تابش خورشید مایل‌تر می‌شود.
 ب) فشار هوا افزایش و سپس کاهش می‌یابد.
 ج) دمای هوا در هیچ ماهی از سال، سردتر از 18°C نمی‌شود.
 د) از تنوع و وسعت زیست‌بوم‌ها کاسته می‌شود.

- ۱) ۴ ۲) ۳ ۳) ۲ ۴) ۱

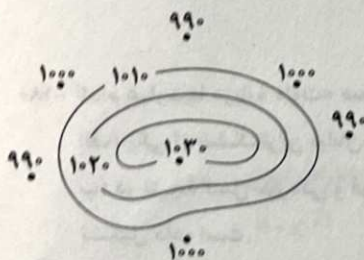
۱۸۴- با توجه به تصویر زیر که خطوط منحنی هم‌فشار را نشان می‌دهد، کدام عبارت‌ها نادرست است؟

الف) در منطقه حاره‌ای، مانع از صعود هوا می‌شود.

ب) مبدأ شکل‌گیری باد است.

ج) عامل اصلی به وجود آمدن بیابان گبی است.

د) در اطراف مدار رأس‌السرطان و رأس‌الجدی تشکیل می‌شود.

- ۱) الف - ب ۲) ب - د ۳) الف - ج ۴) ج - د

۱۸- کدام گزینه به ترتیب درست (ص) یا نادرست (غ) بودن عبارت‌های زیر را به درستی نشان می‌دهد؟

الف) محدودیت خاک در نواحی بیابانی هم‌چون نواحی کوهستانی، فعالیت‌های کشاورزی را با مشکل مواجه کرده است.

ب) هوازگی و فرسایش در سه مرحله انجام شده و به کوه‌ها شکل می‌دهند.

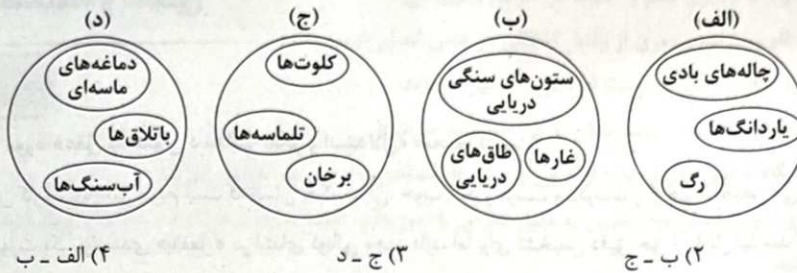
ج) فرسایش انحلالی در کوهستان‌ها و برخی سواحل موجب پدید آمدن اشکال خاصی می‌شود.

د) رابطه بین «شیب دامنه‌ها و ضخامت خاک» برخلاف «ارتفاع و فصل رویش گیاهان» از نوع مستقیم است.

- ۱) غ - غ - ص - ص ۲) ص - ص - غ - غ ۳) ص - غ - ص - غ ۴) غ - ص - ص - غ

۱۸۶- با توجه به انواع فرسایش در بیابان و سواحل و اشکال مختلف آن، کدام دسته از موارد زیر را به لحاظ روند و نوع شکل‌گیری می‌توان همسان دانست؟

۱۸۷- با توجه به «اشکال مختلف فرسایش در بیابان و مراحل آن» کدام گزینه، عبارت زیر را به درستی کامل می‌کند؟

«در روند شکل‌گیری «دشت‌های ریگی» و «گرزدیوها» به ترتیب،»

- (۱) مواد نرم زیر تخته‌سنگ‌ها و ماسه‌های ریز به مکان دیگر انتقال می‌یابد و ستون‌های سنگی و سطوح پر از قلوه‌سنگ به جای می‌مانند.
- (۲) ماسه‌های ریز و مواد نرم زیر تخته‌سنگ‌ها به مکان دیگر انتقال می‌یابد و سنگ‌های درشت و مقاوم‌تر در همان مکان قبلی باقی می‌مانند.
- (۳) مواد نرم زیر تخته‌سنگ‌ها و ماسه‌های ریزتر به مکان دیگر انتقال می‌یابند و رسوبات نرم و شیال‌های لآشکل در همان مکان قبلی باقی می‌مانند.
- (۴) مواد نرم و سنگ‌های درشت‌تر در همان مکان باقی می‌مانند و شن‌های ریزتر و مقاوم‌تر به مکان دیگر انتقال می‌یابد.

۱۸۸- کدام عبارت(ها) درباره منطقه‌ای که «جبهه هوای قطبی» در آن‌جا تشکیل می‌شود، درست است؟

(الف) در زمستان به مدت چند ماه در تاریکی کامل فرو می‌رود.

(ب) تحت تأثیر نیروی کوریولیس قرار دارد.

(ج) از مراکز کم‌فشار زمین است.

(د) منبع بزرگ ذخیره گرما و سرچشمه جریان‌های دریایی آب گرم در اقیانوس‌هاست.

(۱) الف - ج (۲) فقط ج (۳) ب - د (۴) فقط الف

۱۸۹- هر یک از عبارت‌های A و B، به ترتیب به یکی از نواحی زیستی زمین اشاره دارند. با توجه به آن‌ها، چه تعداد از گزاره‌های داده‌شده صحیح هستند؟

A ← حدود ۱۰ درصد از مردم جهان در این نواحی زندگی می‌کنند.

B ← حدود ۳۳ درصد از سطح زمین را پوشانده‌اند.

(الف) یکی از قابلیت‌های ناحیه A هم‌چون B، وجود معادن و جاذبه‌های گردشگری است.

(ب) تنوع زیستی در ناحیه B از ناحیه A بیشتر است.

(ج) تغییرات آب و هوایی در گسترش ناحیه B برخلاف A، تأثیرگذار بوده است.

(د) در ناحیه B برخلاف ناحیه A، از کشت گیاهان برای جلوگیری از فرسایش خاک استفاده می‌شود.

(۱) ۴ (۲) ۳ (۳) ۲ (۴) ۱

۱۹۰- با توجه به نقش شرایط آب و هوایی و تأثیر آن در پیدایش پدیده‌های جغرافیایی، نمی‌توان گفت که مورد، ناشی از شرایط آب و

هوایی منطقه است.

(الف) دمای ۵۸ درجه سانتی‌گراد در العزیزیه در کشور لیبی

(ب) شکل‌گیری بیابان نامیب در آفریقا

(ج) بارندگی بیش از ۱۵۰۰ میلی‌متر در سال

(د) دریافت ۸۰۰ کالری در سانتی‌متر مربع انرژی خورشیدی

(۱) «د» هم‌چون «ج» - گرم و مرطوب (۲) «الف» هم‌چون «ب» - جنب حاره

(۳) «ج» برخلاف «الف» - استوایی (۴) «د» برخلاف «الف» - گرم و خشک

فلسفه و منطق

فلسفه (۲)

۱۹۱- کدام ویژگی در مورد «عقل به عنوان دستگاه تفکر و استدلال» صحیح نیست؟

- (۱) این عقل همان کاربرد رایج بین مردم است که انسان به کمک آن، خوب و بد و درست و نادرست را از هم تشخیص می‌دهد و راه سعادت را می‌یابد.
- (۲) این ابزار به صورت یک توانمندی «بالفعل» در ابتدای کودکی وجود دارد، اما برای تشخیص دقیق حق از باطل نیازمند کسب دانش‌های اکتسابی است.
- (۳) اگر «تربیت عقلانی» به درستی صورت نگیرد، عقل به توانایی‌های لازم نمی‌رسد و نمی‌تواند حق و باطل و درست را از نادرست به خوبی تشخیص دهد.
- (۴) انسان با همین ابزار است که حتی در خود عقل تأمل می‌کند و متوجه می‌شود که کدام روش فکر کردن درست است و کدام مکتب گمراه‌کننده می‌باشد.

۱۹۲- نسبت «تربیت عقلانی» با «قوة عقل در کودک»، بیشتر شبیه کدام یک از فرآیندهای زیر است؟

- (۱) نسبت «نور پروکتور» به «اشیای داخل اتاق تاریک»؛ که ماهیت اشیا را تغییر نمی‌دهد بلکه آن‌ها را صرفاً آشکار و قابل دیدن می‌سازد.
- (۲) نسبت «باغبانی و آبیاری» به «بذر نهفته در خاک»؛ که اگر انجام نشود، آن بذر هرگز به ماهیت واقعی خود (درخت) تبدیل نخواهد شد.
- (۳) نسبت «افزودن نرم‌افزار» به «یک کامپیوتر خام»؛ که قابلیت‌های جدیدی را که قبلاً در سخت‌افزار سیستم وجود نداشت، به آن اضافه می‌کند.
- (۴) نسبت «پاک کردن غبار» از روی «آینه»؛ که باعث می‌شود تصویر منعکس شده شفاف‌تر شود، هر چند آینه ذاتاً توانایی انعکاس را از قبل داشته است.

۱۹۳- کدام گزاره بیانگر ویژگی ذاتی موجودات عالم عقل است؟

- (۱) این موجودات اگرچه در ذات خود مجرد از ماده‌اند، اما برای تأثیرگذاری بر عالم طبیعت ناچارند از ابزارهای جسمانی و مادی بهره بگیرند.
- (۲) فلاسفه معتقدند که روح انسان به دلیل تعلق ذاتی به بدن، هرگز نمی‌تواند به مرتبه وجودی این موجودات دست یابد و حقایق را شهود کند.
- (۳) علم این موجودات به همه حقایق هستی، از سنخ «شهود» است و در فرآیند شناخت خود، نیازی به چیدن مقدمات برای استدلال ندارند.
- (۴) تفاوت اصلی این موجودات با انسان در این است که آن‌ها قادر به درک کلیات عقلی هستند، اما انسان توانایی درک جزئیات حسی را نیز دارا می‌باشد.

۱۹۴- براساس دیدگاه فلاسفه، وضعیت «روح انسان» در مقایسه با «موجودات عالم عقل» چگونه قابل تحلیل است؟

- (۱) روح انسان و فرشتگان در «روش شناخت» یکسان هستند، اما فرشتگان به دلیل تجرد ذاتی، حقایق بیشتری را شهود کرده‌اند.
- (۲) روح انسان ذاتاً مادی است و باید با تهذیب نفس مجرد شود، اما موجودات عالم عقول از ابتدا به صورت مجرد از ماده خلق شده‌اند.
- (۳) فرشتگان همواره در مقام «شهود» هستند، اما انسان، پس از رسیدن به این مقام است که به تجرد رسیده و قدرت شهود را کسب می‌کند.
- (۴) تفاوت اصلی در این است که فرشتگان فاقد قوة استدلال هستند، اما انسان از همان ابتدا می‌تواند همزمان هم استدلال کند و هم شهود نماید.

- کدام عبارت، رابطه میان «عقل استدلال‌گر» و «عقل متعالی» را به درستی تبیین می‌کند؟

- (۱) عقل استدلال‌گر، پایین‌ترین مرتبه شناخت است که با آن تنها می‌توان امور مادی را شناخت، در حالی که شناخت عالم عقل نیازمند تعطیل کردن کامل استدلال است.
- (۲) همان‌طور که عقل استدلال‌گر برای تشخیص درست از نادرست نیازمند «تربیت» است، روح انسان نیز برای اتصال به عقل متعالی نیازمند «تهذیب» است تا از استدلال به شهود ارتقا یابد.
- (۳) عقل استدلال‌گر، ابزاری خطاپذیر است که تنها انسان از آن بهره‌مند است، اما عقل متعالی موجودی خطاناپذیر است که وظیفه اصلاح خطاهای استدلالی انسان را بر عهده دارد.
- (۴) هدف نهایی تربیت عقلانی در انسان، تقویت هر چه بیشتر قدرت استدلال است تا جایی که انسان بتواند بدون نیاز به شهود، تمام حقایق عالم عقل را با مفاهیم ذهنی درک کند.

ساس دیدگاه هراکلیتوس درباره «لوگوس»، کدام گزاره دقیق‌تر است؟

- (۱) جهان و اشیا، حقایقی مستقل از لوگوس نیستند، بلکه کلمات و ظهوراتی هستند که آن حقیقت یگانه و متعالی را به عرصه ظهور می‌رسانند.
- (۲) لوگوس حقیقتی است که تنها در قالب الفاظ و کلمات قابل بیان است و شناخت آن جز از طریق تحلیل زبانی و منطقی امکان‌پذیر نمی‌باشد.
- (۳) میان لوگوس به معنای «عقل کل» و لوگوس به معنای «سخن»، تضادی ذاتی وجود دارد که انسان تنها با تعقل می‌تواند بر این تضاد غلبه کند.
- (۴) حقیقت لوگوس همان قانون تغییر و تحول در طبیعت است که نشان می‌دهد هیچ چیز در جهان ثابت نیست و همه چیز در «لوگوس» قرار دارد.

۱۹۷- شناخت کدام یک از موارد زیر، مربوط به حوزه «دانش نظری» می‌شود؟

- (۱) اصولی که رعایت آن‌ها موجب برقراری نظم و امنیت در جوامع بشری می‌گردد.
- (۲) راهکارهایی که منجر به تقویت اراده و دوری از رذایل اخلاقی در نفس انسان است.
- (۳) قوانینی که چگونگی اداره صحیح منزل و تربیت فرزندان را تعیین می‌کند.
- (۴) عواملی که باعث حرکت سیارات در مدار بیضی شکل به دور خورشید می‌شود.

۱۹۸- کدام گزاره، سیر تحول جایگاه «عقل» در اروپا را از قرون وسطی تا رنسانس، به درستی تحلیل می‌کند؟

- (۱) در ابتدا عقل، ابزاری برای تبیین ایمان بود، سپس به دلیل تعارض با آموزه‌های کلیسا به حاشیه رانده شد، و در نهایت به عنوان تنها معیار شناخت، جایگزین دین گردید.
- (۲) در دوره نخست، ایمان، برتر از عقل دانسته می‌شد و استدلال و ورزی مغل ایمان بود؛ اما با نفوذ فلسفه اسلامی، عقل به خدمت دین درآمد و سپس در رنسانس، خود به مرجع نهایی و مستقل تبدیل شد.
- (۳) کلیسا در تمام دوران حاکمیت خود، عقل را شیطانی و دشمن ایمان می‌پنداشت، تا این‌که در دوره رنسانس با پیدایش مکاتب تجربه‌گرا، عقل توانست جایگاه خود را در کنار دین تثبیت کند.
- (۴) فلاسفه اروپا از همان ابتدا به دو دسته «عقل‌گرا» و «تجربه‌گرا» تقسیم شده بودند، اما با ظهور رنسانس و تضعیف کلیسا، این اختلاف از میان رفت و عقل استدلال‌گر، حاکمیت مطلق یافت.

۱۹۹- در مقایسه دیدگاه «اوگوست کنت» با «دکارت»، کدام یک از گزاره‌های زیر بیانگر تحول بنیادین در مفهوم «کارکرد عقل» است؟

- (۱) دکارت، عقل را ابزاری می‌دانست که تنها توانایی اثبات وجود خدا و نفس مجرد را دارد، اما کنت معتقد بود که عقل باید صرفاً در خدمت کشف قوانین فیزیکی و تجربی قرار گیرد.
- (۲) اوگوست کنت با نفی کامل عقل، تجربه را یگانه راه رسیدن به علم معرفی کرد و فلسفه را محصول تخیلات ذهنی دانست، برخلاف دکارت که ریاضیات را الگوی فلسفه قرار داده بود.
- (۳) در حالی که دکارت برای عقل، توانایی شناخت حقایق مجرد و استدلال محض قائل بود، کنت اعتبار عقل را مشروط به استفاده از روش حسی و تجربی دانست و اثبات ماوراءالطبیعه را ناممکن شمرد.
- (۴) دکارت و کنت هر دو بر این باور بودند که عقل به تنهایی قادر به کشف تمام حقایق هستی نیست، با این تفاوت که دکارت مکمل آن را «شهود» و کنت مکمل آن را «تجربه» می‌دانست.

۲۰۰- گزاره زیر، با مبانی معرفت‌شناختی کدام یک از فیلسوفان غربی، سازگاری بیشتری دارد؟

«ذهن انسان به هنگام تولد، هم‌چون لوحی سفید است که هیچ‌گونه نقش پیشینی بر آن نگاشته نشده است؛ بنابراین، هرگونه دانشی که مدعی استقلال از تجربه و اتکا بر مفاهیم فطری باشد، چیزی جز توهم و بت‌سازی ذهنی نیست.»

- (۱) رنه دکارت و دیوید هیوم
- (۲) فرانسویس بیکن و دیوید هیوم
- (۳) اوگوست کنت و رنه دکارت
- (۴) ارسطو و اوگوست کنت

منطق

۲۰۱- کدام گزینه در استدلال بررسی می‌شود؟

- (۱) ناقه جسم ولی را بنده باش.
- (۲) عهد همه بشکستم در بستن پیمان.
- (۳) ای خنک چشمی که آن گریان اوست.
- (۴) آن که انکار حقایق می‌کند.

۲۰۲- نوع قضیه در کدام گزینه متفاوت است؟

- (۱) تیم فوتبال استقلال و پیروزی به مساوی رسیدند.
- (۲) لشکر پراکنده شد.
- (۳) همه دارایی من یک اتومبیل و خانه است.
- (۴) همه انسان‌ها می‌توانند برنده جریان زندگی باشند.

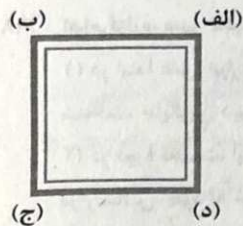
۲۰۳- هرگاه بدانیم قضیه «هیچ الف نیست» کاذب است، می‌توانیم درباره صدق یا کذب قضایای «بعضی ب الف است» و «هیچ ب الف نیست» به ترتیب بگوییم:

- (۱) صادق - نامشخص
- (۲) صادق - صادق
- (۳) کاذب - نامشخص
- (۴) کاذب - صادق

۲۰۴- دو قضیه «هر نطفه‌ای بالقوه انسان است» و «بعضی نطفه بالفعل انسان نیست» متقابل نیستند، زیرا

- (۱) صدق و کذب هر دو قضیه نامشخص است.
- (۲) کذب همزمان دو قضیه محال است.
- (۳) موضوع و محمول آن‌ها یکسان نیست.
- (۴) محمول آن‌ها یکسان نیست.

- ۲۰۵- اگر از قضایای «الف: بعضی لباس‌ها، سبز نیست» و «ب: هر آهنی رسانا است» به ترتیب نتیجه بگیریم: «بعضی سبزه‌ها، لباس نیست» و «بعضی رساناها، آهن است» آن‌گاه می‌توان.....
- (۱) در مورد «الف» برخلاف مورد «ب» دچار مغالطه شده‌ایم.
- (۲) در هر دو مورد استدلالی درست و معتبر انجام شده است.
- (۳) در مورد «ب» برخلاف مورد «الف» دچار مغالطه شده‌ایم.
- (۴) در هر دو مورد «الف» و «ب» دچار مغالطه شده‌ایم.
- ۲۰۶- با توجه به مربع تقابل، گزینه صحیح را انتخاب کنید.

«ب» و «ج» هر دو می‌توانند صادق باشند.

«ب» و «د» هر دو می‌توانند کاذب باشند.

(۱) درست - نادرست

(۲) نادرست - نادرست

(۳) نادرست - درست

(۴) درست - درست

۲۰۷- کدام گزینه درباره «نقیض متضاد دو قضیه کلی» مطلب درستی را بیان می‌کند؟

(۱) دارای کمیت یکسان و کیفیت متفاوت هستند.

(۲) ممکن است با هیچ یک از قضایا رابطه تداخل نداشته باشند.

(۳) با هیچ‌یک از قضایا دارای رابطه عکس مستوی صادق نیستند.

(۴) دارای کمیت متفاوت هستند اما در کیفیت یکسان می‌باشند.

۲۰۸- در مورد دو قضیه «هر الف ج است» و «هیچ الف ج نیست»، نمی‌توان گفت.....

(۱) در صدق با هم جمع نمی‌شوند.

(۲) در کذب با هم جمع می‌شوند.

(۳) حتماً یکی از آن‌ها صادق است.

(۴) حتماً یکی از آن‌ها کاذب است.

۲۰۹- رابطه تداخل در کدام گزینه درست ترسیم شده است؟

(۱) هیچ الف ب نیست. (صادق) ← بعضی الف ب نیست. (کاذب)

(۲) بعضی الف ب نیست. (کاذب) → هیچ الف ب نیست. (کاذب)

(۳) هر الف ب است. (صادق) ← بعضی الف ب نیست. (صادق)

(۴) بعضی الف ب است. (کاذب) ← هر الف ب است. (کاذب)

۲- نقیض کدام قضیه، دارای عکس مستوی لازم‌الصدق نیست؟

(۱) بعضی الف ب نیست.

(۲) هر ب الف است.

(۳) هیچ ب ج نیست.

(۴) بعضی الف ج است.

فلسفه (۱)

۱- کدام انتقاد به «ابزار حس» و «شناخت حسی» قابل پذیرش است؟

(۱) عدم توانایی در تشخیص تمایزها و تفاوت‌ها

(۲) عدم پی بردن به خطاهای حس و اصلاح آن‌ها

(۳) عدم دسترسی مستقیم به «علل» پدیده‌ها

(۴) کاربرد محدود آن در زندگی و شناخت تجربی

۲- کدام یک از حالت‌های زیر، اگرچه آغازش با حس است، اما بدون دخالت عقل به شناخت واقعی منجر نمی‌شود؟

(۱) شناخت قانون انبساط فلزات در اثر گرما

(۲) پیدا کردن جذر تقریبی اعداد

(۳) تشخیص گرمی یک جسم در حین لمس

(۴) تمایز یک لیوان آب از ظرف غذا

کدام عبارت درست است؟

(۱) برای به دست آوردن یافته‌های سودمند درباره کل هستی هرگز نمی‌توان تنها به یک ابزار خاص شناخت توجه کرد.

(۲) کشف و توضیح علل پیدایش پدیده‌های نفسانی‌ای مانند دلهره و اضطراب، نمونه بارزی از شناخت عقلی است.

(۳) نه تنها شناخت ذات خداوند، بلکه حتی فهم هر واقعیتی عینی‌ای هم مستلزم بهره‌گیری از قواعد شناخت عقلی است.

(۴) انسان برای فهم یافته‌های عقلانی و هر آن‌چه که امکان درک تجربی آن وجود ندارد، فقط به دانش فلسفه نیاز دارد.

نام گزینه شباهت اصلی بین شهود عرفانی و شهود وحیانی را به درستی نشان می‌دهد؟

(۱) راز خطاناپذیری هر دو در بی‌واسطه بودن است.

(۲) هر دو به یک اندازه، معتبر و قطعی هستند.

هر دو تنها با تهذیب نفس حاصل می‌شوند.

(۴) هر دو بی‌واسطه از طریق قلب، به دست می‌آیند.

۲۱۵- کدام گزینه، یکی از نوآوری‌های اصلی ملاصدرا در سنت فلسفه اسلامی را به بهترین شکل توصیف می‌کند؟

- (۱) ایجاد یک نظام فلسفی نوین کاملاً عقلانی و غیروابسته به فلسفه اشراقی سهروردی
- (۲) اثبات برتری مطلق معرفت شهودی و معرفت وحیانی بر استدلال عقلی در شناخت حقایق
- (۳) بنیان‌گذاری فلسفه خویش بر پایه انکار همه مبانی فیلسوفان پیشین مانند فارابی و ابن‌سینا
- (۴) تکمیل و تلفیق راه شیخ اشراق با برهان عقلی و وحی برای ایجاد یک دستگاه فلسفی منسجم

۲۱۶- کدام عبارت درست است؟

- (۱) تمایز اصلی دکارت با بیکن، در انکار مطلق تجربه و باور به معرفت‌های ذاتی بود.
- (۲) تمامی گزاره‌های مورد قبول دکارت، متکی بر استدلال عقلی و غیرتجربی بودند.
- (۳) بین دکارت و تجربه‌گرایان در منبع شناخت، اختلاف نظر اساسی وجود داشت.
- (۴) باور دکارت به معرفت‌های فطری، نقش مؤثری در پیشرفت علم در اروپا داشت.

۲۱۷- تصورات «زمان» و «مکان» در معرفت‌شناسی کانت، چه نقشی در فرآیند شناخت ایفا می‌کنند؟

- (۱) آن‌ها مقولاتی هستند که عقل پس از تجربه، برای سازماندهی جهان به آن‌ها دست می‌یابد.
- (۲) آن‌ها صرفاً مفاهیم انتزاعی‌ای هستند که تنها از طریق تحلیل فلسفی، قابل فهم و درک هستند.
- (۳) آن‌ها شرایط امکان تجربه هستند و هر داده حسی در چارچوب آن‌ها سازماندهی می‌شود.
- (۴) آن‌ها حقیقت محض اشیا در ذات خود اشیا را به بهترین شکل ممکن منعکس می‌کنند.

۲۱۸- با توجه به تعریف پوزیتیویسم از «معرفت معنادار»، اساساً چه حوزه‌ای از مسائل، از دایره «علمی» خارج نیستند؟

- (۱) مسائل هستی‌شناسی مانند بحث درباره وجود و ماهیت
- (۲) مسائل مربوط به پدیده‌های مشاهده‌پذیر و قابل اندازه‌گیری
- (۳) مسائل متافیزیکی مانند استدلال‌های عقلی درباره خدا
- (۴) مسائل اخلاقی و مفاهیم فطری مورد قبول فلاسفه مشهور

۲۱۹- کدام گزینه عبارت زیر را به نحو مناسب‌تری کامل می‌کند؟

«نه تنها بی‌مهری به تفکر عقلی در دوره حاکمیت تجربه‌گرایی، را به دنبال داشت، بلکه سبب تضعیف «قطعیت» در دانش تجربی گردید.»

- (۱) از بین رفتن کامل علوم تجربی - تفاوت میان تجربه‌های بشر
- (۲) گسترش مباحث عقلی و قیاسی - احتمالی بودن بسیاری از نتایج تجربی
- (۳) افزایش یقین در نتایج علمی - ناتوانی تجربه در دستیابی به همه خصوصیات اشیا
- (۴) پیدایش اشکالات نظری و محدود شدن حوزه شناخت - محدودیت ابزارهای تجربه

۲۲۰- براساس اصول پراگماتیسم، کدام توجیه برای پذیرش باورهای دینی قابل قبول است؟

- (۱) باورهای دینی که در عمل به آرامش و اخلاقی‌تر زندگی کردن افراد بینجامند.
- (۲) باورهای دینی به دلیل آن‌که با وحی آسمانی اثبات می‌شوند، صحیح هستند.
- (۳) باورهای دینی به دلیل سازگاری با اصول بدیهی عقل، معتبر و ارزشمندند.
- (۴) باورهای دینی در هر حالی بی‌معنا هستند و فاقد سود و فایده هستند.

اقتصاد

۲۲۱- در جدول داده‌شده، قیمت‌های مربوط به سه کالای مختلف در طی یک سال ذکر شده است. چنان‌چه نرخ تورم در قیمت این سه کالا یکسان باشد، قیمت دو کالای A و B به ترتیب در ابتدای سال و در انتهای سال کدام است؟

کالا	قیمت	ابتدای سال (تومان)	انتهای سال (تومان)
A	؟	۳۳,۲۷۶	؟
B	۴۷,۷۰۰	؟	۳۷۴,۰۶۰
C	۳۱۷,۰۰۰	۳۷۴,۰۶۰	۳۱۷,۰۰۰

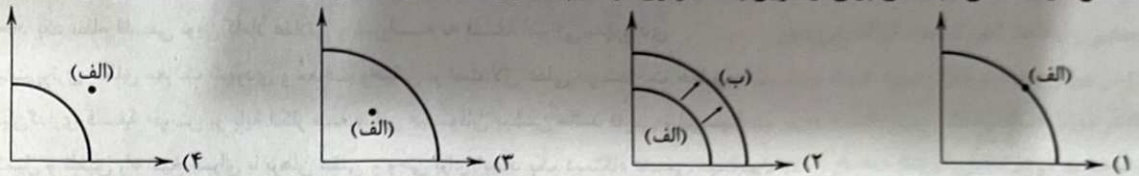
۵۶,۲۸۶ - ۲۸,۰۲۰ (۴)

۵۶,۲۸۶ - ۲۸,۲۰۰ (۳)

۵۶,۲۶۸ - ۲۸,۰۲۰ (۲)

۵۶,۲۶۸ - ۲۸,۲۰۰ (۱)

۲۲۲- اعمال سیاست‌های انبساطی پولی از طریق بانک مرکزی در کدام یک از وضعیت‌های منحنی مرز امکانات تولید اتفاق می‌افتد؟

۲۲۳- کدام گزینه دربر دارنده پاسخ درست و کامل پرسش‌های زیر است؟

(الف) دولت‌ها در شرایط تورم، برای کنترل افزایش سطح قیمت‌ها چه می‌کنند؟

(ب) تورم چه زمانی به وجود می‌آید؟

(ج) کدام گزینه به آثار پدیده تورم اشاره دارد؟

(۱) الف: از سیاست بازار باز (فروش اوراق مشارکت) استفاده می‌کنند. ب: وقتی رشد نقدینگی از میزان افزایش تولید کم‌تر باشد. ج: کاهش رفاه مردم و بی‌ثبات شدن فضای کسب و کار

(۲) الف: از سیاست بازار باز (خرید اوراق مشارکت) استفاده می‌کنند. ب: وقتی رشد نقدینگی از میزان افزایش تولید کم‌تر باشد. ج: افزایش قیمت‌ها و کاهش درآمدها

(۳) الف: از سیاست بازار باز (خرید اوراق مشارکت) استفاده می‌کنند. ب: وقتی میزان تقاضا از میزان عرضه بیشتر باشد. ج: افزایش قیمت‌ها و کاهش درآمدها

(۴) الف: از سیاست بازار باز (فروش اوراق مشارکت) استفاده می‌کنند. ب: وقتی میزان تقاضا از میزان عرضه بیشتر باشد. ج: کاهش رفاه مردم و بی‌ثبات شدن فضای کسب و کار

۲۲۴- کدام گزینه مبین پاسخ درست و کامل سؤالات زیر است؟

(الف) تورم از نظر علم اقتصاد به چه معناست؟

(ب) دولت‌ها ترجیح می‌دهند از طریق به مقابله و کنترل تورم بپردازد.

(ج) در گذشته، پشتوانه پول کاغذی چه بود؟

(۱) الف: افزایش بی‌رویه و مداوم قیمت یک کالا ب: افزایش واردات ج: رسید کاغذی نزد صراف‌ها

(۲) الف: افزایش سطح عمومی قیمت‌ها ب: افزایش واردات ج: طلا و نقره نزد بانک یا صراف

(۳) الف: افزایش بی‌رویه و مداوم قیمت یک کالا ب: افزایش ظرفیت تولیدی ج: طلا و نقره نزد بانک یا صراف

(۴) الف: افزایش سطح عمومی قیمت‌ها ب: افزایش ظرفیت تولیدی ج: رسید کاغذی نزد صراف‌ها

۲۲۵- با توجه به جدول زیر، حجم پول در گردش کدام است؟

۴۸۰	چک پول
۱۳۵۰	حساب پس‌انداز کوتاه‌مدت
۲۶۱۰	اسکناس
$\frac{۳}{۵}$ حساب‌های کوتاه‌مدت	حساب پس‌انداز بلندمدت
$\frac{۱}{۳}$ اسکناس‌ها	مسکوکات
۹۵۰	سپرده‌های دیداری

(۱) ۶۲۶۰

(۲) ۴۹۱۰

(۳) ۷۰۷۰

(۴) ۳۴۵۰

کدام گزینه، جاهای خالی جملات زیر را به درستی کامل می‌کند؟

(الف) وجود حکومت‌ها و سلسله‌های بزرگ، پهناوری مرزهای ایران، جاده ابریشم و با چین و امپراتوری روم، از اهمیت و بزرگی اقتصاد ایران در دوره حکایت دارد.

(ب) در موقعیتی که در اروپا، بربریت حاکم بود و زنان حتی نداشتند، وقف‌نامه‌های باقی‌مانده از زنان مسلمان ایرانی، حجم عظیمی از سرمایه‌گذاری و مشارکت ایشان را در نشان می‌دهد.

(ج) طی هفت قرن دوران شکوفایی تمدن اسلامی، جلوه‌هایی از پیشرفت اقتصادی، مراکز علمی، عمران و آبادانی، تجهیز و موقوفات را می‌توان در اقتصاد ایران و جهان اسلام مشاهده کرد.

(د) اقتصادی اسلام، و اقتصادهای موفق آسیای میانه، آسیای غربی و جنوب غربی، شمال آفریقا و حتی جنوب اروپا را گرفته است.

الف: جنگ - اسلامی ب: آزادی - بازار اقتصاد ج: جایگاه - ساخت - مساجد د: اندیشه - محرک رشد - پیشرفت

الف: تجارت - باستان ب: آزادی - بازار اقتصاد ج: اندیشه - تأمین مالی - زیرساخت‌ها د: اندیشه - محرک رشد - پیشرفت

الف: جنگ - اسلامی ب: حق مالکیت - تولید ج: جایگاه - ساخت - مساجد د: احکام - پایه قواعد - مقررات

الف: تجارت - باستان ب: حق مالکیت - تولید ج: اندیشه - تأمین مالی - زیرساخت‌ها د: احکام - پایه قواعد - مقررات

۲۲۷- چه تعداد از عبارت‌های زیر در رابطه با معنا، مفهوم و تعاریف اصطلاحات اقتصادی نادرست است؟

(الف) استقلال اقتصادی به معنای قطع ارتباط با کشورهای دیگر نیست و هر کشوری برای پیشرفت، به تعامل منطقی با کشورهای دیگر نیاز دارد. مهم آن است که این تعامل، مقتدرانه و از روی تدبیر باشد.

(ب) اقتصاد مقاومتی، اقتصادی است پیشرفته، مردمی و دانش‌بنیان که با اتکا به قابلیت‌ها و ظرفیت‌های خارجی، نیازها و مشکلات اقتصادی را رفع می‌کند.

(ج) تأسیس شرکت اسلامی و تحریم کالاهای خارجی توسط علمای اصفهان در دوره پهلوی، در بهبود وضع اقتصادی ایران چندان اثربخش نبود.

(د) این‌که کشورها در شرایط سخت پیش‌بینی نشده، چه واکنشی نشان می‌دهند، به تعاملات آن‌ها با کشورهای همسایه بستگی دارد.

۳ (۴)

۲ (۳)

۱ (۲)

۴ (۱)

۲۲۸- کدام گزینه متضمن پاسخ درست و کامل پرسش‌های زیر است؟

(الف) کدام عبارت به فعالیت‌هایی که در دوره قاجار، خدمات جدی بر ساختار اقتصادی ایران وارد کرد، اشاره دارد؟

(ب) بهبود خدمات پستی و خدمات انتقال وجوه بین شهرها مربوط به کدام یک از دوره‌های تاریخی اقتصادی ایران است؟

(ج) در نیمه اول حکومت صفویه، علاوه بر یکپارچگی ، اقتصاد یکپارچه و شکل گرفت که با سایر لایه‌های ، اجتماعی و فرهنگی کشور هماهنگی داشت.

(د) در دوره ، در حالی که دیگر کشورهای منطقه در روند تجارت و گسترش تولید، رشد مطلوبی داشتند، ایران گرفتار ضعف‌های ساختاری در اقتصاد بود.

(۱) الف: هزینه‌های جنگ‌ها، عهدنامه‌های ننگین و مبالغ جرمه‌های گزاف آن‌ها، بی‌توجهی به سرمایه‌های انسانی و اجتماعی و سیاست‌های رکودی و انقباضی ب: قاجار ج: سیاسی - مستقلی - دینی د: قاجار

(۲) الف: افزایش بیش از حد مالیات، نبودن برنامه‌ریزی و قانون‌گذاری اقتصادی، اعطای امتیازها به شرکت‌ها و کشورهای استعماری، تأسیس بانک‌های روسی و انگلیسی و سیل ورود کالاهای خارجی ب: پهلوی ج: مذهبی - قدرتمندی - سیاسی د: صفوی

(۳) الف: هزینه‌های جنگ‌ها، عهدنامه‌های ننگین و مبالغ جرمه‌های گزاف آن‌ها، بی‌توجهی به سرمایه‌های انسانی و اجتماعی و سیاست‌های رکودی و انقباضی ب: پهلوی ج: سیاسی - مستقلی - دینی د: قاجار

(۴) الف: افزایش بیش از حد مالیات، نبودن برنامه‌ریزی و قانون‌گذاری اقتصادی، اعطای امتیازها به شرکت‌ها و کشورهای استعماری، تأسیس بانک‌های روسی و انگلیسی و سیل ورود کالاهای خارجی ب: قاجار ج: مذهبی - قدرتمندی - سیاسی د: صفوی

۲۲۹- پاسخ درست پرسش‌های زیر در کدام گزینه بیان شده است؟

(الف) در بخش اقتصادی قانون اساسی، بر چه آموزه‌هایی تأکید شده است؟

(ب) با پیروزی انقلاب اسلامی، مردم به توانمندی خود برای ایجاد تحول و تغییر در شیوه و پی بردند.

(ج) اقتصاددانان برای تأکید بر مقاومت‌سازی اقتصاد، از چه اصطلاحاتی استفاده می‌کنند؟

(۱) الف: اقتصاد مقاومتی، نفی سلطه اقتصادی، حقوق اسلامی شهروندان و عدالت اجتماعی ب: تولید - سیاست‌های کلان اقتصادی ج: تاب‌آوری اقتصاد - پایداری - اقتصاد تک‌محصولی - هدفمندی اقتصادی

(۲) الف: اقتصاد مردمی، نفی سلطه بیگانگان و استقلال اقتصادی، حقوق اقتصادی شهروندان و عدالت اقتصادی ب: حکمرانی سیاسی - زندگی جمعی ج: ثبات اقتصادی - استحکام اقتصادی - تاب‌آوری اقتصاد - پایداری

(۳) الف: اقتصاد مقاومتی، نفی سلطه اقتصادی، حقوق اسلامی شهروندان و عدالت اجتماعی ب: حکمرانی سیاسی - زندگی جمعی ج: استحکام اقتصادی - عدم وابستگی اقتصادی - هدفمندی اقتصادی - پویایی اقتصادی

(۴) الف: اقتصاد مردمی، نفی سلطه بیگانگان و استقلال اقتصادی، حقوق اقتصادی شهروندان و عدالت اقتصادی ب: تولید - سیاست‌های کلان اقتصادی ج: استقلال اقتصادی - اقتصاد دانش‌بنیان - اقتصاد مردمی - اقتصاد پیشرفته

۲۳۰- کدام گزینه بیانگر پاسخ درست و کامل پرسش‌های زیر است؟

(الف) کدام گزینه به اقدامات منفی اقتصادی دولت در دوره پهلوی اشاره دارد؟

(ب) در کدام دوره تاریخی، ایران فرصت طلایی خود را برای جبران کاستی‌ها از دست داد؟

(ج) در دوره پهلوی در نتیجه ، قدرت اقتصادی دولت افزایش یافت و در این دوره، نظام نوینی در پدید آمد.

(۱) الف: نوسازی و توسعه ظاهری و سطحی با صنایع مونتاژ، وابستگی دولت به درآمدهای نفتی، اجرای طرح‌های عمرانی متعدد و ساخت کارخانه‌ها و مؤسسات مختلف ب: قاجار ج: تعدی حکومت بر مالکیت‌های خصوصی و عمومی - اعطای یارانه

(۲) الف: تعدی حکومت پهلوی بر موقوفات، واگذاری منابع نفتی و معدنی به بیگانگان و اجرای برنامه انقلاب سفید ب: قاجار ج: افزایش درآمدهای نفتی - مالیات‌ستانی و بودجه‌بندی کشور

(۳) الف: نوسازی و توسعه ظاهری و سطحی با صنایع مونتاژ، وابستگی دولت به درآمدهای نفتی، اجرای طرح‌های عمرانی متعدد و ساخت کارخانه‌ها و مؤسسات مختلف ب: پهلوی ج: افزایش درآمدهای نفتی - مالیات‌ستانی و بودجه‌بندی کشور

(۴) الف: تعدی حکومت پهلوی بر موقوفات، واگذاری منابع نفتی و معدنی به بیگانگان و اجرای برنامه انقلاب سفید ب: پهلوی ج: تعدی حکومت بر مالکیت‌های خصوصی و عمومی - اعطای یارانه

دفترچه تشریحی

نام درس:
فارسی، علوم و فنون و تاریخ

سوالات تشریحی
دوازدهم انسانی

نام:
نام خانوادگی:
کد داوطلب:

ردیف	نمره	سوال
		فارسی (۲)
۱	۰/۵	با توجه به متن زیر، معنی «تعلّل» در کدام گزینه نادرست آمده است؟ به همه دستور دادید که بروند، وقتی که تعلّل کردند، موظفشان کردید. الف) درنگ ب) اهمال کردن ج) توقف کردن د) عذر و دلیل آوردن
۲	۰/۵	معنی واژه مشخص شده زیر را بنویسید. پاداش هر زخمه سنگی را دست‌های کریم تو میوه‌ای چند شیرین ایثار کند.
۳	۰/۵	در کدام عبارت نادرستی املایی بیشتری دیده می‌شود؟ الف) توپخانه شروع کرده بود و صدای محیب آن، صدای کودکانه اما خشک کلاش را در خود حضم می‌کرد. ب) تنها و تنها برای تعلیم گرفتن، شبه شما را در میان تاریکی تعقیب می‌کردم.
۴	۰/۵	املای درست واژه داخل کمانک را انتخاب کنید. در چهار سالگی پشت (غاش / قاش) زین نشستیم.
۵	۰/۷۵	با توجه به بیت زیر، به سوالات پاسخ دهید. دیروز اگر سوخت ای دوست، غم برگ و بار من و تو / امروز می‌آید از باغ، بوی بهار من و تو الف) نقش مفعول را در مصراع نخست مشخص کنید. ب) نقش دستوری بخش مشخص شده چیست؟ ج) یک وابسته وابسته در بیت مشخص کنید (فقط نوع آن).
	۰/۵	شکل نمودار گروه اسمی وابسته وابسته در کدام گزینه متفاوت است؟ ۱) خواندن این مطلب ۲) هوای نسبتاً پاک ۳) قلم این نویسنده ۴) تفرجگاه مردم کویر
	۰/۵	زمان فعل مشخص شده را بنویسید. صحبت امروز و دیروز نیست، همیشه این‌طور بوده است.

ردیف	نمره	
۸	۰/۵	در عبارت زیر کدام واژه حذف شده است؟ نوع حذف را بنویسید. سپاس خورشید را که به هر بامداد بر سر تو زرافشانی می‌کند و ابر، گوهر.
۹	۰/۵	یک ترکیب وصفی و یک ترکیب اضافی در متن زیر بیابید. «فقط سرمای‌گشونده و برف زمستان بود که توانست او را به چهار دیواری اتاق بکشانند.»
۱۰	۰/۲۵	زمان فعل جمله زیر را بنویسید. با شادی و غرور به تصدیق می‌نگریست.
۱۱	۰/۵	از متن زیر برای الگوی «نهاد + مفعول + مسند + فعل» نمونه‌ای بیابید و بنویسید. «برف کوه هنوز آب نشده است. گل و گیاه، پشم‌گوسفندان را رنگین کرده است، نامه برادر با من همان کرد که شعر و چنگ رودکی با امیر سامانی»
۱۲	۰/۵	نقش دستوری واژگان مشخص شده را بنویسید. شما «یا مهدی» غربانه‌ای گفتید و تفنگ از دستتان افتاد.
۱۳	۰/۷۵	با توجه به بیت زیر، به سؤالات پاسخ دهید. غرق غباریم و غربت، با من بیا سمت باران / صد جویبار است این‌جا در انتظار من و تو الف) دو اضافه استعاری مشخص کنید. ب) آرایه کلمه مشخص شده چیست؟
۱۴	۰/۲۵	کدام گزینه بیت ناتمام زیر را کامل می‌کند؟ شاهد نیاز نیست که در محضر آورند / در رگ گردنت گواه (۱) ماجرای عشق (۲) مسلم شرف (۳) دادگاه عشق (۴) ماه بی‌ملاحظه
۱۵	۰/۲۵	«مهرداد اوستا» با کدام یک از دو گزینه زیر در پیوند است؟ الف) محمدرضا رحمانی ب) سانتاماریا
۱۶	۰/۲۵	پاسخ درست را از داخل کمانک انتخاب کنید. «دری به خانه خورشید»، اثر (محمّد بهمن بیگی - سلمان هراتی) است.

ردیف	نمره	
۱۷	۰/۵	در بیت «چون رود امیدوارم بی تابم و بی قرارم / من می روم سوی دریا، جای قرار من و تو» مقصود از «دریا» چیست؟
۱۸	۰/۵	در بیت زیر منظور از «نسیم سحرخیز» و «باغ» چیست؟ «با این نسیم سحرخیز، برخیز اگر جان سپردیم / در باغ می ماند ای دوست، گل یادگار من و تو»
۱۹	۱/۵	معنی نظم و نثر بخش های زیر را به فارسی روان بنویسید. الف) امروز خورشید در دشت، آینه دار من و تو ب) طفره می رفتید ج) گل های الماس شکفتند و قندیل زیبای پروین سر زد.
علوم و فنون ادبی (۲)		
۲۰	۰/۵	هر یک از شاعران زیر، به کدام شاخه از ادبیات انقلاب تعلق دارند؟ الف) سلمان هراتی ب) سیدحسن حسینی
۲۱	۰/۵	توضیح زیر درباره کدام نویسنده است و وی با چاپ کدام اثر، به اوج خود شهرت خود رسید؟ «وی سال ها به تدریس هنر و ادبیات در دانشگاه تهران مشغول بود. اولین تجربه داستان نویسی او «آتش خاموش» بود.»
۲۲	۰/۵	دلیل اطلاق «سبک تلفیقی» به شیوه برخی از نویسندگان معاصر را توضیح دهید.
۲۳	۰/۵	اختیار وزنی «ابدال» در کدام یک از دو مصراع زیر می تواند رخ دهد؟ توضیح دهید. الف) گفتم ای سلطانِ خوبان رحم کن بر این غریب ب) دلا طمع میر از لطف بی نهایت دوست
۲۱	۱	وزن بیت زیر را بنویسید و درباره اختیار وزنی آن توضیح دهید. من به زبان اشک خود می دهمت سلام و تو / بر سر آتش دلم هم چو زبانه می روی

ردیف	نمره	
۲۵	۰/۲۵	در پایان مصراع، هجای کشیده و کوتاه و بلند تفاوتی ندارند؛ زیرا هر چه باشد، هجای محسوب می شود.
۲۶	۱/۷۵	با توجه به بیت زیر، به سؤالات پاسخ دهید. نگران با من استاده سحر / صبح می خواهد از من / کز مبارک دم او آورم این قوم به جان باخته را / بلکه خبر الف) قالب شعر بالا چیست و بنیان گذار آن کیست؟ ب) نام آرایه بخش مشخص شده چیست؟ توضیح دهید. ج) رکن نخست شعر با چه «وزن و اژه‌ای» آغاز شده است؟ د) در مصراع «کز مبارک دم او آورم این قوم به جان باخته را» کدام اختیار وزنی دیده می شود؟ توضیح دهید.
تاریخ (۳)		
۲۷	۰/۵	صحیح یا غلط بودن عبارت‌های زیر را مشخص کنید. الف) انقلاب اسلامی ایران، اولین ضربه کاری به نظم جدید آمریکایی در جهان بود. ب) مجلس مؤسسان خواهان خلع قاجاریه از سلطنت و سپردن حکومت موقت به رضاخان شد.
۲۸	۰/۵	گزینه‌های مناسب را انتخاب کنید. الف) رضا شاه با چه بهانه‌ای، به یک شکل کردن لباس‌ها و برداشتن حجاب بانوان اقدام کرد؟ ۱) تمدن و تجدد و مبارزه با کهنه پرستی ۲) ترقی و پیشرفت کشور ۳) تقلید از غرب و اشاعه فرهنگ غربی ۴) از بین بردن سنن و آداب اسلامی ب) کدام عامل موجب بی اعتباری بیشتر جامعه ملل شد؟ ۱) نداشتن قدرت کافی برای پیش بردن اهداف ۲) حضور نداشتن برخی از کشورها در آن ۳) خروج ژاپن، آلمان و ایتالیا از این نهاد ۴) نداشتن ضمانت اجرایی در تصمیمات گرفته شده
۲۹	۱	اظهار نظر و قضاوت: الف) به نظر شما، چرا همزمان با آغاز سلطنت رضاشاه، انگلیسی‌ها تصمیم گرفتند به تقویت آلمان‌ها کمک کنند؟ ب) به نظر شما، علت عقب نشینی نیروهای شوروی در برابر نیروهای آلمانی در جنگ جهانی دوم چه بود؟
۳۰	۰/۵	اساس برنامه استالین برای صنعتی شدن شوروی چه بود؟

ردیف	نمره
۳۱	چرا انگلستان برای تغییرات موردنظرش نمی توانست روی حکومت قاجار حساب کند؟ ۰/۵
۳۲	چرا خط راه آهن شرق به غرب ایران در زمان رضا شاه ساخته نشد؟ ۱
۳۳	در پی کدام حادثه، احمد شاه تحت فشار انگلیسی ها به ناچار سید ضیاءالدین طباطبایی را به نخست وزیری منصوب کرد؟ ۱
	جمع نمرات ۲۰

آزمون شماره (۱۶)
جمعه
۱۴۰۴/۱۱/۱۷

دفترچه
شماره ۳

آزمون‌های سراسر گاج

گزینه دروس را انتخاب کنید.

سال تحصیلی ۱۴۰۴-۱۴۰۵
پاسخنامه دوازدهم انسانی
دوره دوم متوسطه

نام و نام خانوادگی:	شماره داوطلبی:
تعداد سؤالاتی که باید پاسخ دهید: ۱۹۰	مدت پاسخگویی: ۲۰۰ دقیقه

عناوین مواد امتحانی آزمون گروه آزمایشی علوم انسانی، تعداد سؤالات و مدت پاسخگویی

ردیف	مواد امتحانی	تعداد سؤال	شماره سؤال از	مدت پاسخگویی
۱	ریاضی و آمار ۳	۱۵	۱	۳۵ دقیقه
	ریاضی و آمار ۱	۱۰	۱۶	
	ریاضی و آمار ۲	۱۰	۲۶	
۲	علوم و فنون ادبی ۳	۱۵	۳۶	۲۵ دقیقه
	علوم و فنون ادبی ۱	۱۰	۵۱	
	علوم و فنون ادبی ۲	۱۰	۶۱	
۳	جامعه‌شناسی ۳	۱۰	۷۱	۳۰ دقیقه
	جامعه‌شناسی ۱	۱۰	۸۱	
	جامعه‌شناسی ۲	۱۰	۹۱	
۴	روان‌شناسی	۱۰	۱۰۱	۱۰ دقیقه
۵	زبان عربی (اختصاصی)	۲۰	۱۱۱	۲۰ دقیقه
۶	تاریخ ۳	۱۰	۱۳۱	۲۰ دقیقه
	تاریخ ۱	۱۰	۱۴۱	
	تاریخ ۲	۱۰	۱۵۱	
۷	جغرافیا ۳	۱۰	۱۶۱	۲۰ دقیقه
	جغرافیای ایران	۱۰	۱۷۱	
	جغرافیا ۲	۱۰	۱۸۱	
۸	فلسفه ۲	۱۰	۱۹۱	۳۰ دقیقه
	منطق	۱۰	۲۰۱	
	فلسفه ۱	۱۰	۲۱۱	
۹	اقتصاد	۱۰	۲۲۱	۱۰ دقیقه

مق چاپ، تکثیر و انتشار سؤالات به هر روش (الکترونیکی و ...) قبل و یا بعد از برگزاری آزمون، برای تمامی اشخاص حقیقی و حقوقی ممنوع است (متن با تکرار مبلج) و متفلسفین تمت پیکرد قلابی قرار می‌گیرند

دورنما

برای نمایش نمودار یک دنباله، روی محور افقی شماره جملات و روی محور عمودی خود جملات دنباله را نشان می‌دهیم. به عنوان مثال برای نمایش $a_4 = 4$ از نقطه $(4, 4)$ استفاده می‌کنیم.

تعداد دایره‌ها در هر شکل دنباله $1, 4, 9, 16, 25, \dots$ را تشکیل می‌دهد. تعداد دایره‌های سفید و سیاه را در جدول زیر می‌نویسیم:

شماره شکل	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷
تعداد کل دایره‌ها	۴	۷	۱۰	۱۳	۱۶	۱۹	۲۲
دایره‌های سیاه	۲	۴	۵	۷	۸	۱۰	۱۱
تعداد دایره‌های سفید	۲	۳	۵	۶	۸	۹	۱۱

پس شکل هفتم از ۲۲ دایره تشکیل می‌شود که ۱۱ تایی آن سیاه و ۱۱ تایی آن سفید می‌باشد. در این صورت نسبت تعداد دایره‌های سفید به سیاه برابر ۱ می‌باشد.

جملات خواسته شده برای هر دنباله را مشخص می‌کنیم:

$$\begin{cases} a_1 = 2^2 + 2(2) + 1 = 4 + 4 + 1 = 9 \\ b_1 = \frac{(-1)^2}{2(2)-1} = \frac{-1}{5} \end{cases}$$

$$\Rightarrow a_2 + \frac{1}{5}b_2 = 9 + 5\left(-\frac{1}{5}\right) = 9 - 1 = 8$$

جمله اول دنباله $a_1 = 1$ و جمله دوم دنباله $a_2 = 3(1) = 3$ می‌باشد. حال روند دنباله را ادامه می‌دهیم:

$$n=1: a_1 = 3 + 2(1) = 5, \quad n=2: a_2 = 5 + 2(3) = 11$$

$$n=3: a_3 = 11 + 2(5) = 21, \quad n=4: a_4 = 21 + 2(11) = 43$$

$$n=5: a_5 = 43 + 2(21) = 85$$

دورنما

نمایش رابطه بازگشتی یک دنباله، ارتباطی بین جملات دنباله است. در این نمایش باید مقدار حداقل یکی از جملات گزارش شود که بتوان به کمک آن جمله، جملات دیگر را محاسبه کرد.

ابتدا جملات خواسته شده از هر دنباله را مشخص می‌کنیم:

$$a_5 = 2(5) - 5 = 5, \quad a_6 = 6^2 + 1 = 37$$

$$b_1 = \frac{2}{2} = 1, \quad b_2 = 2(2) = 4$$

در آخر داریم:

$$6b_2 + 10a_5 - b_3 - a_6 = 6(1) + 10(5) - 6 - 37 = 13$$

برای محاسبه a_{100} ابتدا چند جمله اول دنباله را می‌نویسیم:

$$a_1 = 2, a_2 = 3, a_3 = \frac{1}{3+2} = \frac{1}{5}, a_4 = 3, \dots$$

پس a_{100} برابر ۳ خواهد بود.

حال برای محاسبه b_7 به صورت زیر عمل می‌کنیم:

$$b_7 = 2^2 - 2(-1)^2 = 4 - 2(1) = 2$$

$$\Rightarrow a_{100} - b_7 = 3 - 2 = 1$$

ریاضیات

۱/ مقدار جملات a_7 و a_6 را مشخص می‌کنیم:

$$a_6 = \frac{(-1)^6}{2} (6)^2 + 1 = \frac{1}{2} (36) + 1 = 18 + 1 = 19$$

$$a_7 = \frac{(-1)^7}{2} (7)^2 + 1 = \frac{-1}{2} (49) + 1 = -24.5 + 1 = -23.5$$

در آخر داریم:

$$a_6 + a_7 = 19 - 23.5 = -4.5$$

دورنما

در نمایش ضابطه‌ای یک دنباله، می‌توان با جای‌گذاری شماره هر جمله در آن ضابطه، مقدار آن جمله را مشخص کرد.

۲/ ابتدا چند جمله ابتدایی دنباله $a_n = \frac{1}{n}(n+1)$ را مشخص می‌کنیم:

$$a_1 = \frac{1}{1}(1+1) = \frac{1}{1} \times 1 \times 2 = 1, \quad a_2 = \frac{1}{2}(2+1) = \frac{1}{2} \times 2 \times 3 = 3$$

$$a_3 = \frac{1}{3}(3+1) = \frac{1}{3} \times 3 \times 4 = 4$$

پس دنباله مورد نظر به صورت $1, 3, 6, \dots$ می‌باشد. حال باید بررسی کنیم کدام گزینه این جملات را تولید می‌کند:

بررسی گزینه‌ها:

$$1) a_1 = 1, a_2 = 1 + 1 = 2 \quad \times$$

$$2) a_1 = 1, a_2 = 1 + 2(1) = 3, a_3 = 3 + 2(2) = 7 \quad \times$$

$$3) a_1 = 1, a_2 = 1 + 1 + 1 = 3, a_3 = 3 + 2 + 1 = 6 \quad \checkmark$$

$$4) a_1 = 1, a_2 = 1 + 2(1) + 1 = 4 \quad \times$$

پس گزینه (۳) درست است.

دورنما

جهت تشخیص رابطه بازگشتی یک دنباله از روی ضابطه تابعی آن، ابتدا باید چند جمله ابتدایی دنباله را مشخص کنیم و سپس از روی جملات دنباله، رابطه بازگشتی را مشخص کنیم. توجه داشته باشید معمولاً بررسی ۳ جمله اول یک دنباله کافی است.

۳/ دنباله نشان داده شده در نمودار به صورت $2, 4, 8, \dots$ می‌باشد.

حال باید بررسی کنیم کدام گزینه این جملات را تولید می‌کند:

بررسی گزینه‌ها:

$$1) a_1 = 2, a_2 = 2 + 2 = 4, a_3 = 4 + 2 = 6 \quad \times$$

$$2) a_1 = 2, a_2 = 2(2) = 4, a_3 = 2(4) = 8 \quad \checkmark$$

$$3) a_1 = 2, a_2 = 2 + 1 = 3 \quad \times$$

$$4) a_1 = 2, a_2 = 2^2 = 4, a_3 = 4^2 = 16 \quad \times$$

پس گزینه (۲) درست است.

پس ۱۰۰ جمله اول این دنباله شامل ۵۰ جمله برابر با π و ۵۰ جمله برابر $-\frac{1}{\pi}$ می باشد در این صورت داریم:

$$\pi \times \left(-\frac{1}{\pi}\right) \times \pi \times \left(-\frac{1}{\pi}\right) \times \dots = \pi^{50} \times \left(-\frac{1}{\pi}\right)^{50} = \left(\pi \times -\frac{1}{\pi}\right)^{50} = (-1)^{50} = 1$$

ریشه معادله است، بنابراین در معادله صدق می کند، پس:

$$3a^2 - 2a - 7 = 0 \Rightarrow 3a^2 - 2a = 7 \xrightarrow{\times 2} 6a^2 - 4a = 14$$

بنابراین داریم:

$$6a^2 - 4a + 2 = 14 + 2 = 17$$

دورسنامه

ریشه معادله مقداری است که در معادله صدق می کند، یعنی می توان به جای متغیرهای معادله قرار دارد.

$$f(x) = ax + b \Rightarrow f(2x - 5) = a(2x - 5) + b$$

$$\Rightarrow 4x - 7 = 2ax - 5a + b \Rightarrow \begin{cases} 2a = 4 \Rightarrow a = 2 \\ -5a + b = -7 \end{cases}$$

$$-5a + b = -7 \xrightarrow{a=2} -5(2) + b = -7 \Rightarrow b = -7 + 10 = 3$$

$$\Rightarrow a + b = 2 + 3 = 5$$

دورسنامه

تابع خطی تابعی است با ضابطه $f(x) = ax + b$ که نمودار آن در صفحه مختصات به صورت یک خط راست می باشد.

اگر عدد را x در نظر بگیریم، طبق فرض سؤال داریم:

$$2x + 5 = \frac{1}{4}(x + 6) \Rightarrow 8x + 20 = x + 6 \Rightarrow 8x - x = 6 - 20$$

$$\Rightarrow 7x = -14 \Rightarrow x = -2$$

$$-1 + \left(-\frac{1}{4}\right) = -\frac{5}{4} = \text{مجموع معکوس } -2 \text{ با خودش}$$

دورسنامه

هر معادله به صورت $ax + b = 0$ را که a و b اعداد حقیقی و $a \neq 0$ است یک معادله درجه اول می نامند. برای حل معادلات درجه اول، معلومات معادله را یک طرف و مجهولات را در طرف دیگر قرار می دهیم تا به شکل $Ax = B$ درآید، سپس طرف معلوم را بر ضریب مجهول تقسیم می کنیم. هر جواب به دست آمده قابل قبول است $\left(x = \frac{B}{A}\right)$.

معادله را به صورت استاندارد در می آوریم.

$$ax^2 + ax + a - bx^2 + ax + b = 0$$

$$\Rightarrow (a - b)x^2 + 2ax + a + b = 0$$

چون در معادله، $(a - b) + (a + b) = 2a$ برقرار است، بنابراین یکی از ریشه ها ۱- و یکی $\frac{-a-b}{a-b}$ است، پس:

$$\frac{-a-b}{a-b} = \frac{a+b}{b-a}$$

ابتدا جملات دنباله را مشخص می کنیم:

$$a_1 = 2(-1)^{1+1} = 2(-1)^2 = 2$$

$$a_2 = 2(-1)^{2+1} = 2(-1)^3 = -2$$

$$a_3 = 2(-1)^{3+1} = 2(-1)^4 = 2$$

بنابراین گزینه (۱) به درستی نمایش داده شده است.

با نوشتن جملات دنباله بازگشتی زیر می توانیم به $\sqrt{k}$ برسیم:

$$a_{n+1} = \frac{1}{2} \left(a_n + \frac{k}{a_n}\right), a_1 = k$$

با توجه به فرض سؤال (محاسبه جذر اعداد به روش تمدن بابل)

می دانیم $\sqrt{5} = \frac{y}{x}$ می باشد، پس گزینه (۳) درست است.

ضابطه دنباله موردنظر، $a_n = (n-1)^2$ می باشد پس مرحله ۱۹ ام از

یک مربع با ضلع ۱۸ سانتی متر تشکیل می شود و مساحت آن برابر است با:

$$S = (18)^2 = 324 \text{ متر مربع}$$

میزان ۲۰ درصد آلودگی خنثی می شود؛ پس ۸۰ درصد از آلودگی

به سال بعد منتقل می شود. در این صورت رابطه بازگشتی به صورت زیر می باشد:

$$a_{n+1} = 0.8a_n + 20, a_1 = 300$$

مقدار a_4 پاسخ تست می باشد، پس داریم:

$$a_2 = 0.8(300) + 20 = 260$$

$$a_3 = 0.8(260) + 20 = 228$$

چون جملات فرد، مثبت هستند، پس ضابطه دنباله باید

ضریب $(-1)^{n+1}$ را داشته باشد، پس گزینه های (۲) و (۴) حذف می شوند. با

مقایسه جمله اول در گزینه های (۱) و (۳) به گزینه درست می رسیم:

$$1) a_1 = \frac{(-1)^{1+1} \times 2(1)^2}{2(1)+1} = \frac{2}{3}$$

$$3) a_1 = \frac{(-1)^{1+1} \times (1)^2}{(1)+1} = \frac{1}{2}$$

بنابراین گزینه (۱) درست است.

جملات دنباله را مشخص می کنیم:

$$a_1 = \left[\frac{1^0}{1}\right] = 1^0, a_2 = \left[\frac{1^0}{2}\right] = \frac{1}{2}, a_3 = \left[\frac{1^0}{3}\right] = \frac{1}{3}, a_4 = \left[\frac{1^0}{4}\right] = \frac{1}{4}$$

$$a_5 = \left[\frac{1^0}{5}\right] = \frac{1}{5}, a_6 = \left[\frac{1^0}{6}\right] = \frac{1}{6}, a_7 = \left[\frac{1^0}{7}\right] = \frac{1}{7}, a_8 = \left[\frac{1^0}{8}\right] = \frac{1}{8}$$

$$a_9 = \left[\frac{1^0}{9}\right] = \frac{1}{9}, a_{10} = \left[\frac{1^0}{10}\right] = \frac{1}{10}, a_{11} = \left[\frac{1^0}{11}\right] = \frac{1}{11}, \dots$$

جملات ۱۱ ام و بعد از آن برابر صفر خواهند بود، پس داریم:

$$1^0 + \frac{1}{5} + \frac{1}{3} + \frac{1}{2} + \frac{1}{4} + \frac{1}{6} + \frac{1}{8} + \frac{1}{10} + \frac{1}{12} + \frac{1}{14} + \frac{1}{16} + \dots = 27$$

ابتدا جملات دنباله را مشخص می کنیم:

$$a_1 = \pi, a_2 = -\frac{1}{\pi}, a_3 = -\frac{1}{-\frac{1}{\pi}} = \pi, a_4 = -\frac{1}{\pi}, \dots$$

ریاضیات ۵

پاسخ دوازدهم انسانی

۳/۲۳ با توجه به جدول و ورودی و خروجی تابع، مشخص است که تابع f یک تابع خطی است.

$$m = \frac{14-5}{7-4} = \frac{9}{3} = 3$$

$$f(x) = 3x + b \xrightarrow{(4,5)} 5 = 12 + b \Rightarrow b = -7$$

بنابراین ضابطه تابع به صورت $f(x) = 3x - 7$ است، بنابراین داریم:

$$f(k) = 3k - 7 = 128 \Rightarrow 3k = 128 + 7$$

$$\Rightarrow 3k = 135 \Rightarrow k = 45$$

۲/۲۴

$$a > 0 \xrightarrow{|a|=a} \{(1, a^2+1), (1, 1), (-1, 5)\}$$

$$\Rightarrow a^2+1=1 \Rightarrow a^2=0 \Rightarrow a=0 \text{ غ ق ق}$$

$$a < 0 \xrightarrow{|a|=-a} \{(-1, a^2+1), (1, 1), (-1, 5)\}$$

$$\Rightarrow a^2+1=5 \Rightarrow a^2=4 \begin{cases} a=2 \text{ غ ق ق} \\ a=-2 \text{ ق ق ق} \end{cases}$$

بنابراین فقط یک مقدار قابل قبول می‌توان یافت.

دورستانه

مجموعه‌ای از زوج مرتب‌ها زمانی تابع است که هیچ دو زوج مرتبی مؤلفه اول یکسان نداشته باشند. اگر زوج مرتب‌ها مؤلفه اول یکسان داشته باشند، باید مؤلفه دوم آن‌ها نیز یکسان باشد.

۱/۲۵ تفاضل دو ریشه معادله برابر صفر است، بنابراین معادله دارای یک ریشه مضاعف می‌باشد. پس:

$$\Delta = 0 \Rightarrow 12^2 - 4(4)(m+4) = 0$$

$$\Rightarrow 144 - 16m - 64 = 0 \Rightarrow 16m = 80 \Rightarrow m = 5$$

پس معادله به صورت $4x^2 - 12x + 9 = 0$ در می‌آید. بنابراین:

$$4x^2 - 12x + 9 = (2x-3)^2 = 0 \Rightarrow x = \frac{3}{2}$$

دورستانه

در معادله $ax^2 + bx + c = 0$ ، مقدار Δ از رابطه $\Delta = b^2 - 4ac$ به دست

می‌آید، در حالتی که $\Delta = 0$ باشد، معادله یک ریشه مضاعف $x = -\frac{b}{2a}$

دارد، اگر $\Delta > 0$ باشد، معادله دو ریشه حقیقی $x = \frac{-b \pm \sqrt{\Delta}}{2a}$ دارد و

اگر $\Delta < 0$ باشد، معادله ریشه ندارد.

۱/۲۶

$$\sim(q \Rightarrow (r \vee \sim p)) \equiv \sim(\sim q \vee (r \vee \sim p)) \equiv q \wedge (\sim r \wedge p)$$

دورستانه

$$p \Rightarrow q \equiv \sim p \vee q$$

دورستانه

در معادله درجه دوم $ax^2 + bx + c = 0$:

۱ اگر $a+b+c=0$ ، یکی از ریشه‌ها ۱ و دیگری $\frac{c}{a}$ است.

۲ اگر $a+c=b$ ، یکی از ریشه‌ها -۱ و دیگری $-\frac{c}{a}$ است.

۳/۲۰ $3x^2 - 2x = t$ قرار می‌دهیم، بنابراین:

$$t - 2 + \frac{1}{t} = 0 \xrightarrow{\times t} t^2 - 2t + 1 = 0 \Rightarrow (t-1)^2 = 0 \Rightarrow t=1$$

$$\Rightarrow 3x^2 - 2x = 1 \Rightarrow 3x^2 - 2x - 1 = 0$$

هر دو ریشه قابل قبول است $x = 1$ یا $x = -\frac{1}{3}$ $\Rightarrow$ مجموع ضرایب صفر است

۱/۲۱

$$\begin{cases} x_S = -\frac{b}{2a} = -\frac{-4}{2} = 2 \\ y_S = 4 - 8 - a + 3 = -1 - a \end{cases} \Rightarrow S(2, -1-a)$$

رأس سهمی روی نیمساز ناحیه اول و سوم $(y=x)$ قرار دارد، بنابراین:

$$x_S = y_S \Rightarrow -2 = -1 - a \Rightarrow a = 1$$

بنابراین ضابطه سهمی به صورت $y = x^2 + 4x + 2$ می‌باشد. برای یافتن طول نقاط تلاقی با خط $y = x + 6$ داریم:

$$x^2 + 4x + 2 = x + 6 \Rightarrow x^2 + 3x - 4 = 0$$

$$\Rightarrow (x+4)(x-1) = 0 \Rightarrow \begin{cases} x_1 = -4 \\ x_2 = 1 \end{cases}$$

$$\Rightarrow x_1 + x_2 = -4 + 1 = -3$$

دورستانه

• در سهمی $y = ax^2 + bx + c$ رأس سهمی نقطه $S(-\frac{b}{2a}, -\frac{\Delta}{4a})$ می‌باشد.
• برای یافتن نقاط تلاقی سهمی با خط، معادله آن‌ها را برابر هم قرار می‌دهیم.

۴/۲۲

$$\frac{3x-5}{2-x} = t \Rightarrow f(t) = 2t^2 - 5t + 2 = 0$$

$$\Delta = 25 - 16 = 9 \Rightarrow t_1 = \frac{5-3}{4} = \frac{1}{2}, t_2 = \frac{5+3}{4} = 2$$

$$\Rightarrow \begin{cases} \frac{3x-5}{2-x} = \frac{1}{2} \Rightarrow 6x-10=2-x \Rightarrow 7x=12 \Rightarrow x_1 = \frac{12}{7} \\ \frac{3x-5}{2-x} = 2 \Rightarrow 3x-5=4-2x \Rightarrow 5x=9 \Rightarrow x_2 = \frac{9}{5} \end{cases}$$

$$x_1 \cdot x_2 = \frac{12}{7} \times \frac{9}{5} = \frac{108}{35}$$

دورستانه

در حل معادلات گویا به شکل $\frac{A}{B} = \frac{C}{D}$ ، ابتدا طرفین وسطین کرده و معادله حاصل را حل می‌کنیم، سپس ریشه‌هایی قابل قبول می‌باشند که هیچ مخرجی را صفر نکنند.

- 1) $(\neg p \vee r) \wedge q \equiv (F \vee r) \wedge F \equiv F$
- 2) $(\neg q \vee r) \wedge p \equiv (T \vee r) \wedge T \equiv T \wedge T \equiv T$
- 3) $(\neg p \wedge q) \wedge r \equiv (F \wedge F) \wedge r \equiv F \wedge r \equiv F$
- 4) $\neg(p \vee \neg q) \wedge r \equiv \neg(T \vee T) \wedge r \equiv \neg T \wedge r \equiv F \wedge r \equiv F$

درسنامه

۱ ارزش $p \vee q$ تنها زمانی نادرست است که p و q هر دو نادرست باشند.

۲ $p \wedge q$ تنها زمانی درست است که p و q هر دو درست باشند.

چون گزاره $(p \vee q) \Rightarrow r$ به انتقای مقدم درست است، پس ارزش مقدم نادرست و ارزش تالی نامشخص است، بنابراین:

$$(p \vee q) \Rightarrow r \equiv F \Rightarrow r$$

بنابراین هم p و هم q نادرست است، پس:

$$\underbrace{\sim p}_T \Leftrightarrow (\underbrace{q \wedge r}_F) \equiv T \Leftrightarrow F \equiv F$$

درسنامه

نکته: در گزاره شرطی $p \Rightarrow q$ ، اگر p نادرست باشد ارزش کل گزاره شرطی به انتقای مقدم درست است.

$$\begin{cases} x=1 \\ y=r^n-1 \end{cases} \Rightarrow y-x=r^n-1-1=62 \Rightarrow r^n=64=2^6 \Rightarrow n=6$$

درسنامه

اگر n گزاره با ترکیب عطفی شوند، تنها زمانی درست است که همه n گزاره درست باشند، پس یک حالت بیشتر وجود ندارد و اگر ترکیب فصلی تشکیل دهند، زمانی نادرست است که همه نادرست باشند، پس $2^n - 1$ حالت درست خواهد داشت.

جدول ارزش گزینه‌ها را می‌نویسیم:

p	q	$p \vee q$	$\sim p \vee q$	$(p \vee q) \wedge \sim p$	$\sim p \wedge (\sim p \vee q)$
د	ن	د	ن	ن	ن
د	د	د	د	ن	د
ن	ن	ن	د	ن	د
ن	د	د	د	✓	

$$1) \sim q \wedge (p \vee \sim r) \equiv T \wedge (\underbrace{T \vee \sim r}) \equiv T \wedge T \equiv T$$

$$7) r \vee (\sim p \vee q) \equiv r \vee (\underbrace{F \vee F}_F) \equiv r \vee F \equiv r$$

$$r) (\sim r) \wedge (p \wedge \sim q) \equiv (\sim r) \wedge (\underbrace{T \wedge T}_T) \equiv \sim r \wedge T \equiv \sim r$$

$$f) q \vee (\sim p \wedge r) \equiv F \vee (\underbrace{F \wedge r}_F) \equiv F \vee F \equiv F$$

درسنامه

۱) ارزش گزاره $p \vee q$ زمانی درست است که حداقل یکی از گزاره‌ها درست باشد.

۲) ارزش گزاره $p \wedge q$ تنها زمانی درست است که هر دو گزاره درست باشند.

۲ می‌دانیم $p \Rightarrow q \equiv \sim p \vee q$ ، بنابراین:

$$(p \Rightarrow q) \Rightarrow p \equiv (\sim p \vee q) \Rightarrow p \equiv \sim(\sim p \vee q) \vee p$$

$$\equiv (p \wedge \sim q) \vee p \equiv p$$

درسنامه

رابطه‌های زیر را به خاطر بسپارید:

- 1 $p \wedge F \equiv F$
- 2 $p \vee T \equiv T$
- 3 $p \vee F \equiv p$
- 4 $p \wedge T \equiv p$
- 5 $p \vee (p \wedge q) \equiv p$
- 6 $p \wedge (p \vee q) \equiv p$

۲۹ / ۳ بررسی گزینه‌ها:

$$1) \overbrace{(p \vee q)}^{F \cup T} \Rightarrow \sim p \equiv \overbrace{T \cup F}^{T \cup F}$$

$$2) \overbrace{(p \wedge q)}^{F \vee T} \wedge \overbrace{(p \vee q)}^{F \vee T} \equiv F \vee T$$

$$3) \cdot \overbrace{(q \wedge \sim q)}^F \Rightarrow \overbrace{p}^{T \wedge F} \equiv T$$

$$f) \overbrace{(\sim p \wedge q)}^{T \cup F} \wedge \overbrace{(p \Rightarrow q)}^{T \cup F} \equiv T \cup F$$

درسنامه

$p \Rightarrow q$ تنها زمانی نادرست است که p (مقدم) درست ولی q (تالی) نادرست باشد.

۴۰ ابتدا فرض سؤال را بررسی می‌کنیم:

$x+y$ بر $x^f+y^f \equiv T \wedge F \equiv F$ بخش پذیر است و $\sqrt{21}$ عدد گنگ نیست

همه گزاره‌ها به‌جز گزینه (۴) درست است. در قضیه دو شرطی گزینه (۴)، اگر در یک چهارضلعی اضلاع روبرو برابر باشند، آن‌گاه چهارضلعی متوازی‌الاضلاع است.

درسنامه

در گزاره $p \Leftrightarrow q$ ارزش گزاره زمانی درست است که p و q هر دو دارای ارزش یکسان باشند.

دوره سوم

- از کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ تا قیام ۱۵ خرداد ۱۳۴۲
- در این دوره تحولاتی در جامعه ایرانی اتفاق افتاد و بار دیگر استبداد حاکم شد.
- در این دوره «شعر نو تغزلی» که از دوره قبل شروع شده بود، به تدریج راه خود را ادامه داد.
- شیوه «شعر نو تغزلی» از طرف حکومت نیز تقویت می‌شد و در دهه ۱۳۲۰ تا ۱۳۳۰ از گسترده‌ترین جریان‌های زمان خود بود.
- جریان «سمبولیسم اجتماعی یا شعر نو حماسی» در این دوره و پس از وقایع ۲۸ مرداد، در پی نوعی سرخوردگی و یأس در میان روشن‌فکران و شعرا پیدا شد.
- شاعران جریان «سمبولیسم اجتماعی یا شعر نو حماسی» بیشتر به مسائل سیاسی و اجتماعی و مشکلات و آرمان‌های مردم توجه دارند.

دوره چهارم

- از سال ۱۳۴۲ تا ۱۳۵۷
- در این دوره مبارزه، رنگ و مفهومی تازه به خود می‌گیرد و فضای جامعه متشنج می‌شود.
- در این دوره مسیر عمده شعر هم‌چنان اجتماعی و حماسی است.
- این دوره را باید دوره کمال جریان‌های ادبی دوره‌های پیشین به حساب آورد.
- شاعران این دوره بهتر و هنری‌تر از گذشته به جوهر شعر دست یافتند و مضمون شعر آن‌ها بیشتر نقد اجتماعی است.
- معروف‌ترین شاعران دوره معاصر:
- پروین اعتصامی - فریدون توللی - محمدحسین شهریار - نادر نادرپور - فریدون مشیری - نصرت رحمانی - فروغ فرخزاد - منوچهر شیبانی - اسماعیل شاهرودی - مهدی اخوان ثالث - احمد شاملو - سیاوش کسری - منوچهر آشتی - پرویز ناتل خانلری - حمید مصدق - مهدی حمیدی شیرازی - هوشنگ ابتهاج - محمدرضا شفیعی کدکنی

۱/۳۸

درسنامه

معرفی چند تن از شاعران معاصر

♦ پروین اعتصامی:

- رخننده اعتصامی معروف به پروین، بانوی مشهور شعر فارسی است.
- در خانواده‌ای اهل شعر و ادب پا به عرصه هستی گذاشت.
- پدر او «یوسف اعتصام‌الملک آشتیانی» از فضایی زمان بود و در تربیت اخلاقی و ادبی وی نقش بسزایی داشت.
- پروین در قصیده به سبک ناصر خسرو و به روانی و لطافت سعدی شعر می‌سراید.
- اوج سخن پروین در قطعات اوست.
- پروین در اشعار خود در قالب قطعه به شیوه انوری و سنایی توجه دارد.
- برخی از اشعار پروین به صورت مناظره میان دو انسان، جاندار یا شیء است.
- آن‌چه پروین را از دیگران در شعر متمایز می‌کند، شکل تصرف وی در مضامین و کیفیت ارائه آن‌ها است.
- او به همراه انعکاس اوضاع نامطلوب سیاسی - اجتماعی، به مضامین اخلاقی و پند و اندرز نیز روی می‌آورد.
- نمونه بیتی از پروین:
- در آن سرای که زن نیست، انس و شفقت نیست / در آن وجود که دل مرده، مرده است روان

درسنامه

همواره داریم:

- ۱ - $T \equiv F$
- ۲ - $F \equiv T$
- ۳ - $\sim(p) \equiv p$

۴/۳۵ باید گزینه‌ای قرار گیرد که ارزش آن درست باشد، بنابراین فقط گزینه (۴) صحیح است.

درسنامه

ارزش گزاره $p \Rightarrow q$ فقط زمانی نادرست است که ارزش p درست ولی ارزش q نادرست باشد.

علوم و فنون ادبی

۳/۳۶

مهدی اخوان ثالث به سبک خراسانی توجه داشت و برخی از کاربردهای نحوی سبک خراسانی از ویژگی‌های شعر اوست.

درسنامه

مهدی اخوان ثالث

- او یکی از موفق‌ترین رهبران شعر نیمایی است.
- بیان روایی و داستانی، حماسی بودن زبان، کهن‌گرایی، به کارگیری ترکیبات زیبا و خوش‌آهنگ و برخی کاربردهای نحوی سبک خراسانی از ویژگی‌های شعر اوست.
- شعر اخوان ثالث اجتماعی است و حوادث زندگی مردم را در خود منعکس می‌کند.
- آثار: آخر شاهنامه - زمستان - از این اوستا (همگی مجموعه شعر)
- زبان شعر او در بیشتر آثارش «نمادین» است.

۲/۳۷

درسنامه

دوره‌های شعر فارسی در دوره معاصر تا سال ۱۳۵۷ متناسب با رویدادهای سیاسی - اجتماعی

۱ دوره اول

دوره سلطنت رضا شاه (از سال ۱۳۰۴ تا شهریور ۱۳۲۰) - دوره درخشش نیما - دوره جدال بر سر شعر کهنه و نو

۲ دوره دوم

- از آغاز حکومت محمدرضا شاه پهلوی تا کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲
- فضای سیاسی این دوره آزادتر نسبت به دوره قبل است.
- اشعار نیما و دیگر نوگرایان در برخی نشریات مانند روزگار نو و سخن منتشر می‌شد.
- مهم‌ترین حادثه ادبی این سال‌ها، تشکیل اولین کنگره نویسندگان و شاعران ایران در سال ۱۳۲۵ بود که نیما در آن‌جا شعر «آی آدم‌ها» را خواند.
- در این دوره شیوه نیما در کنار شعر سنتی رواج یافت.

۱۴۱ بررسی سایر گزینه‌ها:

- (۲) نخستین رمان تاریخی این دوره را «محمدباقر میرزا خسروی» با نام «شمس و طغرا» نوشت.
- (۳) اولین رمان اجتماعی را در سال ۱۳۰۱ با نام «تهران مخوف» مرتضی مشفق کاظمی منتشر کرد.
- (۴) اولین نمایشنامه معاصر با عنوان «جعفرخان از فرنگ برگشته» به قلم حسن مقدم نوشته شد.

۱۴۲ بررسی سایر گزینه‌ها:

- (۱) کتاب «تنگسیر» اثر «صادق چوبک» است.
- (۲) کتاب «شوهر آهوخانم» اثر «علی محمد افغانی» است.
- (۴) آشنایی با تحقیقات و تتبعات اروپاییان نیز موجب تغییر روش تاریخ‌نویسی و تحقیق در مسائل ادبی شد.

دورنما

نثر دوره معاصر

- نثر ساده دوره معاصر را بیشتر با نثر داستانی می‌شناسیم.
- در نثر ساده دوره معاصر علاوه بر نثر داستانی در قالب‌هایی مثل ادبیات نمایشی، سفرنامه، مقاله و ... نیز آثاری دیده می‌شود.
- نثر معاصر تحت تأثیر آثاری که در دوره بیداری از زبان‌های اروپایی ترجمه می‌شد، به سادگی گرایید.
- زمینه‌های گرایش به رمان‌نویسی و نثر داستانی را به معنای نوین آن «عبدالرحیم طالبوف و زین‌العبدین مراغهای» با سفرنامه‌های خیالی خود ایجاد کردند.
- داستان‌نویسی نوین با افرادی مانند صادق هدایت - بزرگ علوی - صادق چوبک گسترش یافت. این افراد موسوم به نویسندگان نسل اول هستند.
- پس از نویسندگان نسل اول، نسل جدیدی وارد ادبیات داستانی می‌شوند که سبک آنان تلفیقی است از آن‌چه خود داشتیم و آن‌چه از شیوه‌های غربی گرفتیم.
- از چهره‌های شاخص سبک تلفیقی می‌توان جلال آل‌احمد - سیمین دانشور - تقی مدرسی - محمود اعتمادزاده - غلامحسین ساعدی و جمال میرصادقی را نام برد.
- بعد از خرداد ۱۳۴۲ دوران مقاومت در ادبیات داستانی فارسی شکل گرفت.
- شروع مقاومت در مبارزات ملی شدن صنعت نفت و بعد هم قیام ۱۵ خرداد است.
- در این دوران مضمون رمان‌ها و داستان‌ها غالباً مبارزه و پایداری است. بر اغلب داستان‌های این دوره اضطراب سیاسی و ترس ناشی از بدفرجامی و زندان حاکم است.

ویژگی‌های نثر دوره مقاومت:

۱. روی آوردن به داستان کوتاه
 ۲. ترجمه آثار داستانی آمریکای لاتین
 ۳. همدردی با ستم‌کشیدگان دنیا
 ۴. کثرت نویسندگان
- بهره بردن از زبان عامیانه، نویسندگی را برای بسیاری از طبقات جامعه آسان و نثر را آماده قبول افکار گوناگون کرد و ترجمه رمان‌ها و داستان‌های اروپایی باعث شد که نوشتن داستان به تدریج در زبان فارسی معمول گردد.
 - آشنایی با تحقیقات و تتبعات اروپاییان نیز موجب تغییر روش تاریخ‌نویسی و تحقیق در مسائل ادبی شد.
 - برخی از شناخته‌شده‌ترین نویسندگان دوره مقاومت:

احمد محمود - علی محمد افغانی - هوشنگ گلشیری - امین فقیری

♦ سیدمحمدحسین بهجت تبریزی (شهریار):

- شهریار از بزرگ‌ترین شاعران غزل‌سرای معاصر است که علاوه بر شعر فارسی، به ترکی آذری نیز شعر می‌سراید.
- منظومه «حیدر بابایه سلام» او از شاهکارهای شعر ترکی آذری است.
- شاعر در منظومه «حیدر بابایه سلام» با شیفتگی تمام از اصالت فرهنگی و زیبایی روستای زادگاهش یاد می‌کند.
- او به بزرگان دین به ویژه حضرت علی (ع) ارادت خاصی داشت و چند شعر ارزنده با این مضمون، از او به جامانده است.
- شهریار در غزل طبعی لطیف و احساسی رقیق داشت.
- او از غزل‌سرایان نامی ایران، به ویژه حافظ تأثیر فراوان پذیرفته است.
- نمونه‌ای از ابیات غزل‌های شهریار:

♦ علی اسفندیاری (نیما یوشیج)

- او از بنیان‌گذاران شعر نو است.
 - نیما کوشید تا شعر را به هنجار نثر و سادگی نزدیک کند و در قالب، زبان و مضمون آن تغییراتی ایجاد کند.
 - نیما در این مسیر از وارثان روزمره، عامیانه و نو بهره برد و از نوآوری و به کار گرفتن ترکیب‌های تازه نهراسید.
 - او در سال ۱۳۰۱ ه. ش منظومه «افسانه» را منتشر کرد که به عنوان بیانیه شعر نو است.
 - ویژگی‌هایی مثل تغییر در آوردن جایگاه قافیه، نگاه نو و نگرش عاطفی به واقعیات ملموس، سیر آزاد تخیل، نزدیکی به ادبیات نمایشی، از مهم‌ترین ویژگی‌های این شعر نیما است.
 - جریان نوگرایی شعری نیما با سرایش «ققنوس» در سال ۱۳۱۶ تثبیت شد.
 - نیما در سال‌های ۱۳۰۱ تا ۱۳۱۶ چارچوب و طرح کار خود را به بهترین شکل ممکن تدوین کرد.
 - «با برنامه بودن» کار نیما را از دیگر نوگرایان متمایز کرد.
 - نیما در «ققنوس» تغییراتی در اصول و ضوابط شعر سنتی ایجاد کرد و تجدیدی را که از مشروطه آغاز شده و به افسانه او رسیده بود، تکامل بخشید.
 - نیما را به خاطر این نوآوری، «پدر شعر نو» دانسته‌اند.
 - بخش آغازین منظومه افسانه:
- در شب تیره دیوانه‌ای کاو
دل به رنگی گریزان سپرده
در دره سرد و خلوت نشسته
همچو ساقه گیاهی فسرده
می‌کند داستانی غم‌آور ...

۳۹۹ بررسی خطاهای متن:

- ۱- پروین در قصیده به سبک ناصر خسرو و روانی و لطافت سعدی شعر می‌سرود.
- ۲- اوج سخن پروین در قطعات اوست.
- ۳- او به مضامین اخلاقی و پند و اندرز نیز روی می‌آورد.

۴۰۰

- ۲- منظومه «افسانه» به عنوان بیانیه شعر نو شناخته می‌شود.
- جریان نوگرایی شعری نیما با سرایش «ققنوس» در سال ۱۳۱۶ تثبیت شد.

۴/۴۴

دورستانها

استمرار ادبیات معاصر را در عصر انقلاب در سه شاخه مجزا از یکدیگر می توان بررسی کرد:

۱) شاخه نخست شامل گروهی از شاعران و نویسندگان است که پس از پیروزی انقلاب با ارزش ها و مفاهیم تازه ای که در زندگی اجتماعی شکل گرفته بود، هماهنگ شده و شاخه نیرومندی از ادب انقلاب را ادامه دادند. این گروه با تکیه بر پشتوانه ادبی و تلفیق آن با ارزش های نوین، به عنوان جریانی کمال یافته و پیش کسوت شناخته می شوند.

چندتن از نویسندگان این شاخه: حمید سبزواری - قیصر امین پور - سیدعلی موسوی گرمارودی - سیدحسن حسینی - نصرالله مردانی.

۲) شاخه ای از ادبیات هم بعد از انقلاب به همان زوال گذشته که در زمینه های نیز متأثر از ادبیات جهان بود، به حیات خویش ادامه داد. گروهی از این نویسندگان و شاعران بعد از انقلاب به خارج از کشور رفتند و در آن جا به فعالیت های ادبی خود ادامه دادند. گروهی هم در کشور به فعالیت های خود پرداختند.

برخی از نویسندگان و شاعران این شاخه: هوشنگ ابتهاج - حسین منزوی - علی محمد افغانی - محمود دولت آبادی

۳) گروه سوم شاخه جوان ادبیات بعد از انقلاب بود که کار ادبی خود را در انقلاب آغاز کرد و چون به اصول آن پایبند بود، منادی اندیشه های انقلاب شد و الفاظ، بن مایه ها و تصاویر شعری را از حال و هوای انقلاب و موضوعات و مفاهیم رایج در آن دریافت کرد.

برخی از شاعران این شاخه: سلمان هراتی - علیرضا قزوه

۴/۴۵

دورستانها

برخی از نویسندگان دوره معاصر

♦ سیدمحمد علی جمالزاده

- جمالزاده با مجموعه داستان «یکی بود، یکی نبود» آغازگر داستان نویسی فارسی به شیوه نوین است.

- وی در خانواده ای روحانی در اصفهان به دنیا آمد.

- در تهران تحصیل کرد و پس از آن به لبنان، فرانسه و آلمان سفر کرد.

- در داستان بیشتر از محتوا به سبک نویسنده و کاربرد کلمات عامیانه و متداول در نثر توجه دارد.

- او کلام را به طبع خوانندگان نزدیک می کند و به همان راهی می رود که کسانی مثل زین العابدین مراغه ای در «سیاست نامه ابراهیم بیگ» و علی اکبر دهخدا در «چرند و پرند» آغاز کرده بودند.

آثار دیگر: راه آب نامه - تلخ و شیرین

تعدادی از آثار نثر فارسی معاصر

نام اثر	نویسنده	شرح و توضیح
شمس و طغرا	محمدباقر میرزا خسروی	نخستین رمان تاریخی
تهران مخوف	مرتضی مشفق کاظمی	اولین رمان اجتماعی در سال ۱۳۰۱
یکی بود یکی نبود	سید محمدعلی جمالزاده	آغاز نثر داستانی معاصر - مجموعه داستان در سال ۱۳۰۱
جعفرخان از فرنگ برگشته	حسن مقدم	اولین نمایشنامه - در سال ۱۳۰۱
سگ ولگرد	صادق هدایت	گسترش داستان نویسی - نویسنده نسل اول
چشم هایش	بزرگ علوی	گسترش داستان نویسی - نویسنده نسل اول
تنگسیر	صادق چوبک	گسترش داستان نویسی - نویسنده نسل اول
مدیر مدرسه	جلال آل احمد	سبک تلفیقی از آن چه خود داشتیم و آن چه از شیوه های غربی گرفتیم.
سووشون	سیمین دانشور	سبک تلفیقی از آن چه خود داشتیم و آن چه از شیوه های غربی گرفتیم.
همسایه ها	احمد محمود	از شناخته شده ترین نویسندگان دوره مقاومت
شوهر آهوخانم	علی محمد افغانی	از شناخته شده ترین نویسندگان دوره مقاومت
بره گمشده راعی	هوشنگ گلشیری	از شناخته شده ترین نویسندگان دوره مقاومت
دهکده پرمال	امین فقیری	از شناخته شده ترین نویسندگان دوره مقاومت

۳/۴۳ آثاری که نام نویسنده آن ها نادرست ذکر شده است:

بره گمشده راعی: هوشنگ گلشیری

دهکده پرمال: امین فقیری

سه تار: جلال آل احمد

تنفس صبح: قیصر امین پور

♦ جلال آل احمد

- در خانواده‌ای مذهبی به دنیا آمد و در نجف درس طلبگی خواند و پس از بازگشت به ایران به احزاب سیاسی پیوست.
- اولین داستان جلال آل احمد «زیارت» در مجله سخن به چاپ رسید.
- دیگر مجموعه داستان‌های او «دید و بازدید» و «سه تار» است.
- مشهورترین اثرش، داستان بلند «مدیر مدرسه» است.
- نمونه نثر پرشتاب و بریده بریده جلال را که از آن با عنوان «نثر تلگرافی» یاد می‌کنند، در «مدیر مدرسه» به کمال می‌بینیم.
- جلال آل احمد علاوه بر داستان، در تکنوگاری، سفرنامه‌نویسی، مقاله‌نویسی انتقادی و ترجمه نیز توانا است.
- «خسی در میقات» سفرنامه حج او است.
- «ارزیابی شتابزده» مجموعه مقاله‌های او است.

♦ سیمین دانشور

- متولد شیراز و دانش‌آموخته زبان و ادبیات فارسی در دوره دکتری از دانشگاه تهران است.
- او سال‌ها به تدریس هنر و ادبیات در دانشگاه تهران مشغول بود.
- اولین تجربه داستان‌نویسی دانشور «آتش خاموش» بود.
- بعدها «شهری چون بهشت» را منتشر کرد.
- دانشور با رمان «سووشون» که دربرگیرنده داستان زندگی زری و یوسف و اوضاع اجتماعی مردم فارس در خلال جنگ جهانی دوم است، به اوج نویسندگی خود رسید.
- او چند سال با مجله‌های نقش و نگار، کتاب ماه، کیهان و آرش همکاری داشت.
- از دانشور ترجمه‌هایی نیز از داستان‌ها و نمایشنامه‌های نویسندگان مشهور خارجی برجای مانده است.

♦ ۴۶ ۳ آثاری که نویسنده آن‌ها نادرست نوشته شده است:

سنت و نوآوری در شعر معاصر: قیصر امین‌پور
در کوچه آفتاب: قیصر امین‌پور
از آسمان سبز: سلمان هراتی

♦ درسی

♦ آثار شاعران و نویسندگان دوران انقلاب

♦ قیصر امین‌پور

- در کوچه آفتاب - تنفس صبح - آینه‌های ناگهان - ظهر روز دهم - دستور زبان عشق (همگی منظوم) - طوفان در پراتنز - بی‌بال پریدن - سنت و نوآوری در شعر معاصر (همگی منثور)

♦ سیدعلی موسوی گرمارودی

صدای سبز - خواب ارغوانی - برآشتن گیسوی تاک - گوشواره عرش (آثار شعری - مذهبی)

♦ سلمان هراتی

از آسمان سبز - از این ستاره تا آن ستاره (ویژه نوجوانان) - دری به خانه خورشید

♦ محمود دولت‌آبادی

روزگار سپری‌شده مردم سالخورده (رمان)

♦ احمد محمود

مدار صفر درجه - زمین سوخته (رمان)

♦ اسماعیل فصیح

زمستان ۶۲ (رمان)

♦ هوشنگ گلشیری

آینه‌های دردار (داستان)

♦ محمدرضا سرشار (رضا رگدز)

اگه بابا بمیره - مهاجر کوچک (هر دو از آثار حوزه کودک و نوجوان)

♦ علی مؤذنی

ظهور - سفر ششم - ملاقات در شب آفتابی - دلاویزتر از سبز

♦ سیدمهدی شجاعی

بدوک (فیلم‌نامه) - ضیافت - جای پای خون - کشتی پهلوگرفته (همگی حاصل تجربه‌های داستانی - مذهبی)

۴۷ ۲ «ضیافت» نیز حاصل تجربه‌های داستانی سیدمهدی شجاعی است.

♦ ۴۸ ۱ بررسی سایر گزینه‌ها:

۲) این بیت سروده «احمد عزیزی» است. این شعر در خود ارزیابی درس هفتم درج شده است.

۳) رمان «مدار صفر درجه» نوشته احمد محمود است.

۴) رمان «زمین سوخته» اثر احمد محمود است.

♦ ۴۹ ۴ بررسی سایر گزینه‌ها:

۱) مهاجر کوچک: محمدرضا سرشار

۲) کشتی پهلوگرفته: داستان

۳) خسی در میقات: سفرنامه حج

۵۰ ۱ بیت گزینه (۱) مربوط به دوره انقلاب اسلامی است و شهید در

این بیت از شهدای ابتدای انقلاب است.

در ابیات (۲) و (۳) و (۴) به شهدای دفاع مقدس اشاره شده است.

۵۱ ۳ رساله‌هایی مانند «یادگار زیران» در زمره آثار غیر دینی به شمار

می‌روند.

۵۲ ۴ در این دوره هنوز بیشتر دانشمندان ایرانی به ضرورت آثار خود را

به عربی می‌نوشتند تا بتوانند در سرتاسر دنیای اسلام خوانندگان بیشتری پیدا کنند.

♦ درسی

♦ قرن چهارم و نیمه اول قرن پنجم

- مهم‌ترین دوره تمدن اسلامی ایران بوده است.

- نظم و نثر فارسی در این دوره شکوفا شد.

- دولت سامانی در آغاز این دوره روی کار آمد و رسم‌ها و سنت‌های فرهنگی کهن ایرانی را رواج داد.

- «بخارا» در این دوره (حکومت سامانیان) عمده‌ترین مرکز فرهنگی به شمار می‌آمد.

- بسیاری از
عربی، در قد
- بعضی از ا
- امیران سا
ترجمه کتاب
- با شک
سامانیان به
- خراسان
سلسله غز
- غزنویان
رواج دهنه
بزرگ فار
فرخی و
- قرن چ
- پایه
فارسی
- قرن
بزرگی
فردوس
- قرن
و مرد
سرگر
- در
تحق
- یک
سخ
دی
- ق
به
-
تا
پ

۵۳/۱ شعر حکمی و اندرزی در قرن چهارم و نیمه اول قرن پنجم به وجود آمد ولی در دوره سلجوقیان به پختگی رسید.

درسنامه

شعر در قرن چهارم و نیمه اول قرن پنجم

- ویژگی شعر این دوره «سادگی فکر و روانی کلام» است.
- شاعر می‌کوشد تا فکر و خیال خود را همان‌گونه که به خاطرش می‌رسد، بیان کند.
- شاعران این عصر، بیشتر به واقعیت بیرونی نظر داشتند و مفاهیم ذهنی آنان از قلمرو تعالیم کلی اخلاقی فراتر نمی‌رفت.
- آوردن ترکیب‌های تازه، استعاره‌های دلپذیر، تشبیهات گوناگون و به کارگیری انواع توصیف از خصیصه‌های دیگر شعر این دوره است.
- شعر پارسی در این دوره به دست «روکی» بنیاد نهاده شد؛ به همین سبب او را «پدر شعر فارسی» نام نهاده‌اند.
- رایج‌ترین انواع شعر فارسی در این دوره «حماسی»، «مدحی» و «غنائی» بود.
- حماسه ملی ایران و شعر حماسی با فردوسی به اوج رسید.
- شعر مدحی یا مدیحه‌سرایی نیز که از آغاز ادب فارسی به پیروی از شعر عربی معمول گشت، با شاعران بزرگ درباری و مدح پادشاهان و رجال دربار جایگاه خود را پیدا کرد.
- شعر غنائی با دو شاعر مشهور، رودکی و شهید بلخی، قوت و استحکام یافت.
- شعر حکمی و اندرزی (تعلیمی) هم در این دوره به وجود آمد ولی در دوره سلجوقیان به پختگی رسید.
- آوردن موعظه و نصیحت در شعر پارسی از آغاز قرن چهارم معمول گردید و در این باب قطعه‌های کوتاهی سروده شد؛
- کسی که در موضوع «موعظه و نصیحت» قصیده تمام و کمال سرود «کسائی مروزی» بود؛ سپس «ناصرخسرو» شیوه او را ادامه داد.
- داستان‌سرایی و قصه‌پردازی و آوردن حکایت‌ها و مثل‌ها نیز در شعر این دوره آغاز گشت.

۵۴/۴ این متن برگرفته از کتاب «تاریخ بلعیمی» است.

درسنامه

برخی از کتاب‌های نثر فارسی دوره سامانی

۱ شاهنامه ابومنصوری:

این کتاب حدود سال ۳۴۶ قمری به دست عده‌ای از دانشوران خراسان، نوشته شد.

موضوع این کتاب تاریخ گذشته ایران است.
امروزه فقط چند صفحه‌ای از مقدمه آن باقی مانده است.

۲ ترجمه تفسیر طبری:

اصل تفسیر را «محمد بن جریر طبری» به زبان عربی نوشته است.
جمعی از دانشمندان آن زمان (دوره سامانی) این کتاب را به فارسی برگرداندند.

- بسیاری از دانشمندانی که در بخارا می‌زیستند، آثار ارزنده‌ای به پارسی و عربی، در قلمرو فرهنگ اسلامی پدید آوردند.
- بعضی از امیران سامانی، خود، صاحب فضل و ادب بودند.
- امیران سامانی شاعران فارسی‌گوی را تشویق می‌کردند و مترجمان را به ترجمه کتاب‌های معتبر به نثر فارسی برمی‌انگیختند.
- با شکست سامانیان از ترکان آل افراسیاب (غزنویان) دوران درخشش سامانیان به پایان رسید.
- خراسان ابتدا به دست سبکتگین و سپس پسرش محمود غزنوی افتاد و سلسله غزنوی در سال ۳۵۱ هجری در شهر غزنه تشکیل شد.
- غزنویان برای ماندگاری حکومت نوپای خود ناگزیر شدند زبان پارسی را رواج دهند و دست کم تا پایان سلطنت مسعود، دربار آنان به وجود شاعران بزرگ فارسی‌گوی که در اواخر عهد سامانی تربیت یافته بودند؛ مانند عنصری، فرخی و منوچهری آراسته بود.

- قرن چهارم هجری، دوران غلبه، رواج، حفظ و ارائه آداب و رسوم ملی بود.
- پایه حماسه‌های ملی به زبان فارسی در قرن چهارم گذاشته شد که زبان فارسی را با ادبیات غنی آن به اوج رساند.
- قرن چهارم، دوره طلایی همراه با شکوفایی روح ایرانی بود که با دانشمند بزرگی چون محمد بن زکریای رازی آغاز شد و با شاعر بی‌نظیری مانند فردوسی ادامه یافت.
- قرن چهارم و نیمه اول قرن پنجم دوره ترقی در همه زمینه‌های علمی بود و مردان مشهوری از آغاز تا پایان این دوره در فلسفه، طب و علوم دینی، سرگرم تألیف بودند.

- در این دوره ابوعلی سینا در همه علوم زمان خود تبخّر داشت و صاحب تحقیق و تألیف بود؛ وی به زبان فارسی و عربی شعر می‌سرود.
- یکی دیگر از دلایل اهمیت قرن چهارم و نیمه اول قرن پنجم وجود سخنورانی چون رودکی، فردوسی، عنصری و بسیاری از شاعران فارسی‌گوی دیگر است.

- قرن چهارم هم‌زمان با حکومت سامانیان عصر اندیشه استقلال ملی ایران به شمار می‌رود.

- امرای سامانی با تأکید بر ضرورت تألیف به زبان فارسی دری و گردآوری تاریخ و روایات گذشته ایرانی، در برابر خلافت بغداد به هویتی مستقل دست پیدا می‌کنند و با تشویق شاعران و نویسندگان می‌کوشند در ماوراءالنهر و خراسان بزرگ، ترکیب تازه‌ای از هویت فرهنگی، یعنی بازیافتن اندیشه‌ای ایرانی در چارچوب فرهنگ اسلامی را ترویج کنند.

- در قرن چهارم و اوایل قرن پنجم آمیختگی زبان فارسی دری با زبان عربی افزایش می‌یابد.

- در قرن چهارم و اوایل قرن پنجم بسیاری از اصطلاحات علمی، ادبی، دینی و سیاسی جدید از راه ترجمه متون عربی، وارد فارسی دری می‌شود.
- در آغاز قرن چهارم هنوز بیشتر دانشمندان ایرانی به ضرورت، آثار خود را به عربی می‌نوشتند تا بتوانند در سرتاسر دنیای اسلام خوانندگان بیشتری پیدا کنند.

تقطیع گزینه‌ها:

جَن	مَ	زَ	فَ	دو	سَ	دَ	لَا	زَا	رَ	نَ	بَا	شَد
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
رَی	یَ	یَ	یَ	یَ	یَ	یَ	یَ	یَ	یَ	یَ	یَ	یَ
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

ده هجای کوتاه

اَن	بَا	رَ	یَ	یَ	یَ	یَ	یَ	یَ	یَ	یَ	یَ	یَ
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
مَر	بَر	دَ	عَ	شَا	قَ	نَ	هَد	بَا	رَ	نَ	بَا	شَد
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

نه هجای کوتاه

مَر	دَ	سَ	پَ	شَم	شَ	یَر	رَی	عَ	قَ	هَ	مَ	نَ
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
کَل	جَا	یَ	اَ	رَا	دَت	وَ	دِن	کَا	رَ	نَ	بَا	شَد
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

هشت هجای کوتاه

مَر	غَا	نَ	قَ	قَس	رَا	اَ	مَی	بَا	شَ	دَ	شَو	قَی
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
کَل	مَر	غَ	نَ	دَا	نَد	یَ	رَف	تَا	رَ	نَ	بَا	شَد
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

ده هجای کوتاه

درسنامه

هجا

هجا یا بخش مقدار آوایی است که با هر ضربۀ هوای ریه به بیرون می‌آید.

نمونه: خ / دا / یا / پ / خا / ری / م / را / نَر / دَ / ر م

انواع هجا:

- کوتاه: دارای دو واج است با علامت /U/ نمونه: کَ - نَ
 - بلند: دارای سه واج است با علامت /-/ نمونه: پَا - دَر
 - کشیده: دارای چهار یا پنج واج است با علامت /U-/ نمونه: گُفَت
- توجه:** مصوت‌های بلند (آ - او - ای) دو واج به حساب می‌آیند.

۶۰/۲ بررسی گزینه (۲): واج آرای: مصوت «ا»

بررسی سایر گزینه‌ها:

(۳ و ۱)

بررسی نشانه‌های هجایی بیت سؤال:

اَ	لَا	یا	آی	ئِ	هَل	سَا	قَی	اَ	دِر	کَأ	سَأ	وَا	نَا	وَلِ	هَا
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
کَی	عَش	قَا	سَان	نِ	مُو	دَ	وَل	وَا	لِی	اَف	تَا	دَ	مُش	کَل	هَا
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

هجاهای کوتاه در مصراع نخست (۴) و در مصراع دوم (۳) است.

۳۱ تاریخ بلعمی:

این کتاب ترجمۀ کتاب «تاریخ الزّسل و الملوك» است. ابوعلی بلعمی به دستور منصور بن نوح سامانی، مأموریت یافت که تاریخ مغفلی را که محمد بن جریر طبری آن را تحت عنوان «تاریخ الزّسل و الملوك» به زبان عربی نوشته بود، به فارسی برگرداند. بلعمی هم‌زمان با ترجمۀ کتاب، اطلاعات دیگری راجع به تاریخ ایران به دست آورد و با حذف مطالبی از اصل تاریخ طبری، آن را به صورت تالیفی مستقل در آورد که به «تاریخ بلعمی» شهرت یافته است.

۵۵/۲ بررسی سایر گزینه‌ها:

(۱) ادبیات فارسی دری هم به مفهوم واقعی خود، تقریباً هم‌زمان با دولت طاهریان پدید آمد.

(۳) منطقه رواج فارسی دری، نخست در مشرق و شمال شرق ایران بود.

(۴) ایرانیان در این دوره به زبان‌های فارسی، پهلوی و عربی آثار فراوانی پدید آوردند.

۵۶/۳ در بیت گزینه (۳) از مصوت کوتاه «پ» هفت بار بهره برده شده است.

بررسی سایر گزینه‌ها:

(۱) فاقد واج آرای با مصوت کوتاه

(۲) واج آرای مصوت کوتاه «ت» سه بار

(۴) واج آرای مصوت کوتاه «ش» چهار بار

۵۷/۲ بررسی گزینه (۲): واژه آرای ندارد.

واژه‌های «چنگ: ساز موسیقی» و «چنگ: پنجه» تکرار نیستند.

بررسی سایر گزینه‌ها:

(۱) واژه آرای: آزادگان

(۴) واژه آرای: بود - او

درسنامه

«واژه آرای» تکرار واژه‌ها است به صورتی که معنا و ظاهر آن واژه‌ها یکسان است.

«جناس» مشترک بودن دو یا چند واژه در حروف و تفاوت در معنا است.

۵۸/۱ در این گزینه واژه‌های «رو - نو» از نظر صدا (و) با «گرو» برابر هستند.

(و) در این واژه‌ها صدای (OW) دارد.

درسنامه

انواع /و/ در زبان فارسی

و: O ← مصوت کوتاه؛ نمونه: تو - دو

و: U ← مصوت بلند؛ نمونه: نور - فروزان

و: V ← صامت؛ نمونه: وارنا - وزنه

و: OW ← صامت؛ نمونه: فردوسی - دوران - بشنو

۵۹/۳ تقطیع بیت سؤال:

تا	رَنج	تَ	خَم	مَل	نَ	یَ	نَی	گَنج	نَ	بَی	نَی
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
تا	شَب	نَ	وَد	صُبح	دَی	رَ	بَا	شَد	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

شت هجای کوتاه

- باید توجه داشت که سادگی نثر (در قرن هفتم و هشتم) همه جا یکسان نیست و نثر ساده این دوره را نمی توان فصیح و بلیغ دانست.
- ورود لغات قبایل مختلف ترک و مغول به زبان فارسی در دوره تیمور رشد بیشتری گرفت.
- این جریان (ورود لغات ترکی به زبان فارسی) دیری نپایید.
- سلطان حسین بایقرا و امیرعلیشیر نوایی در حوزه ادبی هرات، ترکی گویی و ترکی نویسی را تشویق می کردند.
- امیرعلیشیر نوایی چند کتاب را به ترکی نوشت از جمله «محاکمة اللغتين» - ظهیرالدین بابر هم «بابرنامه» را به ترکی نوشت.
- نمونه ای از کلمات دخیل که هنوز هم در زبان فارسی استعمال دارند؛ ییلاق (سردسیر) - قشلاق (گرمسیر) - قشون (ارتش) - یورش (هجوم).
- از دیگر ویژگی های نثر سبک عراقی «به وجود آمدن سستی و ضعف در ساخت دستوری جملات» است.

برخی کتاب های مهم:

کتاب	نویسنده	توضیح
انوار سهیلی	ملاحسین واعظ کاشفی	بازگردانی کلیله و دمنه به انشای زمان نویسنده
محاکمة اللغتين	امیرعلیشیر نوایی	به زبان ترکی
بابرنامه	ظهیرالدین بابر	به زبان ترکی

۱۲ ادبی

- در اندیشه ادیبان این دوره، صنایع ادبی جای تعمق و تفکر را گرفت؛
 - در این دوره استعداد های بزرگی در عرصه نثر ندرخشیدند.
 - در کتاب های مصنوع و متکلف بیشتر به ظاهر سازی و تصنع پرداختند.
 - نویسندگان به استعاره های دور از ذهن و آوردن سجع های متوالی و بی روح روی آوردند.
- #### ۱۳ فکری
- از صحت و اتقان مطالب کاسته شد و ضعف و انحطاط فکری این دوره را فرا گرفت.
 - هم چنین به علت نبودن استادان بزرگ و از بین رفتن مراکز علمی، تحقیق و تتبع در بین علما و ادیبان تضعیف شد.
 - مدعیان عرفان هم که به اقتضای زمانه با مغولان کنار آمده بودند، اندک اندک اصالت خود را از دست دادند و به درسی کردن عرفان و شرح اصطلاحات و پیچیده جلوه دادن مفاهیم آن پرداختند.
 - در این دوره کتاب عرفانی مهمی به نثر نوشته نشد.

۴۲ ۱ در بیت گزینه (۱) معشوق زمینی و دست یافتنی است و این از ویژگی های فکری سبک خراسانی است.

بررسی سایر گزینه ها:

- (۲) تقدیرگرایی - اعتقاد به قضا و قدر
- (۳) فراق - روحیه غم گرایی
- (۴) تضاد عقل و عشق و برتری عشق بر عقل

بررسی نشانه های هجایی بیت گزینه (۳):

ن	مه	بو	د	ن	ان	گش	ث	ن	اب	رو	ی	ک	تا	بید
U	-	-	U	U	-	-	U	U	-	-	U	U	-	X
م	ه	من	ک	پ	آب	رو	ی	ک	جن	گش	ت	ن	ما	بود
U	X	-	U	U	-	-	U	U	-	-	U	U	-	X
	↓													

نشانه هایی هجایی این بیت با بیت صورت سؤال متفاوت است.

(۴) مفهوم بیت صورت سؤال این است که «عشق در ابتدا آسان دیده می شد ولی در طی مسیر مشکلات آن نمایان می شود و طلب یاری و کمک از مرشد» است. مفهوم بیت گزینه (۴) این است که «عشق از اول با غم و اندوه همراه است» بنابراین این دو بیت هم مفهوم نیستند.

۴۱ ۲ بررسی سایر گزینه ها:

- (۱) حاشیه نویسی بر تاریخ های قدیم به نثر ساده انجام می گرفت.
- (۳) در اندیشه ادیبان سبک عراقی صنایع ادبی جای تعمق و تفکر را گرفت.
- (۴) از ویژگی های دیگر سبک عراقی به وجود آمدن سستی و ضعف در ساخت دستوری جملات نثر است.

درستنامه

ویژگی های نثر سبک عراقی در سه سطح

۱ زبانی

- نثر فنی کم کم در قرن هفتم ضعیف می شود و در قرن هشتم با سیطره تیموریان بر ایران از میان می رود.
- تاریخ نویسی در این دوره به اسلوب ساده رواج یافت.
- ورود لغات قبایل مختلف ترک و مغول به زبان فارسی
- به وجود آمدن سستی و ضعف در ساخت دستوری جملات نثر

• توضیح:

- نثر ساده در اکثر کتاب های قرن هشتم جای نثر فنی را می گیرد.
- در قرن ششم چنین مرسوم بود که برخی نویسندگان، آثار موجود را که به نثری ساده بود، به نثر فنی باز می نوشتند.
- در قرن هفتم و هشتم برخی نویسندگان، کتاب های مشکل را به زبان ساده بازنویسی می کردند.
- ملاحسین واعظ کاشفی «کلیله و دمنه» را به انشای دوره خود بازگرداند و آن را «انوار سهیلی» نامید.
- تاریخ نویسی در سبک عراقی به اسلوب ساده رواج یافت، هر چند نمونه هایی با نثر پیچیده نیز در میان تاریخ های این دوره یافت می شود.
- «ظفرنامه شامی» قدیمی ترین کتاب تاریخ نوشته شده درباره تیمور است.
- قسمتی از مقدمه ظفرنامه شامی در مورد دستور امیر تیمور در مورد ساده نویسی: «امیر تیمور به من دستور داد که ساده بنویسم؛ به طوری که عامه مردم بفهمند».

علت رواج تاریخ نویسی در دوره مغول:

- تاریخ نویسی از اوایل دوره مغول، به سبب علاقه شدید آنان به ثبت وقایع مربوط به پدران و اجدادشان شروع شد و در دوره تیموری هم ادامه یافت.
- حاشیه نویسی های متعددی نیز به نثر ساده بر تاریخ های قدیم انجام گرفت.

ویژگی‌های فکری شعر سبک عراقی

- پرهیز از زهد ریایی، توجه به صفا و پالایش درون، برتری عشق بر عقل و امثال آن‌ها مفاهیم و اندیشه‌های شعر این دوره را رقم می‌زنند.

ویژگی‌های زبانی شعر سبک عراقی

- اساساً مهم‌ترین ویژگی زبانی سبک عراقی درهم آمیختگی مختصات نو و کهن است که گاهی در یک شعر کوتاه نیز در کنار هم دیده می‌شود.

لغات عربی (عارض - عنبر - اوراق - مشحون)

ویژگی‌های ادبی شعر سبک عراقی

- شعر این دوره از دربار خارج شد؛ قصیده از رونق افتاد و غزل عارفانه و عاشقانه رواج یافت.

۴) تشبیه فشرده: بالا (قد) به تیر - کمرگاه به تار - زلفین به قیر - مژگان به قار (قیر) (۴)

در تشبیه فشرده که گاهی به صورت اضافی و گاهی به صورت غیراضافی (اسنادی) است فقط «مشبّه» و «مشبّه‌به» بیان می‌شود.

(۲) تشبیه‌ها: زلف تو مانند دام است - خال تو مانند دانه است (هر دو تشبیه اسنادی)

نمونه: دریایم و نیست باکم از طوفان (من مانند دریا هستم)

[illegible]

نکته: هجای هفتم در مصراع دوم باید بلند تلفظ شود و هجای سیزدهم در همین مصراع برابر با دو هجای کوتاه است.

(۳)

یا	ب	رو	از	خل	قی	ی	مر	دا	ن	دید
-	U	-	-	-	U	↓	-	-	U	-
ذر	م	یا	ن	حل	ق	ی	گف	فا	ر	شو
-	U	-	↓	-	U	↓	-	-	U	-
فاعلاتن			فاعلاتن			فاعلاتن			فاعلتن	

توجه: هجای هفتم در مصراع نخست و هجاهای چهارم و هفتم در مصراع دوم باید بلند تلفظ شوند.

(۴)

پا	ک	ب	ری	تا	ذ	ج	ها	ذر	ن	باخت
-	U	U	-	-	U	U	-	-	U	-
آ	چه	ک	می	جس	ت	ز	تو	آ	ن	بُرد
-	U	U	-	-	U	U	↓	-	U	-
مفعلتن			مفعلتن			مفعلتن			فاعلتن	

۴/۶۹ بررسی گزینه‌ها:

(۱) ویژگی‌های زبانی شعر سبک عراقی در ابیات:

درهم آمیختگی مختصات نو و کهن (کاربرد «مر» در کنار کاربرد لغات عربی «خلعت - عجب - قیمت»)

ویژگی فکری شعر سبک عراقی در ابیات:

برتری عشق، آرام‌بخش بودن فضای شعر - مفاهیم عرفانی و تصوف هم‌چون مرگ اختیاری پیش از مرگ جسم

(۲) مفهوم مشترک ابیات سؤال و گزینه (۲) «ارزش بخشی عشق» است.

(۳) تشبیه گسترده: من بر مثال راد مرد - من مانند مرده

(۴) بررسی وزن ابیات سؤال:

م	را	بی	من	ذ	ران	ذر	یا	ی	ژر	فن	دا	خ	ت
U	-	-	-	U	-	-	-	U	-	-	-	U	↓
فاعلاتن				فاعلاتن			فاعلاتن			فاعلن			

بررسی وزن بیت گزینه (۴):

ز	گا	رَس	تیا	ک	گر	عز	زَت	ذ	هَد	گه	خا	ر	دا	رَد
U	-	-	-	U	-	-	-	U	-	-	-	U	-	-
خ	با	زى	گر	آ	زیا	با	زى	چ	ها	بس	یا	ر	دا	رَد
U	-	-	-	U	-	-	-	U	-	-	-	U	-	-
فاعلاتن				فاعلاتن				فاعلاتن				فاعلاتن		

۱/۷۰ مفهوم مشترک بیت سؤال و گزینه (۱): «برابر بودن هجران و

وصال یار برای عاشق»

مفهوم ابیات سایر گزینه‌ها:

(۳) طلب وصال

(۲) طلب وصال

(۴) طلب وصال

(۲)

بی	شنز	آ	جل	پ	مر	ذ	پ	دا	زن	د	می	ز	سید
-	U	-	-	U	-	U	-	U	-	U	-	U	-
ید	ری	س	وق	ت	کش	ت	ک	جای	چش	م	با	ز	کرد
-	U	-	-	U	-	U	-	U	-	U	-	U	-

وزن (۱): مستفعلن مفاعل مستفعلن مفاعل (ناهمسان)

وزن (۲): مفعول فاعلات مفاعیل فاعلتن (ناهمسان)

(۳)

ذر	ز	ما	نا	زا	د	مر	ذ	سر	و	از	با	لا	ی	خیش
-	U	-	-	-	U	-	-	-	U	-	-	-	U	-
مر	پ	بی	شی	قد	د	آ	سر	و	خ	را	ما	بگ	ذ	زد
-	U	-	↓	-	U	-	-	↓	U	-	-	-	U	-
فاعلاتن				فاعلاتن				فاعلاتن				فاعلتن		

وزن همسان

توجه: هجاهای چهارم و نهم در مصراع دوم بلند تلفظ می‌شود.

(۴)

سن	ی	ذر	تر	می	ذ	ود	گی	تی	چ	آب
-	U	-	-	-	U	-	-	-	U	-
کا	پ	عی	شی	یا	د	لی	زو	شن	ک	جاست
-	U	-	-	-	U	-	-	-	U	-
فاعلاتن			فاعلاتن			فاعلاتن			فاعلتن	

وزن همسان

۴/۶۸ بررسی گزینه‌ها:

(۱)

ای	خ	م	چر	خز	خ	م	آب	رو	ی	ث
-	U	↓	-	-	U	↓	-	-	U	↓
۱	ف	تا	ب	ما	ه	عک	س	رو	ی	ث
-	U	-	↓	-	U	-	↓	-	U	↓
فاعلاتن			فاعلاتن			فاعلاتن			فاعلتن	

توجه: هجاهای سوم - هفتم در مصراع نخست و هجاهای چهارم و هشتم در مصراع دوم باید بلند تلفظ شوند.

هجای پایانی در هر دو مصراع باید بلند تلفظ شوند.

(۲)

حق	قی	ی	مر	دول	چ	را	پُر	لؤ	ل	است
-	U	↓	-	-	U	-	-	-	U	-
از	ف	رو	غ	حق	قی	ی	لؤ	لو	ی	ث
-	U	-	↓	-	U	↓	-	-	U	↓
فاعلاتن			فاعلاتن			فاعلاتن			فاعلتن	

توجه: هجای سوم در مصراع نخست و هجاهای چهارم و هفتم و پایانی در مصراع دوم باید بلند تلفظ شوند.

جامعه‌شناسی

۴/۷۱ قلمرو سیاست در جامعه امروز، تمامی جامعه است.

اشتراک رویکردهای جامعه‌شناسی تبیینی و تفسیری ← عدم ظرفیت مطالعه ارزش‌های سیاسی در قلمرو حقیقی
افتراق قدرت اقناعی با قدرت تشویقی و تنبیهی ← پیروی‌کننده در مواردی اسم اول

متوجه تبعیت و پیروی خود نمی‌شود و برای پیروی خود محاسبه سود و زیان نمی‌کند

دورستانه

اشتراک ابزار اعمال قدرت تنبیهی و تشویقی ← در هر دو، پیروی‌کننده نسبت به تبعیت و پیروی خود آگاهی دارد.

افتراق ابزار اعمال قدرت اقناعی با ابزار اعمال قدرت تنبیهی و تشویقی
← قدرت اقناعی برخلاف قدرت تنبیهی و تشویقی، با تغییر نگرش و اعتقاد فرد تابع قدرت، اعمال می‌شود و پیروی‌کننده در مواردی متوجه تبعیت و پیروی خود نمی‌شود به عبارتی محاسبه سود و زیان خود را نمی‌کند.

۲/۷۲ در جهان مدرن، قدرت و ثروت و دانش برای انسان هیچ‌گونه معنا و ارزش ذاتی ندارند و انسان صرفاً به لذت و منفعت مادی که قدرت، ثروت و دانش برایش تولید می‌کنند، دل خوش می‌کند.
ثروت، دیگر نه یک امر خاکستری و خنثی، بلکه ریشه بسیاری از ظلم‌ها و شرارت‌ها قلمداد شد و مالکیت، دزدی خوانده شد.

۱/۷۳ بزرگ‌ترین و مؤثرترین سازمان‌ها ← جوامع

با توانایی ترغیب یا ایجاد باور، نزدیکی بیشتری دارد ← منبع شخصیت شورش علیه انقراض ← کنش سیاسی بیرون از نهاد حکومت و دولت بیشتر با قدرت تشویقی قرابت دارد ← مالکیت در نظام سیاسی لیبرال دموکراسی، فقط می‌توان از مقبولیت حرف زد و نمی‌توان از مشروعیت حقیقی سخن گفت.

دورستانه

منابع و عوامل قدرت

شخصیت	مالکیت	سازمان
خصلت‌های جسمانی، فکری، بیانی، اخلاقی، هوش، جاذبه یا دیگر ویژگی‌های شخصیتی است که موجب دست یافتن به یک یا چند ابزار قدرت می‌شود.	ثروت و درآمد وسیله جذب اطاعت دیگران است. می‌تواند موجب اطاعت اقناعی دیگران شود. مالکیت بیشتر با قدرت تشویقی قرابت دارد.	مهم‌ترین منبع قدرت در جوامع امروزی است. در درجه نخست با قدرت اقناعی خویشاوند است. اعمال قدرت اقناعی نیازمند وجود سازمان است. لازمه سازمان، پذیرفتن اهداف آن توسط افراد و اعضای آن است.

نکته: نظام سیاسی لیبرال دموکراسی، حقیقت و فضیلتی را که مستقل از خواست مردم باشد، به رسمیت نمی‌شناسد و در این نظام، نمی‌توان از مشروعیت حقیقی سخن گفت.

۲/۷۲ وقتی علوم اجتماعی برای مطالعه هر فرهنگ، مجبور باشد که آن فرهنگ را فقط از منظر مردمی که آن را پذیرفته‌اند، ببیند و بررسی کند، امکان مقایسه و داوری فرهنگ‌ها و ارزش‌ها از دست می‌رود.

۳/۷۵ عدالت ← ارزشی جهان‌شمول است که تنها با آگاهی، اراده و عمل مردم در زندگی اجتماعی، اجرا و محقق می‌شود.
اعمال قدرت اقناعی، نیازمند وجود سازمان است.

سیاست و قدرت ← خارج از ذهن مردم و مستقل از ادراک آن‌ها، وجهی محسوس و واقعی دارند.

جامعه‌شناسی تبیینی، ظرفیت مطالعه ارزش‌های سیاسی معانی و تدبیر سیاسی و قوانین را ندارد.

۴/۷۶ افتراق جامعه‌شناسی تبیینی با جامعه‌شناسی تفسیری ← ظرفیت مطالعه ارزش سیاسی قدرت در قلمرو واقعی
اشتراک قلمرو آرمانی و واقعی ← قوام و دوام ارزش‌ها، محصول آگاهی، خواست و عمل مردم است.

افتراق انتخابات با قرعه‌کشی ← گسترش آگاهی سیاسی
افتراق جامعه‌شناسی انتقادی با جامعه‌شناسی تفسیری ← ظرفیت شناخت ارزش سیاسی قدرت در قلمرو واقعی
اشتراک رویکردهای جامعه‌شناسی انتقادی، تفسیری و تبیینی ← عدم توان مطالعه و شناخت فضیلت‌ها و ردیلت‌های سیاسی در قلمرو حقیقی

دورستانه

جامعه‌شناسی تبیینی	جامعه‌شناسی تفسیری	جامعه‌شناسی انتقادی
علم را به علم تجربی منحصر می‌کند ← صرفاً موضوعات مادی را مطالعه می‌کند - ارزش‌های سیاسی را قابل مطالعه علمی نمی‌داند ← معناداری از قدرت	سیاست و قدرت را پدیده‌های معنادار و ارزشی می‌داند ← صرفاً به توصیف ارزش‌ها بسنده می‌کند ← تمرکز بر ذهنیت‌ها ← نمی‌تواند برای داوری، ملاک و معیاری به دست آورد.	جامعه‌شناسی انتقادی

نکته: رویکردهای مختلف جامعه‌شناسی مدرن تبیینی و تفسیری و انتقادی، ظرفیت مطالعه ارزش‌ها را در قلمرو حقیقی ندارند.

نکته: رویکرد تفسیری و انتقادی، ظرفیت مطالعه ارزش‌های سیاسی را در قلمرو آرمانی دارند.

نکته: رویکرد تبیینی و انتقادی، ظرفیت مطالعه ارزش‌های سیاسی را در قلمرو واقعی دارند.

۱/۷۷ جامعه‌شناسان انتقادی معتقدند که رویکردهای تبیینی و تفسیری محافظه‌کارند زیرا ملاک و معیاری برای داوری علمی درباره همه لایه‌های قدرت، سیاست و ارزش‌های سیاسی به دست نمی‌دهند.

ابزارهای اعمال قدرت

تغییرات قدرت در گذر زمان

منابع و عوامل قدرت

نکته: همانند ابزار اعمال قدرت، منابع و عوامل قدرت نیز در طول تاریخ تغییراتی کرده‌اند ← از اثرگذاری و تأثیر شخصیت تا حدود زیادی کاسته شده است ← از سهم مالکیت نیز فرو کاسته شده ← نقش سازمان افزایش یافته است.

منبع سازمان < منبع مالکیت < منبع شخصیت

مثال: در شرکت‌های بزرگ، از سهم مالکیت و نقش سهامداران کاسته شده و بر نقش مدیران و مشاوران افزوده شده است.

۷۹ / ۴ الف ← ثروت / ب ← مالکیت / ج ← دانش / د ←

اقتناعی / ه ← تنبیهی

علت فاقد معنا شدن ارزش‌های واسطه‌ای ← ارزش غایی انکار می‌شود.

درسنامه

نکته: میان ابزارهای اعمال قدرت و منابع قدرت و مزایای سه‌گانه قدرت، ثروت دانش ارتباط متقابل وجود دارد.

نکته: امروزه قدرت تنبیهی عمدتاً منحصر و متمرکز در دست دولت‌هاست.

۸۵ / ۳ بررسی عبارت‌های نام‌ست:

ج) شاید در عمل تشخیص خوب از بد (داوری عقلانی و علمی) بسیار دشوار باشد اما غیرممکن نیست.

ه) نظام سیاسی لیبرال دموکراسی با فرهنگ جهان غرب که رویکردی سکولار و دنیوی به جهان هستی دارد، سازگار است.

درسنامه

تصمیم‌گیری درباره مسائل مشترک و رفع اختلاف‌ها و تضادهای میان افراد و ادم‌هایی که با هم زندگی می‌کنند، سیاست و عمل سیاسی را در زندگی اجتماعی پدید می‌آورد

چگونگی رفع اختلافات اجتماعی

تدبیر و تنظیم امور (قانون)

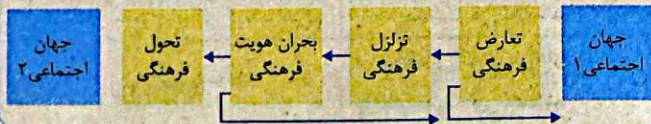
ضمانت اجرای قانون (نیازمند قدرت است)

دو وجه یا بُعد اصلی سیاست

۸۱ / ۲ مداوم تعارض فرهنگی ← تزلزل فرهنگی ← جهان اجتماعی، توان

حفظ و دفاع از عقاید و ارزش‌های اجتماعی خود را ندارد ← بحران هویت فرهنگی
→ راه برای دگرگونی هویت فرهنگی باز می‌شود ← تغییرات اجتماعی از محدوده تغییرات درون جهان اجتماعی فراتر می‌رود ← تحولات هویت فرهنگی

درسنامه

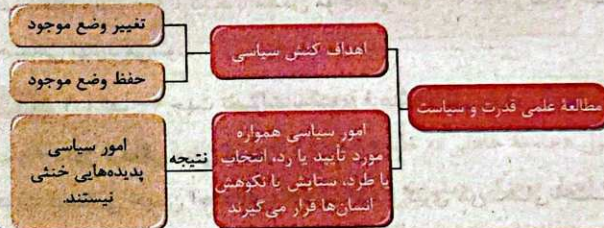
مرگ سیاست و بن‌بست زندگی انسان ← پیامد دست شستن از یافتن راهی برای داوری علمی درباره ارزش‌های اجتماعی به ویژه در عرصه سیاست و قدرت در نظام سیاسی لیبرال دموکراسی، نمی‌توان از مشروعیت حقیقی قدرت سخن گفت ← زیرا هیچ حقیقت و فضیلتی که مستقل از خواست مردم باشد، به رسمیت نمی‌شناسد.

اگر قدرت را با رویکردی عالمانه و نقادانه بنگریم، معنای شرعی، اخلاقی و قانونی آن را درمی‌یابیم.

امور سیاسی، پدیده‌هایی خنثی نیستند ← زیرا همواره مورد تأیید یا رد، انتخاب یا طرد، ستایش یا نکوهش انسان‌ها هستند.

درسنامه

نکته: جامعه‌شناسان انتقادی، دست شستن از داوری علمی درباره ارزش‌های اجتماعی را مرگ سیاست و بن‌بست زندگی انسان معرفی می‌کنند.

۷۸ / ۲ علت این‌که سیاست بیشتر با آرمان پیروزی، موفقیت و تسلط

ارزیابی می‌گردد ← قدرت صرف نظر از این‌که وسیله تحقق اهداف و غایات اخلاقی باشد، مستقلاً دارای اهمیت شده است.

معنای هر واحدی از جامعه و هر کنشی از افراد و گروه‌های اجتماعی که مستقیماً در تنظیم اهداف جامعه، مشارکت و یا با قدرت سروکار دارد ← امر سیاسی

پیامد این‌که از اثرگذاری شخصیت و از سهم مالکیت فرو کاسته شده است ← در شرکت‌های بزرگ، از سهم مالکیت و نقش سهامداران کاسته شده است و بر نقش مدیران و مشاوران افزوده شده است.

علت عدم توان رویکرد تفسیری در مطالعه قدرت و سیاست در قلمرو واقعی ← تمرکز (رویکرد تفسیری) بر ذهنیت‌ها

درسنامه

جایگاه قدرت در گذشته	جایگاه قدرت قرون اخیر (در جهان مدرن)
- قدرت، مسئله اول و اصلی سیاست نبوده است.	- قدرت، صرف نظر از این‌که وسیله تحقق اهداف و غایات اخلاقی باشد، مستقلاً دارای اهمیت شده است.
- قدرت وسیله و ابزاری برای تحقق اهداف و فضیلت‌های اخلاقی قلمداد می‌شده است.	- قدرت به مسئله اصلی سیاست و جوهر آن تبدیل شده است.
- برخی همه سیاست را قدرت می‌دانند.	- در نگاه مدرن، سیاست با غایت و هدف سعادت و فضیلت، داوری نمی‌شود بلکه بیشتر با آرمان پیروزی، موفقیت و تسلط ارزیابی می‌گردد.

۸۶ / ۴ کاستی و خلأ معنوی ← **علت** ← بازاندیشی دانشمندان و متفکران اجتماعی دربارهٔ بنیان‌های عقیدتی جهان اجتماعی
 کهنوت و مرگ جهان اجتماعی ← **پیامد** ← مواجه شدن جهان اجتماعی با کاستی‌ها و بن‌بست‌های درونی

از دست رفتن اهمیت و اعتبار عقاید و ارزش‌های جهان اجتماعی ← **علت** ← شکل‌گیری چالش‌های هویت فرهنگی

۸۷ / ۳ جهان‌های مختلف، برخی تغییرات هویتی و حرکات را تشویق و برخی دیگر را منع می‌کنند ← **پیامد** ← متناسب با لایه‌های بنیادین (عقاید و ارزش‌ها) فرهنگ‌هایی که ظرفیت منطقی و عقلانی و فطری بیشتری دارند و با

فطرت آدمیان سازگارترند ← **علت** ← قدرت اقناعی بیشتر جهان اجتماعی، روش‌های مناسبی برای کنترل اجتماعی نداشته باشد ← آسیب‌های بیشتر ← بازتولید با مشکل مواجه می‌شود ← دوام و بقای جهان اجتماعی تهدید می‌شود.

۸۸ / ۱ الف ← جهت تغییرات به سوی فرهنگ باطل باشد.

ب ← تحول فرهنگی منفی است.

هویت فرهنگی جهان اجتماعی، فرصت شکل‌گیری هویت‌های اجتماعی متناسب با خود را پدید می‌آورد.

۸۹ / ۴ فرزند کارمند وزارت فرهنگ و ارتباطات که وکیل دادگستری می‌شود ← تحرک اجتماعی صعودی میان‌نسلی

مسئول روابط عمومی سازمان جهاد سازندگی، مسئولیت روابط عمومی بنیاد مسکن را پذیرفت ← تحرک اجتماعی افقی درون‌نسلی

دو فرزند مدیر کل سازمان پژوهش، کارمند سازمان انرژی اتمی هستند ← تحرک اجتماعی نزولی میان‌نسلی

پزشک متخصص جراحی داخلی از بیمارستان امام حسین (ع)، به پزشکی بیمارستان حضرت زینب (س) رسید ← تحرک اجتماعی افقی درون‌نسلی

۸۲ / ۱ مالکیت ثروت همراه با شغل، از پایه‌های اساسی هویت‌یابی هستند و شغل، اهمیت فزاینده‌ای پیدا کرده است ← جامعهٔ سرمایه‌داری کنش‌هایی که برخلاف عقاید، ارزش‌ها و هنجارهای جامعه هستند ← کژروی اجتماعی بیشتر در جوامعی وجود دارد که موقعیت اجتماعی افراد براساس ویژگی‌های انتسابی تعیین می‌شود ← انسداد اجتماعی

به معنای انتقال آن از نسلی به نسل دیگر است، به گونه‌ای که علی‌رغم گذر زمان و پذیرش تغییرات، ویژگی‌های اساسی آن، پایدار می‌ماند و دوام می‌آورد ← بازتولید هویت اجتماعی

۸۳ / ۱ پوچ‌انگاری ← انکار معنا برای زندگی انسان یا ناتوان دانستن انسان در یافتن معنای زندگی

کاستی‌ها و بن‌بست‌های موجود در هویت فرهنگی جهان اجتماعی ← علل درونی تحولات فرهنگی

تغییرات عمیق و کلان ← تحول اجتماعی

هویت اجتماعی افراد ← محصول عضویت گروهی

۸۴ / ۲ طبقهٔ سوم، طبقه‌ای از مردم عادی بودند که نه اشراف بودند و نه رعیت و شامل صراف، بنا و کفاش و ... بودند و هویت منفی و پست داشتند و از نظر قانونی و اجتماعی، از هیچ اعتباری برخوردار نبودند ولی به علت قوایدی که داشتند، تحمل می‌شدند.

۸۵ / ۱ گاهی پیامد نوآوری‌ها و فعالیت‌های اعضای جهان اجتماعی و گاهی پیامد تأثیرپذیری از جهان‌های اجتماعی دیگر است ← تعارض فرهنگی جهت کسب اعتبار برای خودش، به ارزیابی گروه‌های دیگر براساس مفید بودن یا نبودن آن‌ها پرداخت و اشراف را مصرف‌کننده و سربار جامعه معرفی کرد ← طبقهٔ سوم صرفاً تابع مشاغل انسان‌ها نیست بلکه به عوامل دیگری مانند علم، ایمان، تقوا، هنر و احترام نیز بستگی دارد ← موقعیت اجتماعی هویت‌هایی که ابعاد متعالی و الهی انسان را نفی کنند، به رسمیت شناخته نمی‌شوند ← جهان دینی و معنوی

دورستانه

نوع جهان اجتماعی	امکان تحرک اجتماعی صعودی
جامعه‌ای که براساس ارزش‌های نژادی شکل گرفته است. (آپارتاید)	برای آن نژاد خاص امکان تحرک صعودی را فراهم می‌کند.
جامعه‌ای که براساس ارزش‌های اقتصادی شکل گرفته است. (سرمایه‌داری)	برای کسانی که منابع ثروت را در اختیار داشته باشد.
جهان سکولار که براساس ارزش‌های دنیوی شکل گرفته است.	برای کسانی که ارزش‌های دنیوی را به رسمیت می‌شناسند.
جهان دینی و معنوی	برای کسانی که ارزش‌های معنوی را به رسمیت می‌شناسند.

دورنما

لیبرالیسم اولیه

- لیبرالیسم قرن‌های هجدهم و نوزدهم را لیبرالیسم اولیه می‌نامند.
- بیشتر رویکردی فردی و اقتصادی داشت.
- به حمایت و دستگیری از فقرا قائل نبود.
- روابط اجتماعی ارباب - رعیتی را در هم ریخت.
- کشاورزان را از بردگی رها کرد و به آن‌ها اجازه داد که مهاجرت کنند و درباره شیوه زندگی خود تصمیم بگیرند.
- موانع پیشین مانند غیرقابل فروش بودن زمین را از پیش پای صاحبان ثروت برداشت.
- کشاورزان را به کارگرانی تبدیل کرد که سرمایه وجود خود را به صاحبان ثروت و صنعت می‌فروختند.
- سرمایه‌داران، آزادانه به بهره‌کشی از کارگران پرداختند.
- کارگران، بردگان جدیدی بودند که ظاهراً از همه قید و بندهای پیشین، آزاد شده بودند.

۹۳/۱ هنگامی ایجاد می‌شود که برخی تغییرات درونی و بیرونی، تعادل

کل نظام را بر هم بزند ← بحران
عدم کنترل بحران اقتصادی ← فروپاشی حکومت‌ها
پیوند بحران اقتصادی با چالش فقر و غنا ← انتقال فشارهای ناشی از بحران اقتصادی به اقشار ضعیف

۹۴/۲ اشتراک مالتوس و ریکاردو ← نظریه‌پردازان لیبرال
اصطلاح استعمارگر و استعمارزده ← توجه به ابعاد فرهنگی نزاع بین کشورهای غنی و فقیر
اشتراک بحران اقتصادی و بحران زیست‌محیطی ← چالش‌هایی با ابعاد گسترده‌تر و عمیق‌تر
افتراق کمونیسم با سوسیالیسم ← به مالکیت خصوصی قائل نیست.
اسم اول

۹۵/۱ چالش‌های بنیادین جدید ← پیامد ← مسیری که فرهنگ جدید غرب برای حل چالش‌های گذشته پیمود.

پیشرفت جامعه از نگاه نظریه‌پردازان لیبرال ← پیامد ← آزادی فعالیت صاحبان سرمایه

پیدایش مشکلات بعدی در دیدگاه ریکاردو ← پیامد ← افزایش رفاه کارگران و تولید نسل آن‌ها

حل چالش‌های جامعه سرمایه‌داری از دیدگاه مارکس ← پیامد ← انقلاب

دورنما

ریکاردو

- اقتصاددان مخالف دخالت دولت در اقتصاد بود.
- افزایش دستمزد کارگران و رفاه آنان را موجب افزایش تولید نسل آن‌ها و پیدایش مشکلات بعدی می‌داند.
- معتقد است اگر حکومتگران ما بگذارند سرمایه، پرسودترین راه خود را دنبال کند، کالاها قیمت مناسب خود را داشته باشند، استعداد و تلاش به پاداش طبیعی خود برسد و حماقت نیز مجازات طبیعی خود را ببیند، پیشرفت کشور را به بهترین وجه تأمین خواهند کرد.

دورنما

انواع تحرک اجتماعی

انواع تحرک اجتماعی می‌تواند به دو دسته کلی تقسیم شود

۹۰/۳ مرتاض (سادو) ← فرهنگ دنیاگریز

تحول «جامعه جاهلی به جامعه نبوی» و تحول «جامعه نبوی به جامعه اموی»

← تحول فرهنگی «مثبت» و تحول فرهنگی «منفی»

تأخیر در ازدواج و افزایش طلاق ← تعارض فرهنگی

ابداعات و نوآوری‌های مثبت و منفی افراد ← افراد علل درونی تحولات فرهنگی

۹۱/۴ اشتراک بحران اقتصادی و چالش فقر و غنا ← هویت اقتصادی

مشکل سرنوشت‌ساز قرن بیستم ← بحران زیست‌محیطی

اختلافات سیاسی منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای ← پیامد ← بحران زیست‌محیطی

علت فروپاشی حکومت‌ها ← عدم کنترل بحران اقتصادی

دورنما

وجه اشتراک بحران اقتصادی و چالش فقر و غنا: هر دو هویت اقتصادی دارند.

وجه اختلاف چالش فقر و غنا و بحران اقتصادی: چالش فقر و غنا، چالشی همیشگی است ولی بحران اقتصادی، اغلب دوره‌ای و مقطعی است. هم‌چنین آسیب‌های مربوط به فقر و غنا همواره متوجه قشرهای فقیر و ضعیف جامعه است ولی آسیب‌های مربوط به بحران اقتصادی، تمامی جامعه را دربر می‌گیرد.

۹۲/۲ موانع پیشین مانند غیرقابل فروش بودن زمین را از پیش پای

صاحبان ثروت برداشت ← لیبرالیسم اولیه

برخی از آن‌ها در عین حال که اقتصادی یا اجتماعی‌اند، می‌توانند خرد یا کلان،

مقطعی و مستمر باشند ← چالش‌های جدید غرب

علت شکل‌گیری طبقه و نظام طبقاتی در دیدگاه مارکس ← سرمایه‌داری

چالش آن‌ها از نوع چالش‌های بین فرهنگ‌های مختلف نبود ← بلوک شرق و غرب

۴/۱۰۰) تقابل شمال و جنوب ← تقابل کشورهای فقیر و غنی
اصطلاح مرکز و پیرامون را کسانی به کار می‌برند که معتقدند کشورهای پیرامونی به سبب عملکرد کشورهای مرکزی، ضعیف و فقیر شده‌اند.
علت رونق یافتن اقتصاد کشورهای صنعتی در دوران جنگ سرد ← ادامه یافتن جنگ گرم بین مناطق پیرامونی

روان‌شناسی

۲/۱۰۱ بررسی عبارت‌ها:

عبارت اول: درست؛ این موضوع که مسئله یک فرآیند و جریان تحت کنترل است، یعنی در جریان حل مسئله، هر چه جدی‌تر باشیم، احتمال انتخاب راه‌حل بهتر، بیشتر است.
عبارت دوم: درست؛ اگر روش‌های درست حل مسئله را بدانیم، مسئله به جای تهدید به فرصت تبدیل می‌شود، بنابراین اگر روش‌های درست حل مسئله را ندانیم، تهدید برایمان باقی می‌ماند.
عبارت سوم: نادرست؛ مسئله یعنی عدم دستیابی فوری به یک هدف مشخص به دلیل موانع مشخص با توجه به امکانات و توانمندی‌های محدود.
عبارت چهارم: درست؛ مشخص کردن موقعیت فعلی یا مبدأ در حل مسئله، به ما کمک می‌کند تا موانع احتمالی را به خوبی بشناسیم و راه‌حل‌های بهتری ارائه دهیم.

دروستنامه

ویژگی‌های مسئله

- ۱ هدفمند است.
- ۲ یک فرآیند و جریان تحت کنترل است.
- ۳ در مسئله، توانمندی‌های ما محدود است.
- ۴ در مسئله، موقعیت فعلی یا مبدأ باید مشخص باشد.

۱/۱۰۲) تعریف دقیق هدف در مسئله‌های خوب تعریف شده، آسان‌تر از مسائل خوب تعریف نشده است.
عبارت‌های اول، سوم و پنجم، مسائل مربوط به انسان هستند و پیچیدگی و علل متعددی دارند، پس تعریف دقیق هدف در آن‌ها دشوار است.
عبارت‌های دوم و چهارم، مسائل خوب تعریف شده هستند که دلایل مشخص دارند، پس تعریف دقیق هدف در آن‌ها آسان است.

دروستنامه

نکته: اختلال شخصیت، هر چند نوعی بیماری است و ممکن است این‌طور استنباط شود که مانند بیماری‌های جسمی دلایل مشخص دارد، اما این اختلال مربوط به حوزه روان است و دلایل متعدد و پیچیده‌ای دارد و جزء مسائل خوب تعریف نشده به حساب می‌آید. برای مثال اگر گفته می‌شد «بیماری فشار خون» یا «قند»، مسئله خوب تعریف شده بود. اما اختلالات مربوط به سلامت روان، خوب تعریف نشده محسوب می‌شوند، زیرا علل آن‌ها پیچیده و متعدد است.

۴/۹۶) دولتمردان انگلیسی از هر اقدامی برای مقابله با قحطی ایرلند خودداری کردند ← حاکمیت لیبرالیسم اقتصادی
فقر و غنا ← چالشی همیشگی در سرمایه‌داری غربی
اشتراک بلوک شرق و غرب ← فرهنگ سکولار غرب
تقابل شمال و جنوب ← در صورتی که فعال شود، بسیاری از چالش‌های درونی کشورهای غربی، دیگر بار فعال خواهند شد.

۴/۹۷) با رشد علوم تجربی و صنعت، ثروت از طریق غلبه بر طبیعت به دست می‌آید ← علت رخت برستن جنگ بعد از انقلاب صنعتی
آخرین مرحله درگیری‌ها در جهان معاصر که بازیگران اصلی فرهنگ‌های بزرگ هستند ← جنگ تمدن‌ها
فعال شدن دیگر بار بسیاری از چالش‌های درونی کشورهای غربی ← پیامد تقابل شمال و جنوب

۱/۹۸) سرمایه‌داران با استفاده از ابزارهایی که دارند، فشارهای ناشی از بحران‌های اقتصادی را به اقشار ضعیف و تولیدکنندگان خرد انتقال می‌دهند، بحران اقتصادی اغلب دوره‌ای و مقطعی است.
در نظریه جنگ تمدن‌ها، دولت - ملت‌ها بازیگران اصلی صحنه روابط بین‌المللی نیستند و رقابت‌ها و درگیری‌ها بین فرهنگ‌ها و تمدن‌های بزرگ (نه بین دولت - ملت‌ها) به وقوع خواهد پیوست.

دروستنامه

جنگ تمدن‌ها

- ساموئل هانتینگتون آن را مطرح کرد.
- جنگ را از کشورهای غربی (جنگ میان بلوک شرق و غرب) به فرهنگ‌ها و تمدن‌هایی منتقل کرده که در دوران استعمار، تحت سلطه جهان غرب قرار گرفته بودند.
- نظریه‌ای بود که عملیات نظامی قدرت‌های غربی در مقابله با مقاومت‌های کشورهای غیرغربی را توجیه می‌کرد.
- هانتینگتون از آخرین مرحله درگیری‌ها در جهان معاصر، با عنوان جنگ تمدن‌ها یاد می‌کند.
- از نظر او، در این مرحله، دیگر دولت - ملت‌ها بازیگران اصلی صحنه روابط بین‌المللی نیستند.
- رقابت‌ها و درگیری‌ها بین فرهنگ‌ها و تمدن‌های بزرگ (نه بین دولت - ملت‌ها) به وقوع خواهد پیوست.
- در این میان، فرهنگ اسلامی، بزرگ‌ترین تهدید برای غرب است.

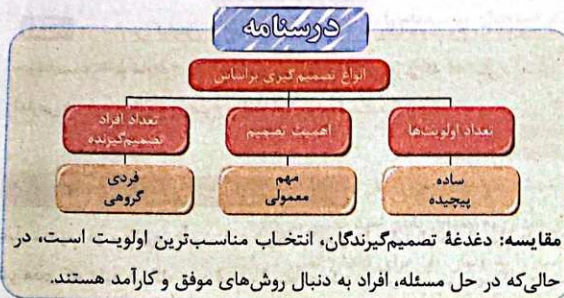
۳/۹۹) جنگ را از میان بلوک شرق و غرب به فرهنگ‌ها و تمدن‌هایی منتقل کرده است که در دوران استعمار، تحت سلطه جهان غرب قرار گرفته بودند ← دیدگاه هانتینگتون
جنگ در فرهنگ و جامعه جدید غربی، امری ذاتی نیست بلکه امری عارضی و تحمیلی است ← دیدگاه کنت
قاره آفریقا از منابع و معادن ارزشمندی مانند طلا، آهن، مس، نقره و ... برخوردار است اما در نتیجه استعمار، فقیرترین قاره مسکونی دنیاست ← اصطلاح مرکز و پیرامون نگ ← پدیده اجتناب.

۱۰۶ | ۳ پرسش عبارت‌های نادرست:

الف) انتخاب بهترین نویسنده سال، یک تصمیم گروهی است که توسط تعدادی کارشناس گرفته می‌شود.

ب) تصمیم‌گیری از نظر تعداد اولویت: ساده و پیچیده

ه) دغدغه تصمیم‌گیرندگان، انتخاب مناسب‌ترین اولویت است. (روش به حل مسئله مربوط می‌شود).

۱۰۷ | ۱ سبک تصمیم‌گیری محسن: تکانشی است، زیرا ناگهانی، باعجله و بدون محاسبه بوده است.

سبک تصمیم‌گیری رضا: احساسی است، زیرا ملاک آن، عواطف و هیجان‌های زودگذر است.

سبک تصمیم‌گیری عرفان: وابسته است، زیرا از دیگران، کورکورانه اطاعت کرده است.

دروستنامه

نکته: در تصمیم‌گیری اجتنابی، فرد دست‌دست می‌کند و کار امروز را به فردا موکول می‌نماید. در تصمیم‌گیری منطقی هم، تصمیم‌گیری براساس عقل، اندیشیدن و منطق است.

۱۰۸ | ۲ عبارت اول: شناسایی و تعریف تصمیم مورد نظر ← مرحله اول
عبارت دوم: اجرای بهترین اولویت ← مرحله پنجم
عبارت سوم: بررسی پیامدها و نتایج اجرای اولویت مورد نظر ← مرحله هفتم
عبارت چهارم: شناسایی تعداد انتخاب‌ها یا اولویت‌های آن تصمیم ← مرحله دوم

عبارت پنجم: بیان ویژگی‌های هر انتخاب یا اولویت ← مرحله سوم
عبارت ششم: تعهد و پایبندی به اجرای اولویت مورد نظر ← مرحله ششم

دروستنامه

مقایسه: فرق مرحله اول تصمیم‌گیری با مرحله پنجم، این است که در مرحله اول فقط تصمیم‌گیری کلی تعریف می‌شود اما در مرحله پنجم، اولویت انتخاب می‌شود. برای مثال در مورد عبارت اول، مرحله پنجم آن می‌توانست انتخاب همسر تحصیل‌کرده، زیبا و مانند این‌ها باشد. در مورد عبارت دوم نیز مرحله اول آن، انتخاب گوشی تلفن همراه، بود.

۱۰۳ | ۲ روش مهندسی معکوس، یک روش اکتشافی حل مسئله است که نیاز به پردازش عمیق اطلاعات ندارد.

به کارگیری راه‌حل مناسب ← در این‌جا استفاده از روش مهندسی معکوس، نشان‌دهنده مرحله دوم حل مسئله است.

پیامدهای شکست یا ناتوانی در حل مسئله عبارت‌اند از ناکامی و فشار روانی.

پرسش سایر گزینه‌ها:

۱) مربوط به روش تحلیلی است - مرحله سوم، ارزیابی راه‌حل است - تعارض، محصول ناتوانی در تصمیم‌گیری است.

۳) درست است - مرحله چهارم، بازبینی و اصلاح راه‌حل است - درست است.

۴) مربوط به روش تحلیلی است - مرحله اول، تشخیص مسئله است - تعارض، محصول ناتوانی در تصمیم‌گیری است.

دروستنامه**ویژگی‌های روش اکتشافی حل مسئله**

- نیاز به پردازش عمیق اطلاعات ندارد.

- در زمان محدود به نتیجه می‌رسد.

- مبتنی بر نظر و احساس شخصی است.

- اعتبارش با گذشت زمان متزلزل می‌شود.

مراحل حل مسئله

تشخیص مسئله ← به کارگیری راه‌حل مناسب ← ارزیابی راه‌حل ← بازبینی و اصلاح راه‌حل ← انتخاب راه‌حل‌های جایگزین

۱۰۴ | ۳ استفاده از روش تحلیلی حل مسئله، مورد قبول همگان است. در این‌جا ایرج با توجه به محاسبات منطقی و نیازسنجی واقعی برای مادرش کادو تهیه کرده است، پس روش حل مسئله او، تحلیلی است.
هر سه گزینه (۱)، (۲) (بارش مغزی) و (۴)، اشاره به روش‌های اکتشافی حل مسئله دارند که مبتنی بر احساس و نظر شخصی هستند و مورد قبول همگان نیستند.

دروستنامه

نکته: روش حدس زدن، سکه انداختن و سایر روش‌های اکتشافی حل مسئله نیز مورد قبول همگان نیستند. در واقع فقط روش تحلیلی حل مسئله مورد قبول همگان بوده و رسیدن به راه‌حل مسئله را تضمین می‌کند.

۱۰۵ | ۴ عبارت اول: راه‌حل‌های مختلف ارائه شده است ← مرحله دوم
بارش مغزی

عبارت دوم: مسئله تعریف شده است ← مرحله اول بارش مغزی

عبارت سوم: معیارهایی برای داوری ارائه شده است ← مرحله سوم بارش مغزی

عبارت چهارم: بهترین راه‌حل ارائه شده است ← مرحله چهارم بارش مغزی

دروستنامه

نکته: فرق مرحله اول بارش مغزی با مرحله چهارم این است که در مرحله اول، مسئله تعریف می‌شود ولی در مرحله چهارم، راه‌حل ارائه می‌شود. برای مثال در مورد عبارت چهارم اگر گفته می‌شد «هدیه روز مرد به کارمندان چه باشد؟» آن‌گاه مرحله اول مورد نظر بود.

بررسی سایر گزینه‌ها:

- (۲) خودتان (← برای خودتان)، از پیش فرستادید (← از پیش بفرستید، «تقدّموا» فعل شرط و مضارع است)، «ه» در «تجدوه» ترجمه نشده است.
 (۳) آن ... موجود است (← آن را می‌یابید)
 (۴) از پیش می‌فرستید (← از پیش بفرستید، فعل شرط به صورت مضارع التزامی ترجمه می‌شود)، «مِنْ خَيْر» ترجمه نشده، «به خوبی» اضافی است.
 ترجمه کلمات مهم: مَرَّةً ثَانِيَةً: مجدداً، دوباره / اَنْ يُعْطَى: که عطا شود / آخر: دیگر

دروغنامه

- ۱ به فعل «أَعْجَبْتُ، يُفْعَبُ» و مدل ترجمه‌اش در عبارت دقت کنید:
 أَعْجَبْتُ الْمُدَرِّسَ كَلَامَ التَّلْمِيزِ: معلم از سخن دانش‌آموز خوشش آمد، سخن دانش‌آموز معلم را به شگفتی آوید.
 ۲ اگر فعل مضارعی با «ت» شروع شد و به «ی» (بدون دو نقطه زیرش) ختم شد، حتماً مجهول است:
 یُسَمَّى: نامیده می‌شود
 ۳ «آخر» اسم تفضیل به معنای «دیگر، دیگری» و «آخر» اسم فاعل به معنای «آخر، آخرین» است.

بررسی سایر گزینه‌ها:

- (۱) «آخر» ترجمه نشده.
 (۳) دو بار (← دوباره)، عطا کنند (← عطا شود؛ «يُعْطَى» مجهول است).
 (۴) تعجب کرد (← خوشش آمد)، در آخر هزار دینار (← هزار دینار دیگر)
 ترجمه کلمات مهم: قَدْ يَحْتَاجُ: گاهی نیاز دارد / صَبَّارٌ: بسیار بردبار / السكينة: آرامش / لكيلا تَحُلَّ: تا فرود نیاید

دروغنامه

- ۱ قد + مضارع ← گاهی / شاید + مضارع:
 قَدْ نَكْتُبُ: گاهی می‌نویسیم، شاید بنویسیم
 ۲ در ترجمه اسم مبالغه (صفت) از «بسیار» استفاده می‌کنیم:
 بسیار روزی‌دهنده ✓
 روزی‌دهنده ✗

بررسی سایر گزینه‌ها:

- (۱) صبور (← بسیار صبور؛ «صَبَّار» اسم مبالغه است)، تا (← که)، بسیار مهم (← مهم؛ «الْمُهْمَةُ» اسم فاعل است)، بعداً (← در آینده)، دچار پشیمانی نشود (← پشیمانی بر او فرود نیاید)
 (۲) قطعاً (← گاهی؛ «قد + مضارع ← گاهی + مضارع»، «إِتِّخَاذ» ترجمه نشده، بعداً (مانند گزینه (۱))
 (۴) بسیار بردبارتر (← بسیار بردبار)، «گاهی» در جای نادرستی از ترجمه آمده، ارزانی بخشد (← دعوت کند)، و (← تا)، پشیمان نشود (مانند گزینه (۱))

۱/۱۱۹ سمر: انتخاب بین دو موضوع خوشایند ← تعارض گرایش -

گرایش

مینا: انتخاب بین دو وجه خوشایند و ناخوشایند یک موضوع ← تعارض گرایش - اجتناب
 سمانه: انتخاب بین دو موضوع ناخوشایند ← تعارض اجتناب - اجتناب

دروغنامه

نکته: در تعارض گرایش - اجتناب، فرد در مورد یک موضوع با دو وجه خوشایند و ناخوشایند دچار تعارض می‌شود، در صورتی که در مورد سایر تعارض‌ها، فرد بین دو موضوع و انتخاب مردد است.

۲/۱۱۰ بررسی عبارت های نادرست:

عبارت دوم: در سوگیری تأیید، فرد شواهد لازم را دارد اما باز هم اصرار دارد از شواهدی که علیه دیدگاه خود است، استفاده نکند و بر درستی دیدگاه خود تأکید ورزد.
 عبارت سوم: به روش‌های ثابت و یکنواخت تصمیم‌گیری افراد، سبک تصمیم‌گیری می‌گویند.
 عبارت چهارم: حضرت علی (ع)، شرط تصمیم‌گیری را رسیدن به یقین می‌دانند.

دروغنامه

موانع تصمیم‌گیری

- ۱ سوگیری تأیید
 ۲ اعتماد افراطی
 ۳ کوچک شمردن خود
 ۴ کنترل نکردن هیجان‌ها
 نکته: در اعتماد افراطی، فرد به قضاوت‌ها و روش‌های تصمیم‌گیری خود، اعتماد بیش از حد دارد.

زبان عربی (اختصاصی)

■ مناسب‌ترین گزینه را در جواب برای ترجمه یا تعریف یا مفهوم مشخص کن (۱۱۹ - ۱۱۱):

۱/۱۱۱ ترجمه کلمات مهم: ما: هر چه، آن چه / تقدّموا: از پیش بفرستید / لانتسکم: برای خودتان / تجدوه: آن را می‌یابید

دروغنامه

- ۱ «ما» شرط را می‌توان «هر چه، آن چه» ترجمه کرد.
 ۲ فعل‌های شرط اگر مضارع باشند، حق نداریم ماضی ترجمه‌شان کنیم:
 اِنْ تَزُرْ خَيْرًا تَحْصِدْ عَشْرَ امْثَالِه:
 فعل شرط جواب شرط
 (مضارع) (مضارع)
 اگر یک خبر بکاری ✓ کاشتید ✗، ده برابر آن را درو می‌کنید ✓ درو کردید ✗

■ متن زیر را با دقت بخوان، سپس متناسب با آن به سؤال‌های زیر پاسخ بده (۱۲۴ - ۱۲۰):

از سوارانی که در بیابان‌ها تشنه و سرگردان‌اند دربارهٔ ارزش انبارهای آب بهرس.

اگر از من دوری گزینی، شب و روزم یکسان می‌شود.

زمان سپری شد و دلم می‌گوید که تو در حال آمدن هستی.

چقدر زندگی‌ام را تلخ می‌کنی در حالی که تو حمل‌کنندهٔ عسل هستی.

اگر استخوان پوسیده‌ام را ببویی، بوی عشق را می‌یابی.

۱۲۴ ۴ ترجمه عبارت سؤال: «شاعر در ابیاتش چگونه ارتباط میان فقدان و امید را نمایان می‌کند؟ شاعر»

ترجمه‌گزینیه‌ها:

- ۱) اندیشه امید را به طور کامل رد می‌کند و تشویق به پذیرش فقدان می‌نماید.
- ۲) از فقدان به معنای پایان امید تعبیر می‌کند.
- ۳) امید را به عنوان پلی برای فقدان تعبیر می‌کند.
- ۴) نمایان می‌کند که فقدان، علی‌رغم سختی‌ها، امید انسان را برای دیدار زیاد می‌کند.

۱۲۵ ۱ ترجمه و بررسی گزینیه‌ها:

- ۱) فراق مانعی میان شاعر و محبوبش می‌شود، در حالی که انتظار امید به دیدار را منعکس می‌کند. (✓)
- ۲) زمان هیچ تأثیری بر احساسات شاعر یا پیشبرد داستان ندارد. ((*) طبق متن کاملاً نادرست است.

- ۳) اگر گزینیه‌ای «لا»ی نفی جنس داشت، حتماً به سختش شک کنید.
- ۴) شاعر معتقد است که امید و ناامیدی نمی‌توانند با هم در یک زمان وجود داشته باشند. ((*) اتفاقاً شاعر در عین ناامیدی، امیدوار است.)
- ۵) شاعر اشاره می‌کند که عشق پس از مرگ می‌آید. ((*) شاعر می‌گوید پس از مرگ هم آثار عشق خواهد بود، نه این که صرفاً پس از مرگ بیاید.)

۱۲۲ ۲ ترجمه عبارت سؤال: «مشخص کن آن چه را که در متن ذکر نشده است.»

ترجمه و بررسی گزینیه‌ها:

- ۱) اشاره به سفر طولانی انسان در زندگی و آن چه از سختی‌ها که با آن‌ها روبه‌رو می‌شود. ((✓)) مخصوصاً در مصرع اول
 - ۲) توجه نکردن به گذشته و روی آوردن به آینده ((*) در متن نیست.)
 - ۳) شناخت ارزش نعمت‌ها در زندگی و استفاده از آن‌ها ((✓)) بیت اول
 - ۴) عشق، نیکو و زیبا اما پر از درد است. ((✓)) بیت‌های دوم و چهارم
- گزینه نادرست را در اعراب و تحلیل صرفی مشخص کن (۱۲۳ و ۱۲۴):

۱۲۳ ۴ مبنی ← معرب

درسنامه

نکته: اسمی که «ال» یا تنوین داشته باشد، حتماً معرب است.

۱۲۴ ۴ للفائبة ← للمخاطب

تذکره: «أنت» نشان می‌دهد که «تَعَرَّضَ: تلخ می‌کنی» از صیغه مفرد مذكر مخاطب است.

۱۱۴ ۴ ترجمه کلمات مهم: أَحَبُّ الْأَصْدِقَاءِ: دوست‌داشتنی‌ترین دوستان /

يَهْدِي: هدیه دهد

درسنامه

- ۱) گاهی اسم تفضیل به شکل «أَفْلَ» در عبارت‌ها می‌آید:
- أَحَبُّ: دوست‌داشتنی‌تر، دوست‌داشتنی‌ترین / أَفْلَ: کم‌تر، کم‌ترین
- ۲) مواظب باشید که اسم تفضیل «أَحَبُّ» را با فعل مضارع «أَحِبُّ» دوست دارم اشتباه نگیرید.
- ۳) هَدَى، يَهْدِي: هدایت کردن (ثلاثی مجرد)
- أَهْدَى، يَهْدِي: هدیه دادن (باب «إفعال»)
- أَهْتَدَى، يَهْتَدِي: هدایت شدن (باب «افتعال»)

بررسی سایر گزینیه‌ها:

- ۱) من را نسبت به آن‌ها راهنمایی نماید (← آن‌ها را به من هدیه دهد)
- ۲) از دوستانم ... محبوب‌تر (← محبوب‌ترین دوستانم)، خودش از من تأثیر بگیرد (← من را بر خودش برگزیند)
- ۳) دوست دارم دوستانم را (← دوست‌داشتنی‌ترین دوستانم؛ «أَحَبُّ» اسم تفضیل است)، من را نسبت به آن‌ها آگاه کند (مانند گزینه (۱))

۱۱۵ ۴ ترجمه کلمات مهم: العبد: بنده / معرَّز: با عزت، عزتمندانه / راضياً: در حالی که خشنود است، با خشنودی، خشنود

بررسی سایر گزینیه‌ها:

- ۱) رحمت خدا بر (← خدا رحمت کند)، بنده‌ای (← بنده؛ «العبد» معرفه است)، رفتن (← بازگشتن)
- ۲) نزد او (← همراه او، «و» اضافی است).
- ۳) بنده‌ای (مانند گزینه (۱))، مورد رضایت (← خشنود؛ «راضياً» اسم فاعل است.)

۱۱۶ ۳ بررسی سایر گزینیه‌ها:

- ۱) مضطرب شدم ← ناراحت شدم
 - ۲) لَمْ + مضارع ← ماضی منفی ← لَمْ يَقُلْ: نگفت
 - ۴) رویش را برمی‌گرداند ← با تکبر رویش را برمی‌گرداند
- ۱۱۷ ۲ «هنگام زیاده‌روی» اضافی است؛ حذف و اضافه

۱۱۸ ۱ بررسی سایر گزینیه‌ها:

- ۲) «الوالدان» به معنی «پدر و مادر» است، حُسْن (← أَحْسَن: «بهترین» اسم تفضیل است.)
- ۳) مع (← و)، «أبناء» یعنی «پسران»
- ۴) الوالدان (مانند گزینه (۲))، أبناء (مانند گزینه (۳))، حال أَحْسَن (← أَحْسَن حال)

۱۱۹ ۳ ترجمه: «چه بسا سکوتی که از سخن، رساتر است.»

مفهوم: یعنی گاهی سکوت، پیام بهتری از سخن گفتن دارد اما مَثَل فارسی به اثرات زیاد حرف زدن و حرف نابجا زدن اشاره دارد.

ترجمه سایر گزینیه‌ها:

- ۱) صاحب‌خانه نسبت به خانه داناتر است.
- ۲) احمق با [چیزی] مانند سکوت کيفر داده نشد.
- ۴) پادشاه بخشید آن چه را مالکش نبود.

۴/۱۲۹

درسنامه

- ۱ اسم مکان ۳ وزن دارد:
 (الف) مَفْعَل ← مَطْبُخ: آشپزخانه
 (ب) مَفْعِل ← مَشْجِد: مسجد
 (ج) مَفْعَلَة ← مَدْرَسَة: مدرسه
 ۲ جمع اسم مکان بر وزن «مفاعیل» می‌آید:
 مَدْرَسَة ← جمع مدارس
 ۳ هر اسمی که وزن‌های فوق را داشته باشد لزوماً اسم مکان نیست، باید معنای مکان هم بدهد.
مثال: «منافع: منفعت‌ها» اسم مکان نیست.

بررسی گزینه‌ها:

- ۱ «موانع: مانع‌ها» جمع «مانع» و اسم فاعل است.
 ۲ «مجامید: ستایش‌ها» اسم مکان نیست.
 ۳ «مجالس: هم‌نشین» اسم فاعل
 ترجمه: هم‌نشین بد، بدون شک تو را از حقیقت دور می‌کند.
 ۴ «المطاعم: رستوران‌ها» جمع «المطعم» اسم مکان است.

۳/۱۳۰

«تصبران» و «تذوقان» مثنی هستند و باید تغییر ظاهری کنند ← تصبرا / تذوقا

درسنامه

- فعل‌های مضارع در اسلوب شرط این‌گونه تغییر ظاهری می‌دهند:
 { ا ← ت
 ن ← حذف (به‌جز جمع‌های مؤنث)

تاریخ

۴/۱۳۱

بی‌نتیجه ماندن قرارداد ۱۹۱۹، این نکته را به انگلیسی‌ها یادآور شد که آگاهی مردم به خصوص بعد از ماجرای مشروطه بالا رفته و نمی‌تواند مانند هندوستان، ایران را به خاک بریتانیا اضافه کند. در نتیجه مأموران انگلستان در ایران تصمیم گرفتند تا شخص مورد اعتماد خود را به حکومت برسانند تا از طریق او بتوانند به صورت غیرمستقیم، اهداف خود را در ایران پیاده کنند.

۳/۱۳۲

در سال ۱۳۰۲ رضاخان به سمت نخست‌وزیری منصوب شد و احمد شاه بلافاصله به سفر اروپا رفت. رضاخان از این فرصت برای دستیابی به سلطنت استفاده کرد و ابتدا پیشنهاد کرد به جای حکومت سلطنتی، نظام «جمهوری» در کشور برقرار شود اما کسانی نظیر آیت‌الله مدرس به مخالفت با آن پرداختند.

۳/۱۳۳

ترتیب درست وقوع رخدادها: ب ← الف ← د ← ج
 (الف) رضاخان از سال ۱۳۰۰ تا ۱۳۰۲ در سمت وزارت جنگ بود.
 (ب) به فاصله کوتاهی از کودتای اسفند ۱۲۹۹، سیدضیاء (مهره سیاسی کودتا) از نخست‌وزیری استعفا کرد و به اروپا رفت.
 (ج) رضا شاه در دوره سلطنت خود (۱۳۰۴ تا ۱۳۲۰) به ترکیه سفر کرد.

■ گزینه مناسب را در پاسخ به سؤالات زیر مشخص کن (۱۳۰ - ۱۲۵):

۲/۱۲۵ «شایم: دشنام‌دهنده» (اسم فاعل از ثلاثی مجزء) و «الشَّیطان» صحیح‌اند.

۴/۱۲۶ ترجمه و بررسی گزینه‌ها:

- ۱ ترجمه: بهترین دوستانم کسی است که به من نزدیک‌تر است.
 «أقرب» به عنوان اسم تفضیل مذکر برای مقایسه استفاده شده است.
 ۲ ترجمه: زیباتر از زیبا، گوینده خیر است.
 «الأجمل» به عنوان اسم تفضیل مذکر برای مقایسه استفاده شده.
 ۳ ترجمه: با آن‌ها مباحثه کن به شیوه‌ای که نکوتر است.
 «أحسن» اسم تفضیل مذکر است. دقت کنید که برای مقایسه تحت هر شرایطی از اسم تفضیل مذکر استفاده می‌کنیم.
 ۴ ترجمه: کسی که شهوتش بر عقلش چیره می‌شود، او از چارپایان [هم] بد است.
 «شر» بدتر» صحیح است.

درسنامه

نکته: «خیر» و «شر» اگر «ال» بگیرند، اسم تفضیل نیستند.

۲/۱۲۷

درسنامه

- ۱ اسم تفضیل گاهی به شکل‌های زیر می‌آید:
 (الف) أَقْل ← کم‌تر، کم‌ترین
 (ب) أَفْئ ← اذکی: باهوش‌تر، باهوش‌ترین
 ۲ شکل و شمایل «أفعی» اگر به ضمیر متصل اضافه شود، به شکل «أفعا» در می‌آید.
 أَفْئ + کُم ← اتفائکم: پرهیزگارترین شما.
 ۳ فعل ماضی باب «إفعال» گاهی به «أفعل» و «أفعی» شباهت ظاهری پیدا می‌کند:
 أحسن: نیکی کرد / أفضی: خشنود کرد

بررسی گزینه‌ها:

- ۱ «أقل: کم‌ترین» و «اذکی: باهوش‌ترین» اسم تفضیل‌اند.
 ۲ «أفضی: خشنود کرد» فعل ماضی للغائب از باب «إفعال» و «أفضل: بهترین» اسم تفضیل است.
 ۳ «أهذی: هدایت‌گرترین» و «أثثر: بیشتر» اسم تفضیل‌اند.
 ۴ «أکرّم: گرامی‌ترین» و «أثقی: پرهیزگارترین» اسم تفضیل‌اند.

۳/۱۲۸ بررسی گزینه‌ها:

- ۱ «الرزاق: بسیار روزی‌دهنده» اسم مبالغه و مبتدأست.
 ۲ «شیّارة: خودرو» اسم مبالغه و مبتدأست.
 ۳ «فَهْمَة: بسیار فهمیده» اسم مبالغه و خبر است.
 ۴ «نظارة: عینک» اسم مبالغه و مبتدأست.

۴/۱۳۳۷ پس از آن که عمال انگلیس، اذهان عموم مردم ایران را به سود رضاخان آماده کردند، سرانجام در سال ۱۳۰۴ ش، ماده واحده‌ای به صورت طرح در مجلس شورای ملی مطرح شد که در آن، خلع قاجاریه از سلطنت و سپردن حکومت موقت به رضاخان خواسته شده بود. در این ماده واحده، پیش‌بینی شده بود که پس از خلع قاجاریه، مجلس مؤسسان برای تغییر چند ماده از قانون اساسی تشکیل خواهد شد و تکلیف قطعی سلطنت را تعیین خواهد کرد.

۱/۱۳۳۸ بررسی عبارت‌های نادرست:

الف) به جز چهار تن از نمایندگان مجلس (از جمله آیت‌الله مدرس و دکتر مصدق)، سایر نمایندگان به این طرح، رأی مثبت دادند.

ب) رضا شاه به نام تمدن و تجدد و مبارزه با کهنه‌پرستی، به یک‌شکل کردن لباس‌ها و نیز برداشتن حجاب بانوان اقدام کرد.

۱/۱۳۳۹ همه عبارت‌های داده‌شده درباره سیدحسن مدرس صحیح است.

۳/۱۳۴۰

درستنامه

رضا شاه و سیاست گرایش به آلمان

همزمان با آغاز سلطنت رضا شاه، انگلیسی‌ها تصمیم گرفتند با تقویت کشور آلمان (که هم‌چنان گرفتار مصائب جنگ جهانی اول بود) ۱- کمی از مشکلات اقتصادی این کشور بکاهند و ۲- با این همکاری، مانع از افتادن آلمانی‌های به دام کمونیسم شوند.

در آن شرایط، بهترین راه مساعدت به آلمان، از نظر انگلیسی‌ها این بود که به رؤسای کشورهای تحت سلطه خویش دستور دهند تا امکان فعالیت‌های تجاری و صنعتی آلمان را در این کشورها فراهم سازند؛ به همین دلیل، رضا شاه، درهای کشور ایران را به روی سرمایه‌های آلمانی گشود.

۳/۱۴۱۱ دوره پارینه سنگی ← از یک میلیون سال تا ۱۸ هزار سال پیش کهن‌ترین نشانه و آثاری که از حضور انسان در ایران تاکنون کشف شده، مربوط به بستر کشف‌رود در نزدیکی مشهد در استان خراسان رضوی است. قدمت ابزارهای سنگی یافت‌شده، در این مکان را حدود ۱ میلیون سال تخمین زده‌اند.

۲/۱۴۲۲ لوح‌های گلی فراوانی به خط میخی و زبان سومری در بقایای شهرهای سومری کشف شده است. به گمان برخی باستان‌شناسان، سومریان مخترع خط بوده‌اند و نخستین نوشته‌های جهان، متعلق به آنان است. بعضی از این لوح‌ها حاوی آثار ادبی بلند، مانند افسانه گیلگمش است.

درستنامه

توجه: هر یک از شهرهای سومری به همراه روستاهای پیرامون خود، دارای حکومتی مستقل بودند که به آن‌ها دولت - شهر یا کشور - شهر گفته می‌شود. این دولت - شهرها اغلب با یک‌دیگر در حال رقابت و جنگ به سر می‌بردند. در حدود ۲۴۰۰ ق.م، قوم اکد که در مرکز بین‌النهرین می‌زیست، به فرماندهی سارگن بر کشور - شهرهای سومری مسلط شد. سارگن سپس سرتاسر بین‌النهرین را به فرمان خود درآورد.

تذکر: از آن‌جا که اقتصاد بین‌النهرین نیازمند منابع طبیعی و معدنی فلات ایران بود، فرمانروایان سومری و اکدی، پیایی به سرزمین ایلامی‌ها لشکرکشی می‌کردند. این تاخت و تازها سرانجام سبب شد که حاکمان کوچک و مستقل ایلامی در حدود ۲۶۰۰ ق.م با یک‌دیگر متحد شوند و پادشاهی ایلام را تأسیس کنند.

د) در سال ۱۳۰۲، شاه قاجار و مجلس به ناچار به نخست‌وزیری رضاخان رضایت دادند. پس از آن، احمد شاه بلافاصله به اروپا رفت و رضاخان با استفاده از این فرصت، اوضاع و شرایط داخلی را برای برداشتن قدم نهایی (رسیدن به سلطنت) آماده کرد.

توجه: احمد شاه بعد از این سفر دیگر به ایران بازنگشت.

۲/۱۳۴۴ تغییر سلطنت در ایران، مورد تأیید برخی از روشنفکران بود. آن‌ها بر این باور بودند که در سایه امنیت اولیه و سرکوب‌هایی که رضا شاه به وجود آورده بود، می‌توان برنامه‌هایی را در جهت برخی تغییرات یا اصلاح امور در ایران پیاده کرد.

حکومت پهلوی و روشنفکران غربگرا گمان می‌کردند که راه ترقی و پیشرفت با نابودی دین و سنن اصیل ایرانی هموار می‌شود.

۳/۱۳۵۵

درستنامه

تغییرات در شیوه اداره کشور

در بخش اداری، اجرای برنامه‌هایی که دولتمردان همسو با رضا شاه ارائه دادند، تغییرات بسیاری در شیوه اداره ایران به وجود آورد. آن‌ها با افزایش تعداد وزارتخانه‌ها و بازسازی آن‌ها، دست به اصلاحات وسیعی زدند؛ ساماندهی ثبت احوال و اسناد، نهادهای آموزشی، ادارات دولتی و دادگستری، بخشی از این تغییرات بود. دستگاه حکومتی اگرچه توانست با برقراری نظم و انضباط، زمینه توسعه را به وجود آورد ولی همزمان موجب شد شاه، قدرت و نفوذ بی‌اندازه‌ای در اداره کشور پیدا کند؛ تا جایی که با نادیده گرفتن اصول مشروطه و بی‌احترامی به مجلس و قوانین آن، به راحتی تصمیمات فردی خود را به اجرا درمی‌آورد و تبدیل به مستبدی خودکامه شد.

۳/۱۳۶۶

درستنامه

احداث خط راه آهن سراسری در دوره رضا شاه

احداث راه آهن سراسری در زمان رضا شاه آغاز شد. پیشنهاد بسیاری از صاحب‌نظران و نمایندگان، این بود که این خط از شرق به غرب ساخته شود تا به این وسیله، ایران به خط اصلی تجارت میان آسیا و اروپا متصل شود. اما در نهایت رضا شاه تصمیم گرفت ریل‌های راه آهن از شمال به جنوب کشیده شود و بندر ترکمن را به بندر شاهپور متصل نماید.

مسیر شرقی - غربی راه آهن می‌توانست دسترسی زمینی به هندوستان را برای دشمنان انگلستان تسهیل کند و این با منافع انگلستان در شرق در تضاد بود. در صورتی که احداث مسیر شمال - جنوب، دسترسی انگلستان به منابع نفتی در مناطق شمال ایران و انتقال آن به خلیج فارس (برای حمل به اروپا) را آسان می‌نمود. در ضمن در صورت پیشروی روس‌ها در شمال ایران، انگلیسی‌ها (که بیشتر در جنوب ایران مستقر بودند) می‌توانستند نیروهای خود را به سرعت به شمال بفرستند و مانع نفوذ آن‌ها شوند.

توجه: در جنگ جهانی دوم، همین مسیر خط آهن، به مهم‌ترین عامل ارتباطی نیروهای متفقین مبدل شد.

(ج) تمدن مصر بیش از هر چیز به خاطر بناهای باستانی مانند اهرام، معابد کاخ‌ها و نیز آثار هنری به ویژه مجسمه‌ها شهرت دارد.
(د) در میان تمدن‌های نخستین، تمدن چین به سبب موقعیت ویژه جغرافیایی خود، کم‌تر تحت تأثیر و نفوذ خارجی بوده است.

۱/۱۴۸ بررسی عبارت‌ها:

(الف) در فاصله ۱۲,۰۰۰ تا ۵۰۰۰ ق.م (عصر نوسنگی) کشت غلات و رام کردن جانوران در بیشتر نقاط جهان رواج یافت. از آن‌جا که زنان مسئولیت گردآوری دانه‌های گیاهان را برعهده داشتند، به احتمال زیاد، کشت دانه توسط آنان شروع شده است.

(ب) حدود ۲۰۰۰ ق.م طایفه‌های بیانگردی از دشت‌های اروپای شرقی به شبه‌جزیره یونان آمدند. این طایفه‌ها به تدریج و احتمالاً تحت تأثیر تمدن مینوسی، شهرهایی را برپا کردند که مهم‌ترین آن‌ها «میسن» نام داشت.
(ج) حضرت یوسف (ع) و حضرت موسی (ع) که مردم مصر را به پرستش خدای یگانه دعوت می‌کردند، به احتمال بسیار در دوران امپراتوری جدید زندگی می‌کردند.

(د) سیمش یکی از شهرهای تمدن ایلام است که احتمالاً بر جای خرم‌آباد کنونی قرار داشته است.

۳/۱۴۹ بررسی عبارت‌ها:

(الف) مردم بین‌النهرین، از جمله سومریان، خدایان متعددی را می‌پرستیدند و اعتقاد داشتند که هر شهر از آن خدایی است. مردم هر دولت - شهر یونان، یکی از خدایان مستقر در المپ را به عنوان خدای محافظ شهر خود، ستایش می‌کردند.

(ب) ایلامی‌ها نیز برای خدایان خود معبد می‌ساختند. معبد چغازنبیل، ستایشگاه اینشوشیناک (خدای شهر شوش) بود.

(ج) آریاییان هند نیز همانند سایر اقوام هند و اروپایی، خدایان گوناگونی را به عنوان یکی از مظاهر طبیعت، مانند آسمان، ماه، خورشید، باد و آتش می‌پرستیدند.

درسنامه

توجه: در حدود ۱۵۰۰ ق.م گروه‌هایی از اقوام هند و اروپایی وارد فلات ایران، هند، یونان و روم شدند.

۲/۱۵۰ ترتیب درست وقوع رویدادها: الف ← ب ← د ← ج

بررسی عبارت‌ها:

(الف) تأسیس امپراتوری بزرگ سارگن در بین‌النهرین ← حدود ۲۴۰۰ ق.م
(ب) برگزاری اولین دوره بازی‌های المپیک در یونان ← ۷۷۶ ق.م
(ج) روند قدرت‌گیری فیلیپ (پادشاه مقدونیه) و پسرش اسکندر قطعاً مربوط به سال‌های پس از جنگ‌های پلوپونزی (۴۳۱ تا ۴۰۴ ق.م) در یونان است.
(د) شورش ساکنان شهر رم علیه شاه این شهر و تأسیس حکومت جمهوری رم ← ۵۰۹ ق.م

۱/۱۴۷ تنها مورد «الف» نادرست است.

درسنامه

آشوری‌ها

پس از ضعف و زوال حکومت بابل قدیم (اموری‌ها)، آشوریان که قومی جنگجو در شمال بین‌النهرین بودند، به قدرت رسیدند.
آشوری‌ها با لشکرکشی‌های پیاپی به سرزمین‌های همجوار و غارت و ویران کردن آن‌ها، بر قلمرو و ثروت خود افزودند.

یورش ویرانگر آشوری‌ها در قرن ۷ ق.م (حدود ۲۷۰۰ سال پیش) موجب فروپاشی و انحطاط حکومت ایلام شد.

یورش‌ها و غارتگری‌های پیاپی آشوری‌ها، زمینه اتحاد قبایل پراکندهٔ ماد را فراهم آورد.

توجه: هروخشتر (سومین فرمانروای ماد) با حکومت بابل، علیه آشور متحد شد و به حاکمیت آشوریان پایان داد.

۳/۱۴۴ بررسی عبارت‌های نادرست:

(ج) وجود برخی اشیای متعلق به مراکز تمدنی ایران و بین‌النهرین در کشفیات موهنجودارو و هاراپا نشان می‌دهد که این مراکز با یکدیگر داد و ستد داشته‌اند.
(د) از مصر باستان، شماری پاپیروس که حاوی مطالب ادبی، دینی، شرح حال و اقدامات فرعون‌هاست، بر جای مانده است. از سومری‌ها، لوح‌های گلی فراوانی بر جای مانده که بعضی از آن‌ها حاوی آثار ادبی بلند، مانند «افسانه گیلگمش» است.

۴/۱۴۵

درسنامه

نخستین امپراتور

یکی از فرمانروایان سلسلهٔ «چهاین» به نام ژنگ، با پیروزی بر حاکمان محلی و اشراف زمین‌دار، به تفرقه و تجزیهٔ سیاسی چین پایان داد و حکومت نیرومندی را به وجود آورد. او عنوان «شی‌هوانگ‌تی» به معنای «امپراتور اول» را که پیش از آن مخصوص خدایان و قهرمانان اساطیری بود، برای خود برگزید.
شی‌هوانگ‌تی به منظور تسلط بیشتر حکومت مرکزی بر سرزمین چین، تشکیلات اداری و مالیاتی را نوسازی کرد و شبکهٔ گسترده‌ای از جاده‌ها ساخت. وی هم‌چنین به قصد رونق تجارت، مقیاس وزن‌ها و اندازه‌ها و عیار سکه‌ها را یکسان کرد.

۲/۱۴۶ در پی کاوش‌های باستان‌شناسی در اوایل قرن بیستم، آثار تمدنی کهن در جزیرهٔ کرت در جنوب یونان کشف شد. این تمدن به دلیل انتساب به مینوس، شاه افسانه‌ای آن جزیره، تمدن مینوسی نامیده شد. مینوسی‌ها قرن‌ها پیش از مهاجرت اقوام هند و اروپایی به یونان، شهرهای خود را پایه‌گذاری کرده بودند.

۳/۱۴۷ (الف) یکی از ویژگی‌های برجستهٔ تمدن یونان باستان، شیوهٔ متفاوت حکمرانی بود که توسط یونانی‌ها به وجود آمد.

(ب) بقایای کوره‌های ذوب و قالب‌گیری مس در شهداد، تل ابلیس و تپهٔ یحیی در استان کرمان و تپهٔ زاغه در قزوین، بیانگر آن است که در حدود ۵ تا ۷ هزار سال پیش، ساکنان این سکونتگاه‌ها به فنون ذوب و قالب‌گیری مس دست یافته بودند.

۱۵۵ | ۳ معاویه در زمان عمر بن خطاب (خلیفه دوم) به حکومت شام منصوب شد و با وجود اعتراض و مخالفت برخی از مسلمانان، تا زمان خلافت علی (ع) در این مقام باقی ماند.

توجه: عمر بن خطاب از سال ۱۳ تا ۲۳ ق. خلافت مسلمانان را عهده‌دار بود. ایران، شام، مصر در زمان او توسط مسلمانان فتح شد. پیشینه تأسیس دیوان در دوران اسلامی به زمان عمر بن خطاب (خلیفه دوم) بازمی‌گردد. او به پیشنهاد هرمزان، یکی از فرماندهان اسیر ایرانی، دیوان جنده (سپاه) را در مدینه تشکیل داد.

۱۵۶ | ۱ عبارت‌های «الف» و «د» نادرست است.

دورسنامه

ابومسلم خراسانی

دعوت عباسی به دنبال پیوستن ابومسلم خراسانی به جنبش و استقرار او در خراسان، وارد مرحله سرنوشت‌سازی شد. ابومسلم، به فرمان رهبر جنبش عباسی، هواداران نهضت را فرا خواند و سپاهی تشکیل داد که به «سیاه‌جامگان» مشهور شد. ابومسلم با شکست دادن فرمانروایان اموی و فتح شهرهای مختلف، وارد کوفه شد و ابوالعباس سفاح را از خاندان عباسی به خلافت نشان داد (۱۳۲ ق). او مروان بن محمد، آخرین خلیفه اموی را به همراه بسیاری از اعضای خاندان او از میان برداشت.

سرانجام ابومسلم: منصور عباسی پس از رسیدن به خلافت، ابومسلم خراسانی را ناجوانمردانه کشت؛ زیرا نگران نفوذ و قدرت فراوان او بود.

توجه: در دوره عباسیان، جنبش‌هایی به خونخواهی ابومسلم و یا تکریم خاطره او صورت گرفت و برای سال‌های متمادی، عباسیان را به زحمت انداخت. هر چند این جنبش‌ها سرکوب شدند اما سلطه خلفای عباسی را بر مناطق شرقی ایران (به ویژه خراسان) سست کردند.

۱۵۷ | ۲ پس از به تخت نشستن یزدگرد سوم، امور کشور کمی سامان یافت و سپاه ایران با شکست مسلمانان در جنگ جسر (پل) در سال ۱۳ ق بیشتر متصرفات آنان را پس گرفت.

۱۵۸ | ۳ علل توجه به علم کلام و گسترش آن در میان مسلمانان در زمان خلافت عباسیان:

۱- حضور پیروان ادیان دیگر از جمله یهودیان، مسیحیان و زرتشتیان در کنار مسلمانان، موجب شد که پیروان اسلام برای دفاع از باورهای دینی خود در برابر عقاید غیراسلامی، به علوم عقلی و به خصوص علم کلام توجه نشان دهند.

۲- بروز اختلافات دینی در میان مسلمانان و شکل‌گیری فرقه‌ها و مذاهب مختلف اسلامی نیز به گسترش علم کلام کمک کرد.

توجه: مذهب اسماعیلیه از مذاهب عقل‌گرا بود و از این‌رو، اسماعیلیان برای ترویج اصول عقاید خود، علاقه فراوان و توجه خاصی به علوم مختلف به ویژه فلسفه و کلام نشان می‌دادند. خلافت فاطمی نسبت به ترویج مذهب تشیع اسماعیلی و رواج آیین‌های شیعی در مناطق زیر سلطه خود، اهتمام جدی داشت.

۱۵۱ | ۴

دورسنامه

ارتباط مردم یثرب با پیامبر (ص) پیش از هجرت پیامبر (ص):

حضرت محمد (ص) در سال ۱۱ بعثت، شش نفر از مردم یثرب را که برای انجام مراسم حج به مکه آمده بودند، به اسلام دعوت کرد. آنان مسلمان شدند و پس از بازگشت به شهر خود، به تبلیغ اسلام پرداختند.

♦ عقبه اول: سال بعد، ۱۲ مرد یثربی، هنگام مراسم حج در مکانی موسوم به عقبه در مناه، با پیامبر (ص) بیعت کردند. این بیعت در تاریخ به پیمان عقبه اول معروف شده است.

♦ عقبه دوم: در مراسم حج سال ۱۳ بعثت، ۷۳ مرد و دو زن از اهالی یثرب در عقبه با رسول خدا (ص) پیمانی بستند که به عقبه دوم مشهور است.

پیمان عقبه دوم، بیانگر نفوذ و گسترش چشمگیر اسلام در یثرب بود؛ زیرا شمار قابل توجهی از اعضای قبیله‌های مختلف، به ویژه اوس و خزرج، در آن حضور داشتند.

۱۵۲ | ۱ بررسی عبارت‌ها:

الف) آیات قرآن، کتاب‌های سیره و منابع حدیثی به برخی از خصوصیات و رفتارهای منافقان مدینه اشاره کردند.

ب) در ذی‌القعدة سال ششم هجرت، پیامبر (ص) به همراه جمعی از مسلمانان به منظور انجام مراسم حج راهی مکه شدند. مشرکان قریش مانع ورود آن‌ها شدند. پس از مذاکراتی که میان دو طرف صورت گرفت، در حدیبیه، پیمان صلحی میان مسلمانان و مشرکان بسته شد. قرآن این صلح را فتح و پیروزی آشکار برای اسلام معرفی کرده است.

ج) زندگی اقتصادی مسلمانان در زمان رسول خدا (ص) ساده بود و پیامبر (ص) با اموال محدودی که در اختیار داشت، به اداره امور می‌پرداخت. از جمله این اموال، غنایم جنگی، زکات و جزیه بود. آیات قرآن، چگونگی دریافت و توزیع این اموال را مشخص کرده بود.

د) قرآن از سجایای اخلاقی پیامبر (ص)، به عنوان «خُلُقِ عَظِيمٍ» و «اسوه» دیگر مردمان، یاد کرده است.

۱۵۳ | ۳ سرزمین شام در غرب آسیا، به عنوان نقطه اتصال زمینی و دریایی سه قاره آسیا، اروپا و آفریقا، همواره از موقعیت فوق‌العاده مهمی برخوردار بوده است. این سرزمین در زمان عمر بن خطاب فتح شد و اداره آن به معاویه بن ابی‌سفیان واگذار شد. معاویه تا زمان خلافت علی (ع) در این مقام باقی ماند.

۱۵۴ | ۲

دورسنامه

ماجرای سقیفه و انتخاب ابوبکر به خلافت

هنگامی که امام علی (ع) و بنی‌هاشم مشغول برگزاری مراسم تدفین پیامبر (ص) بودند، گروهی از انصار در مکانی موسوم به «سقیفه بنی‌ساعده» در مدینه گرد هم آمدند تا درباره تعیین جانشین رسول خدا (ص) تصمیم بگیرند. ابوبکر بن ابی‌قحافه، عمر بن خطاب و ابوعبیده جراح از گروه مهاجران به سرعت، خود را به آن جمع رساندند. سرانجام پس از گفت‌وگوهای بسیار، نخست عمر و ابوعبیده و سپس تعدادی از انصار حاضر در سقیفه با ابوبکر، به عنوان خلیفه و جانشین پیامبر (ص)، بیعت کردند.

توجه: انصار، مسلمانان اهل مدینه بودند.

۱۶۲ ۳ در پنجاه سال اخیر، تقاضای حمل و نقل مسافر و بار در جهان رشد چشمگیری داشته است. به همین سبب و با توجه به نقش حمل و نقل در فعالیت‌های اقتصادی و اجتماعی، مدیریت حمل و نقل یکی از موضوعات مهم در همه جوامع است.

دورنگاه

توجه: مدیریت حمل و نقل عبارت است از کلیه فعالیت‌های برنامه‌ریزی و اجرایی با هدف بهینه کردن سامانه‌های حمل و نقل.

۱۶۳ ۳ برای رفتن از یک مکان به مکان‌های دیگر، هر چه تعداد نقاطی که بر سر راه قرار می‌گیرند، کمتر باشد، قابلیت دسترسی آن مکان، مطلوب‌تر است زیرا تعداد نقاط بیشتر به معنای تراکم رفت و آمد و تأخیر زمانی بیشتر است.

بررسی عبارت‌های تکراری

(الف) هزینه‌های جابه‌جایی به عوامل مختلفی از جمله طول مسیر، میزان انرژی مصرف‌شده و همچنین نوع وسیله حمل و نقل و ... بستگی دارد.
(ب) تقاضا برای حمل و نقل به عوامل دیگری هم‌چون هزینه جابه‌جایی، میزان جمعیت و ... بستگی دارد.

۱۶۴ ۲

دورنگاه

دسترسی (مسیرها و شبکه‌ها)

هر شبکه از دو بخش اصلی تشکیل می‌شود:

- ۱- گره‌ها یا نقاطی که به وسیله مسیرها به هم مربوط می‌شوند.
 - ۲- مسیرها یا خطوطی که بین مکان‌ها قرار گرفته‌اند.
- با تحلیل مسیرها و گره‌ها می‌توان قابلیت دسترسی و کارایی یک شبکه را بررسی کرد.

با توجه به ماتریس «الف» هر چه مجموع طول مسیرهای پیموده‌شده، از یک مکان به مکان‌های دیگر کمتر باشد، دسترسی آن مکان به سایر مکان‌ها بهتر است. در ماتریس «الف»، مکان‌های B و C کم‌ترین مجموع طول مسیر را با ۱۱ کیلومتر دارند. در ماتریس «ب»، برای رفتن از یک مکان به مکان‌های دیگر، هر چه تعداد نقاطی که بر سر راه قرار می‌گیرند، کمتر باشد، قابلیت دسترسی آن مکان مطلوب‌تر است؛ زیرا تعداد نقاط بیشتر به معنای تراکم رفت و آمد و تأخیر زمانی بیشتر است، بنابراین در ماتریس «ب»، مکان B با کم‌ترین نقاط بر سر راه، مطلوب‌ترین دسترسی را دارد.

توجه: نقاطی که در یک شبکه، دسترسی مطلوبی دارند، علاوه بر برنامه‌ریزی حمل و نقل، در مطالعات مکان‌یابی نیز مورد توجه قرار می‌گیرند؛ برای مثال، در مکان‌یابی برای احداث یک فروشگاه، کارخانه یا تعیین یک روستا یا شهر، به عنوان مرکز خدمات‌دهی به سایر سکونتگاه‌های اطراف

جمع مسیر	D	C	B	A	(الف)
۲۱	۹	۷	۵	۰	A
۱۱	۴	۲	۰	۵	B
۱۱	۲	۰	۲	۷	C
۱۵	۰	۲	۴	۹	D

ماتریس جمع مسیر

۱۵۹ ۴ بررسی عبارت‌ها:

(الف) عباسیان از توان سیاسی و نظامی سلجوقیان برای مقابله با فاطمیان مصر استفاده می‌کردند.

توجه: حکومت‌های نیمه‌مستقل در دوره اموی وجود نداشت.

(ب) یکی از ویژگی‌های حکومت امویان، قومیت‌گرایی و تشدید تعصبات قبیله‌ای در این دوره بود.

توجه: یکی از ویژگی‌های شاخص خلافت عباسیان، اجتناب از سیاست عرب‌گرایی بود.

(ج) شیعیان و پیروان علی (ع) که به «علویان» معروف بودند، در سراسر دوره حکومت امویان و عباسیان تحت تعقیب قرار داشتند.

(د) در دوره عباسیان بخش‌هایی از قلمرو اسلامی با حکومت‌هایی مستقل از دستگاه خلافت اداره می‌شد؛ مانند اندلس، شمال مصر و ...

۱۶۰ ۴ تنها احتمال وقوع عبارت «الف» وجود دارد.

بررسی عبارت‌ها:

(الف) پس از فتح ایران، اداره امور دیوانی، در اختیار ایرانیان باقی ماند. دفترهای دیوانی مانند گذشته به خط و زبان پهلوی نوشته می‌شد و سکه‌های ضرب‌شده توسط ساسانیان هم‌چنان در گردش بود.

توجه: در دوران خلافت عمر و عثمان، درآمد‌های فراوانی از سرزمین‌های فتح‌شده، به خزانه مسلمانان در مدینه سرازیر شد. خلیفه دوم، این درآمد‌ها را به عنوان عطا یا میان مسلمانان توزیع کرد.

(ب) اولاً در زمان امام سجاد (ع) (دوره امویان) هنوز بغداد ساخته نشده بود، دوماً در دوره خلافت عباسیان و از زمان امام صادق (ع) به بعد، جریان وکالت آغاز شد.

توجه: وکلای ائمه، کسانی بودند که در مکتب اهل بیت آموزش دیده بودند و با اجازه آنان، به عنوان مرجع امور دینی مردم در شهرهای مختلف، ایفای نقش می‌کردند.

(ج) مأمون عباسی از ۱۹۸ تا ۲۱۸ قمری و مستنصر فاطمی از ۴۲۷ تا ۴۸۷ قمری حکومت می‌کرد.

توجه: خلافت عباسی پس از مأمون در سرآشویی ضعف و زوال افتاد. در همین شرایط، یکی از نوادگان اسماعیل (پسر امام صادق (ع)) حکومتی را در شمال آفریقا بنیاد نهاد که به خلافت فاطمیان معروف شد (۲۹۷ ق).

(د) حجر بن عدی و عمرو بن حمق در دوره خلافت معاویه (پیش از روی کار آمدن یزید و وقوع قیام کربلا) به دستور معاویه به قتل رسیدند.

جغرافیا

۱۶۱ ۲ در پنجاه سال اخیر، تقاضای حمل و نقل مسافر و بار در جهان،

رشد چشمگیری داشته است. این تقاضا، هم به صورت کمتی، یعنی تقاضای افزایش مسیرها و وسایل حمل و نقل مانند جاده‌ها، بنادر، فرودگاه‌ها و هم از نظر کیفی، یعنی بهبود سرعت، کاهش زمان و هزینه‌ها، رفاه و ایمنی بیشتر و ... بوده است.

۴/۱۷۱

دورنگاه

سؤالات کلیدی در جغرافیا

♦ کجا؟

این ارتفاع در کجا رخ داده است؟ در شهرهای بزرگ

♦ چه چیز؟

چه چیزی رخ داده است؟ مهاجرت معکوس (شهرگریزی)

♦ چرا؟

چرا این پدیده به وجود آمده است؟ به دلیل مشکلات شهرهای بزرگ

♦ چه موقع؟

از چه زمانی رخ داده است؟ در سال‌های اخیر

♦ چه کسی یا چه کسانی؟

چه کسانی یا کدام فعالیت‌ها و برنامه‌های انسانی در شکل‌گیری این پدیده

اثر داشته است؟ آلودگی هوا، گرانی مسکن و آسیب‌های اجتماعی

♦ چطور؟

زمینه‌های به وجودآورنده این پدیده چیست؟ آلودگی هوا، گرانی مسکن و

آسیب‌های اجتماعی

♦ توجه: در مثال مطرح‌شده در این سؤال، آلودگی هوا، گرانی مسکن و آسیب‌های

اجتماعی در پاسخ به هر دو سؤال «چطور» و «چه کسانی» قابل بیان است.

۳/۱۷۲

سؤال «چطور؟» به بررسی سیر تکوین و تحول پدیده می‌پردازد؛

زمینه‌های به وجودآورنده پدیده شهرگریزی چیست؟ آلودگی هوا، گرانی مسکن

و آسیب‌های اجتماعی

۴/۱۷۳

دورنگاه

خلیج فارس

ارزش و نقش ارتباطی بین سه قاره آفریقا، اروپا و آسیا که در گذشته، اهمیت داشته و اکنون نیز به عنوان حلقه‌ای از زنجیره حمل و نقل کالا و نفت، اهمیت خود را حفظ کرده است، بزرگ‌ترین منبع انرژی جهان به شمار می‌رود؛ زیرا حدود ۶۶ درصد ذخایر نفت جهان و ۲۸ درصد ذخایر گاز طبیعی را در خود جای داده است. این منطقه، ارزش فرهنگی و سیاسی دارد؛ زیرا در مرکز و قلب ناحیه جغرافیایی و سیاسی جهان اسلام قرار دارد. درآمدها و دلارهای ناشی از صدور و فروش نفت خام، منطقه خلیج فارس را به صورت یکی از کانون‌های ثروتمند جهان درآورده است و این بازار مصرف بزرگ، آن را به کانون توجه صادرکنندگان کالاهای صنعتی و غیرصنعتی تبدیل کرده است.

دریای عمان

این دریا به واسطه مجاورت با آب‌های آزاد (اقیانوس هند) و وجود سواحل با قابلیت‌های دفاعی مناسب، از نظر اقتصادی و نظامی، اهمیت بسیاری برای ایران دارد.

♦ توجه: خطوط دریایی، امکان دسترسی به بازارهای مصرف را برای کشورهای که در مجاورت آن‌ها قرار گرفته‌اند، فراهم می‌آورد.

جمع تعداد نقاط	D	C	B	A	(ب)
۵	۲	۲	۱	۰	A
۳	۱	۱	۰	۱	B
۴	۱	۰	۱	۲	C
۴	۰	۱	۱	۲	D

ماتریس تعداد نقاط

۱/۱۶۵

$$\frac{100}{1} \times \frac{\text{طول مسیر قابل احداث بین دو مکان}}{\text{طول مسیر مستقیم بین دو مکان}} = \text{شاخص انحراف (\%)}$$

$$\frac{9}{6} = \frac{3}{2} = 1.5$$

$$\frac{3}{2} \times \frac{100}{1} = 150$$

۳/۱۶۶ گزینه‌های (۱)، (۲) و (۴) به عامل ویژگی‌های طبیعی و نقش آن

در مدیریت و برنامه‌ریزی حمل و نقل اشاره دارند، اما گزینه (۳) با عامل تقاضا مرتبط است.

۴/۱۶۷ بررسی عبارت‌ها:

الف) کنترل مسافران با اشعه X در فرودگاه‌ها ← نظارت بر حمل و نقل خصوصی و عمومی

ب) استفاده از کمربند ایمنی یا جلیقه نجات در هواپیماها ← استفاده از تجهیزات ویژه در وسایل حمل و نقل

۳/۱۶۸ گسترش حمل و نقل عمومی، مهم‌ترین راهکار بهبود حمل و نقل شهری است.

دورنگاه

♦ توجه: سامانه حمل و نقل عمومی، یعنی سامانه‌ای که در آن، مسافران با خودرویی که مالک آن هستند، سفر نکنند و سفرهای درون‌شهری به صورت جمعی و مشترک انجام شود.

۴/۱۶۹ بررسی عبارت‌های نادرست:

د) استفاده از اتوبوس‌های برقی، سابقه‌ای بسیار طولانی دارد.
ه) دوچرخه، وسیله‌ای مناسب برای سفرهای تا ۵ کیلومتر مسافت در شهرهاست.

۳/۱۷۰ بررسی گزینه‌ها:

- ۱) نادرست: مدت زمان جابه‌جایی در کشتی نسبت به هواپیما بیشتر است، اما هزینه جابه‌جایی بار با آن، نسبت به هواپیما کم‌تر است.
- ۲) نادرست: سرعت جابه‌جایی با هواپیما بیشتر از قطار است، اما ظرفیت جابه‌جایی مسافر در قطار بیشتر از هواپیما است.
- ۳) درست: هر چه میزان انحراف مسیر کم‌تر باشد، هزینه‌های مربوط به آن احداث مسیر نیز کاهش می‌یابد.
- ۴) نادرست: ارتباطی میان میزان تقاضا برای حمل و نقل و تنوع وسایل حمل و نقل وجود ندارد.

دورستانه

توجه: جلگه‌ها در کنار همه دریاها و دریاچه‌ها و رودهای پرآب کشورمان دیده می‌شود، اما وسعت آن‌ها در سواحل جنوبی کشورمان (ناحیه آب و هوایی گرم و شرجی) بیشتر از دیگر نواحی است.

بررسی عبارت نادرست:

۲ ۱۷۸ ج) توفان‌ها و بادهای شدید موجب فرسایش و جابه‌جایی مواد در دشتهای می‌شود.

دورستانه

انواع توده‌های هوایی که وارد کشور ما می‌شوند و آب و هوای ایران را تحت تأثیر قرار می‌دهند:

♦ **توده هوای مرطوب غربی:** رطوبت دریای مدیترانه و اقیانوس اطلس را در دوره سرما به داخل ایران منتقل و برف و باران به همراه دارد.

♦ **توده هوای مرطوب غربی:** مهم‌ترین سامانه بارشی در ایران است که موجب ریزش برف و باران و تأمین آب می‌شود.

♦ **توده هوای سودانی:** گاهی در دوره سرد سال، رطوبت دریای سرخ را به کشور ما می‌آورد و باعث بارندگی می‌شود.

♦ **توده هوای گرم و خشک:** در تابستان، هوای گرم را از عربستان به ایران وارد می‌کند و باعث افزایش شدید دما می‌شود.

♦ **توده هوای سرد و خشک سیبری:** در دوره سرد سال، وارد ایران شده باعث سردی و خشکی هوا در ماه‌های سرد و موجب بارش در سواحل خزر می‌شود.

♦ **توده هوای مرطوب موسمی:** برخی سال‌ها در دوره گرم از اقیانوس هند به ایران نفوذ و موجب باران‌های سیلابی در جنوب شرق ایران می‌شود.

بررسی عبارت‌های نادرست:

الف) دشت کویر شامل نمکزارهای پف‌کرده‌ای است که تبخیر شدید، عامل اصلی شکل‌گیری آن است.

د) یکی از ویژگی‌های آب و هوای گرم و خشک، اختلاف شدید دما است.

دورستانه

لوت

لوت، یکی از خشک‌ترین بیابان‌های ایران است که در عین حال، یکی از گرم‌ترین مناطق کره زمین نیز به شمار می‌آید. لوت در جنوب شرق ایران قرار دارد. بخش زیادی از این بیابان به دلیل قرارگیری در منطقه فشار زیاد جنب حاره‌ای، کمتر از ۳۰ میلی‌متر باران دارد.

توجه: دشت لوت از جمله دشتهایی است که در نتیجه گسل‌خوردگی و فرونشست بخشی از پوسته زمین شکل گرفته‌اند و فرسایش بادی و آبی، ناهمواری‌های جدیدی در سطح آن‌ها تشکیل داده است.

۲ ۱۷۴ بررسی عبارت‌ها:

الف) دسترسی به خطوط دریایی ← موقعیت نسبی (نزدیکی به آب‌ها و دریاها)
ب) تنوع محصولات کشاورزی ← موقعیت مطلق (ریاضی) (تنوع آب و هوایی ناشی از گستردگی در عرض‌های جغرافیایی)

ج) افزایش میزان دما از شمال به جنوب ← موقعیت مطلق (ریاضی) (گستردگی در عرض‌های جغرافیایی و زاویه تابش خورشید)

د) توسعه شهرک‌های صنعتی در اطراف تهران ← موقعیت نسبی

دورستانه

موقعیت جغرافیایی هر کشور از دو نظر قابل مطالعه است:

♦ **موقعیت ریاضی:** محل دقیق هر پدیده یا مکان، با توجه به طول و عرض جغرافیایی

توجه: ایران در عرض جغرافیایی ۲۵ تا ۴۰ درجه در جنوب منطقه معتدله نیمکره شمالی و هم‌چنین در ۴۴ تا ۶۳ درجه طول شرقی واقع شده است. گستردگی کشورمان در این عرض‌ها به تنوع آب و هوا در آن منجر شده است. این تنوع آب و هوایی در نوع تولیدات کشاورزی و محیط زیست مؤثر است.

♦ **موقعیت نسبی:** محل قرارگیری هر مکان، نسبت به پدیده‌های طبیعی یا انسانی پیرامون خود

۳ ۱۷۵ **الف)** از رشته‌کوه‌های مهم منطقه کوهستانی شمال خراسان، می‌توان به هزار مسجد و آلاداغ اشاره کرد.

ب) کوهستان‌های تالش با جهت شمالی - جنوبی، منطقه آذربایجان را از کناره‌های دریای خزر جدا کرده است. شیب عمومی این کوه‌ها به سمت خزر بیش از منطقه آذربایجان است.

ج) بخش اعظم چین‌خوردگی‌های وسیع منطقه کوهستانی البرز، حاصل کوهزایی مواد رسوبی طی میلیون‌ها سال است.

د) مراکز جمعیتی بسیاری در امتداد کوهستان‌های البرز مستقر شده است و یکی از کانون‌های عمده فعالیت‌های اقتصادی کشور به شمار می‌رود.

۳ ۱۷۶ **د)** در کناره رودهای منطقه زاگرس، شهرهای متعددی گسترش یافته

است که موجب برهم خوردن تعادل جریان رودها بر اثر دستکاری‌های انسانی (دیواربندی، مجراسازی، پل‌سازی، پوشاندن روی رودها و ورود فاضلاب‌های شهری) در نواحی شهری شده و رودها را وادار کرده است که در مناطق شهری از بستر تعیین‌شده تجاوز کنند و طغیان یا سیلاب را به شهرها تحمیل نمایند. نمونه‌های متعددی از این سیلاب‌ها در زاگرس در استان‌های لرستان و ایلام، طی سال‌های اخیر مشاهده شده است. افزایش رسوبات، سبب گسترش سیلاب‌دشتهای می‌شود و مجاری رودها را دچار تغییر می‌کند.

۲ ۱۷۷ بررسی عبارت‌ها:

الف) ویژگی‌های آب و هوای گرم و شرجی: بارندگی اندک - رطوبت نسبی بالا - میانگین دمای بالای سالیانه

ب) آب و هوای کوهستانی: افزایش بارندگی و کاهش دما با افزایش ارتفاع - میانگین دمای پایین - بارندگی اغلب به صورت برف

ج) آب و هوای گرم و خشک: بارش کم و خشکی هوا - اختلاف شدید دما - فقر پوشش گیاهی - تبخیر و تعرق زیاد

۱۸۵/۳ بررسی عبارت‌های نادرست:

(ب) چهره زمین طی زمان بر اثر هوازدگی و فرسایش تغییر می‌کند. هوازدگی به سه شکل صورت می‌گیرد: هوازدگی فیزیکی، هوازدگی شیمیایی و هوازدگی زیستی، اما فرسایش در سه مرحله رخ می‌دهد: ۱- کنده شدن مواد از جای خود (حفر) ۲- انتقال ۳- رسوب‌گذاری یا انباشته شدن مواد در مکان‌های دیگر. (د) رابطه بین شیب دامنه‌ها و ضخامت خاک از نوع معکوس است؛ یعنی هر چه شیب دامنه‌ها بیشتر می‌شود، از ضخامت خاک کاسته می‌شود. رابطه بین ارتفاع و فصل رویش گیاهان نیز از نوع معکوس است؛ یعنی هر چه ارتفاع افزایش می‌یابد، درجه رشد گیاهان و فصل رویش آن‌ها کمتر و کوتاه‌تر می‌شود.

۱۸۶/۴

درسنامه

فرسایش طبیعی در بیابان

اشکال فرسایش در بیابان‌ها، ناشی از دو فرآیند کاوشی یا تراکمی است.

♦ **اشکال فرسایش کاوشی:** این نوع فرسایش بیشتر حاصل کنده شدن ذرات از یک مکان و انتقال آن به مکان‌های دیگر است.

مثال: دشت ریگی (رگ)، چاله‌های بادی، کلوت (یاردانگ)، گرزدیو و ستون‌های سنگی

♦ **اشکال فرسایش تراکمی:** این فرسایش حاصل انباشته شدن ذرات توسط باد در یک مکان است.

مثال: تپه‌های ماسه‌ای (تلماسه) ← برخان

فرسایش طبیعی در سواحل

نیروی امواج، انحلال سنگ‌های آهکی سواحل در آب دریا و نفوذ آب به شکاف‌ها و درزهای این نوع سنگ‌ها موجب فرسایش می‌شوند و اشکال خاصی را در سواحل پدید می‌آورند.

♦ **اشکال فرسایش کاوشی (ناشی از حفر مواد) در سواحل صخره‌ای**

مثال: ستون‌های سنگی دریایی، غارها و طاق‌های دریایی

♦ **اشکال فرسایش تراکمی (ناشی از رسوب‌گذاری مواد)**

مثال: آب‌سنگ‌ها و جزایر مرجانی، باتلاقی‌ها و زبانه یا دماغه ماسه‌ای

۱۸۷/۲

درسنامه

دشت ریگی (رگ)

وقتی در زمین‌های پوشیده از ماسه‌های ریز، شن و سنگ‌های ریز و درشت، باد، ماسه‌های ریز را با خود می‌برد، در طول زمان، سنگ‌های درشت بر جای می‌مانند و سطوحی پر از قله‌سنگ‌ها به وجود می‌آورند که به آن «سنگ‌فرش بیابانی» نیز می‌گویند.

گرزدیو و ستون‌های سنگی

گاهی باد، مواد نرمی را که زیر یا لبه تخته‌سنگ‌ها قرار گرفته‌اند، تخریب می‌کند و با خود می‌برد و بخش‌های سخت و مقاوم را باقی می‌گذارد. در نتیجه، ستون‌هایی سنگی به شکل قارچ یا سایر اشکال به وجود می‌آیند که به آن‌ها گرزدیو می‌گویند.

۱۸۱/۲ بررسی عبارت‌ها:

(الف) اعمال ممنوعیت شکار در جنگل‌های هیرکانی برای حفظ گونه‌های زیستی نواحی تحت تأثیر تصمیمات حکومتی هستند.

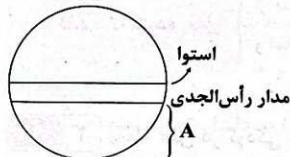
(ب) تعیین حریم توسعه برای رودخانه‌ها و پرهیز از ساخت و ساز در محدوده سیل‌گیر رودخانه‌ها ← نواحی به فعالیت‌های انسان‌ها شکل می‌دهند.

(ج) مالچ‌پاشی بر روی ماسه‌ها برای تثبیت آن‌ها و جلوگیری از حرکتشان ← نواحی به فعالیت‌های انسان‌ها شکل می‌دهند.

(د) کاهش پوشش گیاهی در نواحی شمالی کشور در پی افزایش جمعیت این نواحی و گسترش ساخت و سازها ← انسان‌ها نواحی را تغییر می‌دهند / نواحی با یکدیگر کنش متقابل دارند.

۱۸۲/۱ همه عبارت‌ها از متن داده‌شده، قابل درک است.

۱۸۳/۴ منظور از عرض‌های جغرافیایی بالاتر از مدار رأس‌الجدی منطقه نشان داده‌شده با «A» است.

بررسی عبارت‌ها:

(الف) درست: مایل بودن محور زمین موجب می‌شود که اشعه خورشید به مناطق استوایی، عمود و نزدیک به عمود بتابد و زاویه تابش به سمت قطب، مایل و مایل‌تر شود.

(ب) نادرست: فشار هوا در منطقه معتدله، کم و در منطقه قطبی، زیاد است. (ج) نادرست: در ناحیه استوایی دمای هوا در هیچ ماهی از سال، سردتر از $+18^{\circ}\text{C}$ نمی‌شود.

(د) نادرست: وسعت زیست‌بوم‌ها ارتباطی با عرض‌های جغرافیایی ندارد. ۱۸۴/۳ تصویر داده‌شده، مرکز پرفشار را نشان می‌دهد. در پرفشار، فشار هوا به سمت مرکز ناحیه افزایش می‌یابد.

بررسی عبارت‌ها:

(الف) نادرست: منطقه حاره‌ای (استوایی) از مراکز کم‌فشار زمین است. (ب) درست: هوا همیشه از جایی که فشار بیشتری وجود دارد، به سمت جایی که فشار کم‌تری دارد، جریان می‌یابد و به این ترتیب باد به وجود می‌آید. (ج) نادرست: بیابان گبی به دلیل دوری از منابع رطوبت تشکیل شده است. (د) درست: در منطقه جنب حاره (اطراف مدار رأس‌السرطان و رأس‌الجدی) هوا سرد و سنگین می‌شود و فرو می‌نشیند و مراکز فشار زیاد جنب استوایی را به وجود می‌آورد.

درسنامه

مرکز پرفشار

وقتی هوا سرد می‌شود، مولکول‌های آن به هم نزدیک‌تر می‌شوند و تعدادشان در واحد حجم بیشتر می‌شود. هوای سرد، سنگین است و به سمت پایین یا سطح زمین فرود می‌آید، در نتیجه بر روی منطقه سرد، یک مرکز پرفشار پدید می‌آید. در پرفشار، فشار هوا به سمت مرکز ناحیه افزایش می‌یابد.

بررسی سایر گزینه‌ها:

- (۱) عقل استدلالی همان کاربرد رایج است و انسان با آن «کار خوب و بد» و «مکتب سعادت بخش» را تشخیص می‌دهد.
- (۳) اگر تربیت عقلانی به خوبی صورت نگیرد، عقل به توانایی‌های لازم نمی‌رسد و نمی‌تواند حق را از باطل و درست را از نادرست تشخیص دهد.
- (۴) انسان با عقل خود پی می‌برد که «کدام سخن درست و کدام نادرست» و «کدام مکتب گمراه‌کننده» است؛ یعنی عقل، ابزار سنجش خود تفکر و مکاتب است.

دورنگانه

عقل استدلالی	
ماهیت عقل در آغاز	عقل در کودکی «استعداد» است، نه «فعلیت».
شرط شکوفایی	تبدیل شدن استعداد عقلی به توانایی استدلال، نیازمند «تربیت و تمرین» است.
پیامد فقدان تربیت	ناتوانی در تشخیص حق از باطل و درست از نادرست
قلمرو گسترده عقل	از تشخیص رفتار پسندیده تا تشخیص دین حق و تمایز علوم (ریاضی، فیزیک، فلسفه)

- (۲) رابطه عقل در کودکی با تربیت، رابطه «استعداد و فعلیت» است. عقل در ابتدا فقط یک «بذر» (قوه) است و هنوز «درخت» (فعل) نشده است. تربیت عقلانی مانند باغبانی است که باعث می‌شود این استعداد خام، شکوفا شود و به فعلیت برسد. اگر این تربیت نباشد، عقل در حد همان استعداد باقی می‌ماند و توانایی تشخیص (میوه دادن) را پیدا نمی‌کند.

بررسی سایر گزینه‌ها:

- (۱) در این تشبیه، اشیا از قبل «موجود و کامل» هستند (فعلیت دارند) و فقط دیده نمی‌شوند؛ اما عقل کودک هنوز کامل نیست.
- (۳) در این تشبیه، چیزی از «بیرون» اضافه می‌شود که در ذات سیستم نبوده؛ اما توانایی استدلال در ذات عقل نهفته است و فقط باید شکوفا شود.
- (۴) در این تشبیه، آینه از قبل «آینه» است و کارش را بلد است (فقط مانع دارد)؛ اما عقل کودک هنوز توانایی تشخیص را «به دست نیاورده» است، نه این‌که مانند آینه از ابتدا، این توانایی را داشته و فقط خاک گرفته باشد.

دورنگانه

تحلیل فلسفی رشد عقل استدلالی	
وضعیت اولیه	قوه، استعداد، امکان (مانند بذر)
عامل تغییر	تربیت، تمرین، آموزش (مانند باغبانی)
وضعیت نهایی	فعلیت، توانایی، مهارت (مانند درخت بارور)

- (۳) موجودات عالم عقل (که فلاسفه، آن‌ها را عقول و دین، آن‌ها را فرشتگان می‌نامد) دارای «تجرد تام» هستند؛ یعنی هم ذاتشان و هم فعلشان مجرد است. به همین دلیل، روش شناخت آن‌ها «شهودی» است؛ یعنی حقایق را مستقیماً می‌بینند و نیازی به واسطه‌هایی مثل مفاهیم، کلمات و استدلال‌های منطقی ندارند. استدلال، مخصوص موجودی (مثل انسان) است که به حقیقت دسترسی مستقیم ندارد و می‌خواهد با ابزار فکر به آن برسد، اما عقول در متن حقیقت حضور دارند.

- (۲) یکی از مهم‌ترین جبهه‌های هوا، جبهه قطبی است که بین هوای سرد قطب و هوای گرم استوایی در منطقه معتدله تشکیل می‌شود. در ناحیه معتدله، بر اثر صعود هوا، منطقه کم‌فشار ایجاد می‌شود.

بررسی عبارات‌های نادرست:

- (الف) نواحی قطبی در زمستان به مدت چند ماه در تاریکی کامل فرو می‌روند.
- (ب) هوای سرد شده در نواحی فوقانی استوا به سمت عرض‌های بالاتر حرکت می‌کند و تحت تأثیر نیروی کوریولیس دچار انحراف می‌شود و در منطقه جنب حاره، فرو می‌نشیند.
- (د) نواحی استوایی، منبع بزرگ ذخیره گرما و سرچشمه جریان‌های دریایی آب گرم در اقیانوس‌ها هستند.

- (۳) A ← حدود ۱۰ درصد از مردم جهان در نواحی کوهستانی زندگی می‌کنند.

- B ← نواحی بیابانی حدود ۳۳ درصد سطح زمین را پوشانده‌اند.

بررسی عبارات‌ها:

- (الف) درست: هر دو ناحیه کوهستانی و بیابانی از نظر وجود معادن و جاذبه‌های گردشگری قابل توجه هستند.
- (ب) نادرست: تنوع زیستی و تنوع فرهنگ‌های بومی، یکی از قابلیت‌های نواحی کوهستانی است.
- توجه:** کوهستان‌ها پناهگاه حیات وحش‌اند و تنوع زیستی گیاهی و جانوری خاص خود را دارند.
- (ج) درست: خشکسالی و گرم شدن هوا و کاهش بارندگی از جمله عوامل مؤثر طبیعی در گسترش بیابان‌هاست.
- (د) نادرست: یکی از راهکارهای حفاظت از محیط‌های کوهستانی، کشت گیاهان بر روی دامنه‌ها برای جلوگیری از فرسایش خاک است.

بررسی عبارات‌ها:

- (الف) العزیزیه در کشور لیبی در صحرای بزرگ آفریقا در ناحیه جنب حاره‌ای (ناحیه گرم و خشک) واقع شده است.
- (ب) بیابان نامیب در منطقه پرفشار جنب حاره تشکیل شده است.
- (ج) نواحی استوایی و آسیایی موسمی، بسیار پرباران‌اند و بیش از ۱۵۰۰ میلی‌متر در سال بارندگی دارند.
- (د) انرژی دریافتی روزانه در مناطق استوایی ۸۰۰ کالری در سانتی‌متر مربع است.

دورنگانه

- توجه:** منطقه استوایی = ناحیه گرم و مرطوب
منطقه جنب حاره (اطراف مدارهای رأس‌السرطان و رأس‌الجذی) = ناحیه گرم و خشک

فلسفه و منطق

- (۲) عقل در ابتدای کودکی به صورت یک توانمندی «بالفعل» (آماده و کامل) وجود ندارد، بلکه صرفاً به صورت یک «استعداد» (قوه) است. بنابراین، کودک توانایی استدلال را از ابتدا ندارد و باید آن را با تربیت به دست آورد.

پیرامون ساین گزینیه ها:

(۱) این موجودات در افعال خود به ابزار مادی هم نیاز ندارند.

(۲) روح هر انسانی، استعداد رسیدن به چنین مرتبه‌ای را دارد و می‌تواند با تهذیب نفس به جایی برسد که کاملاً مجرد شود و حقایق را شهود کند.

(۴) وجه تمایز اصلی در این است که انسان، موجودی مادی و عقول، موجوداتی غیرمادی هستند.

دوستنامه

ویژگی‌های عقول متعالی

جنس	مجرد از ماده و جسم (هم در ذات، هم در فعل)
ابزار	با شهود و بی‌نیاز از هرگونه ابزار مادی به کسب شناخت می‌پردازند.
شناخت	
نوع علم	شهودی (علم حضوری)، بدون مفهوم و استدلال

نکته: روح انسان با «تهذیب نفس» می‌تواند به مرتبه عقل برسد.

۲/۱۹۵ گزینیه (۲)، وجه اشتراک «فرآیندی» هر دو عقل را بیان می‌کند.

در مرتبه استدلال، عقل یک «استعداد» است که با «تربیت» شکوفا می‌شود. در مرتبه عقل متعالی، روح انسان نیز استعداد رسیدن به عالم عقل را دارد که شرط آن «تهذیب نفس» است. بنابراین، هر دو مسیر نیازمند حرکت و تکامل هستند: یکی با تربیت عقلانی (برای استدلال درست) و دیگری با تهذیب عملی (برای شهود حقایق).

پیرامون ساین گزینیه ها:

(۱) با عقل استدلالگر می‌توان امور غیرمادی (مثل خدا و روح) را هم شناخت (اثبات کرد)، هر چند نمی‌توان آن‌ها را «شهود» کرد. هم‌چنین برای شهود، استدلال «تعطیل» نمی‌شود، بلکه انسان از آن «فراتر» می‌رود.

(۳) گرچه عقل متعالی (فرشته) خطاناپذیر است، اما وظیفه او «اصلاح خطاهای منطقی» انسان نیست (این کار علم منطق است). فرشتگان حقایق را اضافه می‌کنند، نه این‌که معلم منطق باشند.

(۴) هدف نهایی تربیت عقلانی، ماندن در قفس مفاهیم نیست. اوج کمال انسان، عبور از مفهوم و رسیدن به «شهود» است، نه این‌که بخواهد عالم عقل را با مفاهیم محدود ذهنی شکار کند.

دوستنامه

مقایسه دو کاربرد مختلف عقل

عقل استدلالی	ابزار تفکر، نیازمند تربیت، کاربرد رایج از عقل
عقل متعالی	ابزار مشاهده، نیازمند تهذیب، کاملاً مجرد از ماده
رابطه	استدلال مقدمه‌ای است برای این‌که انسان بفهمد حقایقی هست؛ شهود مرحله‌ای است که آن حقایق را می‌بیند.

۱/۱۹۶ برای فهم بهتر دیدگاه هراکلیتوس درباره لوگوس به این مثال

توجه کنید ← لوگوس یک حقیقت متعالی است، اما این حقیقت در گوشه‌ای پنهان نمانده، بلکه جهان و اشیا همان «کلمات» او هستند که او را فریاد می‌زنند (ظاهر می‌کنند). پس جهان چیزی جز «ظهور لوگوس» نیست.

پیرامون ساین گزینیه ها:

(۲) اولاً لوگوس فراتر از لفظ است. ثانیاً، شناخت آن هم شهودی و عقلی است، نه صرفاً زبانی.

(۳) هراکلیتوس این دو معنا را «یکی» می‌داند (یک حقیقت با دو چهره)، نه این‌که تضاد داشته باشند.

(۴) اگرچه هراکلیتوس به تغییر معروف است، اما در بحث لوگوس، تأکیدش بر «حقیقت واحد و متعالی» است که در پس این تغییرات حضور دارد، نه این‌که همه چیز فقط لوگوس باشد.

دوستنامه

مفهوم لوگوس در اندیشه هراکلیتوس

معنای اصلی	حقیقت یکپارچه، وجود متعالی، عقل کل
معنای ظاهری	نطق، سخن، کلمه
رابطه این دو معنا	هرچیزی در جهان، ظهور وجودی متعالی است.

۳/۱۹۷

موجودات عالم عقل (فرشتگان) به دلیل مجرد تام، همواره در مقام «شهود» و مشاهده مستقیم حقایق هستند و نیازی به طی مسیر ندارند. اما روح انسان اگرچه ذاتاً بهره‌ای از مجرد دارد، در ابتدا گرفتار محدودیت‌ها و ابزارهای مفهومی (استدلال) است. انسان برای این‌که بتواند مانند فرشتگان حقایق را شهود کند، باید یک سیر صعودی را طی کند: یعنی با «تهذیب نفس» از مرتبه مادی عبور کرده، به مجرد کامل برسد تا چشم باطنی‌اش برای دیدن حقایق باز شود.

پیرامون ساین گزینیه ها:

(۱) روش شناخت آن‌ها در ابتدا یکسان نیست. انسان با «استدلال» و فرشته با «شهود» می‌شناسد. تنها در پایان مسیر کمال است که انسان به روش فرشتگان (شهود) دست می‌یابد.

(۲) روح انسان «ذاتاً مادی» نیست. اگر روح مادی بود، هرگز نمی‌توانست مجرد شود (ماده تبدیل به مجرد نمی‌شود). روح انسان «مجرد» است اما در ابتدا تعلق و وابستگی به ماده دارد که باید این تعلق را قطع کند.

(۴) اولاً انسان در ابتدا توانایی شهود ندارد و باید آن را کسب کند. ثانیاً فرشتگان «بی‌نیاز» از استدلال‌اند (چون برترند)، نه این‌که نقصی داشته باشند؛ کسی که مقصد را می‌بیند، نیازی به نقشه (استدلال) ندارد.

دوستنامه

مقایسه روح انسان و موجودات عالم عقل

وضعیت فرشتگان	استقرار دائم در قله شهود، بدون نیاز به حرکت و تکامل
وضعیت روح انسان	حرکت از دامنه (استدلال) به قله (شهود)
شرط صعود انسان	تهذیب نفس و رهایی از تعلقات مادی
نتیجه نهایی	روح انسان می‌تواند هم‌رتبه فرشتگان شود و حقایق را ببیند.

دورستانه

سیر تاریخی عقل در اروپا

دوره اول (قرن ۳ تا ۹)	عقل‌ستیزی - ایمان‌گرایی محض - عقل، دشمن ایمان معرفی می‌شود.
دوره دوم (قرن ۱۰ تا ۱۳)	عقل‌گرایی دینی (تأثیر ابن‌سینا و ابن‌رشد) - عقل، خادم و مفسر ایمان است.
دوره سوم (رنسانس)	عقل‌گرایی سکولار - عقل، یگانه معیار و جایگزین دین می‌شود.
نتیجه دوره رنسانس	پیدایش شکاف بین «عقل‌گرایان» (مثل دکارت) و «تجربه‌گرایان» (مثل بیکن)

۱۹۹/۳ دکارت معتقد بود عقل به تنهایی و با تکیه بر اصول بدیهی و استدلال محض (بدون نیاز به تجربه)، می‌تواند حقایق بزرگی مثل خدا و نفس را اثبات کند. اما اوگوست کنت آمد و گفت: «استدلال عقلی محض، واقعیت را نشان نمی‌دهد.» او شرط اعتبار عقل را «تجربی بودن» دانست. یعنی عقل فقط وقتی کار می‌کند که داده‌هایش را از حس و تجربه بگیرد. نتیجه این حرف، حذف متافیزیک (خدا، روح) بود، چون این‌ها تجربه نمی‌شوند.

بررسی سایر گزینه‌ها:

(۱) دکارت، عقل را فقط برای اثبات خدا و نفس نمی‌دانست، بلکه آن را در همه چیز (حتی فیزیک و ریاضی) اصل می‌دانست. هم‌چنین کنت عقل را «حذف» نکرد، بلکه «محدود» به تجربه کرد.

(۲) کنت عقل را «نفی کامل» نکرد، بلکه گفت عقل باید با روش تجربی کار کند تا به علم برسد.

(۴) دکارت به توانایی مطلق عقل (بدون نیاز به مکمل بیرونی مثل تجربه برای بدیهیات) باور داشت. او شهود را معتبر نمی‌دانست.

دورستانه

مقایسه دکارت و اوگوست کنت

محور مقایسه	دکارت	اوگوست کنت
ابزار اصلی	عقل محض، بدیهیات، استدلال عقلی	روش تجربی و حسی (عقل محدود به تجربه)
نگاه به امور غیرمادی	قابل اثبات	غیرقابل شناخت و غیرقابل اثبات
قلمرو عقل	امکان اثبات امور غیرمادی از طریق عقل استدلالی	محدود به جهان ماده و پدیده‌های طبیعی
ارزش فلسفه	پایه و اساس همه علوم	توهمات ذهنی و ساخته ذهن (بی‌ارزش)

۱۹۷/۴ دانش نظری به شناختی گفته می‌شود که موضوع آن «واقعیت‌های موجود» است که وجودشان وابسته به اراده و فعل ما نیست. حرکت سیارات، یک پدیده طبیعی و تکوینی است که مستقل از خواست انسان وجود دارد و ما فقط آن را «کشف» می‌کنیم (نه این‌که بسازیم). بنابراین شناخت آن جزء دانش نظری (بخش طبیعیات یا ریاضیات) است.

بررسی سایر گزینه‌ها:

(۱) مربوط به دانش عملی است؛ زیرا به تدبیر جامعه و قوانین بشری مربوط می‌شود که حاصل اراده و قرارداد انسان‌هاست.

(۲) مربوط به دانش عملی است؛ زیرا به اصلاح نفس و فضایل و رذایل مربوط می‌شود که با عمل و تمرین انسان سر و کار دارد.

(۳) مربوط به دانش عملی است؛ زیرا قوانین اداره خانواده و تربیت فرزند، اموری دستوری و عملی هستند که باید «انجام شوند».

دورستانه

تفاوت دانش نظری و عملی

دانش نظری	مربوط به «آن چه هست» (واقعیت‌های مستقل از انسان) مثال: خدا، طبیعت، ریاضیات
دانش عملی	مربوط به «آن چه باید باشد» (رفتارهای ارادی انسان) مثال: اخلاق، سیاست، اداره خانواده
کلید تشخیص	اگر با «اراده انسان» تغییر می‌کند ← عملی اگر ثابت و مستقل است ← نظری

۱۹۸/۲ گزینه (۲) دقیق‌ترین روایت از سه مرحله تاریخی است:

۱- مرحله اول (اوایل قرون وسطی): ایمان‌گرایی افراطی و عقل‌ستیزی (ایمان قوی از آن کسی است که در برابر عقل بایستد).

۲- مرحله دوم (اواخر قرون وسطی): ورود فلسفه اسلامی و استفاده از عقل برای توجیه و تبیین دین (سازگاری).

۳- مرحله سوم (رنسانس): طغیان عقل علیه کلیسا و تبدیل شدن آن به «یگانه معیار» و جایگزین دین.

بررسی سایر گزینه‌ها:

(۱) این گزینه ترتیب را برعکس گفته است. در ابتدا عقل در حاشیه بود (نه ابزار تبیین)، بعداً ابزار تبیین شد (دوره دوم).

(۳) کلیسا در «تمام» دوران، مخالف عقل نبود. در دوره دوم (قرن ۱۰ تا ۱۳) به شدت به عقل و فلسفه روی آورد.

(۴) تقسیم به عقل‌گرا و تجربه‌گرا نتیجه دوران رنسانس است.

گزینه ۴ (۲۰۲) قضیه محصوره است و سایر گزینه‌ها قضیه شخصی محسوب می‌شوند.

دورستانه

• **قضیه شخصی:** موضوع آن، مفهومی جزئی است. این مفهوم جزئی که موضوع قضیه شخصی است یا یک شخص و چیز خاص است، مانند «محمد دانشجو است» که محمد یک شخص خاص است یا موضوع قضیه شخصی ممکن است یک مجموعه معین باشد، مانند «معلمان مدرسه ۳۰ نفر هستند» که معلمان مدرسه یک مجموعه خاص است.

• **قضیه محصوره یا مسوره:** در این‌گونه قضایا، موضوع قضیه، مفهومی کلی است نه جزئی.

نکته: الفاظ «کل»، «تمام»، «همه» و «جمع» اگر به معنی «هر یک» و «هر یک از» باشند، سور موجب کلیه محسوب می‌شوند. ولی اگر به معنی «هر یک» و «هر یک از» نباشند، نشانه قضیه شخصی‌اند. به قضایای زیر دقت کنید:

- ۱- همه انسان‌ها ۷ میلیارد نفر هستند.
- ۲- همه انسان‌ها دارای قلب هستند.

در قضیه اول اگر به جای سور «همه» «هر یک» و یا «هر یک از» بگذاریم، قضیه معنی نمی‌دهد پس این قضیه شخصی است. بدین‌صورت: «هر یک از انسان‌ها ۷ میلیارد نفر است». این قضیه بی‌معنی است پس در این قضیه «همه» نشانه قضیه شخصی است. اما در قضیه دوم اگر به جای سور «همه» «هر یک» و یا «هر یک از» بگذاریم، قضیه معنی می‌دهد. بدین‌صورت: «هر یک از انسان‌ها دارای قلب است». در این قضیه «همه» معنی «هر یک» می‌دهد؛ در نتیجه این قضیه، موجب کلیه است.

با توجه به این‌که قضیه «هیچ الف ب نیست» کاذب است، نقیض آن یعنی «بعضی الف ب است»، صادق است. در نتیجه عکس مستوی نقیض آن یعنی «بعضی الف است»، صادق خواهد بود، زیرا در عکس مستوی اگر قضیه اصلی صادق باشد، عکس مستوی آن نیز صادق خواهد بود.

هم‌چنین قضیه «هیچ الف ب نیست» کاذب است. بنابراین عکس مستوی آن (هیچ الف نیست) صدق و کذبش نامشخص است، زیرا در عکس مستوی اگر قضیه اصلی کاذب باشد، عکس مستوی آن، صدق و کذبش نامشخص است.

دورستانه

معیار صدق و کذب چیست؟

برای معلوم کردن صدق و کذب قضایا، آن‌ها را با واقعیت مطابقت می‌دهیم، اگر قضیه با واقعیت مطابقت داشت، آن را صادق و اگر با واقعیت مطابقت نداشت، آن را کاذب می‌گویند.

مثال: هر انسانی موسیقی‌دان است. این قضیه با واقعیت مطابقت ندارد، چون در واقعیت و دنیای خارج، همه انسان‌ها موسیقی‌دان نیستند. پس قضیه کاذب است.

مثال: بعضی انسان‌ها ورزشکار هستند. این قضیه با واقعیت مطابقت دارد، چون در واقعیت و دنیای خارج، تعدادی از افراد ورزشکار هستند. پس قضیه صادق است.

گزاره سؤال بر دو اصل استوار است که هر دو در تفکر تجربه‌گرایان (به ویژه فرانسیس بیکن و دیوید هیوم) ریشه دارد:

۱- لوح سفید بودن ذهن: فیلسوفان تجربه‌گرا معتقد بودند که ذهن انسان هنگام تولد، خالی و بدون هیچ‌گونه معرفت یا مفهوم پیشینی است. همه شناخت ما از طریق تجربه و حواس به ذهن وارد می‌شود.

۲- رد دانش غیرتجربی به عنوان توهم: تجربه‌گرایان، هم‌چون دیوید هیوم با قاطعیت بیان کردند که تنها راه دستیابی به دانش، تجربه است و هر ادعایی که مستقل از تجربه باشد، توهم محسوب می‌شود.

بررسی سایر گزینه‌ها:

۱ و ۳ و ۴ رنه دکارت عقل‌گراست و دقیقاً برعکس این گزاره فکر می‌کند. ارسطو نیز علاوه بر تجربه، به استدلال عقلی محض باور دارد.

دورستانه

مقایسه دیدگاه فیلسوفان مطرح شده در این درس

عقل را نیرویی می‌دانست که هم حقایق نظری (مثل ریاضی) و هم حقایق عملی (مثل اخلاق) را درک می‌کند.	ارسطو
عقل را در تقابل با ایمان و حتی عاملی برای تضعیف آن و امری شیطانی می‌دانستند.	بزرگان اولیه کلیسا
روش تجربی را بهترین روش پیشرفت دانست و از فیلسوفان خواست که بت‌های ذهنی ساخته عقل قدیم را بشکنند.	بیکن
به توانایی عقل محض، بدیهیات و استدلال عقلی برای اثبات خدا و نفس (بدون نیاز به تجربه) باور داشت.	دکارت
عقل را تنها در صورتی معتبر می‌دانست که محدود به روش تجربی باشد و هرگونه شناخت ماوراءالطبیعی را رد می‌کرد.	اوگوست کنت

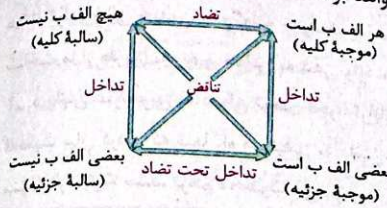
جملات ناقص و جملات انشایی که از واقعیت خبر نمی‌دهند و قابلیت صدق و کذب ندارند، بلکه فقط تمایلات، احساسات، خواسته‌ها و اموری از این دست را مطرح می‌کنند، در استدلال بررسی نمی‌شوند، مانند گزینه (۱) (امری)، گزینه (۳) (منادا) و گزینه (۴) (جمله ناقص). بنابراین فقط گزینه (۲) که قضیه محسوب می‌شود، در استدلال به کار می‌رود.

دورستانه

• **تعریف قضیه:** به جملات بامعنایی که درباره چیزی خبر می‌دهند و می‌توانیم درباره صدق (درستی) و کذب (نادرستی) آن‌ها سخن بگوییم، قضیه می‌گویند. به عبارت دیگر، لفظ مرکب تام بامعنای خبری که قابل صدق و کذب است، قضیه نام دارد؛ قضیه می‌تواند شرطی و یا حملی باشد.

نکته: فقط قضیه است که هم در استدلال‌های مستقیم و هم در استدلال‌های غیرمستقیم به کار می‌رود. در استدلال، یک یا چند قضیه معلوم را به عنوان مقدمه قرار می‌دهیم و به یک قضیه تازه‌ای می‌رسیم که قبلاً برای ما مجهول بوده است. بنابراین مقدمات و نتیجه استدلال، از قضیه تشکیل می‌شود نه از جملات انشایی (امر، نهی، استفهام، تمنا، منادا، خواهش و تعجب) و جملات بی‌معنی.

بین «ب» و «د» رابطه تناقض برقرار است؛ در نتیجه دو قضیه متناقض نمی‌توانند همزمان هر دو صادق و یا هر دو کاذب باشند، بلکه حتماً یکی از آن‌ها صادق و دیگری کاذب خواهد بود.

قضایای کلی که دارای تضاد هستند، عبارت‌اند از: موجبه کلیه (هر الف ب است) و سالبه کلیه (هیچ الف ب نیست)؛ حال نقیض متضاد آن‌ها به ترتیب عبارت‌اند از: «بعضی الف ب است» و «بعضی الف ب نیست». در نتیجه قضایای حاصل دارای کمیت یکسان (هر دو جزئی هستند) و کیفیت (یکی از آن‌ها موجبه و دیگری سالبه است) متفاوت هستند.

بررسی سایر گزینه‌ها:

۲) متداخل قضایای «بعضی الف ب است» و «بعضی الف ب نیست» به ترتیب عبارت‌اند از: «هر الف ب است» و «هیچ الف ب نیست». ۳) موجبه جزئی دارای عکس مستوی لازم‌الصدق است. اما سالبه جزئی عکس مستوی لازم‌الصدق ندارد. ۴) چون هر دو جزئی هستند، دارای کمیت یکسان هستند اما در کیفیت متفاوت می‌باشند.

۳) دو قضیه مذکور در صورت سؤال، رابطه تضاد دارند. در رابطه تضاد، هر دو قضیه همزمان می‌توانند کاذب باشند اما همزمان نمی‌توانند صادق باشند بلکه حتماً یکی از آن‌ها صادق و دیگری قطعاً کاذب است و یا هر دو کاذب هستند. بنابراین دو قضیه متضاد در کذب قابل جمع‌اند اما در صدق قابل جمع نیستند.

درسنامه

نکته: دو قضیه متضاد نمی‌توانند هر دو همزمان صادق باشند اما هر دو قضیه می‌توانند همزمان کاذب باشند. به عبارتی دو قضیه متضاد اجتماعشان در کذب (عدم) جایز است، چون هر دو قضیه متضاد می‌توانند کاذب باشند اما اجتماعشان در وجود (صدق) محال است، چون نمی‌توانند هر دو قضیه همزمان صادق باشند.

نکته: رابطه دو قضیه متضاد، مانع‌الجمع است، چون جمع دو ضد محال است (صدق همزمان هر دو قضیه) ولی رفع دو ضد جایز است (کذب همزمان هر دو قضیه). پس در تضاد دو قضیه، اجتماع محال اما ارتفاع جایز است.

۴) دو قضیه متداخل از نظر موضوع، محمول و کیفیت یکسان‌اند اما از نظر کمیت متفاوت هستند. همچنین در تداخل، اگر قضیه اصلی جزئی کاذب باشد، قضیه کلی متداخل آن حتماً کاذب است.

۴) قضایای متقابل، قضایایی هستند که موضوع و محمول آن‌ها یکسان است اما در کمیت یا کیفیت یا هر دو، اختلاف دارند. این دو قضیه، محمول آن‌ها متفاوت است. پس متقابل محسوب نمی‌شوند.

بررسی سایر گزینه‌ها:

۱ و ۲) متقابل بودن یا نبودن قضایا ربطی به صدق و کذب قضایا ندارد. ۳) موضوع آن‌ها یکسان است اما محمولشان متفاوت است.

درسنامه

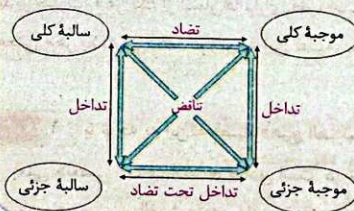
احکام قضایا بر دو نوع است: ۱- تقابل ۲- عکس

مربع تقابل

مربع تقابل بیانگر روابط بین قضایا است. به عبارتی مربع تقابل نشان می‌دهد که بین قضایای محصوره، حداقل چهار رابطه برقرار است.

مثال:

تضاد: هر انسانی ناطق است (موجبه کلیه) ↔ هیچ انسانی ناطق نیست. (سالبه کلیه)
تناقض: هر انسانی ناطق است (موجبه کلیه) ↔ برخی انسان‌ها ناطق نیستند. (سالبه جزئی)
تداخل: هر انسانی ناطق است (موجبه کلیه) ↔ بعضی انسان‌ها ناطق هستند. (موجبه جزئی)
تداخل تحت تضاد: بعضی انسان‌ها ناطق هستند. (موجبه جزئی) ↔ بعضی انسان‌ها ناطق نیستند. (سالبه جزئی)

۱) در مورد «الف» دچار مغالطه ایهام انعکاس شده‌ایم، زیرا اگر قواعد عکس مستوی را رعایت نکنیم، دچار مغالطه ایهام انعکاس خواهیم شد؛ در بخش «الف» قضیه سالبه جزئی را به سالبه جزئی، عکس مستوی کرده‌ایم. در صورتی که قضیه سالبه جزئی، عکس مستوی لازم‌الصدق ندارد. در بخش «ب» موجبه کلیه را به موجبه جزئی، عکس مستوی کرده‌ایم و مغالطه‌ای صورت نگرفته است.

درسنامه

نکته: حواسمان باشد عکس هیچ‌کدام از قضایای محصوره، موجبه کلیه نخواهد بود.

۱) بین «ب» و «ج» رابطه تداخل برقرار است. هر دو نمی‌توانند همیشه صادق باشند، بلکه اگر قضیه کلی صادق باشد، قضیه جزئی متداخل آن نیز قطعاً صادق است اما اگر قضیه جزئی صادق باشد، صدق و کذب قضیه کلی متداخل آن نامشخص است. بنابراین در مواردی می‌تواند هر دو قضیه صادق باشند.

بررسی سایر گزینه‌ها:

(۱) یکی از نشانه‌های ارزش و اعتبار شناخت حسی، توانایی حس در شناخت تفاوت‌ها و تمایزهاست.

(۲) درست است که حس دچار خطا می‌شود (مثل مشاهده چوب داخل آب به شکل شکسته)، اما خود حس هم می‌تواند بسیاری از این خطاها را تشخیص دهد و اصلاح کند. پس برای این‌که به خطای شناخت حسی خود پی ببریم، باز هم از حواس خود کمک می‌گیریم.

(۴) شناخت حسی آن قدر معتبر است که «بر پایه آن زندگی می‌کنیم» و «نیازهایمان را برطرف می‌سازیم». هم‌چنین، شناخت حسی پایه و ماده خام شناخت تجربی است. بنابراین، این گزینه یک انتقاد واقعی را منعکس نمی‌کند.

دورنگانه

شناخت حسی (ابزار اصلی آشنایی با عالم طبیعت)

- ما به کمک حواس پنج‌گانه (بینایی، شنوایی، بویایی، چشایی، لامسه) با عالم طبیعت آشنا می‌شویم.

- این شناخت، با وجود خطاپذیری، برای زندگی روزمره ما معتبر است؛ زیرا به ما امکان می‌دهد نیازهایمان را برطرف سازیم (مانند خوردن یا آشامیدن).

نشانه اعتبار شناخت حسی: توانایی در «شناخت تمایزها»

- یکی از مهم‌ترین ارزش‌های شناخت حسی، توانایی آن در تشخیص تفاوت‌ها و تمایزها بین اشیا است.

- این توانایی به ما اجازه می‌دهد تا با کمک عقل، استفاده متناسب با هر شیء را انجام دهیم.

مثال: تشخیص لیوان آب از ظرف غذا، برای رفع تشنگی و گرسنگی. این عمل نشان می‌دهد که در تشخیص مصداق‌ها اشتباه نکرده‌ایم.

محدودیت اصلی شناخت حسی

- تنها توانایی درک امور محسوس و طبیعی را دارد.

- قادر نیست به تنهایی و به طور مستقیم به «علل پدیده‌ها» و «قوانین طبیعی» دست یابد.

۱/۲۱۲

عقل با کمک حواس و تحلیل عقلانی یافته‌های حسی می‌تواند به بسیاری از اسرار و رموز طبیعت پی ببرد و قوانین طبیعی را بشناسد. این نوع شناخت را که عقل با همکاری حس به دست می‌آورد، «شناخت تجربی» می‌گوییم. شناخت تجربی بر چند قاعده عقلی مهم نیز استوار است و دانشمند در هنگام بررسی داده‌های حسی، آن قاعده‌ها را در نظر دارد و از آن‌ها بهره می‌برد؛ برخی از این قواعد عبارت‌اند از: ۱- پدیده‌ها خود به خود پدید نمی‌آیند، بلکه هر پدیده‌ای نیازمند علت است. ۲- هر پدیده علتی ویژه دارد و از هر چیزی، هر چیزی پدید نمی‌آید. ۳- طبیعت، همواره یکسان عمل می‌کند. به طور مثال، آب، همواره خواص خود را دارد و این‌گونه نیست که یک روز فلان خاصیت را داشته باشد و روز دیگر نداشته باشد. بر همین اساس، بدون تعقل و تحلیل عقلانی، فقط افزایش طول فلزات بر اثر گرما را مشاهده می‌کنیم، نه شناخت قانون انبساط فلزات بر اثر گرما؛ یعنی مشاهده انبساط فلز هنگام حرارت دادن، از طریق حس آغاز می‌شود (آغاز با حس) اما تعمیم از موارد متعدد و استنتاج یک قانون کلی بدون دخالت عقل غیرممکن است.

بررسی سایر گزینه‌ها:

(۱) از صدق قضیه کلی، کذب قضیه جزئی را نتیجه گرفته که صحیح نیست، زیرا در تداخل، با صدق قضیه کلی، صدق قضیه جزئی حتمی است.

(۲) در تداخل، اگر قضیه اصلی کلی کاذب باشد، قضیه جزئی صدق و کذبش نامشخص خواهد بود.

(۳) در تداخل نباید کیفیت تغییر کند، در حالی که کیفیت دو قضیه متفاوت است.

دورنگانه

جدول تقابل تداخل

ردیف	قضیه کلی	قضیه جزئی
۱	صادق	← صادق
۲	کاذب	← ؟ (صدق یا کذب نامشخص است.)
۳	؟ (صدق یا کذب نامشخص است.)	→ صادق
۴	کاذب	→ کاذب

۲/۲۱۰ قضیه سالبه جزئی، عکس مستوی لازم‌الصدق ندارد. پس باید در گزینه‌ها قضیه‌ای را پیدا کنیم که نقیض آن سالبه جزئی باشد؛ قضیه موجبه کلی «هر الف است» نقیض آن می‌شود سالبه جزئی.

بررسی سایر گزینه‌ها:

(۱) نقیض قضیه «بعضی الف نیست» عبارت است از قضیه «هر الف ب است» که دارای عکس مستوی موجبه جزئی است.

(۳) نقیض قضیه «هیچ ب ج نیست» عبارت است از قضیه «بعضی ب ج است» که دارای عکس مستوی موجبه جزئی است.

(۴) نقیض قضیه «بعضی الف ج است» عبارت است از قضیه «هیچ الف ج نیست» که دارای عکس مستوی سالبه کلیه است.

دورنگانه

عکس مستوی

اصل قضیه	عکس مستوی قضیه
موجبه کلیه	موجبه جزئی
موجبه جزئی	موجبه جزئی
سالبه کلیه	سالبه کلیه
سالبه جزئی	عکس مستوی لازم‌الصدق ندارد.

۳/۲۱۱

حس فقط ظاهر پدیده‌ها را درک می‌کند و از درک چرایی و علت وجودی آن‌ها ناتوان است. وقتی ما چیزی را می‌بینیم یا می‌شنویم، حس ما فقط قادر است در مورد ظاهر آن پدیده نظر دهد. به همین دلیل است که می‌گوییم حس فقط ابزار انتقال امور محسوس به ذهن آدمی است؛ مثلاً حس بینایی تصویر اشیا را به ذهن منتقل می‌کند؛ یعنی ما را از اشیای خاص و جزئی آگاه می‌کند؛ این کتاب، این درخت، این میز. بنابراین برای درک «چرایی» و «علت» پدیده‌ها، دخالت «عقل» ضروری است. شناخت حسی ناتوان از فهم علل قوانین طبیعی است؛ یعنی درک رابطه علیت و قوانین عقلی حاکم بر پدیده‌ها، فراتر از توان حس است و نیازمند دخالت عقل و تحلیل عقلی است.

بررسی سایر گزینه‌ها:

(۲) «پیدا کردن جذر تقریبی اعداد» اصلاً با حس شروع نمی‌شود، بلکه کاملاً یک شناخت عقلی محض است، یعنی حس هیچ نقشی در پیدا کردن «جذر تقریبی اعداد» ندارد؛ این عمل در حوزه ریاضیات و تعقل است.

(۳) حس لامسه مستقیماً دمای تقریبی را درک می‌کند؛ عقل فقط اگر بخواهد تحلیل فیزیکی انجام دهد وارد می‌شود، ولی برای اصل درک دما ضرورتی ندارد.

بنابراین بدون عقل هم «شناختی حسی و معتبر در سطح زندگی روزمره» انجام می‌گیرد؛ یعنی عقل در این مورد، نقش تکمیلی ندارد و حس به تنهایی کافی است.

(۴) ابزار حس به خوبی این تفاوت را نشان می‌دهد. برای درک «این لیوان آب است و آن ظرف غذا» عقل نیازی به استنتاج قانون یا مفهوم ندارد. ارزش شناخت در «تمایز» است و شناخت حسی توان تشخیص همین تمایزها را دارد. پس این مورد نیز، «شناخت حسی» است و نیازی به عقل ندارد.

دورسنامه**شناخت تجربی و قواعد عقلی آن**

♦ **شناخت تجربی:** دانشی است که عقل با همکاری حواس به دست می‌آورد.

شناخت تجربی محدود به مشاهده صرف نیست، بلکه نیازمند تحلیل عقلانی یافته‌های حسی است تا به قوانین طبیعی دست یابد.

♦ **تواعد عقلی شناخت تجربی:** دانشمند در هنگام بررسی داده‌های حسی، قواعد‌های عقلی شناخت تجربی را در نظر دارد و از آن‌ها بهره می‌برد. پس شناخت تجربی بر این چند قاعده عقلی مهم استوار است:

- اصل علیت: پدیده‌ها خود به خود پدید نمی‌آیند، بلکه هر پدیده‌ای نیازمند علت است.
- اصل ستیخت: هر پدیده علتی ویژه دارد، و از هر چیزی، هر چیزی پدید نمی‌آید.
- اصل یکنواخت عمل کردن طبیعت: طبیعت، همواره یکسان عمل می‌کند.

نقش کلیدی عقل در شناخت تجربی**♦ آغاز شناخت: مرحله حسی (مشاهده جزئی):**

- شناخت تجربی همیشه با حس آغاز می‌شود (مانند به جوش آمدن آب بر اثر حرارت ۱۰۰ درجه).

مثال: فرد بارها مشاهده می‌کند که وقتی آب را حرارت می‌دهد، در دمای ۱۰۰ درجه (یک مشاهده جزئی)، آب به جوش می‌آید. این همان «مشاهده حسی» است.

- مشاهده حسی به ما نمی‌گوید که آیا این رویداد همیشگی است یا فقط یک بار اتفاق افتاده است.

مثال: حس می‌گوید آب در ۱۰۰ درجه جوش آمد (مشاهده جزئی)، اما نمی‌گوید چرا همیشه این‌گونه است (قانون).

♦ نقش عقل: مرحله تحلیل (کشف قانون کلی):

- بدون تعقل و تحلیل عقلانی، فرد صرفاً شاهد تکرار یک پدیده جزئی خواهد بود.

- عبور از سطح «امور محسوس و طبیعی» به سطح «علت و قانون»، وظیفه عقل در فرآیند شناخت تجربی است.

- عقل این مشاهدات جزئی را تعمیم داده و این قانون کلی را استنتاج می‌کند: «آب همواره در دمای ۱۰۰ درجه، به جوش می‌آید».

۲/۲۱۳

نیروی عقل، علاوه بر استفاده از حواس بیرونی، مانند چشم و گوش، می‌تواند حالات درونی نفس مانند شادی، درد، محبت، دشمنی، عصبانیت و خوشحالی را شناسایی کند و درباره آن‌ها نظر دهد. مثلاً انسان می‌تواند به کمک عقل خود، علل پیدایش شادی و افسردگی را کشف کند و درباره آن‌ها توضیح دهد.

بررسی سایر گزینه‌ها:

(۱) این گزینه تأکید دارد که باید از چند ابزار استفاده کرد (عقل، حس، شهود)، در حالی که این عبارت که «قدرت و توانایی عقل، به انسان امکان می‌دهد تا یافته‌هایی سودمند درباره کل هستی، که امکان درک تجربی آن هیچ‌گاه وجود ندارد، به دست بیاورد» توان مستقل عقل را برای درک یافته‌هایی سودمند درباره کل هستی که امکان درک تجربی آن وجود ندارد، کافی می‌داند.

(۳) شناخت پدیده‌ها و واقعیت‌های عینی با حس و تجربه ممکن است.

(۴) وحی نیز شناختی غیرتجربی است (امکان درک تجربی وحی وجود ندارد)، اما انسان برای فهم یافته‌های آن به دانش فلسفه نیاز ندارد.

دورسنامه**محدوده و نقش عقل در شناخت**

- عقل توانایی دارد مفاهیم عام و قوانین کلی درباره کل هستی را کشف کند.

- یافته‌های عقلانی درباره «کل هستی» با حس و تجربه قابل درک نیستند.

جایگاه عقل نسبت به سایر ابزارها

- یافته‌های عقلانی، اساس و مبنای سایر دانش‌ها و زندگی انسان محسوب می‌شوند.

- البته وقتی می‌گوییم یافته‌های عقلی، پایه و اساس سایر دانش‌ها و تفکرهای انسان‌اند؛ این سخن به این معنا نیست که دیگر ابزارهای شناخت (حس، شهود، وحی) بی‌نقش‌اند، بلکه هر یک حیطه خاص خود را دارند.

- برای فهم یافته‌های عقلانی، انسان به «دانش فلسفه» نیاز دارد.

نقش عقل در شناخت احوالات درونی نفس

- عقل می‌تواند درباره علل و ریشه‌های حالات نفسانی قضاوت کند و آن‌ها را تبیین نماید.

مثال: چرا شاد هستیم یا چرا مضطرب می‌شویم.

به طور خلاصه:

- «شناخت امور محسوس و طبیعی»: شناخت حسی و تجربی

- «شناخت علل و تبیین حالات نفسانی»: شناخت عقلی

- «شناخت ذات و صفات خدا»: شناخت عقلی (غیرتجربی)

۴/۲۱۴

معرفت شهودی را بدان جهت شهودی می‌گویند که قلب انسان، حقیقت را چنان درمی‌یابد که گویا با چشم می‌بیند. عارف و سالک الی الله ممکن است بتواند در همین دنیا، آخرت را مشاهده کند. علاوه بر عالم طبیعت، سایر عوالم را مشاهده نماید و وجود فرشتگان را هم واقعاً ببیند. این قبیل مشاهدات، از نوع شهود قلبی است و از راه چشم به دست نمی‌آید.

در شهود وحیانی، خداوند حقایق و معانی و حتی گاهی کلمات و عبارات خود را بر قلب پیامبر نازل می‌کند و پیامبر، آن معانی و کلمات و عبارات را دریافت می‌کند و هیچ‌گونه دخل و تصرفی از طرف پیامبر در آن صورت نمی‌گیرد.

بررسی سایر گزینه‌ها:

- (۱) در حالی که هر دو نوع شهود «بی‌واسطه» هستند، اما ممکن است که یک عارف در بیان شهود خود دچار اشتباه شود؛ یعنی وحی خطاناپذیر است، اما شهود عرفانی، لزوماً خطاناپذیر نیست.
- (۲) وحی چون «برترین شهود» و «ویژه پیامبران» است و کاملاً از جانب خداوند نازل می‌شود، بنابراین از درجه اعتبار و قطعیتی بی‌نظیر برخوردار است که با شهود عرفانی قابل قیاس نیست.
- (۳) در شناخت‌های شهودی غیروحیانی، تعالی بخشیدن به نفس و تهذیب آن ضروری است، اما در شهود وحیانی، تهذیب نفس ضرورتی ندارد؛ زیرا وحی موهبتی الهی است که به پیامبران اختصاص دارد و کسب آن تنها از طریق تهذیب نفس ممکن نیست.

دکترستانه

مقایسه شهود وحیانی و شهود عرفانی

♦ **شباهت اصلی:** ابزار ادراک: هر دو از طریق قلب و به صورت بی‌واسطه دریافت می‌شوند.

♦ تفاوت‌های اساسی:

- شهود وحیانی خطاناپذیر است، اما شهود عرفانی، خطاپذیر است.
- برخلاف شهود وحیانی، شهود عرفانی، برای هر کسی که خالصانه به تهذیب نفس بپردازد، رخ می‌دهد.

۲۱۵ ۴

ملاصدراى شیرازی، فیلسوف بزرگ قرن یازدهم هجری، راه شیخ اشراق را تکمیل کرد و توانست به نحو مطلوبی، از معرفت شهودی در کنار معرفت عقلی بهره ببرد. ملاصدرا توانست یک دستگاه منسجم فلسفی بنا کند که در عین حال که کاملاً هویت فلسفی دارد و بر استدلال و منطق استوار است، از شهود و اشراق نیز بهره‌مند است. بنابراین می‌توان گفت که ملاصدرا موفق شد میان برهان عقلی، شهود عرفانی و وحی دینی، تلفیقی منسجم پدید آورد و این موضوع، یکی از نوآوری‌های اصلی وی در سنت فلسفه اسلامی است.

بررسی سایر گزینه‌ها:

- (۱) ملاصدرا نه تنها وابسته به فلسفه اشراقی سهروردی بود، بلکه به طور صریح راه شیخ اشراق را تکمیل کرد. او از عناصر معرفت شهودی سهروردی بهره برد و آن را با عقلانیت فلسفی تلفیق نمود.
- (۲) اگرچه ملاصدرا برای معرفت شهودی، ارزش والایی قائل بود، اما هرگز به «برتری مطلق» آن باور نداشت.
- (۳) ملاصدرا مبانی فیلسوفان قبلی مانند فارابی و ابن‌سینا را تکمیل کرد، نه این‌که آن مبانی را انکار کرده باشد.

دکترستانه

بهره‌مندی از همه ابزارهای معرفت (تلفیق سه منبع معرفت)

صدرالمآلهین پایه بحث‌های خود را بر پیوند میان سه منبع شناخت گذاشت:

- عقل (استدلال برهانی)
- کشف یا شهود (تجربه درونی عارفانه)
- وحی و سنت (معارف دینی از قرآن و حدیث)

ویژگی‌های دستگاه فلسفی ملاصدرا

- ♦ **انسجام منطقی:** کاملاً بر استدلال و منطق استوار است.
- ♦ **بهره‌گیری از شهود:** از معرفت شهودی و اشراقی بهره می‌برد.
- ♦ **هماهنگی با وحی:** با معارف وحیانی تضاد ندارد.
- ♦ **ابطال عقل و وحی در دستگاه فلسفی ملاصدرا**
- ♦ **عدم تضاد:** بین داده‌های عقل و معارف وحیانی تضادی وجود ندارد.
- ♦ **تأیید متقابل:** عقل و وحی، یک‌دیگر را تأیید می‌کنند.
- ♦ **پیوند مستحکم:** میان فلسفه و معرفت وحیانی پیوند برقرار کرد.

۲۱۶ ۳

دکارت به عنوان یک فیلسوف عقل‌گرا، منبع معتبر و یقینی شناخت را در ایده‌های فطری و قیاس عقلی می‌دانست. در حالی که تجربه‌گرایانی مانند بیکن، منبع دانش‌ها را تجربه حسی می‌دانستند و هرگونه دانش فطری را انکار می‌کردند. آنان تجربه را اساس کسب معرفت می‌دانستند. پس، آن‌چه دکارت را از تجربه‌گرایان جدا کرد، قبول گزاره‌ها و قواعد عقلانی بود که از طریق تجربه قابل دستیابی نبودند و فقط متکی بر استدلال عقلی بودند. به همین دلیل می‌توان گفت که بین دکارت و تجربه‌گرایان در منبع شناخت، اختلاف نظر اساسی وجود داشت.

بررسی سایر گزینه‌ها:

- (۱) دکارت مخالف با تجربه و علم تجربی نبود و خود او نقش مؤثری در پیشرفت علم در اروپا داشت.
- (۲) اگرچه دکارت، پایه‌های نظام فلسفی خود را بر استدلال عقلی بنا نهاد، اما او یک ریاضی‌دان بود که به بسیاری از گزاره‌های تجربی نیز معتقد بود.
- (۴) آن‌چه نقش مؤثر دکارت در پیشرفت علم را رقم زد، باور خاص او به معرفت‌های فطری نبود.

دکترستانه

عقل‌گرایی دکارت

- دکارت باور داشت که عقل، منبع مستقل و مطمئنی برای کسب معرفت است.
- این نگاه، در تقابل با دیدگاه تجربه‌گرایانی مانند فرانسویس بیکن قرار می‌گیرد که منشأ تمام دانش‌ها را «تجربه حسی» می‌دانستند.

باور به «معرفت‌های ذاتی»

- از نظر دکارت، ذهن انسان به طور فطری و پیش از هر تجربه‌ای، مجهز به برخی مفاهیم و اصول فطری است؛ مانند معرفت به وجود نفس مجرد و وجود خدا.
- درک این مفاهیم نیازی به حس و تجربه ندارد و تنها از طریق استدلال عقلی محض ممکن است.

تمایز بنیادین دکارت با تجربه‌گرایی

- خط جدایی دکارت از تجربه‌گرایان، پذیرش گزاره‌ها و قواعد عقلانی بود که: - منشأ تجربی ندارند.
- تنها با استدلال عقلی، قابل درک و اثبات هستند.

موضع او در برابر علم تجربی

- تعامل نه مخالفت: دکارت، خود، هم یک ریاضی‌دان برجسته بود و هم سهم مؤثری در پیشرفت علم در اروپا داشت.
- او عقل و تجربه را کاملاً جدا از هم نمی‌دید، بلکه برای عقل، نقش بنیادین و راهبردی قائل بود.
- دکارت با تأکید بر استقلال و قدرت عقل و باور به معرفت‌های فطری، مسیر جدیدی در فلسفه گشود که در مقابل مسیر تجربه‌گرایان قرار داشت. اگرچه او تجربه را نفی نمی‌کرد، اما برای عقل، نقش بنیادی و راهبردی در دستیابی به یقین قائل بود.

حد و مرزی ندارد؟» که به هیچ وجه قابل بررسی تجربی نیستند، می‌پردازد. لذا چنین مسائل و پرسش‌هایی «بی‌معنا» هستند و به حوزه «علم» تعلق ندارند. همچنین از نگاه پوزیتیویست‌ها، استدلال‌های عقلی درباره وجود خدا، روح، نفس و اختیار به دلیل این‌که مبتنی بر تجربه حسی نیستند و نمی‌توان آن‌ها را تأیید یا ابطال تجربی کرد، از قلمرو علم خارج می‌شوند. آنان هرگونه ادعایی را که نتوان آن را به داده‌های حسی تقلیل داد، مانند مسائل اخلاقی طرد می‌کنند. به طور کلی، پوزیتیویسم با تعریف خود از معناداری، دایره «علم» را به شدت محدود می‌کند و تنها پدیده‌های مشاهده‌پذیر و قابل اندازه‌گیری را دربر می‌گیرد؛ یعنی از نظر آنان، هر پدیده‌ای که بتوان آن را مستقیماً با حواس مشاهده کرد یا به طور غیرمستقیم با ابزار دقیق اندازه‌گیری و آزمایش نمود، در دایره علم جای می‌گیرد؛ گزاره‌های مربوط به این پدیده‌ها مانند «آب در ۱۰۰ درجه سانتی‌گراد می‌جوشد» معنادار هستند؛ زیرا می‌توان درستی یا نادرستی آن‌ها را از طریق تجربه تعیین کرد. هستی‌شناسی، متافیزیک و اخلاق، همگی قربانیان اصلی این تعریف محدودکننده هستند.

دکتر ستاره

تعریف پوزیتیویسم از «معرفت معنادار»

♦ **تأکید بر تجربه‌پذیری:** پوزیتیویست‌ها معتقدند که تنها راه کسب شناخت و معرفت حقیقی، تجربه حسی و مشاهده و آزمایش است.

♦ **معیار «معنادار بودن یک گزاره»:** هر گزاره‌ای که نتواند از طریق تجربه (حسی) مورد بررسی، تأیید یا ابطال قرار گیرد، یک گزاره «بی‌معنا» است. (محدود کردن دامنه فلسفه و علم به آن‌چه قابل اثبات است).

حذف مباحث متافیزیکی از دایره علم:

- بسیاری از مفاهیم و گزاره‌های فلسفی، چون قابلیت تأیید تجربی ندارند، نه «درست» هستند و نه «غلط»؛ بلکه اساساً بی‌معنا هستند و نباید در حوزه علم قرار گیرند. از قبیل:
- مفاهیم متافیزیکی و الهیات مانند «خدا»، «روح»، «آخرت»، زیرا تجربه نمی‌تواند وجود یا عدم وجود آن‌ها را اثبات کند.
- مسائل ارزشی و اخلاقی مانند «دروغ زشت است» یا «عدالت نیک است»، زیرا نمی‌توان آن‌ها را با ابزارهای علمی، مشاهده یا اندازه‌گیری کرد.

۴/۲۱۹

گرچه توجه خاص به تجربه، سبب رشد دانش‌هایی از قبیل فیزیک، شیمی، زیست‌شناسی و پزشکی شد، اما بی‌مهری به تفکر عقلی، اشکالات نظری متعددی را پدید آورد. یکی از این اشکالات، محدودیت‌های روش تجربی بود که نمی‌توانست پاسخگوی سؤال‌های مهم انسان باشد. مثلاً تجربه نمی‌توانست درباره نیاز جهان به مبدأ و خدا و وجود عوالمی غیر از عالم طبیعت و اساس خوب و بدهای اخلاقی اظهار نظر کند؛ زیرا ابزار لازم برای چنین مسائلی را در اختیار نداشت. هم‌چنین ناتوانی تجربه در دستیابی به همه خصوصیات اشیا و احتمالی بودن بسیاری از نتایج تجربی و تفاوت میان تجربه انسان‌ها، می‌توانست قطعیت احکام تجربی را از میان ببرد. در هر حال، چنین مشکلاتی سبب شد که واقع‌نمایی دانش تجربی، بار دیگر با اشکال رو به‌رو شود و جریان‌های نسبی‌گرا در داخل تجربه‌گرایی ظهور کنند.

کانت بر آن است که قوه ادراکی انسان، تصوراتی مثل زمان و مکان و مفاهیمی مانند علیت را نزد خود دارد و آن‌ها را از راه حس و تجربه به دست نمی‌آورد. به نظر کانت، انسان آن‌چه را که از طریق حس به او می‌رسد، در قالب این مفاهیم درک می‌کند. یعنی به نظر کانت، ذهن ما نمی‌تواند هیچ شیئی را ببیند یا درک حسی کند، مگر این‌که آن را از پیش، در بُعد زمان و مکان قرار دهد. به عنوان مثال، انسان روشن شدن زمین را بعد از طلوع خورشید درمی‌یابد؛ اما وقتی می‌تواند بگوید طلوع خورشید، علت روشن شدن زمین است که به کمک مفهوم علت که خودش در دستگاه ادراکی موجود است و از خارج گرفته نشده، میان تصور طلوع خورشید و تصور روشن شدن رابطه برقرار کند.

پرسش‌های برگزیده‌ها:

- (۱) زمان و مکان در معرفت‌شناسی کانت، پس از تجربه کسب نمی‌شوند، بلکه پیش از آن زمینه‌ساز تجربه هستند.
- (۲) زمان و مکان در معرفت‌شناسی کانت، صرفاً مفاهیم انتزاعی نیستند؛ بلکه ابزارهای فعال در ساختار مشاهده ما هستند.
- (۳) از نظر وی، ما فقط اشیا را آن‌طور که بر ما ظاهر می‌شوند (در قالب زمان و مکان) می‌شناسیم، نه آن‌طور که واقعاً در خود هستند.

دکتر ستاره

نقش زمان و مکان در معرفت‌شناسی کانت

- کانت با طرح دیدگاهی جدید، کوشش کرد هم اعتبار عقل و هم تجربه را اثبات کند و نشان دهد که معرفت، حاصل همکاری عقل و حس است.

- کانت بر آن است که قوه ادراکی انسان، تصوراتی مثل زمان و مکان و مفاهیمی مانند علیت را نزد خود دارد و آن‌ها را از راه حس و تجربه به دست نمی‌آورد.

- به نظر کانت، انسان آن‌چه را که از طریق حس به او می‌رسد، در قالب این مفاهیم درک می‌کند.

- بنابراین، معرفت‌شناسی کانت به این نکته می‌پردازد که زمان و مکان چگونه به داده‌های حسی شکل می‌دهند.

- از نظر کانت، تصورات (زمان و مکان) در دستگاه ادراکی ما موجودند و از حس به دست نیامده‌اند.

- این عبارت که «انسان آن‌چه را که از طریق حس به او می‌رسد، در قالب این مفاهیم درک می‌کند» دقیقاً بیانگر همین نقش زمان و مکان است.

- هر شیئی که ما درک می‌کنیم، باید در یک بستر زمانی و یک بستر مکانی قرار گیرد تا قابل درک حسی باشد.

- در واقع، زمان و مکان، شرایطی هستند که بدون آن‌ها اصلاً تجربه‌ای شکل نمی‌گیرد.

۲/۲۱۸

پوزیتیویست‌ها تنها راه رسیدن به شناخت و معرفت را تجربه می‌دانستند. آنان معتقدند که اصولاً آن دسته از مفاهیم و گزاره‌ها که تجربه‌پذیر نیستند و از طریق تجربه نمی‌توانند مورد بررسی و ارزیابی قرار بگیرند، بی‌معنا هستند. بنابر این دیدگاه، مفاهیمی مانند خدا، اختیار، نفس و روح که تجربه درباره نفی یا اثبات آن‌ها نمی‌تواند نظر دهد، معنای روشنی ندارند. لذا اصولاً قابل بررسی علمی نیستند. با توجه به این عقیده پوزیتیویست‌ها، چون هستی‌شناسی به بررسی اصل «وجود» و پرسش‌هایی مانند «آیا هستی یک وجود بی‌انتهاست» و

فلسفه و منطق | ۴۱

یعنی معیار حقیقت بودن سودمندی و کارآمدی عملی، تأکید دارد، زیرا طبق نگرش پراگماتیسم‌ها اگر یک باور (دینی یا غیردینی) پیامدهای عملی، مفید، رضایت‌بخش و سازنده (مانند آرامش و اخلاق‌مداری) برای زندگی فرد و جامعه داشته باشد، آن باور «حقیقی» یا «معتبر» تلقی می‌شود. به عبارتی؛ نقطه مرکزی پراگماتیسم همین است: «حقیقت» یعنی آن چه در عمل مؤثر، سازنده و سودمند باشد. از نظر پراگماتیسم‌ها، اگر باورهای دینی در زندگی واقعی باعث افزایش امید، آرامش، اخلاق‌مداری یا بهبود رفتار افراد شوند، این باورها «درست و کارآمد» تلقی می‌شوند.

پراگماتیسم حقیقت را از منبع آسمانی، عقل مطلق یا سنت نمی‌گیرد؛ بلکه مبنای ارزشی باور، کارایی و نتیجه عملی آن در زندگی انسان است.

بررسی سایر گزینه‌ها:

۲) از نظر پراگماتیسم، وحی به خودی خود، دلیل کافی نیست؛ بلکه باید پیامدهای عملی پذیرش آن وحی را سنجد. پس در پراگماتیسم، باور، زمانی پذیرفتنی است که «اثری عملی» برای زندگی ما داشته باشد، نه صرفاً چون از منبع مقدس آمده است.

۳) پراگماتیسم‌ها بر نتایج واقعی و عملی تأکید دارند. یعنی در پراگماتیسم، معیار سودمندی، تأثیر و کارکرد عملی باور است. بنابراین، حتی اگر یک باور از نظر منطقی کامل نباشد، اگر موجب آرامش، هدایت، رشد یا نظم بهتر در زندگی شود، پراگماتیسم آن را «درست و کارآمد» می‌داند.

۴) باورهای دینی می‌توانند در عمل سازنده و مفید باشند (مثلاً در ایجاد امید، معنا و اخلاق)، بنابراین معنادار و پذیرفتنی شمرده می‌شوند.

درست‌نامه

اصل بنیادین پراگماتیسم: اصالت عمل (مصلحت عملی)

- پراگماتیسم‌ها (مانند ویلیام جیمز) می‌گویند: اگرچه شناخت ما از طریق حس و تجربه به دست می‌آید، اما با تجربه نمی‌توان به واقعیت نهایی اشیا پی برد.
- در نتیجه؛ هدف شناخت، کشف حقیقت مطلق نیست، بلکه رسیدن به باورهایی است که در عمل، مفید و کارآمد باشند. («این باور چه سودی دارد؟» مهم است).

• **ملاک درستی باور در پراگماتیسم:** اگر یک باور در زندگی نتیجه مثبت و سودمند داشته باشد، همان فایده، نشانه درستی آن است.

مثال: باور به این که «آب جوش دست را می‌سوزاند» باعث می‌شود از آن دوری کنیم و آسیب نبینیم. پس این باور چون در عمل ما را حفظ می‌کند، درست است. «آرامش» و «اخلاقی‌تر زندگی کردن» پیامدهای ملموس و سودمندی هستند که کیفیت زندگی فرد را بهبود می‌بخشند. پس این باورها، درست هستند.

تمولات بعدی در معرفت‌شناسی (از قرن بیستم به بعد)

- از اواسط قرن بیستم به بعد، در اروپا و آمریکا، جریان‌های تازه‌ای در ادامه تجربه‌گرایی پدید آمدند.
- تجربه‌گرایی هم‌چنان در فلسفه غرب غالب است و در برابر عقل‌گرایی برتری دارد.
- در کنار آن، برخی متفکران جدید به راه‌های دیگر شناخت نیز توجه کرده‌اند از جمله:
 - شهود عرفانی
 - وحی و تجربه دینی

بررسی سایر گزینه‌ها:

۱) تجربه‌گرایی در واقع، دوران شکوفایی علوم تجربی بود. این رویکرد باعث شد علوم تجربی مانند فیزیک و شیمی پیشرفت کنند. پیامد غفلت از عقل، محدود شدن حوزه فلسفه و مباحث نظری بود، نه نابودی علم تجربی.

۲) گسترش مباحث عقلی، نتیجه رد تجربه‌گرایی بود، نه پیامد بی‌مهری به تفکر عقلی در دوره حاکمیت تجربه‌گرایی.

۳) بی‌مهری به تفکر عقلی سبب افزایش یقین در نتایج علمی نشد.

درست‌نامه

رشد اندیشه نسبی‌گرایی

تأکید بر تجربه و پیامدهای آن:

- توجه به تجربه، زمینه‌ساز رشد علوم تجربی مانند فیزیک، شیمی، زیست‌شناسی و پزشکی شد.
- بی‌توجهی به تفکر عقلی، مشکلات نظری متعددی ایجاد کرد. یکی از این اشکالات، محدودیت‌های روش تجربی بود.

محدودیت‌های روش تجربی:

- روش تجربی قادر به پاسخگویی به پرسش‌های اساسی انسان مانند نیاز جهان به خدا، عوالم غیرمادی و مبانی اخلاقی نبود.

دلیل محدودیت تجربی:

- نداشتن ابزار لازم برای بررسی مسائلی از قبیل نیاز جهان به خدا، عوالم غیرمادی و مبانی اخلاقی
- ناتوانی در شناخت کامل خصوصیات اشیا
- احتمالی بودن بسیاری از نتایج تجربی
- تفاوت در تجربیات افراد

ظهور نسبی‌گرایی:

- مشکلات روش تجربی، موجب تردید در قطعیت دانش تجربی و ظهور جریان‌های نسبی‌گرا شد.
- **عقیده نسبی‌گرایان:**
 - شناخت هر فرد، متناسب با ویژگی‌های خودش شکل می‌گیرد و با دیگران متفاوت است.
 - شناخت هر کس فقط برای خودش اعتبار دارد.
- **گسترش نسبی‌گرایی:**
 - نسبی‌گرایی در معرفت‌شناسی، به حوزه‌های دیگر مانند انسان‌شناسی، اخلاق، حقوق و دین تسری یافت.

نتیجه‌گیری: ظهور نسبی‌گرایی در هویت انسان، اخلاق، دین و حقوق

۱/۲۲۰

پراگماتیسم‌ها معتقدند گرچه تنها ابزار شناخت اشیا، حس و تجربه است اما از طریق تجربه نمی‌توان به واقعیت اشیا رسید، بنابراین ما نباید هدف خود را کشف واقعیت قرار دهیم، بلکه ما نیازمند باورهایی هستیم که در عمل به کار ما بیایند و سودمندی خود را نشان دهند؛ مثلاً کسی که باور دارد آب در حال جوش، بسیار داغ است و دست را می‌سوزاند، به آب جوش دست نمی‌زند و دچار سوختگی نمی‌شود. پس این دانش در عمل برای ما مفید است و همین فایده، به معنی درست بودن است. به همین دلیل، گزینه (۱) بر اصل بنیادین پراگماتیسم،

درست‌نامه

تعریف نرخ تورم	نرخ تورم، درصد افزایش سالانه سطح عمومی قیمت‌ها است.
اندازه‌گیری تورم	- از شاخص قیمت مصرف‌کننده (cpi) استفاده می‌شود. - افزایش قیمت سبد بازار در یک دوره مشخص موجب افزایش cpi می‌شود.
فرمول نرخ تورم	$= \frac{cpi - cpi_{\text{قبل}}}{cpi_{\text{قبل}}} \times 100$ در ماه (سال) قبل در ماه (سال) معین مثال: اگر در ماه جاری cpi برابر با ۱/۱ باشد و cpi در سال قبل، چنین ماهی، برابر با ۱ بوده باشد، آنگاه درصد تغییر شاخص قیمت مصرف‌کننده برابر است با: $= \frac{1/1 - 1}{1} \times 100 = 10$ درصد تغییر cpi

- ۳/۲۲۲ در شرایط رکود، وجود منابع بیکار سبب می‌شود که کشور در زیر منحنی PPF قرار بگیرد. در همین شرایط رکود که سطح تولید کاهش و بیکاری افزایش می‌یابد، دولت از طریق بانک مرکزی، سیاست پولی افزایش نقدینگی در گردش (سیاست پولی انبساطی) را اعمال می‌کند.
- ۴/۲۲۲ الف) دولت‌ها در شرایط تورم برای کنترل افزایش سطح قیمت‌ها، از سیاست پولی انقباضی بازار باز (فروش اوراق مشارکت) استفاده می‌کنند.
- ب) تورم هنگامی شکل می‌گیرد که: ۱- میزان تقاضا از میزان عرضه بیشتر باشد. ۲- افزایش نقدینگی با میزان تولید همخوانی نداشته باشد.
- ج) آثار تورم: ۱- کاهش رفاه خانواده (کاهش قدرت خرید پول) ۲- بی‌ثبات شدن فضای کسب و کار ۳- ضرر پس‌اندازکنندگان

درست‌نامه

علل تورم

ناپرابری عرضه و تقاضای کامل

- ۱- افزایش ظرفیت تولید (معمولاً این روش راهکار دولت برای مقابله ← افزایش عرضه از طریق تنظیم کند. زمان بر است.)
- ۲- دولت ترجیح می‌دهد با افزایش واردات، بازار را

ناهماهنگی میان افزایش نقدینگی با افزایش تولید

- راهکار دولت برای مقابله ← کنترل میزان حجم نقدینگی در کشور
- دلیل تورم در کشور ما:

- ۱- افزایش درآمدهای نفتی ← رشد درآمدهای اقتصادی و حجم نقدینگی ← موجب تورم
- ۲- نوسانات نرخ ارز ← اثر منفی بر ارزش پول ملی ← موجب کاهش قدرت خرید پول ← موجب تورم

فیلسوفان برجسته این جریان:

- ویلیام جیمز و هانری برگسون از فیلسوفان تجربه‌گرا هستند که در عین وفاداری به تجربه، به بُعد معنوی و شهودی انسان هم اهمیت دادند.
- ویلیام جیمز و هانری برگسون معتقد بودند انسان می‌تواند از طریق تجربه درونی یا دینی نیز به نوعی شناخت دست یابد.
- جمع‌بندی:
- منبع شناخت در پراگماتیسم: حس و تجربه
- هدف شناخت در پراگماتیسم: سودمندی در زندگی، نه کشف حقیقت نهایی
- ملاک درستی باور در پراگماتیسم: نتیجه عملی آن در عمل
- تحول جدید: ترکیب تجربه‌گرایی با توجه به شهود و تجربه دینی
- نمایندگان شاخص تحول جدید: ویلیام جیمز و هانری برگسون

اقتصاد

- ۳/۲۲۱ با توجه به این‌که نرخ تورم را برای هر سه کالا یکسان در نظر گرفته است، ابتدا باید نرخ تورم کالای C را محاسبه کنیم و بعد، از نرخ تورم به دست آمده برای رسیدن به پاسخ سایر کالاها استفاده کنیم:

$$100 = \frac{\text{سطح قیمت قبلی} - \text{سطح قیمت جدید}}{\text{سطح قیمت قبلی}} \times 100$$

$$18 = \frac{317,000 - 274,000}{317,000} \times 100 \Rightarrow 274,000 = 317,000 - 57,060 \Rightarrow 216,940$$

- چون نرخ تورم برای همه یکسان است، پس می‌توان برای کالای A و B نیز از میزان تورم کالای C استفاده کرد. پس برای به دست آوردن سطح قیمت قدیم کالای A به ترتیب زیر عمل می‌کنیم:

$$18 = \frac{\text{سطح قیمت قدیم} - \text{سطح قیمت جدید}}{\text{سطح قیمت قدیم}} \times 100$$

$$18 = \frac{33,276 - x}{x} \times 100 \Rightarrow 18x = 3,327,600 - 100x \Rightarrow 118x = 3,327,600 \Rightarrow x = 28,200$$

- به همین ترتیب می‌توانیم سطح جدید قیمت کالای B (انتهای سال) را نیز به دست آوریم:

$$18 = \frac{\text{سطح قیمت جدید} - \text{سطح قیمت قدیم}}{\text{سطح قیمت قدیم}} \times 100$$

$$18 = \frac{47,700 - x}{x} \times 100 \Rightarrow 18x = 4,770,000 - 100x \Rightarrow 118x = 4,770,000 \Rightarrow x = 40,424$$

۴/۲۲۴ الف) وجود حکومت‌ها و سلسله‌های بزرگ، پهناوری مرزهای ایران، جاده ابریشم و تجارت با چین و امپراتوری روم، از اهمیت و بزرگی اقتصاد ایران در دوره باستان حکایت دارد. (به کلمه قبلی نگاه کن، نوشته جاده ابریشم، پس کلمه بعد باید درباره تجارت و یا به پیروی تو این مایه‌ها باشه).

ب) در موقعیتی که در اروپا، بربریت حاکم بود و زنان حتی حق مالکیت نداشتند، وقفنامه‌های باقی‌مانده از زنان مسلمان ایرانی، حجم عظیمی از سرمایه‌گذاری و مشارکت ایشان را در تولید نشان می‌دهد.

ج) طی هفت قرن دوران شکوفایی تمدن اسلامی، جلوه‌هایی از پیشرفت اندیشه اقتصادی، تأمین مالی مراکز علمی، عمران و آبادانی، تجهیز زیرساخت‌ها و موقوفات را می‌توان در اقتصاد ایران و جهان اسلام مشاهده کرد.

د) احکام اقتصادی اسلام، پایه قواعد و مقررات اقتصادهای موفق آسیای میانه، آسیای غربی و جنوب غربی، شمال آفریقا و حتی جنوب اروپا قرار گرفته است.

درسنامه

دوران تاریخی	توضیحات
اقتصاد ایران در دوران باستان	علل جایگاه ویژه ایران در اقتصاد جهان: - وسعت و پهناوری جغرافیایی - برخورداری از منابع طبیعی - قرار گرفتن در چهارراه بین‌المللی علل اهمیت و بزرگی اقتصاد ایران در این دوران: - وجود حکومت‌ها و سلسله‌های بزرگ - لشکرکشی‌ها و جنگ‌ها - پهناوری مرزهای ایران باستان - جاده ابریشم و تجارت با چین و امپراتوری روم
اقتصاد ایران در دوران شکوفایی تمدن اسلامی	نمونه‌هایی از وضعیت اقتصاد ایران و جهان اسلام: - جلوه‌هایی از پیشرفت اندیشه اقتصادی - تأمین مالی مراکز علمی - عمران و آبادانی - تجهیز زیرساخت‌ها و موقوفات

۴/۲۲۷ بررسی عبارت‌های نادرست

ب) اقتصاد مقاومتی، اقتصادی است پیشرفته، مردمی و دانش‌بنیان که در برابر تهدیدات و تکانه‌های داخلی و خارجی، آسیب‌ناپذیر است و با اتکال به قابلیت‌ها و ظرفیت‌های داخلی و استفاده از فرصت‌های بیرونی، نیازها و مشکلات اقتصادی را رفع می‌کند.

ج) تأسیس شرکت اسلامی و تحریم کالاهای خارجی توسط علمای اصفهان در دوره قاجار رخ داده است، نه در دوره پهلوی.

د) این که کشورها در شرایط سخت پیش‌بینی نشده، چه واکنشی نشان می‌دهند، به قدرتمندی آن‌ها بستگی دارد.

۱/۲۲۸ الف) فعالیت‌هایی که در دوره قاجار، صدمات جدی به ساختار اقتصادی ایران وارد کرد: هزینه‌های شکست در جنگ، عهدنامه‌های تنگین و مبالغ جرمه‌های گزاف آن‌ها، بی‌توجهی به سرمایه‌های انسانی و اجتماعی، سیاست‌های رکودی و انقباضی، نبودن برنامه‌ریزی و قانون‌گذاری اقتصادی، اعطای امتیازها به شرکت‌ها و کشورهای استعماری، تأسیس بانک‌های روسی و انگلیسی و سیل ورود کالاهای خارجی و ...

۲/۲۲۴ الف) تورم از نظر علم اقتصاد به معنای افزایش سطح عمومی قیمت‌هاست.

ب) دولت از دو راه می‌تواند تورم را کنترل کند: ۱- افزایش ظرفیت تولید ۲- افزایش واردات، اما چون معمولاً روش اول زمان‌بر است، دولت‌ها ترجیح می‌دهند روش دوم را استفاده کنند.

ج) زمانی که پول طلا و نقره رایج بود، پشتوانه پول، همان طلا و نقره موجود در خود پول بود. پشتوانه پول کاغذی هم پول‌های فلزی و شمش‌های طلا و جواهراتی بود که نزد صراف یا بانک بود.

درسنامه

پشتوانه پول

پول‌های کاغذی، تحریری و الکترونیکی ← خصوصیتی اعتباری دارند. اطمینانی که مردم به ارزش پول در مبادلات دارند ← پشتوانه پول به شمار می‌رود.

پول	پشتوانه پول
پول فلزی طلا و نقره	طلا و نقره موجود در خود پول
پول کاغذی	پول‌های فلزی، شمش‌های طلا و جواهراتی که نزد صراف یا بانک بود.
پول فلزی، کاغذی، تحریری و الکترونیکی	قدرت اقتصادی کشور

۲/۲۲۵

چک پول + سپرده‌های دیداری + اسکناس و مسکوکات = حجم پول (در گردش)

$$= 2610 + \left(\frac{1}{3} \times 2610 \right) + 950 + 480 = 4910$$

درسنامه

مفاهیم	تعریف
حجم پول	به حجم پولی که به شکل مسکوک، اسکناس و چک پول در دست مردم و یا به شکل سپرده دیداری در حساب‌های بانکی نگهداری می‌شود، می‌گویند.
شبه پول	به مجموع حساب‌های پس‌انداز کوتاه‌مدت و حساب‌های بلندمدت می‌گویند.
تقدینگی	به مجموع حجم پول و شبه پول می‌گویند.
فرمول تقدینگی	$+ \text{حساب‌های پس‌انداز کوتاه‌مدت} + \text{حساب‌های پس‌انداز بلندمدت}$ شبه پول $\text{اسکناس} + \text{مسکوکات} + \text{چک پول} + \text{سپرده‌های دیداری}$ حجم پول توجه: سپرده دیداری، نوعی سپرده است که سپرده‌گذاران می‌توانند هنگام نیاز به پول، چک صادر کنند.

الف) بخشی از اقدامات منفی اقتصادی دولت در دوره پهلوی: تعدی حکومت پهلوی بر موقوفات و مالکیت‌های خصوصی و عمومی، واگذاری منابع نفتی و معدنی به بیگانگان، اجرای برنامه انقلاب سفید که آخرین لطمه را بر بدنه کشاورزی و اقتصاد روستایی ایران زد. در گزینه‌های (۱) و (۳) عبارت «اجرای طرح‌های عمرانی متعدد و ساخت کارخانه‌ها» به اقدامات مثبت اقتصادی دولت اشاره دارد، نه اقدامات منفی آن.

ب) در دوره قاجار، ایران فرصت طلایی خود را برای جبران کاستی‌ها از دست داد. ج) در دوره پهلوی، در نتیجه افزایش درآمدهای نفتی، قدرت اقتصادی دولت افزایش یافت. (گرفتن مالکیت‌های خصوصی و عمومی، تأثیر پندارنی تو افزایش قدرت دولت نداشت.) در این دوره، نظام نوینی در مالیات‌ستانی و بودجه‌بندی کشور پدید آمد.

گزینه‌نامه

اقتصاد ایران در دوران حکومت پهلوی

- ویژگی عمده دوره پهلوی: جدا شدن اقتصاد ایران از ابعاد هویتی، فرهنگی، اجتماعی، تاریخی و دینی خود
- نظم جهانی آن زمان — موجب — سوق دادن اقتصاد ایران به سمت وابستگی به قدرت‌های جهانی شد.
- با وجود اقدامات زیر اقتصاد ایران نتوانست از ضعف ساختاری رها شود:
 - ایجاد زمینه‌های قانونی (مثل قانون تجارت و تعاونی‌ها)
 - زیرساخت‌های مواصلاتی (مثل راه‌آهن)
 - گسترش مدارس و دانشگاه‌ها
 - بهبود نسبی بهداشت
- اقداماتی که در این دوره بر مشکلات اقتصاد ایران افزود:
 - تعدی حکومت پهلوی بر موقوفات و مالکیت‌های خصوصی و عمومی
 - واگذاری منابع نفتی و معدنی به بیگانگان
 - اجرای برنامه‌های موسوم به انقلاب سفید (آخرین صدمه را به کشاورزی و اقتصاد روستایی زد).
 - نوسازی و توسعه به صورت سطحی، ظاهری و با صنایع مونتاژ
 - درآمدهای نفتی موجب تبدیل ایران به بازار مصرفی کشورهای صنعتی شد
 - غفلت از اقتصاد مردمی
- سایر اقدامات این دوره:
 - حضور گسترده دولت در عرصه اقتصاد — موجب — نوسازی سازمان و تشکیلات شد.
 - شکل‌گیری نظام نوینی در مالیات‌ستانی و بودجه‌بندی کشور
 - بهبود برخی شاخص‌های اقتصادی، اجتماعی و انسانی
 - افزایش درآمدهای نفتی — موجب — افزایش قدرت اقتصادی دولت شد
 - اجرای طرح‌های عمرانی متعدد با هدف ایجاد توسعه در کشور
 - بخشی از درآمد نفتی صرف ساخت و ساز شد
 - ساخت کارخانه‌های بزرگ و زیرساخت‌های صنعتی (اما ساختارهای اساسی اقتصاد کشور زیر سلطه و برنامه‌ریزی بیگانگان قرار گرفت).

ب) با وجود مشکلات متعدد در دوره قاجار، در برخی سال‌ها و به دنبال رشد تجارت خارجی، علاقه‌ای از پیشرفت و سازندگی مثل تأسیس جاده‌ها، بهبود خدمات پستی و خدمات انتقال وجوه بین شهرها ظاهر شد.

ج) در نیمه اول حکومت صفویه، علاوه بر یکپارچگی سیاسی، اقتصاد یکپارچه و مستقلی شکل گرفت که با سایر لایه‌های دینی، اجتماعی و فرهنگی کشور هماهنگی داشت.

د) در دوره قاجار، در حالی که کشورهای دیگر منطقه هم‌چون مصر و ترکیه (امپراتوری عثمانی) و سوریه و لبنان، در روند تجارت و گسترش تولید و صادرات محصولات کشاورزی، رشد مطلوبی داشتند، ایران گرفتار ضعف‌های ساختاری در اقتصاد بود.

الف) در بخش اقتصادی قانون اساسی، بر آموزه‌هایی چون اقتصاد مردمی، نفی سلطه بیگانگان و استقلال اقتصادی، حقوق اقتصادی شهروندان و عدالت اقتصادی تأکید شده است. (تو بخش اقتصادی قانون اساسی صرفی از اقتصاد مقاومتی و حقوق اسلامی شهروندان و عدالت اجتماعی زره نکره.)

ب) با پیروزی انقلاب اسلامی، مردم ما به توانمندی‌های خود برای ایجاد تحول و تغییر در شیوه حکمرانی سیاسی و زندگی جمعی پی بردند. (انقلاب اسلامی کاری به شیوه تولید نداشت.)

ج) اقتصاددانان با استفاده از اصطلاحاتی چون: ۱- ثبات اقتصادی ۲- استحکام اقتصادی ۳- تاب‌آوری اقتصاد ۴- پایداری، بر مقاومت‌سازی اقتصاد تأکید می‌کنند.

گزینه‌نامه

اقتصاد مقاومتی و استقلال اقتصادی

- عوامل مؤثر بر واکنش کشورها در شرایط سخت تحریم و تهاجم:
 - پر قدرت بودن ساختارهای اقتصادی کشور
 - تأمین نیازهای کشور به وسیله شرکت‌های تولیدی
 - استقلال یا وابستگی اقتصادی
- راهکارهایی ضروری جهت عبور از مشکلات و آسیب‌هایی که اقتصاد ملی ما را تهدید می‌کند:
 - مقاومت‌سازی اقتصاد
 - مصونیت‌بخشی به اقتصاد در برابر فشارها و تکان‌های خارجی
- اصطلاحات مورد تأکید اقتصاددانان در رابطه با مقاومت‌سازی اقتصاد:
 - ثبات اقتصادی
 - استحکام اقتصادی
 - تاب‌آوری اقتصادی
 - پایداری
- تعریف مقاومت‌سازی اقتصادی: به معنای آن است که مجموع نیروهای مولد، شرکت‌ها، مؤسسات تولیدی و خدماتی یک کشور، روی پای خود بایستند تا بتوانند در صورت به وجود آمدن بحران، تمامی نیازهای اساسی و حیاتی‌شان را خودشان تولید و تأمین کنند و وابسته به بیگانگان نباشند.
- نکته: اقتصاد مقاوم، محصول خودباوری، تلاش و مجاهدت همه‌جانبه و فراگیر مردمان سختکوشی است که حاضر نیستند وابسته به بیگانگان باشند.

ردیف	راهنمای تصحیح	نمره
	فارسی (۳)	
۱	با توجه به متن زیر، معنی «تعَلَل» در کدام گزینه نادرست آمده است؟ به همه دستور دادید که بروند، وقتی که تعَلَل کردند، موظفشان کردید. الف) درنگ ب) اهمال کردن ج) توقف کردن د) عذر و دلیل آوردن گزینه «ج» توقف کردن (۵ / ۰)	۰/۵
۲	معنی واژه مشخص شده زیر را بنویسید. پاداش هر زخمه سنگی را دست‌های کریم تو میوه‌ای چند شیرین اینثار کند. ضربه - ضربه زدن گنج (۵ / ۰)	۰/۵
۳	در کدام عبارت نادرستی املایی بیشتری دیده می‌شود؟ الف) توپخانه شروع کرده بود و صدای محیب آن، صدای کودکانه اما خشک کلاش را در خود حضم می‌کرد. ب) تنها و تنها برای تعلیم گرفتن، شبه شما را در میان تاریکی تعقیب می‌کردم. گزینه «الف» (محیب نادرست و درست آن مهیب است / حضم نادرست و درست آن هضم است. شبه است که درست آن شب است.) (۵ / ۰)	۰/۵
۴	املای درست واژه داخل کمانک را انتخاب کنید. در چهار سالگی پشت (غاش / قاش) زین نشستیم. قاش (۵ / ۰)	۰/۵
۵	با توجه به بیت زیر، به سؤالات پاسخ دهید. دیروز اگر سوخت ای دوست، غم برگ و بار من و تو / امروز می‌آید از باغ، بوی بهار من و تو الف) نقش مفعول را در مصراع نخست مشخص کنید. برگ و بار (فعل سوخت، گذرا به مفعول است (غم برگ و بار من و تو را سوزاند.)) (۵ / ۰) ب) نقش دستوری بخش مشخص شده چیست؟ نهاد (۵ / ۰) ج) یک وابسته وابسته در بیت مشخص کنید (فقط نوع آن). مضاف‌الیه مضاف‌الیه. (بوی بهار من) (۵ / ۰)	۰/۷۵
۶	شکل نمودار گروه اسمی وابسته وابسته در کدام گزینه متفاوت است؟ ۱) خواندن این مطلب ۲) هوای نسبتاً پاک ۳) قلم این نویسنده ۴) تفرجگاه مردم کویر گزینه (۴): تفرجگاه مردم کویر (۵ / ۰) (نمودار باقی گزینه‌ها به شکل (۳) است.)	۰/۵
۷	زمان فعل مشخص شده را بنویسید. صحبت امروز و دیروز نیست، همیشه این‌طور بوده است. مضارع اخباری (نیست معادل همان «نمی‌باشد» است.) (۵ / ۰)	۰/۵
۸	در عبارت زیر کدام واژه حذف شده است؟ نوع حذف را بنویسید. سیاس خورشید را که به هر بامداد بر سر تو زرافشانی می‌کند و ابر، گوهر. و ابر، گوهر (افشانی می‌کند) (۵ / ۰) به قرینه لفظی (۵ / ۰)	۰/۵

ردیف	راهنمای تصحیح	نمره
۹	یک ترکیب وصفی و یک ترکیب اضافی در متن زیر بیابید. «فقط سرمای کشنده و برف زمستان بود که توانست او را به چهار دیواری اتاق بکشاند» ترکیب وصفی = سرمای کشنده (۰ / ۲۵) ترکیب اضافی = برف زمستان / چهار دیواری اتاق (ذکر یک مورد کافی است) (۰ / ۲۵)	۰/۵
۱۰	زمان فعل جمله زیر را بنویسید. با شادی و غرور به تصدیق می‌نگریست. ماضی استمراری (۰ / ۲۵)	۰/۲۵
۱۱	از متن زیر برای الگوی «نهاد + مفعول + مسند + فعل» نمونه‌ای بیابید و بنویسید. «برف کوه هنوز آب نشده است. گل و گیاه، پشم گوسفندان را رنگین کرده است، نامه برادر با من همان کرد که شعر و چنگ رودکی با امیر سامانی» گل و گیاه، پشم گوسفندان را رنگین کرده است. (۰ / ۵) نهاد مفعول مسند فعل	۰/۵
۱۲	نقش دستوری واژگان مشخص شده را بنویسید. شما «یا مهدی» غریبانه‌ای گفتید و تفنگ از دستتان افتاد. یا مهدی = مفعول (۰ / ۲۵) / تفنگ = نهاد (۰ / ۲۵)	۰/۵
۱۳	با توجه به بیت زیر، به سؤالات پاسخ دهید. غرق غباریم و غربت، با من بیا سمت باران / صد جویبار است این‌جا در انتظار من و تو الف) دو اضافه استعاری مشخص کنید. غرق غبار و غرق غربت (غبار و غربت مانند دریایی ما را غرق کردند) (۰ / ۵) ب) آرایه کلمه مشخص شده چیست؟ مجاز از بسیار زیاد (۰ / ۲۵)	۰/۲۵
۱۴	کدام گزینه بیت ناتمام زیر را کامل می‌کند؟ شاهد نیاز نیست که در محضر آورد / در رگ گردنت گواه (۱) ماجرای عشق (۲) مسلم شرف (۳) دادگاه عشق (۴) ماه بی‌ملاحظه گزینه (۳) (۰ / ۲۵)	۰/۲۵
۱۵	«مهرداد اوستا» با کدام یک از دو گزینه زیر در پیوند است؟ الف) محمدرضا رحمانی ب) سانتاماریا گزینه «الف» (نام اصلی او محمدرضا رحمانی است.) (۰ / ۲۵)	۰/۲۵
۱۶	پاسخ درست را از داخل کمانک انتخاب کنید. «دری به خانه خورشید»، اثر (محمّد بهمن بیگی - سلمان هراتی) است. سلمان هراتی (۰ / ۲۵)	۰/۲۵
۱۷	در بیت «چون رود امیدوارم بی‌تابم و بی‌قرارم / من می‌روم سوی دریا، جای قرار من و تو» مقصود از «دریا» چیست؟ اتحاد و همبستگی یا یکپارچگی و وحدت با مردم انقلابی (۰ / ۵)	۰/۵
۱۸	در بیت زیر منظور از «نسیم سحرخیز» و «باغ» چیست؟ «با این نسیم سحرخیز، برخیز اگر جان سپردیم / در باغ می‌ماند ای دوست، گل یادگار من و تو» نسیم سحرخیز = استعاره از فضای آگاهی‌بخش انقلاب (۰ / ۲۵) باغ = استعاره از کشور ایران (۰ / ۲۵)	۰/۵

ردیف	راهنمای تصحیح	نمره
۱۹	معنی نظم و نثر بخش‌های زیر را به فارسی روان بنویسید. الف) امروز خورشید در دشت، آینه‌دار من و تو اکنون خورشید آزادی و امید (امام) (۰/۲۵) در فضای کشور روشنی بخش است (۰/۲۵) ب) طفره می‌رفتید بهانه می‌آوردید. (۰/۲۵) ج) گل‌های الماس شکفتند و قندیل زیبای پروین سر زد. ستاره‌ها پدیدار شدند (۰/۲۵) و صورت فلکی پروین که مثل چراغدانی بود (۰/۲۵) آشکار شد. (۰/۲۵)	۱/۵
۲۰	علوم و فنون ادبی (۲) هر یک از شاعران زیر، به کدام شاخه از ادبیات انقلاب تعلق دارند؟ الف) سلمان هراتی الف) شاخه سوم (۰/۲۵) ب) سیدحسن حسینی ب) شاخه نخست (۰/۲۵)	۰/۵
۲۱	توضیح زیر درباره کدام نویسنده است و وی با چاپ کدام اثر، به اوج خود شهرت خود رسید؟ «وی سال‌ها به تدریس هنر و ادبیات در دانشگاه تهران مشغول بود. اولین تجربه داستان‌نویسی او «آتش خاموش» بود.» سیمین دانشور (۰/۲۵) - سو و شون (۰/۲۵)	۰/۵
۲۲	دلیل اطلاق «سبک تلفیقی» به شیوه برخی از نویسندگان معاصر را توضیح دهید. سبک آنان تلفیقی است به این معنا که از آن چه خود داشتیم و آن چه از شیوه‌های غربی بود، با هم ترکیب و تلفیق شده بود. (۰/۵)	۰/۵
۲۳	اختیار وزنی «ابدال» در کدام یک از دو مصراع زیر می‌تواند رخ دهد؟ توضیح دهید. الف) گفتم ای سلطانِ خوبان رحم کن بر این غریب ب) دلا طمع مبر از لطف بی‌نهایت دوست در مصراع «ب» (۰/۲۵)، در مصراع «دلا طمع مبر از لطف بی‌نهایت دوست» هم در رکن دوم «فعلاتن» و هم در رکن پایانی (فعلن)، می‌تواند ابدال رخ دهد و به ترتیب «مفعولن» و «فع لن» شود (در مصراع «الف» چون اصل وزن «فاعلاتن» است، ابدال در آن روی نمی‌دهد). (۰/۲۵)	۰/۵
۲۴	وزن بیت زیر را بنویسید و درباره اختیار وزنی آن توضیح دهید. من به زبان اشک خود می‌دهمت سلام و تو / بر سر آتش دلم هم‌چو زبانه می‌روی مفعولن مفاعلن مفعولن (۰/۵) تو در پایان مصراع نخست، باید بلند در نظر گرفته شود (بلند بودن هجای پایان مصراع). (۰/۵)	۱
۲۵	در پایان مصراع، هجای کشیده و کوتاه و بلند تفاوتی ندارند؛ زیرا هر چه باشد، هجای محسوب می‌شود. بلند (۰/۲۵)	۰/۲۵
۲۶	با توجه به بیت زیر، به سؤالات پاسخ دهید. نگران با من استاده سحر / صبح می‌خواهد از من / کز مبارک دم او آورم این قوم به جان باخته را / بلکه خبر الف) قالب شعر بالا چیست و بنیان‌گذار آن کیست؟ شعر نو یا نیمایی (۰/۲۵) - نیما یوشیج (۰/۲۵) ب) نام آرایه بخش مشخص شده چیست؟ توضیح دهید. ایهام (۰/۲۵) به دو معنی است: ۱- نگاه کننده ۲- دلوایس (۰/۲۵) ج) رکن نخست شعر با چه «وزن‌واژه‌ای» آغاز شده است؟ فعلاتن (۰/۲۵) د) در مصراع «کز مبارک دم او آورم این قوم به جان باخته را» کدام اختیار وزنی دیده می‌شود؟ توضیح دهید. آوردن فاعلاتن به جای فعلاتن (۰/۲۵) کز م با رَک (فاعلاتن) (۰/۲۵)	۱/۷۵

ردیف	راهنمای تصحیح	نمره
	تاریخ (۲)	
۲۷	صحیح یا غلط بودن عبارت‌های زیر را مشخص کنید. الف) انقلاب اسلامی ایران، اولین ضربه کاری به نظم جدید آمریکایی در جهان بود. صحیح (۰/۲۵) ب) مجلس مؤسسان خواهان خلع قاجار به از سلطنت و سپردن حکومت موقت به رضاخان شد. غلط (۰/۲۵)	۰/۵
۲۸	گزینه‌های مناسب را انتخاب کنید. الف) رضا شاه با چه بهانه‌ای، به یک شکل کردن لباس‌ها و برداشتن حجاب بانوان اقدام کرد؟ ۱) تمدن و تجدد و مبارزه با کهنه پرستی ۲) ترقی و پیشرفت کشور ۳) تقلید از غرب و اشاعه فرهنگ غربی گزینه (۱) (۰/۲۵) ب) کدام عامل موجب بی‌اعتباری بیشتر جامعه ملل شد؟ ۱) نداشتن قدرت کافی برای پیش بردن اهداف ۲) خروج ژاپن، آلمان و ایتالیا از این نهاد ۳) خروج ژاپن، آلمان و ایتالیا از این نهاد گزینه (۳) (۰/۲۵)	۰/۵
۲۹	اظهار نظر و قضاوت: الف) به نظر شما، چرا هم‌زمان با آغاز سلطنت رضاشاه، انگلیسی‌ها تصمیم گرفتند به تقویت آلمان‌ها کمک کنند؟ کمی از مشکلات اقتصادی کشور یاد شده بکاهند (۰/۲۵) و با این همکاری، مانع از افتادن آلمانی‌ها به دام کمونیسم شوند. (۰/۲۵) ب) به نظر شما، علت عقب‌نشینی نیروهای شوروی در برابر نیروهای آلمانی در جنگ جهانی دوم چه بود؟ قدرت نظامی نیروهای شوروی در حدی نبود که بتوانند آلمانی‌ها را شکست دهند. (۰/۵)	۱
۳۰	اساس برنامه استالین برای صنعتی شدن شوروی چه بود؟ تولید کالاهای سرمایه‌ای و سلاح‌های جنگی (۰/۵)	۰/۵
۳۱	چرا انگلستان برای تغییرات مورد نظرش نمی‌توانست روی حکومت قاجار حساب کند؟ چون بی‌کفایتی و فساد آن‌ها به حدی باعث نفرت مردم از آن‌ها شده بود که هیچ‌گونه همراهی با این سلسله نمی‌کردند. (۰/۵)	۰/۵
۳۲	چرا خط راه آهن شرق به غرب ایران در زمان رضا شاه ساخته نشد؟ زیرا می‌توانست دسترسی زمینی به هند را برای دشمنان انگلستان تسهیل کند (۰/۵) و این با منافع انگلستان در شرق در تضاد بود. (۰/۵)	۱
۳۳	در پی کدام حادثه، احمد شاه تحت فشار انگلیسی‌ها به ناچار سید ضیاءالدین طباطبایی را به نخست‌وزیری منصوب کرد؟ با آماده شدن شرایط کودتا، قوای قزاق در بامداد روز سوم اسفند ۱۲۹۹ وارد تهران شدند (۰/۵) و بی آن‌که با مقاومت جدی روبه‌رو شوند، نقاط حساس پایتخت را تسخیر کردند. (۰/۵)	۱
	جمع نمرات	۲۰